Dönem: 23 **Yasama Yılı: 4**

TBMM **(S. Sayısı: 473)**

Biyogüvenlik Kanunu Tasarısı ile Çevre, Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler, Avrupa Birliği Uyum ile Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonları Raporları (1/789)

Not: Tasarı Başkanlıkça; tali olarak Çevre, Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler, Adalet ve Avrupa Birliği Uyum Komisyonlarına, esas olarak da Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonuna havale edilmiştir.

T.C.
Başbakanlık
Kanunlar ve Kararlar
Genel Müdürlüğü *15/12/2009*
Sayı: B.02.0.KKG.0.10/101-461/4948

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nca hazırlanan ve Başkanlığınıza arzı Bakanlar Kurulu'nca 1/6/2009 tarihinde kararlaştırılan "Biyogüvenlik Kanunu Tasarısı" ile gerekçesi ilişikte gönderilmiştir.

Gereğini arz ederim.

Recep Tayyip Erdoğan
Başbakan

GENEL GEREKÇE

Modern biyoteknoloji, farklı canlı tür ve sınıfları arasında (örneğin bakteriden bitkiye ya da hayvana) gen aktarımını mümkün kılmıştır. Modern biyoteknoloji teknikleri kullanılarak geliştirilen yeni ürünler uluslararası piyasalarda tarım ve gıda için üretim ve tüketime sunulmuştur. İnsan ve hayvan sağlığı için gerekli olan bazı aşı ve ilaçlar da bu yöntemler kullanılarak geliştirilmektedir. Modern biyoteknoloji, bitkisel ürünlerde hastalık ve zararlılara dayanıklılık ile olumsuz çevre şartlarına dayanıklılığın geliştirilmesi ve ürün kalitesinin arttırılması için kullanılmaktadır.

Ancak, genetik yapısı değiştirilmiş organizmaların (GDO) insan, hayvan ve bitki sağlığı ile çevre ve biyolojik çeşitlilik üzerindeki etkileri konusunda bilimsel çevrelerde tartışmalar devam etmektedir. Modern biyoteknoloji ile genetik yapıda doğal olmayan yeni genetik oluşumlar meydana getirilmektedir. Bu nedenle, GDO'lar insan, hayvan, bitki ve çevre sağlığı ile biyolojik çeşitlilik üzerinde zarar oluşturma riskini taşımaktadır.

Kullanılan materyalin canlı organizma olması ve zararın ortaya çıkması durumunda geri dönüşün çok zor olması veya mümkün olmaması, modern biyoteknoloji ürünlerinden kaynaklanan riski daha da arttırmaktadır. Riskin yönetilmesi için ise ulusal ve uluslararası tedbirler geliştirilmektedir. Ancak, alınan tedbirlerin bilimsel ve teknolojik çalışmaların önünü kesmemesinin yanı sıra; insan, hayvan, çevre sağlığı ve biyolojik çeşitliliğin korunmasına katkıda bulunması da gerekmektedir.

Bitki çeşitlerinin teknoloji ürünü çeşitlere dönüştürülmesi, bunların genetik yapılarının değiştirilerek daha pahalı hale gelmesi ve bu tohumlardan bazılarının her yıl yenilenmesinin zorunlu

hale gelmesi nedeniyle, üretici ve tüketicilerin olumsuz yönde etkilenmesi ihtimalinin artması, yerel tür ve çeşitlerin devamlılığının tehlikeye düşmesi ve tarımsal üretimde dışa bağımlılığın artması gibi sosyo-ekonomik riskler de mevcuttur.

Modern biyoteknolojinin, tüm yeni geliştirilen teknolojilerde olduğu gibi birtakım riskler taşıdığı artık tüm dünya tarafından kabul edilmektedir. Nitekim GDO'lar dahil modern biyoteknoloji teknikleri kullanılarak geliştirilen ürünlerde risklerin varlığı kabul edildiği için bu konuda Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi'nin Biyogüvenlik Kartagena Protokolü hazırlanmış ve ülkemiz de dahil olmak üzere pekçok ülke tarafından kabul edilmiştir. Bu yaklaşım, Avrupa Birliği dahil birçok ülkede mevzuatın hazırlanmasında temel esas olarak alınmıştır.

Ülkemiz biyolojik çeşitlilik yönünden dünyanın en önemli ülkelerinden birisidir. Söz konusu zenginliğimizin korunması, sürdürülebilirliğinin sağlanması ve ekonomik değere dönüştürülmesinde modern biyoteknoloji yöntemlerinin kullanımı önemli imkanlar sunmaktadır. Ancak, bu kullanımda da sınırları ve esasları çok iyi belirlenmiş biyogüvenlik kurallarına ihtiyaç vardır. Bu nedenle, Kanunda biyogüvenlik bir bütün olarak ele alınmış, insan, hayvan ve çevre sağlığı ile biyolojik çeşitliliğin korunması yanında bilimsel ve teknolojik gelişmelerin devamlılığının sağlanması için tedbirler öngörülmüştür.

Kanunun hazırlanmasında ülkemizin ihtiyaçlarının yanı sıra Kartagena Biyogüvenlik Protokolü ve Avrupa Birliği mevzuatına uyum hususları da göz önünde bulundurulmuştur.

MADDE GEREKÇELERİ

Madde 1- Madde ile; Kanunun amacı ve kapsamı belirlenmiştir.

Madde 2- Madde ile; Kanunda kullanılan terimler açıklanmıştır.

Madde 3- Madde ile; Kanun kapsamındaki GDO veya ürünleri ile ilgili başvuruların yapılması, bu başvuruların değerlendirilmesi ve karara bağlanması düzenlenmiştir. GDO veya ürünlerinin ülkeye girişi, ülke içinde geliştirilmeleri ve piyasaya sürülmeleri, bu ürünlerin kontrollü kullanımlarının sağlanabilmesi için düzenlenmesi gereken ilk ve en önemli konulardır. Bu nedenle maddede, herhangi bir GDO ve ürününün ilk ithalatı ve kullanıma sunulması için Kurul kararı öngörülmüş, belli bir GDO veya ürünü ile ilgili bir faaliyet ilk kez gerçekleştirilmeden önce muhtemel risklerin belirlenebilmesi amacıyla her bir GDO ve ürünü için değerlendirme yapılması ve bu değerlendirmeye göre karar verilmesi hükme bağlanmıştır.

Bu kapsamda;

a) GDO ve ürünleri hakkında karar verilirken gözönünde bulundurulacak temel hususlar ifade edilmiştir.

b) Başvurunun yapılacağı kurum, başvurunun yapılış şekli ve başvurunun değerlendirilmesi ile ilgili temel hususlar belirtilmiştir.

c) Karar verme şekil, süre ve süreci düzenlenmiştir.

GDO ve ürünlerinin ülkeye ve piyasaya ilk defa girişleri dikkate alınarak bu madde kapsamında izne bağlanan faaliyetler,

a) Deneysel amaçlı serbest bırakılması,

b) Piyasaya sürülmesi,

c) Genetiği değiştirilmiş mikroorganizmaların kapalı alanda kullanımı, olmak üzere üç grupta ele alınmıştır.

Kanunun başvuru ve değerlendirme ile ilgili hükümleri bu faaliyet grupları esas alınarak düzenlenmiştir.

GDO ve ürünlerini içeren bu faaliyetlerin karara bağlanması, Kartagena Biyogüvenlik Protokolünün de temelini oluşturan ve bilimsel belirsizlik durumunda çevreyi ve insan sağlığını korumak için önceden tedbir alma yaklaşımına dayanan ihtiyatlılık prensibinin uygulanmasına da imkan sağlamaktadır.

Madde kapsamında karar verilmeden önce, Kanunun amacına uygun olarak, çevrenin, biyolojik çeşitliliğin, bitki, hayvan ve insan sağlığının ve yaşamının korunması için, risk değerlendirmesinde ele alınacak temel unsurlar belirtilmiştir.

GDO'lar teknoloji ürünü olmaları nedeniyle genel olarak fikri ve sınai haklar çerçevesinde korunmaktadır. Bu nedenle gizli bilgilerin nasıl ele alınacağı ve Kanun kapsamında gerekli işlemlerin yürütülebilmesi için hiçbir koşulda gizli bilgi olarak kabul edilemeyecek bilgilerin neler olduğu ayrıca düzenlenmiştir.

Madde 4- Madde ile; başvuruların karara bağlanmasında temel esas olarak GDO ve ürünlerinin özelliklerine göre, tüketiciler ve kullanıcılar, etkileşime girmesi muhtemel çevresel şartlar dikkate alınarak risk değerlendirmesi ve sosyo-ekonomik değerlendirmelerin ayrı ayrı yapılması hükme bağlanmış ve ticari yarar sağlayan taraf olan başvuru sahibinin, bu değerlendirmede yapılacak analiz, test ve denemelerin masraflarını üstlenmesi öngörülmüştür.

Madde 5- Madde ile; GDO ve ürünleri ile ilgili yasaklar belirlenmiştir. Yasaklar, insan, hayvan ve bitki sağlığı ile çevre ve biyolojik çeşitliliğin korunmasında ihtiyati tedbir prensibi esas alınarak ülkemizin rekabet üstünlüğüne sahip olduğu konular ile toplumsal hassasiyet taşıyan alanları kapsayacak şekilde düzenlenmiştir.

Madde 6- Madde ile; ülke ihtiyacı ve aciliyeti de dikkate alınarak karar işlemlerinde kolaylaştırmaya gidilebilmesi için GDO ve ürünlerinden kaynaklanabilecek herhangi bir riski olmayan ve insan, hayvan ve bitki sağlığı ile çevre ve biyolojik çeşitliliğe herhangi bir zararının bulunmadığı yönünde mevcut bilgiye ve daha önce yapılmış olan risk değerlendirmesine dayanan başvurular hakkında sosyo-ekonomik değerlendirme sonuçları da dikkate alınarak basitleştirilmiş işlem uygulanmasına imkan sağlanmıştır.

Madde 7- Madde ile; verilen kararlara başvuru sahibinin uymasını sağlamak, mevcut bilimsel veriler ve teknolojik imkanlarla önceden tahmin edilemeyen olumsuz etkileri en erken safhada tespit ederek önlem alabilmek için yürütülmesi gerekli görülen işlemler düzenlenmiştir.

Biyogüvenliğin sağlanabilmesi için alınan tedbirlerin ülkesel bütünlük içinde yürütülmesi esasından hareketle GDO ve ürünleri ile ilgili faaliyetleri denetleme yetkisinin bir yapı altında toplanması gerekli görülmüş ve denetleme ile ilgili kuralları belirlemek ve denetim yapmak konusunda Bakanlığa yetki verilmiştir.

Madde 8- Madde ile; mevcut görev ve yetkilerinin biyogüvenlik ile ilgili konuları büyük ölçüde doğrudan veya dolaylı olarak kapsaması ve bunlara yönelik belli ölçüde teknik ve kurumsal alt yapısının olması nedeniyle Tarım ve Köyişleri Bakanlığı ülkemizde biyogüvenlik sisteminin kurulup geliştirilmesi hususunda yetkili kılınmıştır.

Madde 9- Madde ile; Biyogüvenlik Kurulunun oluşumu düzenlenmiş ve Kurulda GDO ve ürünlerinin kullanıldığı veya GDO ve ürünlerinin etkileyeceği sektörler dikkate alınarak Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Çevre ve Orman Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı ve Dış Ticaret Müsteşarlığını temsilen ilgili bakanlar tarafından Kanunda belirlenen şartları taşıyan kişilerin görevlendirilmesi öngörülmüştür.

Madde 10- Madde ile; Biyogüvenlik Kurulunun çalışma esasları belirlenmiştir.

Madde 11- Madde ile; Biyogüvenlik Kurulunun görev ve yetkileri belirlenmiştir.

Madde 12 - Madde ile; bilimsel komitelerin oluşumu, görev ve yetkileri belirlenmiştir.

Madde 13- Madde ile; Kanun kapsamındaki görevleri yerine getiren Bakanlık personeli ile Kurul ve komite üyelerinin yükümlülükleri düzenlemiştir.

Madde 14- Madde ile; GDO ve ürünlerini kapalı alanda kullananlar yanında, çevreye serbest bırakanlar veya yem, gıda, işleme ve tüketim amaçlı piyasaya sürenler ile diğer kişilerin sorumluluklarına ilişkin genel esaslar ve temel ilkeler belirlenmiştir.

Madde 15- Madde ile; Kanuna aykırı hareket edenlere uygulanacak cezai hükümler düzenlenmiştir. Cezai yaptırımların caydırıcı özellikte olması ve ihtiyatlılık prensibinin uygulanmasına katkı sağlaması önem taşımaktadır. Bunun sağlanabilmesi için, Kanunda cezai hükümler risk oluşturma ve zarara sebep olma ayrımına gidilerek belirlenmiştir.

Madde 16- Madde ile; Kanunun uygulanması ile ilgili usul ve esasları düzenleyen yönetmeliklerin hazırlanması için Tarım ve Köyişleri Bakanlığına yetki verilmiştir.

Madde 17- Yürürlük maddesidir.

Madde 18- Yürütme maddesidir.

Çevre Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Çevre Komisyonu

Esas No.: 1/789

Karar No.: 17 *18/01/2010*

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Tarım ve Köyişleri Bakanlığınca hazırlanarak Bakanlar Kurulunca Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulan ve Başkanlıkça 28/12/2009 tarihinde tali komisyon olarak Komisyonumuza, Adalet, Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler ve Avrupa Birliği Uyum komisyonlarına, esas komisyon olarak da Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonuna havale edilen 1/789 esas numaralı "Biyogüvenlik Kanunu Tasarısı" Komisyonumuzun 18/1/2010 tarihinde yaptığı 4 üncü Birleşiminde; Tarım ve Köyişleri, Çevre ve Orman, Sanayi ve Ticaret bakanlıkları, Gümrük Müsteşarlığı, TEMA Vakfı ve Ziraat Mühendisleri Odası temsilcilerinin katılımlarıyla incelenip görüşülmüştür.

Kanun Tasarısı ile insan, hayvan ve bitki sağlığı ile çevrenin ve biyolojik çeşitliliğin korunması, sürdürülebilirliğinin sağlanması için biyogüvenlik sisteminin kurulması ve uygulanması, GDO'lar ve GDO'larla ilgili faaliyetlerin denetlenmesi, düzenlenmesi ve izlenmesi ile ilgili usul ve esaslar belirlenmektedir.

Hükümet tarafından yapılan tasarıyı sunuş konuşmasında;

- Tasarının, AB ile uyumlu olarak, bilimsel risk ve sosyo ekonomik değerlendirmeye dayalı, ihtiyati tedbir prensibini esas alan karar verme sürecini getireceği,

- Yalnızca üniversiteler ve TÜBİTAK'ta çalışan bilim insanlarından teşekkül edilecek "Bilimsel Komite" tarafından her bir başvuru için ayrı ayrı yapılacak risk ve sosyo-ekonomik değerlendirme ve halkın görüşleri alınarak ortaya çıkacak sonuçlara göre Biyogüvenlik Kurulu tarafından karar verileceği,

- Biyogüvenlik Kurulunun, toplam dokuz üyeden oluşacağı, bu üyelerden en az ikisinin üniversite veya meslek örgütleri temsilcileri arasından seçileceği,

- Kurul ve komitelerin, görevini yaparken bağımsız olacağı, hiçbir organ, makam, merci ve kişinin kurula emir ve talimat veremeyeceği ve kurul üyelerinin görev süreleri dolmaksızın görevlerine son verilemeyeceği,

- Bilimsel Komiteden geçmemiş hiçbir GDO'lu ürünün kullanımına izin verilmeyeceği,

- GDO ve ürünlerinin, Kurul kararlarına aykırı olarak kullanılmasının, kullandırılmasının yasaklanacağı,

- Biyolojik çeşitliliğimiz ve genetik kaynaklarımızın korunması amacıyla genetiği değiştirilmiş bitki ve hayvanların üretiminin tasarı ile yasaklandığı,

- GDO ve ürünlerinin, Bakanlığın sürekli kontrol ve denetimine gireceği, ve bu ürünlerinin bir kimliğe sahip olacağı, etiketlenmelerinin mecburi hale getirileceği,

- GDO'ları bu kanun hükümlerine aykırı olarak kullanan veya kullandıranlara işledikleri fiillere göre 2 yıl ile 10 yıl arasında hapis yanında para cezası ve faaliyetten men dahil idari cezalar verileceği,

ifade edilmiştir.

- Bu açıklamaların devamında Gümrük Müsteşarlığı temsilcisince 3 üncü maddenin 10 nolu bendinde yer alan yazılı izinde belirtilen koşulları kimin ve ne zaman denetleyeceği hususunun açıklığa kavuşturulması gerektiği ve 8 inci maddenin 2 nolu bendinde yer alan "menşeine iadesi" kavramının "mahrecine iadesi" olarak düzeltilmesinin Gümrük Müsteşarlığı tarafından benimsenen terimler ile birliktelik sağlama açısından uygun olacağı ifade edilmiştir.

Komisyonumuz İçtüzüğün 23 üncü maddesinin dördüncü fıkrası uyarınca Tasarının yalnızca geneli üzerinde görüşme yapılmasına ve üyelerin Tasarının geneli ve maddeleri üzerindeki görüşlerini bu görüşmeler sırasında dile getirmesine karar vermiştir.

Tasarının geneli üzerinde yapılan görüşmelerde Komisyon üyelerince ve sivil toplum örgütleri temsilcilerince de şu görüş ve eleştirilere yer verilmiştir:

- BM Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesinin emanet alınmış dünyayı geleceğe taşıma amacıyla hazırlandığı ve bu tasarının da bu sözleşme ve buna dayalı olan Cartegana Uluslararası Biyogüvenlik Protokolü hükümleri ve AB mevzuatı doğrultusunda hazırlandığı, ayrıca ülkemizin gereksinimlerinin de dikkate alındığı,

- Ülkemizin biyoçeşitlilik açısından çok zengin bir ülke olduğu ve bu zenginliğin kıymetinin bilinmesi gerektiği,

- GDO'lu ürünlerin transit geçişi önemli bir husus olmakla birlikte bu geçişte önemli tedbirler alınması gerektiği,

- Tasarıda yer alan kimi tanımların yeterince açıklayıcı olmadığı bu sebeple tanımlar maddesinin bir kez daha ele alınmasının yararlı olacağı,

- Tasarının kapsam ve içeriği ile GDO Tasarısı haline gelmiş bulunduğu, ancak biyogüvenlik kavramının içerisinde daha geniş bir alan bulunduğu,

- GDO'lu ürünlerle ilgili olarak antibiyotiğe karşı direnci artırma, hayvanlarda kısırlığa yol açma, bağışıklık sistemine etkide bulunma ve kanser riskini artırma gibi bir kısım şüphelerin giderilmesi gerektiği,

- GDO'lu ürünlerin gümrük geçişlerinde sorun çıkabileceği ve gümrük denetimlerinin bu noktada önemli olduğu hatırlanmalı bu nedenle de eğitime önem verilmesi gerektiği,

- Tasarıda yer alan en önemli maddelerden bir tanesinin 9 uncu madde olduğu, bu maddeye göre atanacak personelin hangi düzeyde olacağı, bunların kurumlarından bağımsız nasıl çalışacakları, üniversite ve meslek örgütlerine sağlanacak en az iki üyenin hangi kurumun kontenjanından seçileceğine ilişkin yer alan muğlaklıkların giderilerek, Biyogüvenlik Kurulunun daha demokratik ve işlevsel bir kurul haline getirilmesi gerektiği,

ifade edilmiştir.

Hükümetin cevabi açıklamalarında ise;

- Tasarı her ne kadar muğlak gibi gözükse de ayrıntılı olarak yaklaşık 9 yönetmeliğin çıkması gerekeceği ve ayrıntılı düzenlemelerin buralarda yer alacağı,

- GDO'lu ürünlerle ilgili olarak çevreye en önemli sorun yaratabilecek hususun gen kaçışı olarak nitelendirilebileceği, GDO'lu ürünlerin üretiminin yasaklanması ile bu sakıncanın önüne geçilmekte olduğu,

- Komitelerin bilimsel kriterlere göre seçileceği, zaten biyogüvenlik hususunda çalışan bilim adamı sayısının sınırlı olduğunu ve mümkün olduğunca bunlardan faydalanılacağı,

- Biyogüvenlik Kuruluna Tarım Bakanlığına düşen dört kişilik kontenjanın en az ikisinin üniversite veya meslek örgütleri temsilcileri arasından seçileceği,

ifade edilmiştir.

Komisyonumuz tali komisyon olması dolayısıyla geneli üzerinde yürüttüğü çalışmaları neticesinde olumlu görüş ile tasarıyı benimsemiştir.

Raporumuz; esas komisyon olan Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonuna sunulmak üzere Yüksek Başkanlığa saygı ile arz olunur.

Başkan	Başkanvekili	Sözcü
Haluk Özdalga	*Mustafa Öztürk*	*Safiye Seymenoğlu*
Ankara	Hatay	Trabzon
Kâtip	Üye	Üye
Rıtvan Köybaşı	*Hamza Yanılmaz*	*Abdulmuttalip Özbek*
Nevşehir	Elazığ	Hakkari
Üye	Üye	Üye
Ali Rıza Alaboyun	*Alev Dedegil*	*Osman Coşkun*
Aksaray	İstanbul	Yozgat
Üye	Üye	Üye
Birnur Şahinoğlu	*Tansel Barış*	*Mustafa Kemal Cengiz*
Samsun	Kırklareli	Çanakkale
	Üye	
	Hakan Coşkun	
	Osmaniye	

Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi
Sağlık, Aile, Çalışma ve
Sosyal İşler Komisyonu
Esas No.: 1/789
Karar No.: 15 *19/01/2010*

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nca hazırlanarak Bakanlar Kurulu'nca 15/12/2009 tarihinde TBMM Başkanlığı'na sunulan, "Biyogüvenlik Kanunu Tasarısı", Başkanlığınızca 28/12/2009 tarihinde esas komisyon olarak Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonu'na tali komisyon olarak Komisyonumuza havale edilmiştir. Komisyonumuz 14/01/2010 tarihli 25 inci toplantısında Tarım ve Köyişleri, Çevre ve Orman, Sağlık, Adalet, Maliye, Sanayi ve Ticaret Bakanlıkları, Dış Ticaret Müsteşarlığı, Avrupa Birliği Genel Sekreterliği ile çeşitli sivil toplum kuruluşları (Türkiye Ziraat Odaları Birliği, Gıda Mühendisleri Odası, Ziraat Mühendisleri Odası) temsilcilerinin de katılımlarıyla tasarıyı görüşmüştür.

Tasarı ile;

Bilimsel ve teknolojik gelişmeler çerçevesinde, modem biyoteknoloji kullanılarak elde edilen genetik yapısı değiştirilmiş organizmalar ve ürünlerinden kaynaklanabilecek risklerin engellenmesi, insan, hayvan ve bitki sağlığı ile çevrenin ve biyolojik çeşitliliğin korunması, sürdürülebilirliğinin sağlanması amacıyla biyogüvenlik sisteminin kurulması ve uygulanması, bu faaliyetlerin denetlenmesi, düzenlenmesi ve izlenmesi ile ilgili usul ve esaslar belirlenmektedir.

Tasarının Komisyonumuzda görüşülmesi sırasında Komisyon toplantısına katılan Komisyon üyesi Milletvekilleri ile Komisyon üyesi olmayan Milletvekilleri tasarı ile ilgili görüşlerini belirtmişlerdir.

Milletvekilleri; Biyogüvenlik Kanunu Tasarısı'nın;

Gecikmiş bir tasarı olsa da, son derece olumlu bir gelişme olduğunu, kanunlaşması ile konu ile ilgili Dünya ölçülerinin yakalanacağını ve sınırların konulmuş olacağını,

Genetiği değiştirilmiş tohumların ve ürünlerin denetimsiz girişinin önleneceğini belirtmişlerdir.

Bunun yanı sıra konunun sürekli olarak üzerinde çalışılması gereken bir konu olduğunu,

Teknolojik alt yapının kullanılması gerektiğini, özellikle teknolojik altyapıda çalışacak bilim adamlarının ilmi yeterliliği olan objektif kriterler ile değerlendirilmiş, araştırılarak görevlendirilmeleri gerektiğini ifade etmişlerdir.

Sayın Milletvekilleri;

Bu ürünlerin ithalinde mutlaka uyarıcı etiketlerin ürünlerde yer alması gerektiğini, Tasarı'ya etiketleme kuralları ile ilgili genel ve kapsayıcı bir maddenin de yazılmasının uygun olduğunu,

Genetik yapısı değiştirilmiş ürün ithali için başvuranların özellikle internet ortamında duyurulmasının faydalı olacağını önermişlerdir.

Komisyon toplantısına katılan sivil toplum kuruluşları da tasarıyı desteklediklerini vurgulamışlardır.

İlgili sivil toplum kuruluşları görüşlerini belirtirken,

Tasarı'nın ülkemiz açısından genel anlamda doğru bir yaklaşım olduğunu,

Ancak, özellikle deneysel amaçlı kullanım dışında genetiği değiştirilmiş tohum ithalatının yasaklanmasının yerinde olacağını, genetik yapısı değiştirilmiş organizmaların ithal edilmesinin uygun olmadığını,

İhtiyaç olunan ürünlerin yurt içinden karşılanmasının sağlanmasını istediklerini, çünkü ülkemizin bu ürünlere ihtiyacının olmadığını, genetik yapısı değiştirilmeyen ürünleri ithal etmenin uygun olduğunu ifade etmişlerdir.

Transit geçişlerde ve özellikle nakil sırasında da konuya önem verilmesi gerektiğine dikkat çekmişlerdir.

Nakiller sırasında herhangi bir sebeple dökülen genetik yapısı değiştirilmiş ürünlerin çevreye bulaşabileceğini, etrafa saçılan tohumların böceklerle kuşlarla bulaşabileceğini, dolayısıyla bu ürünlerin farkına varılmadan, denetim dışı olarak tarım ürünlerine geçebileceği gerçeğinin de göz ardı edilmemesi gerektiğini dile getirmişlerdir.

Tasarı 'nın komisyonumuzda görüşülmesi sırasında esas komisyona sunulacak bazı öneriler de tespit edilmiştir.

Bu tespitler şöyle sıralanabilir:

Tasarı'nın yürürlüğe girmesinden önce piyasaya sürülmüş olan genetik yapısı değiştirilmiş organizmalar ile ürünlerinin hangi kurallara tabi olacağına ilişkin bir düzenlemenin tasarıya eklenmesi,

Tasarısı 'nın 3 üncü maddesinin 2 nci fıkrasında geçen "ilk ithalatçı" ibaresinden; bir ithalatçı tarafından bir ürün için izin alındığı takdirde aynı ürün için tekrar izin alınmasına ihtiyaç bulunmadığı anlamı çıkabilmektedir. Bu nedenle "ilk ithalatçı" ibaresinin netleştirilmesi,

Cezai hükümler açısından bakıldığında, bazı cezai hükümlerin tüzel kişiler bakımından uygulanamayabileceği düşüncesiyle, cezai hükümlerin de gözden geçirilerek tekrar değerlendirilmesi,

Uygun olacaktır.

Raporumuz, Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonu'na sunulmak üzere Yüksek Başkanlığa saygı ile arz olunur.

Başkan *Cevdet Erdöl* Trabzon	Sözcü *Gönül Bekin Şahkulubey* Mardin	Üye *Şevket Köse* Adıyaman (Muhalefet Şerhi Ektedir)
Üye *Abdurrahman Arıcı* Antalya	Üye Tekin Bingöl Ankara (İmzada Bulunamadı)	Üye Lokman Ayva İstanbul (İmzada Bulunamadı)
Üye *Mehmet Domaç* İstanbul	Üye Mehmet Müezzinoğlu İstanbul (İmzada Bulunamadı)	Üye *Sacid Yıldız* İstanbul
Üye *Cafer Tatlıbal* Kahramanmaraş	Üye *Hasan Çalış* Karaman (Muhalefet Şerhi Ektedir)	Üye *Osman Durmuş* Kırıkkale (Muhalefet Şerhi Ektedir)
Üye *Hüseyin Devecioğlu* Kilis	Üye *Mehmet Nil Hıdır* Muğla	Üye *Muharrem Selamoğlu* Niğde

Muhalefet Şerhi

Biyolojik çeşitlilik açısından dünya ülkeleri arasında çok önemli bir potansiyele sahip olan ülkemizde, insan ve çevre sağlığı açısından ciddi riskleri barındıran genetik yapısı değiştirilmiş organizmalar (GDO) konusu hassasiyetle incelenmelidir. Konunun ayrıntıyla tartışılmadan, yasama organını devre dışı bırakan bir yönetmelikle düzenlenmiş olması tartışmaları da peşi sıra getirmiştir. Bugüne kadar ülkemizde GDO'lu ürünlerin üretimi ya da ithalatı konusunda net verilerin olmaması ya da kamuoyu ile paylaşılmaması ise konunun farklı bir boyutunu oluşturmaktadır. Bu nedenlerden dolayı ilgili yasa tasarısı hem gelecek kuşakların sağlığı hem de sürdürülebilir bir çevrede yaşanması büyük önem taşımaktadır.

Son derece yaşamsal öneme sahip yasa tasarısında, kimi konular ayrıntıyla açıklığa kavuşturulmalıdır.

- Tasarının 7'nci maddesinde, denetime ilişkin hükümler düzenlenmiştir. Burada Bakanlığın belirleyeceği laboratuvarların kullanılması öngörülmüştür. GDO'lu ürün üretimi ya da ithali için başvuran firmalardan istenen bilimsel test sonuçları için de aynı laboratuvarların kullanılıp kullanılmayacağına netlik kazandırılmalıdır. Eğer aynı laboratuvarların kullanılması söz konusu ise bu laboratuvarlar nasıl tespit edileceğine dair yasada daha ayrıntılı düzenlemeye ihtiyaç duyulmaktadır. Söz konusu işlemler için laboratuvarlardan hizmet alımı biçiminde işlemlerin yürütülmesi planlanıyor ise çeşitli standartlara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu olasılıkların dışında, ilgili Bakanlıkların katılımıyla bir laboratuvar oluşturulması da olasılıklar arasındadır. Bahsi geçen laboratuvar belirsizliğine yasa tarafından bir yöntem belirtilmesi son derece önemlidir.

- Tasarının 9'uncu maddesinde Biyogüvenlik Kurulu'na ilişkin hükümler düzenlenmiştir. Bu maddenin 2'nci fıkrası Kurul'un oluşumu üzerinedir. İlgili düzenlemede Bakanlıkların belirleyeceği temsilcilerin en az ikisinin üniversite ya da meslek örgütünden seçilmesi konusunda farklı düzenlemeye gidilmesi bilimsel açıdan yararlı olacaktır. Buna göre, Bakanlık temsilcilerinin, kamuda bu konuyla ilgili olarak istihdam edilen uzmanlardan seçilmesi, bunun dışında üniversitelerden ve meslek örgütlerinden ikişer üyenin seçiminin bağlayıcı kılınması bilimsel ve toplumsal alandan katılımın sağlanması anlamına gelecektir.

- İlgili yasa tasarısı halk sağlığını yakından ilgilendirmektedir. Böyle bir konuda, halkın daha kolay bilgiye erişiminin önünün açılması gerekmektedir. Halkın daha kolay bilgiye ulaşımı konusunda internetten yararlanılabilir. Örneğin; GDO'lu ürün üretimi ya da ithalatı üzerine başvuruda bulunan şirket ya da kişilerin başvuru sonuçlarının sanal ortamdan yayınlanması sağlanmalıdır. GDO'lu ürün üretecek ya da ithal edecek bir firmanın başvurusu kabul edildikten sonra, bilgileri, hangi ürünleri üretme ya da ithal konusunda izin aldığı Tarım ve Köyişleri Bakanlığı internet sitesinden ilan edilmeli ve bu yolla halkın sağlığını ilgilendiren bir konuda bilgiye daha rahat erişimi sağlanmalıdır. Benzeri bir biçimde yasaya aykırı davranarak toplatılan ya da satışı durdurulan ürünler de ilan edilmeli, böylelikle yasaya aykırı durumlara ilişkin bir halk denetimi yolu açılmış olmalıdır. Bu durum, halkın şikayet mekanizmasını da harekete geçireceği için Bakanlığın GDO'lu ürün üreten ya da ithal edenler üzerinde denetiminde kolaylaştırıcı bir unsur olarak kullanılabilir.

Şevket Köse

Adıyaman

Muhalefet Şerhi

Sağlık Komisyonu üyelerinin büyük çoğunluğunun ilgi alanı dışında olan biyogenetik araştırmalarının insan sağlığını nasıl etkileyeceği dahi tartışılmadan, alelacele komisyonumuzun gündeminden komisyon başkanımız tarafından kaçırılması kabul edilemez. TBMM gündeminde tam gün çalışma yasası varken biz her maddesi üzerinde görüş belirtmeye çalışırken alelacele GDO gıda maddeleri ve tohumların ithali ve üretimi ile ilgili Biyogüvenlik Yasası 2 saat gibi kısa bir zamanda gerekçesi ve maddelerine girilmeden komisyonumuzdan kaçırılmıştır.

Ülkemiz insanının sağlığını kısa ve uzun sürede GDO'lu ürünlerin nasıl etkileyeceği bilgisini bilmek ve öğrenmek en azından komisyon üyelerimizin hakkıdır. GDO'lu tohum, hayvan ve böceklerin yaşadığı FAUNA'yı, doğal bitki türlerimizin yetiştiği FLORA'yı kirletmekle kalmıyor. Hanım Böceği nasıl bir böcektir? Kral Kelebekleri ile birlikte neden ölüyor? Arılar ve kuşlar bu tohumlardan nasıl etkileniyor? Bu tohumlar neden Hibrit olarak, hazırlanıyor? Hibrit tohumlar için kullanılan herbisitler, pestisitler ve antibiyotikler tohum üreticisi firmaların pazarladığı özel kimyasallar mıdır? Bu tohumlar, ilaçlara ve pestisitlere dayanıklı diye daha fazla oranda kimyasal gelişi güzel mi kullanılmaktadır? İnsanda zorunlu olmadan kullanmaya korktuğumuz gram negatif antibiyotikler 2 kiloluk teneke kutularda kullanıldığında tarlayı ve orda yaşayan fauna ve florayı nasıl etkilemektedir? Bu ürünler tüketildiğinde insanların bağırsaklarındaki doğal enterobakterler antibiyotiklere dirençli suşlara dönüşüyor mu? Geleneksel ıslah ve seleksiyonda kullanılan teknikler ve bunların dışında kullanılan tekniklerle, rekombinant deoksiribonükleik asit (DNA) ve nükleik asidin hücrelere ya da organellere doğrudan aktarılmasını sağlayan laboratuvar ortamındaki (invitro) teknikleri, taksonamik olarak sınıflandırılmış familya dışı hücre füzyonu sonucu oluşan kısır yeni transgenik türleri bilmemiz istenmiyor mu? Bu bilginin dahi paylaşılmadığı bir komisyon toplantısına, yeterlidir, demek nasıl mümkün olabilir? Kaldı ki sadece "Transgenik tohum ithalatı durdurulsun" ancak "biyogenetik uygulamaların ürününü gıda maddeleri biyogüvenlik laboratuvarımızda güvenli olması kaydıyla ülkemize girişine," "üzerine GDO etiketi görünür tarzda yazıldığı takdirde izin verilmelidir" diye görüş belirtmemize rağmen biz tali komisyonuz diyerek görüşmeden yasa kaçırılmıştır. Bu GDO'lu gıdalar insanlar tarafından tüketilmekte ve insanların beslendiği tarım alanlarına ekilmekte veya hayvanlara yem olarak verilmektedir. Türkiye'nin imzaladığı Cartegena Protokolü ihtiyatlılık ilkesi üç yaşından küçük çocuklara ve bebeklere GDO'lu ürünlerin verilmesini yasaklıyor. Hekim olarak şunu soruyoruz "süt emziren anne tükettiğinde sütten genetik materyal geçmez mi?" Öyle olsa idi "bebeklere anne sütü yerine inek sütü önerilirdi" insan sağlığını ilgilendiren bir konuda Sağlık Komisyonunun tali komisyon olduğuna kim karar veriyor? Hayvan ve bitki sağlığından sorumlu Tarım Bakanlığı mı? Bu kabul edilemez. İnsan sağlığına etkileri bilinenler ve henüz bilinmeyenler biyolojik çevreye olan etkileri, fauna ve floramızın çeşitliliğini ve zenginliğini ne şekilde etkileyeceğini bilmediğimiz bu uygulamayı izleyecek komisyonda Sağlık Bakanlığı'ndan yalnızca bir üyesinin olması bu yasada insan sağlığından ziyade iki ithalatçı kartelin çıkarlarının düşünüldüğünü bize düşündürmektedir. Maddelerinin neler getirip neler götürdüğünü inceleyemediğimiz bu tasarıyı GDO'lu tohum ve gıdaları ve yem bitkilerini serbestçe yurda sokan ve 8 yıllık iktidarı zamanında bir yasayı çıkarmaktan imtina eden bir Tarım Bakanlığı'nın insan sağlığına ne kadar önem verdiği aslında hiç önem vermediği bu yasayı Sağlık Komisyonunda kaçırma gayretinde gözükmektedir. Bu görüşleri ışığında üzerinde tartışamadığımız yasanın bize intikal süresine, inceleme süresini ve Biyogüvenliğin uygulayıcısı Sağlık Bakanlığının dışlanmasına seyirci kalamayacağımızdan karşı oy kullandığımızı belirtiyoruz.

Hasan Çalış	*Osman Durmuş*
Karaman	Kırıkkale

Avrupa Birliği Uyum Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi
Avrupa Birliği Uyum Komisyonu
Esas No.: 1/789
Karar No.: 27 *21/01/2010*

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Tarım ve Köyişleri Bakanlığınca hazırlanarak Bakanlar Kurulu tarafından 15/12/2009 tarihinde Başkanlığınıza sunulan 1/789 esas numaralı "Biyogüvenlik Kanunu Tasarısı" Başkanlığınızca, 28/12/2009 tarihinde esas komisyon olarak Tarım ve Köyişleri Komisyonuna, tali komisyon olarak Çevre Komisyonu, Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu, Adalet Komisyonu ile AB Uyum Komisyonuna havale edilmiştir.

Komisyonumuz 18/01/2010 tarihli 38. toplantısında, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Türkiye Ziraat Odaları Birliği, Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı ve Avrupa Birliği Genel Sekreterliği (ABGS) temsilcilerinin de katılımıyla anılan Kanun Tasarısı'nı inceleyip görüşmüştür.

Tasarı'nın tümü üzerindeki görüşmeler sırasında hükümet temsilcisi tarafından şu hususlar belirtilmiştir: Tasarı ile ülkemizde genetik yapısı değiştirilmiş organizma (GDO) üretimi, satımı ve bu ürünlerin ruhsatlandırılmasına ilişkin hususlar dikkate alınarak bu alanda bir düzenlemenin sağlanması amaçlanmaktadır. Kanun tasarısıyla kamuoyunda çok sık tartışılan GDO'lu ürünler konusu ilk defa düzenlenmektedir. Kanun Tasarısı AB müktesebatı dikkate alınarak ülkemiz ihtiyaçlarına göre hazırlanmıştır. Kanun Tasarısı aynı zamanda ülkemizin taraf olduğu Kartegena Protokolünün içeriğini kapsamaktadır. Ayrıca Tasarıyla 9 kişiden oluşan Biyogüvenlik Kurulu kurulmaktadır.

ABGS temsilcisi tarafından, Tasarı'nın son yapılan değişikliklerle beraber genel olarak AB müktesebatına uyumlu olduğu belirtilmiştir.

Tasarı'nın tümü üzerinde yapılan görüşmelerde Komisyon üyeleri tarafından; GDO'lu ürünlerin kamuoyunda kaygı ile irdelendiği, insan sağlığıyla doğrudan ilgili olan bu konunun yasalaşmasının önemli ve AB müktesebatıyla doğrudan ilgili olduğu, bu alanda bir kanuni düzenlemenin gerekli olduğu, hâlihazırda bu konuda bir kanuni boşluk bulunduğu, yeni kurulan kurulun bağımsız olması gerektiği, ehil kişilerin kurul üyesi olması için gerekli tedbirlerin alınması gerektiği ve GDO'lu ürünlerin insan sağlığına zararları konusunda kesin bulgular olmamasına karşın oluşturduğu riskler sebebiyle kontrol altında tutulmasının zorunlu olduğu hususları ifade edilmiştir.

Komisyon tarafından bu aşamada; maddeler üzerinde ayrıca görüşme açılmaksızın Tasarı'nın tümü üzerindeki görüşmeler sırasında maddeler hakkında görüşlerin ortaya konulması kararlaştırılmıştır. Bu bağlamda Komisyon üyeleri tarafından verilen değişiklik önergeleri çerçevesinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

- Tasarının "Tanımlar" başlıklı 2'nci maddesine AB müktesebatındaki tabirlerle uyum olması bakımından "bulaşan", "işleme", "risk iletişimi", ve "risk yönetimi" tanımları eklenmiştir. Ayrıca "Risk değerlendirme", "GDO'lardan elde edilen ürünler" ve "Biyogüvenlik Bilgi Değişim Mekanizması" tanımları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir;

"e) Biyogüvenlik bilgi değişim mekanizması: GDO ve ürünleri ile ilgili bilimsel, teknik ve uygulamaya ilişkin bilgi ve belgelerin ulusal ve uluslararası seviyede alışverişinin kolaylaştırılması ile kamuoyunun bilgilendirilmesi ve karar sürecine katılımı amacıyla oluşturulacak bilgi alışverişi sistemini,

ğ) Bulaşan: Gıdaya kasten ilave edilmeyen ancak, gıdanın birincil üretim aşaması dâhil üretimi, imalatı, işlenmesi, hazırlanması, işleme tabi tutulması, ambalajlanması, paketlenmesi, nakliyesi veya muhafazası ya da çevresel bulaşma sonucu gıdada bulunan, hayvan tüyü, böcek parçası gibi yabancı maddeler hariç olmak üzere her tür maddeyi,

j) GDO'lardan elde edilen ürünler: Kısmen veya tamamen GDO'lardan elde edilmekle birlikte GDO içermeyen veya GDO'dan oluşmayan ürünleri,

m) İşleme: GDO ve ürünlerinin, gıda, yem veya diğer amaçlarla kullanılmasını sağlamak için yapılan ve ürünün ilk halini önemli ölçüde değiştiren her hangi bir faaliyeti,

ü) Risk değerlendirme: GDO ve ürünlerinin, genetik değişiklikten dolayı, insan, hayvan ve bitki sağlığı, biyolojik çeşitlilik ve çevre üzerinde sebep olabileceği risklerin ve risk kaynağının test, analiz, deneme gibi bilimsel yöntemlerle tanımlanması, niteliklerinin belirlenmesi, değerlendirilmesi ve risk unsurlarının belirlenmesini kapsayan dört aşamalı süreci,

v) Risk iletişimi: Risk analizi sürecinde risk değerlendiricileri, risk yöneticileri ve diğer ilgili tarafların, tehlike, risk, riskle ilgili faktörler ve riskin algılanmasına ilişkin bilgi ve görüşler ile risk değerlendirmesi bulguları ve risk yönetimi kararlarının açıklamalarını da kapsayan bilgi ve düşüncelerin paylaşımını,

y) Risk yönetimi: GDO ve ürünlerinin, risk değerlendirmesi ve yasal faktörler göz önünde tutularak ilgili taraflarla istişare ile izin verilen amaç ve kurallar dâhilinde kullanılmasını ve muamelesini sağlamak amacıyla alınan önlemleri, uygun olabilecek kontrol önlemlerine ilişkin alternatiflerin değerlendirilmesi, tercih edilmesi ve uygulanması sürecini,"

- Tasarının "Başvuru, Değerlendirme ve karar verme" başlıklı 3'üncü maddesinde AB mevzuatında bulunan hükümler dikkate alınarak şu değişiklikler yapılmıştır;

Maddenin ikinci fıkrasının ikinci cümlesi "Başvurularda, başvurunun içeriğine ilişkin bilgiler ile GDO ve ürününün ne amaçla kullanılacağının belirtilmesi zorunludur" şeklinde değiştirilmiştir.

Maddenin ondördüncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilerek beşinci fıkra olarak eklenmiştir;

"(5) GDO ve ürünlerinin;

a) İnsan, hayvan ve bitki sağlığı ile çevre ve biyolojik çeşitliliği tehdit etmesi,

b) Üretici ve tüketicinin tercih hakkının ortadan kaldırılması,

c) Çevrenin ekolojik dengesinin ve ekosistemin bozulmasına neden olması,

ç) GDO ve ürünlerinin çevreye yayılma riskinin olması,

d) Biyolojik çeşitliliğin devamlılığının tehlikeye düşürülmesi,

e) Başvuru sahibinin biyogüvenliğin sağlanmasına yönelik tedbirleri uygulamak için yeterli teknik donanıma sahip olmadığının anlaşılması,

Durumlarında bu başvurular reddedilir."

Maddenin altıncı fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan "kısmen karşılanmasına karar" ibaresinden sonra gelmek üzere "vermesi öncesinde başvuru sahibi ile gizlilik talebi hakkında bilgi alışverişinde bulunur. Bakanlık bu görüşmenin" ibareleri eklenmiştir.

Maddenin sekizinci fıkrasındaki "piyasaya sürme amacıyla" ibaresinden sonra gelmek üzere "ilk defa" ibaresi eklemiştir.

Maddenin onbirinci fıkrasındaki "kamuoyunun görüşüne açılır." ibaresi "kamuoyuna açıklanır." olarak değiştirilmiştir.

Maddenin onikinci fıkrasından sonra gelmek üzere aşağıdaki onüçüncü fıkra eklenmiştir;

"(13) Kurul, Komitenin kararına uymaması durumunda bu durumu gerekçeli olarak açıklar."

Maddenin onaltıncı fıkrası ise aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir;

"(16) Başvuru sahibi, geçerlilik süresi dolmadan en az bir yıl önce Bakanlığa müracaat ederek uzatma talep edebilir. Bu talep Kurul tarafından değerlendirilir ve sonucu başvuru sahibine bildirilmek üzere Bakanlığa gönderilir. Sonucun bir yıllık süre içerisinde başvuru sahibine bildirilmemesi durumunda, izin süresi karar verilinceye kadar uzar."

- Tasarının "Karar sonrası yapılacak işler" başlıklı 7'nci maddesinde AB'deki mevcut uygulamalar dikkate alınarak şu değişiklikler yapılmıştır;

Maddenin üçüncü fıkrasının sonuna "Kayıt altına alınan GDO ve ürünlerine ilişkin belgelerin 10 yıl süreyle saklanması zorunludur." cümlesi eklenmiştir.

Maddenin beşinci fıkrasındaki "rapor etmek" ibaresi "bildirmek" olarak değiştirilmiştir.

- Tasarının "Biyogüvenlik Kurulunun görev ve yetkileri" başlıklı 11'inci maddesinde "etik" konusunun AB ile uyumda önemli bir nokta olması nedeniyle şu değişiklikler yapılmıştır;

Maddenin birinci fıkrasının "b" bendi "Uzmanlar listesindeki kişilerden seçilen bilimsel komiteleri oluşturmak" olarak değiştirilmiş ve fıkraya aşağıdaki bent eklenmiştir;

"e) Etik komite oluşturmak."

Raporumuz yukarıdaki mülahazalarla Tarım ve Köyişleri Komisyonu'na sunulmak üzere Yüksek Başkanlığa saygı ile arz olunur.

Başkan	Başkanvekili	Üye
Yaşar Yakış	Onur Öymen	*Lütfi Elvan*
Düzce	Bursa	Karaman
	(İmzada Bulunamadı)	
Üye	Üye	Üye
Nuri Uslu	*İbrahim Kavaz*	*Mustafa Öztürk*
Uşak	Erzurum	Hatay
Üye	Üye	Üye
Mehmet Sait Dilek	*Mehmet Beyazıt Denizolgun*	*Musa Sıvacıoğlu*
Isparta	İstanbul	Kastamonu
Üye	Üye	Üye
M. Şükrü Elekdağ	*Algan Hacaloğlu*	*Ahmet Kenan Tanrıkulu*
İstanbul	İstanbul	İzmir
(İmzada Bulunamadı)		

Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonu

Esas No.: 1/789 *12/02/2010*

Karar No.: 23

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Tarım ve Köyişleri Bakanlığınca hazırlanarak Bakanlar Kurulunca 15/12/2009 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulan ve Başkanlıkça 28/12/2009 tarihinde tali komisyon olarak Adalet, Çevre, Avrupa Birliği Uyum ile Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler komisyonlarına; esas komisyon olarak da Komisyonumuza havale edilen 1/789 esas numaralı "Biyogüvenlik Kanunu Tasarısı" Komisyonumuzun 19/1/2010 tarihinde yaptığı 19 uncu Birleşiminde; Hükümeti temsilen Tarım ve Köyişleri Bakanı Mehmet Mehdi EKER ile Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Dış Ticaret Müsteşarlığı, Gümrük Müsteşarlığı, Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu Başkanlığı ile sivil toplum örgütleri temsilcilerinin katılımlarıyla incelenerek görüşülmüştür.

Tasarı ve gerekçesi incelendiğinde; bilimsel ve teknolojik gelişmeler çerçevesinde, modern biyoteknoloji kullanılarak elde edilen genetik yapısı değiştirilmiş organizmalar ve ürünlerinden kaynaklanabilecek risklerin engellenmesi; insan, hayvan ve bitki sağlığı ile çevrenin ve biyolojik çeşitliliğin korunması, sürdürülebilirliğinin sağlanması amacıyla biyogüvenlik sisteminin kurulması ve uygulanması, bu faaliyetlerin denetlenmesi, düzenlenmesi ve izlenmesi ile ilgili usul ve esasların belirlendiği görülmektedir.

Günümüzde, biyoteknolojide meydana gelen gelişmeler neticesinde, farklı canlı tür ve sınıfları arasında gen aktarımı mümkündür. Modern biyoteknoloji teknikleri kullanılarak geliştirilen yeni ürünler uluslararası piyasalarda tarım ve gıda için üretim ve tüketime sunulmuş; insan ve hayvan sağlığı için gerekli olan bazı aşı ve ilaçlar da bu yöntemler kullanılarak geliştirilmiştir. Her ne kadar modern biyoteknoloji, bitkisel ürünlerde hastalık ve zararlılara dayanıklılık ile olumsuz çevre şartlarına dayanıklılığın geliştirilmesi ve ürün kalitesinin arttırılması için kullanılsa da genetik yapısı değiştirilmiş organizmaların (GDO) insan, hayvan ve bitki sağlığı ile çevre ve biyolojik çeşitlilik üzerindeki etkileri konusunda bilimsel çevrelerde tartışmalar da devam etmektedir. Bu noktada sınırları ve esasları çok iyi belirlenmiş biyogüvenlik kurallarına ihtiyaç vardır. Biyogüvenliğin bir bütün olarak ele alınması, insan, hayvan ve çevre sağlığı ile biyolojik çeşitliliğin korunması yanında bilimsel ve teknolojik gelişmelerin devamlılığının sağlanması için tedbirlerin öngörülmesi önemlidir.

Komisyonumuzda Tasarının geneli üzerinde yapılan görüşmelerde;

Hükümet tarafından;

- İnsanoğlunun yeryüzünde topluluklar halinde yaşadığı andan itibaren tarımla uğraştığı, dünya nüfusunun artmasıyla birlikte tarım ürünlerine olan ihtiyacın da arttığı,

- Yıllar içerisinde tarım alanında önemli gelişmeler meydana geldiği, özellikle 1990'lı yıllardan itibaren insanlığın "transgenik bitki" ya da "genetiği değiştirilmiş organizma"larla tanıştığı,

- 2008 yılı itibarıyla dünyada, Amerika Birleşik Devletleri, Arjantin, Brezilya Kanada, Çin, Hindistan, Avustralya gibi ülkelerde ve bazı Avrupa ülkelerinde yaklaşık 120 milyon hektar alanda transgenik bitkilerin üretiminin gerçekleştiği,

- Uluslararası anlamda konuyla ilgili olarak Birleşmiş Milletler Biyoçeşitlilik Sözleşmesi ve buna dayanılarak çıkarılmış Cartagena Biyogüvenlik Protokolünün oluşturulduğu, Türkiye'nin de bu protokole 157 ülke ile birlikte taraf olduğu,

- Pamuk, mısır, kolza ve soya üretimine yönelik olarak birtakım genlerin transfer edildiği,

- Avrupa Birliğinde; Avrupa Gıda Güvenliği Otoritesi (EFSA)'nın risk değerlendirmesi yaptığı, EFSA'nın uygun bulması halinde Avrupa Komisyonunun da onayı ile bütün üye ülkeler için kullanım ve tüketimle ilgili bağlayıcı bir kararın ortaya çıktığı, ancak o genin üretimi hususunda ülkelere inisiyatif bırakıldığı,

- Şu an AB ülkelerinde; mısır, soya, kolza, şeker pancarı ve pamukta yirmi beş tane genin serbest olduğu,

-Transgenik bir bitkinin yemde kullanılması halinde, bu bitkinin yemle beslenen hayvanların ürünlerine geçmediğine dair bilimsel araştırmaların olduğu, yine genle ilgili durumların yağa geçmediğine dair de raporların bulunduğu,

- AB ile müzakere sürecinde mevzuatımızın AB mevzuatına uyumlu olması gereği, önümüzdeki günlerde açılacak olan on ikinci faslın gıda başlığı altında olduğu, ayrıca Cartagena Biyogüvenlik Protokolüne taraf olmamız hasebiyle de mevzuat oluşturma zorunluluğumuzun olduğu,

- Tarım Kanunu, Gıda Kanunu ve Yem Kanunu gibi kanunlara dayanarak çıkarılan yönetmelik hakkında Danıştay tarafından yürürlüğün durdurulması kararı verilse de yapılmış olunan itirazın kabulü yönünde bir eğilim olduğu,

- Biyogüvenliğin biyolojik güvenlikten farklı olduğu, Tasarının da ihtiyatlılık ilkesine dayanılarak öncelikle GDO'larla yalnızca modern biyoteknoloji ürünleri ve bunlarla ilgili işlemlerle sınırlandırıldığı,

- Tasarıda bu kanun kapsamındaki ürünlerin güvenli kullanımının sağlanabilmesi için çevreye serbest bırakılmaları, piyasaya sürülmeleri ve kapalı kullanımları ile ilgili hususların da yer aldığı,

- Tasarı ile yalnızca üniversiteler ve TÜBİTAK'ta çalışan bilim insanlarından oluşturulacak bilimsel komitelerin, modern biyoteknoloji ve ürünlerinin kullanımında, her bir başvuru için ayrı ayrı risk ve sosyo-ekonomik değerlendirme yapacağı ve halkın da görüşleri neticesinde Biyogüvenlik Kurulu tarafından karar verileceği,

- AB'de emsali olan Biyogüvenlik Kurulu'nun, en az ikisi üniversite veya meslek örgütlerinden seçilmek üzere toplam dokuz üyeden oluşacağı,

- Kurul ve komitelerin görevlerini yaparken hiçbir organ, makam veya kişiden emir ve talimat alamayacağı, Kurul üyelerinin görev süreleri dolmadan görevlerine son verilemeyeceği,

- GDO ve ürünlerinin Kurul kararlarına aykırı olarak kullanılması ve kullandırılmasının kesinlikle yasaklandığı,

- Modern biyoteknoloji ürünlerinin kullanımı, bilimsel risk ve sosyo-ekonomik değerlendirme sonuçları ile halkın görüşleri de dikkate alınarak karar verileceği,

- Her ürün için kullanılması zorunlu olan ayırıcı kimlik ile ürünlerin her aşamada izlenebileceği,

- Modern biyoteknoloji kullanarak geliştirilmiş bitki ve hayvanların üretiminin, zengin biyolojik çeşitliliğimizin korunması amacıyla yasaklandığı; keza Türkiye'nin yeryüzünde 3900'ün üzerinde endemik bitki türü varlığına sahip bir ülke olduğu, ancak çok küçük ölçekli ve sayıca fazla parselde

üretim yapan bir ülke olduğu için üretimde gen kaçışlarına sebebiyet vermemek ve böylece ülkemiz biyoçeşitliliğini risk altında bırakmamak amacıyla üretim yasağının konulduğu,

ifade edilmiştir.

Komisyonumuz üyesi milletvekilleri tarafından,

- Tasarının çok kapsamlı ve sağlıklı bir şekilde hazırlanmış olduğu; GDO'lu ürünlerin hastalıklı, ayıplı ürünler gibi algılanması yanlışlığının düzeltilmesi gerektiği,

- Ülkemize ithalatı yapılan gen transferi yapılmış ürünlerin sadece mısır, kanola, soya ve pamuk olduğu,

- Artan gıda ihtiyaçları karşısında teknolojik gelişmelerden kaçılamayacağı,

- Biyoteknolojik gelişmelere uyum sağlayacak kadro ve ekipmanlara sahip olunması gerektiği,

- Modern biyoteknolojinin en önemli uygulama alanlarından olan GDO'ların insanın refahı, mutluluğu için çok önemli olsa da insan sağlığı, bitki ve hayvan varlığı bakımından da birtakım riskleri barındırdığı için konunun düzenlenmesinin önemi,

- Tasarının amacının GDO'yu serbest bırakmak değil, riskler konusunda insanı ve çevreyi korumak olduğu,

- Cezai müeyyidelerin yeniden gözden geçirilmesi gereği,

- GDO ve GDO'lu ürünlerin ithali ile ilgili hükümlerin mükemmel bir şekilde düzenlenmesinin önemi,

- Üretimin belli şartlar altında serbest bırakılabileceği,

ifade edilmiştir.

Sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri tarafından,

- GDO'lu ürünlerin üretiminin yasak olmasının doğru bir tercih olduğu ancak üretimi serbest bırakabilme yetkisinin Bakanlığa verilebileceği,

- Ülkemizde de gen transferi yapabilecek teknolojinin geliştirilmesi gereği,

- İzleme ve denetim altyapısının olgunlaşmasının bir süreç olacağı,

- Eşik değerin mutlaka Avrupa Birliği ile eşitlenmesi gerektiği,

- Cezai müeyyideler konusunun yeniden değerlendirilmesinin uygun olacağı,

- Beşeri tıbbi ürünleriyle birlikte veteriner tıbbi ürünlerin de Tasarı kapsamı dışına çıkarılmasının önemli olduğu,

- Veteriner hekimlik açısından, kapalı alanda kullanımla ilgili hükümler sayesinde bilimsel araştırmaların önünün kesilmediği,

ifade edilmiştir.

Hükümet tarafından yapılan tamamlayıcı açıklamalarda ise,

- Herkesin bu Tasarının gerekliliği konusunda hemfikir olmasının memnuniyet verici olduğu,

- Tasarının hazırlanmasının aceleye gelmediği ve bu süreçte sivil toplum kuruluşları da dahil herkesin görüşlerinin alındığı,

- GDO'lu ürünlerle ilgili ciddi bir bilgi kirliliği oluşturulmaya çalışıldığı,

- Geçmişte de yeni gelen tarımsal ürünlere karşı önyargılı bir yaklaşım olduğu,

- Tasarıyla oluşturulan kurumlarla kapsamlı bir biyogüvenlik sisteminin getirildiği ve bu sistemin çıkarılacak yönetmeliklerle ayrıntılı olarak düzenleneceği,

- Bakanlığa bağlı yedi laboratuvarın, gerekli denetimi sağlamak açısından bu işin başlangıç altyapısını oluşturduğu,

- Tasarının Avrupa Birliği mevzuatı ve Cartagena Protokolü ile tamamen uyumlu olduğu,

- Tasarı sayesinde insan sağlığı ve biyoçeşitliliğin korunarak dünyadaki gelişmelerin takip edilebileceği,

ifade edilmiştir.

Geneli üzerindeki görüşmeler sonrasında Tasarı ve gerekçesi Komisyonumuzca benimsenmiş, ardından verilen bir önergenin de kabul edilmesiyle, konunun daha ayrıntılı çalışılabilmesi için bir alt komisyon kurulmasına karar verilmiştir. Alt Komisyon; Adıyaman Milletvekili Mehmet ERDOĞAN, Artvin Miletvekili Ertekin ÇOLAK, Bursa Milletvekili Ali KOYUNCU, Şanlıurfa Milletvekili Abdurrahman Müfit YETKİN, Mersin Milletvekili Vahap SEÇER ve Erzurum Milletvekili Zeki ERTUGAY'dan oluşmuş ve Şanlıurfa Milletvekili Abdurrahman Müfit YETKİN Başkan seçilmiştir.

Alt Komisyon 27.1.2010 ve 3.2.2010 tarihlerinde toplantılarını yapmıştır. Alt Komisyon toplantısına, Hükümeti temsilen Tarım ve Köyişleri Bakanlığı temsilcileri ile Çevre ve Orman Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Dış Ticaret Müsteşarlığı, Gümrük Müsteşarlığı, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu Başkanlığı ve sivil toplum kuruluşları temsilcileri katılmışlardır.

Alt Komisyonda Tasarının;

- Çerçeve 1 inci maddesinin üçüncü fıkrası; Sağlık Bakanlığınca ruhsat ya da izin verilen beşeri tıbbi ürünler ve kozmetik ürünler ile veteriner tıbbi ürünlerin bu Tasarı kapsamında olmadıklarının, Sağlık Bakanlığının talebi de dikkate alınarak vurgulanması ve açıkça ifade edilmesi amacıyla değiştirilmiştir. Keza, beşeri tıbbi ürünlerin piyasaya sunulması, Beşeri Tıbbi Ürünler Ruhsatlandırma Yönetmeliği hükümleri çerçevesinde, Sağlık Bakanlığı tarafından yapılan ruhsatlandırılma şartına bağlı bulunmaktadır. Kozmetik ürünlerin piyasaya ilk kez arz edilmesi hususu da 5324 sayılı Kozmetik Kanunu çerçevesinde yine Sağlık Bakanlığına yapılacak bildirim şartına bağlıdır.

- Çerçeve 2 nci maddesinde; sivil toplum kuruluşları ve bazı kamu kurumlarının teklifleri ve yapılan değerlendirmeler neticesinde şu değişiklikler yapılmıştır:

Cartagena Biyogüvenlik Protokolü'nün 23 üncü maddesi gereğince taraf ülkeler GDO'lara ilişkin konularda halkı bilgilendirmek ve halkın karar alma sürecine katılımını sağlamakla yükümlüdür. Protokolün 20 nci maddesi gereğince kurulan Biyogüvenlik Bilgi Değişim Mekanizması bu yükümlülüğün yerine getirilmesinde temel araç niteliğindedir. Ayrıca AB müktesebatında da GDO'lara ilişkin konularda karar alma sürecine halkın katılımının sağlanması gerekmektedir. Kanun tasarısı ile Protokol ve AB müktesebatı arasında uyumu sağlamak amacıyla 1. fıkranın e bendinde "Biyogüvenlik Bilgi Değişim Mekanizması" tanımına "kamuoyunun bilgilendirilmesi ve karar sürecine katılımı" ifadesi eklenmiştir.

Protokol'ün 2 nci maddesinde yer alan canlı organizma tanımı dikkate alınarak ve enzimlerin genetik materyal içermemesinden dolayı -ki enzimler canlı organizmaların bir ürünü olduğundan

GDO'lardan elde edilmeleri durumunda GDO ürünleri kapsamına girmektedir- organizma niteliği taşımadığı bilindiğinden "Canlı Organizma" tanımından "enzim" ibaresi çıkarılmıştır.

Protokol'ün 2 nci maddesinde kapalı alanda kullanım sadece mikroorganizmaları değil tüm organizmaları kapsayacak şekilde tanımlanmıştır. Modern biyoteknoloji araştırma ve geliştirme faaliyetleri GDO'ların kapalı alanda kullanılmasını gerektirmektedir. Araştırma ve geliştirme faaliyetlerini engellememek amacıyla "kapalı alanda kullanım" tanımındaki "mikroorganizma" ibaresi "organizma" olarak değiştirilmiştir.

"Bulaşan" ve "risk iletişimi" tanımları Avrupa Birliği müktesebatında kullanılan terminoloji ile Türk mevzuatı arasında uyumu sağlamak ve hazırlanacak yönetmeliklerle anlam bütünlüğü sağlamak amacıyla eklenmiştir.

"İşleme" tanımı Tasarının birden çok maddesinde geçtiği ve farklı disiplinlerde farklı anlamlarda kullanılabildiği için Tasarıda kullanılan anlamının netleştirilmesi amacıyla eklenmiştir.

"GDO'lardan elde edilen ürünler", "Risk değerlendirme" ve "Risk yönetimi" tanımları Avrupa Birliği müktesebatı ile uyumlu hale getirilmek amacıyla değiştirilmiştir.

Protokol'ün 26 ncı maddesi taraflara GDO'larla ilgili karar alma sürecinde GDO'ların özellikle biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı üzerindeki etkilerinden kaynaklanan sosyo-ekonomik bedelleri dikkate alma olanağı sağlamaktadır. Ülkemizin biyolojik çeşitlilik açısından önemi dikkate alınarak Protokol'ün bu maddesinden hareketle sosyo-ekonomik değerlendirmenin karar alma sürecinin bir parçası olması gerekliliği Tasarıya yansıtılmış durumdadır. Bu değerlendirmenin kapsamının netleştirilmesi amacıyla Protokol'ün 26 ncı maddesi ile uyumlu olarak sosyo-ekonomik değerlendirme tanımı eklenmiştir.

- Çerçeve 3'üncü maddesinin,

2 nci fıkrasının ikinci cümlesi Avrupa Birliğine uyum amacıyla değiştirilmiştir.

14 üncü fıkrası değiştirilerek 5 inci fıkra olarak eklenmiştir.

6 ncı fıkrasında başvurularda gizli bilgi olarak değerlendirilebilecek veya bu kapsama alınamayacak bilgiler belirlenmektedir. Bu husus Cartagena Biyogüvenlik Protokolü'nün 21 inci maddesinde düzenlenmiş ve başvuru sahibi ile başvuruyu alan yetkili kurum arasında gizlilik talebinin karşılanamayacağı durumlarda başvuru sahibine başvuruyu geri çekme şansı vermek amacıyla bir istişare sürecine yer verilmiştir. Bu bağlamda, başvuru sahibi ile istişare sürecinin Avrupa Birliği müktesebatında ifade edildiği biçimde daha açık olarak yer alması amacıyla değişiklik yapılmış ve 7 nci fıkra olarak kabul edilmiştir.

8 inci fıkrası, aynı maddenin 2 nci fıkrası ile uyumlu olacak şekilde düzeltilmiş ve 9 uncu fıkra olarak kabul edilmiştir.

11 inci fıkrada yer alan "bilimsel raporların kamuoyunun görüşüne açılması" ifadesi kamuoyunun bilimsel raporlarla elde edilen sonuçlar hakkında bilgilendirilmesini ve başvuruya ilişkin karar sürecinde izinle ilgili görüşünü bildirmesine imkan sağlanmasını amaçlamaktadır. Ancak bu ifadenin bilimsel bilgi ve veriler hakkında kamuoyunun fikrinin alınması olarak yorumlanabileceğinden hareketle "kamuoyuna açıklanır" ifadesinin kullanılmasının yerinde olacağına karar verilmiş ve 12 nci fıkra olarak kabul edilmiştir.

14 üncü fıkra olarak, Kurulun Komite kararlarına uymaması durumunda bu durumu gerekçeli olarak açıklaması gereğini içeren hüküm eklenmiştir.

16 ncı fıkra Avrupa Birliği müktesebatı ile Türk mevzuatının uyumlu olması amacıyla değiştirilmiştir.

- Çerçeve 5 inci maddesi, Tasarıda GDO ve ürünlerine ilişkin olarak yasak fiilleri düzenleyen bir bent eklenmesi suretiyle değiştirilmiş; GDO ve ürünlerinin onay alınmaksızın piyasaya arzının yasak olduğu hususu açıkça ifade edilmiş; böylece Cartagena Protokolü'nde de yer alan ihtiyati tedbir prensibi çerçevesinde insan, hayvan ve bitki sağlığı ve çevre ve biyolojik çeşitliliğin korunmasının sağlanması teminat altına alınmıştır.

- Çerçeve 7 nci maddesinde yapılan değişiklikle,

3 üncü fıkrasına, Tasarının 3 üncü maddesine paralellik sağlanması ve GDO ve ürünlerinin izlenebilirliğinin sağlanması amacıyla, kayıt altına alınan GDO ve ürünlerine ilişkin belgelerin 10 yıl boyunca saklanması hususu eklenmiştir.

5 inci fıkrasında GDO ve ürünleri ile ilgili bir risk şüphesi oluşması halinde Bakanlığa rapor edilmesinin uygulamada zorluklara ve gecikmelere neden olabileceği, bu durumun izlenebilirlik açısından sakınca doğuracağı, yeni bir risk veya risk şüphesi öğrenildiğinde tedbir alınması noktasında gecikmeler yaşanabileceği düşüncesiyle, Bakanlığa bildirim yönünde değişiklik yapılmıştır.

- Çerçeve 8 inci maddesindeki değişiklikle,

1 inci fıkranın "a" bendinde yapılan değişiklikle Bakanlığın, Kurula uygun çalışma koşullarını sağlaması ve böylece Kurul çalışmalarının daha sağlıklı olarak yürütülmesi amaçlanmıştır. "c" bendinde yapılan değişiklikle, diğer ürünlerde istenmeyen GDO bulaşıklarının önlenmesi de Bakanlığın görev ve yetkileri arasına alınmıştır. "ğ" bendine yapılan ekleme ile öngörülemeyen durum yanında acil durumlarda uygulanacak yöntemin de belirlenmesi açıkça vurgulanarak bu hususta herhangi bir boşluğa yer verilmesinin önüne geçilmesi amaçlanmıştır. "h" bendinde ise, GDO ve ürünlerinin özelliklerine göre eşik değerini belirlemede, Bakanlığın, Kurul görüşlerini de alacağı ifade edilmek suretiyle değişiklik yapılmıştır.

Sivil Toplum Kuruluşları ve bazı kamu kurumlarının teklifleri dikkate alınarak ve Avrupa Birliği müktesebatına uyum sağlanması hususu da gözetilerek 2 nci fıkra eklenmesi yoluyla Bakanlığın diğer resmi ve özel kuruluşlarla işbirliği yapabilmesi hususunun sağlanması amaçlanmıştır.

Eklenen 3 üncü fıkrayla kaza gibi öngörülemeyecek durumların vuku bulması halinde, Bakanlığın oluşabilecek muhtemel zararların önlenmesi hususunda ivedilikle müdahale etmesine imkân sağlayacak planlamayı yapabilmesi amaçlanmıştır.

Son fıkrada yapılan değişiklikle ise, Bakanlık, ürünün menşeine değil mahrecine iadesine yetkili kılınmıştır.

- Çerçeve 9 uncu maddesindeki değişiklikle,

Kurul üyelerinden ikisinin meslek veya üniversite temsilcileri arasından seçileceği hususu yer almakla birlikte, bu iki üyenin fıkrada zikredilen kurumlardan hangisinin kontenjanından seçileceği hususunda belirsizlik olduğundan; ikinci fıkraya Bakanlık tarafından seçilecek dört üyeden ikisinin üniversite veya meslek örgütleri tarafından gösterilen adaylar arasından seçilmesi zorunluluğu getirilmiştir.

6 ncı fıkrasında yapılan değişiklikle Kurul üyelerinin görevlerine son verilmesinin şartları sayılmış ve bu şartların oluştuğunun tespiti durumunda görevlerine Bakan tarafından son verilebileceği hususu eklenerek konuya ilişkin belirsizlik ortadan kaldırılmıştır.

8 inci fıkrasında yer alan iki yıllık yasak süresi, 2531 sayılı Kamu Görevlerinden Ayrılanların Yapamayacakları İşler Hakkında Kanuna paralel hale getirilerek "üç yıl" olarak değiştirilmiştir.

- Çerçeve 11 inci maddesinin birinci fıkrasının "b" bendine eklenen ibareyle, bilimsel komitelerin uzmanlar listesinde yer alan kişilerden seçilerek oluşturulacağının açıkça yazılmasının bu hususa ilişkin oluşabilecek tereddütleri bertaraf edeceği düşünülmüş ve madde metninde değişiklik yapılmıştır. Ayrıca, "ç" ve "d" bentleri redaksiyona tabi tutulmuş; Avrupa Birliği Genel Sekreterliğinin önerisi ve de Türk kamu idaresi sistemine paralellik oluşturulması hususu da gözetilerek maddeye etik komite oluşturulması konusunda "e" bendi eklenmiştir.

- Çerçeve 14 üncü maddesinin 3 üncü fıkrası, zararlardan kaynaklanan sorumluluğun tespitinin daha kolay anlaşılır olması amacıyla düzeltilmiştir.

- Çerçeve 15 inci maddesi Adalet Bakanlığı temsilcileri ve Ceza Hukuku profesörlerinin de görüş ve önerileri dikkate alınarak, Türk Ceza Kanunu ve Kabahatler Kanunu sistematiğine uygun şekilde yeniden düzenlenmiştir.

- Çerçeve 16 ncı maddesi, kanun yapım tekniği usul ve esaslarına uygun şekilde değiştirilmiştir.

Komisyonumuzun 12.2.2010 tarihinde yaptığı 20 nci Birleşime; Hükümeti temsilen Tarım ve Köyişleri Bakanı Mehmet Mehdi EKER ile Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Dış Ticaret Müsteşarlığı, Gümrük Müsteşarlığı, Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu Başkanlığı ve sivil toplum örgütleri temsilcileri katılmışlardır.

Alt Komisyon metninin;

- Çerçeve 1 inci maddesi aynen,

- Çerçeve 2 nci maddesi redaksiyona tabi tutularak,

- Çerçeve 3, 4, 5, 6 ve 7 nci maddeleri aynen,

- Çerçeve 8 inci maddesi redaksiyona tabi tutularak,

- Çerçeve 9 uncu maddesinin 2 nci fıkrası Bakanlıkça seçilecek üyelerden birinin üniversiteler, diğerinin ise meslek örgütleri tarafından gösterilecek adaylar arasından seçilmesi hususunun getirilmesi düzenlenmek suretiyle,

- Çerçeve 10 ve 11 inci maddeleri aynen,

- Çerçeve 12 nci maddesinin 2 nci fıkrası, "Uzmanlar listesi, üniversiteler ve Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu ile Kurul tarafından gerekli görülen alanlarda çalışanlar arasından seçilir" şeklinde değiştirilerek,

- Çerçeve 13, 14, 15 ve 16 ncı maddeleri aynen,

- Yürürlük ve yürütmeye ilişkin Çerçeve 17 ve 18 inci maddeleri aynen,

kabul edilmiştir.

Komisyonumuz üyelerinden Abdurrahman Müfit YETKİN'in Komisyon raporu üzerine özel sözcü olarak atanması Komisyonumuzca uygun görülmüştür.

Raporumuz, Genel Kurulun onayına sunulmak üzere Yüksek Başkanlığa saygı ile arz olunur.

Başkan *Vahit Kirişci* Adana	Başkanvekili *Mehmet Erdoğan* Adıyaman	Sözcü *Nuri Uslu* Uşak
Kâtip *Özlem Müftüoğlu* Gaziantep (Son toplantıya katılmadı)	Üye *Ertekin Çolak* Artvin	Üye *Ahmet Ertürk* Aydın (Son toplantıya katılmadı)
Üye *Mehmet Erdem* Aydın (Son toplantıya katılmadı)	Üye *Ali Koyuncu* Bursa (Son toplantıya katılmadı)	Üye *Ali İhsan Merdanoğlu* Diyarbakır
Üye *Orhan Karasayar* Hatay	Üye *İbrahim Yiğit* İstanbul	Üye *Abdullah Çetinkaya* Konya
Üye *Özkan Öksüz* Konya	Üye *Durdu Mehmet Kastal* Osmaniye	Üye *Abdurrahman Müfit Yetkin* Şanlıurfa (Bu Raporun Özel Sözcüsü)
Üye *Zülfükar İzol* Şanlıurfa (Son toplantıya katılmadı)	Üye *Ramazan Kerim Özkan* Burdur (Muhalefet ediyorum, muhalefet şerhimiz ektedir)	Üye *Eşref Karaibrahim* Giresun (Muhalefet ediyorum, muhalefet şerhim ektedir)
Üye *Vahap Seçer* Mersin (Muhalefet ediyorum, muhalefet şerhim ektedir)	Üye *Abdülkadir Akcan* Afyonkarahisar (Muhalefet şerhi ektedir)	Üye *Zeki Ertugay* Erzurum (Son toplantıya katılmadı) (Muhalefet şerhi ektedir)
	Üye *Mehmet Serdaroğlu* Kastamonu (Son toplantıya katılmadı)	

Muhalefet Şerhi

Son yıllarda hızla gelişen modern biyoteknolojik yöntemlerle elde edilen genetiği değiştirilmiş organizmalar ve ürünlerinin üretim ve tüketiminin insan, hayvan ve bitki sağlığı ile çevre ve biyoçeşitlilik üzerindeki etkilerinin olumsuz sonuçlar doğurabileceği endişesi tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de ulusal biyogüvenliğimizi güvence altına alacak bir yasal düzenlemenin yapılmasını zorunlu kılmıştır. Ancak;

1. Yasa tasarısının Birinci Bölüm Amaç ve Kapsam başlığı altında;

Yasa tasarısının içeriği dar tutulmuş olup, Biyogüvenlik Yasa Tasarısı GDO ve ürünlerine münhasır tasarı hüviyetindedir. Oysa biyogüvenlik konusu GDO dışında, başka biyogüvenlik konularını da kapsayan daha geniş bir çerçevede ele alınmalıydı.

2. Yasa tasarısının İkinci Bölüm Başvuru, Değerlendirme ve Karar Verme başlığı altındaki 3. maddesinin 10 fıkrasında;

GDO ve ürünlerinin ülkemizden transit geçişi Bakanlık iznine bağlı olmak koşulu ile serbest hale getirilmiştir. Bu durum uygulamada telafisi mümkün olmayacak zararlar meydana getirecektir. GDO ve ürünlerinin transit geçiş sırasında çevreye yayılma riski vardır. Bu sebeple GDO ve ürünlerinin transit geçişine izin verilmemelidir.

3. Yasa tasarısının İkinci Bölüm Yasaklar başlığı altındaki 5. maddesinde;

Çevreye ve ülkemizin biyoçeşitliliğine vereceği zararlar gözönünde bulundurularak genetiği değiştirilmiş bitki ve hayvan üretimi yasaklanmıştır. Ancak, GDO ve ürünlerinin ithalatı, ihracatı, nakil, taşıma, saklama, paketleme, etiketleme, depolama, piyasaya sürme, işlemesi, kullanılması ve benzeri faaliyetleri yasak kapsamı dışında tutulmuştur. Oysa ki, bilimsel çevreler GDO ve ürünlerinin yem ve gıda sanayinde kullanılmasının insan ve hayvan sağlığına olumsuz etkilerinin olabileceğini belirtmektedirler. Ayrıca, yem ve gıda sanayinde kullanım amaçlı ithal edilecek genetiği değiştirilmiş bitkilerden elde edilen soya fasulyesi, pamuk tohumu, kanola gibi ürünlerin ithalat amacı dışına çıkılarak tarımsal üretimde tohum olarak kullanılmaları mümkündür ve uygulamada bunun önüne geçmek zordur. Bu nedenle GDO ve ürünlerinin ithalatı, ihracatı, nakil, taşıma, saklama, paketleme, etiketleme, depolama, piyasaya sürme, işlemesi, kullanılması ve benzeri faaliyetleri yasaklanmalıdır.

4. Yasa tasarısının Üçüncü Bölüm Bakanlığın Görev Yetkileri başlığı altında 8. maddesinde;

Bakanlığın GDO ile ilgili araştırma, deneme, kontrol, izleme, denetleme gibi görev ve yetki alanına giren konularda hangi ilgili kurum aracılığı ile bu görev ve yetkilerini kullanacağı açıklıkla ifade edilmemiştir. Biyogüvenlik konusunda Bakanlık bünyesinde yetkin personele sahip yeni bir müstakil kurumun kurulması gerekmektedir. Ancak, tasarıda böyle bir kurumun kurulması öngörülmemiştir.

5. Yasa tasarısının Üçüncü Bölüm Biyogüvenlik Kurulu başlığı altında 9. maddesinde;

GDO ve ürünleriyle ilgili yapılan başvuruları değerlendirecek olan ve kendisine yüklenen diğer görevleri yapması amacıyla oluşturulan Biyogüvenlik Kurulu'nda konuyla ilgili sivil toplum örgütlerine, meslek odalarına ve üniversitelere yeterince verilmemiştir. Ayrıca, Tasarıda "kurulun başkanını ilgili Bakan seçer" hükmü yer almaktadır. Biyogüvenlik Kurulu'nun daha etkin ve bağımsız çalışabilmesi için yukarıda anılan kurumlardan daha fazla temsilci alınarak kurul üye sayısının artırılması ve kurul başkanının kurul üyelerince seçilmesi daha uygun olacaktır.

Ülkemizin biyogüvenlik alanındaki varolan mevzuat boşluğunun doldurulması amacıyla getirilen yasa tasarısına yukarıda sıraladığımız nedenlerden dolayı muhalefet ediyoruz.

R. Kerim Özkan	*Eşref Karaibrahim*	*Vahap Seçer*
Burdur	Giresun	Mersin

Muhalefet Şerhi

Esas komisyon olarak Tarım Orman ve Köyişleri Komisyonunda görüşülen Biyogüvenlik Yasa Tasarısı esas komisyonun almış olduğu karar gereğince alt komisyonda görüşülmüştür. Görüşülen Yasa Tasarısı mevcut haliyle yetersizdir. Bazı maddeleri eksiktir. Tam anlaşılır değildir. İçerdiği hükümler insan, bitki, hayvan sağlığı, çevre ve biyoçeşitliliğimizin korunması konusunda endişeleri bertaraf etmekten uzaktır. Biyogüvenliğin sağlanması konusunda ciddi bir yasal düzenlemeye ihtiyaç olduğu muhakkaktır. Bu çerçevede geneli itibariyle bu yasaya olumlu bakmakla birlikte aşağıda belirtilen eksikliklerin giderilerek yasanın buna göre yeniden tanzim edilmesi önemli görülmektedir. Bu endişelerin giderilmesi açısından tarafımdan verilen değişiklik önergeleri alt komisyonda benimsenmemiştir.

Bu kapsamda;

1- Kanun tasarısı içerisinde biyogüvenlik konusunda bilimsel esaslara göre çalışacak, bünyesinde uzman elemanları istihdam eden, bilimsel araştırma teknik alt yapısına ve donanımına sahip bir Biyoteknolojik Araştırmalar Kurumunun kurulması önemli görülmektedir. Bu nedenle yasaya böyle bir kurumun kurulmasını ve faaliyetini öngören ayrı bir maddenin ilavesi ve "Tanımlar" başlıklı 2 nci maddeye" Kurum: Biyoteknolojik Araştırmalar Kurumunu" tanımının eklenmesi,

2- 8 inci maddeden sonra gelmek üzere Biyoteknolojik Araştırmalar Kurumu adlı ayrı bir maddenin eklenmesi ve kuruluşuna ait esasların bu madde içerisinde belirtilmesi gerekmektedir.

3- Kanun tasarısının "Başvuru, değerlendirme ve karar verme" başlıklı 3 üncü maddesinin 9 uncu fıkrasının GDO ve ürünlerinin transit geçişinde her bir geçiş için Bakanlıktan izin alınması zorunludur. İfadesine " ancak herhangi bir risk taşımadığı bilimsel komitelerce onaylanmış olmak" şartının eklenmesi önemli görülmektedir. Zira ülkemizce onaylanmayan fakat bir başka ülke tarafından uygun görülen GDO ve ürünlerinin ülkemiz üzerinden transit geçişlerinde yaşanacak kaza veya diğer olumsuzluklar dolayısıyla ortaya çıkacak zararların telafisi mümkün olmayacaktır. Bu sebeple maddeye transit geçişlerin mutlaka Biyogüvenlik Kurulunun iznine tabi olması hususu eklenmelidir.

4- Kanun tasarısının "Yasaklar" başlıklı 5 inci maddesinin 1 inci fıkrasının "b" bendinden sonra gelmek üzere yeni bir bent olarak "yetiştiricilik ve çoğaltım amaçlı her türlü üretim materyalinin ithalatı yasaktır" hususu ilave edilmelidir. Zira her ne kadar b bendinde genetiği değiştirilmiş bitki ve hayvanların üretimi yasaklanmışsa da bu haliyle yetersizdir. Muhtemel biyogüvenlik risklerinin tamamen bertaraf edilmesi bakımından açıkça yazılmasına ihtiyaç bulunmaktadır.

5- Kanun tasarısının 9 uncu maddesinde ihdas edilmesi öngörülen Biyogüvenlik Kurulunun kurulması gerekli görülmektedir. Ancak bu haliyle gerek kurulun tarafsızlığı ve güvenilirliği gerekse etkin ve verimli çalışma şartlarına haiz olması bakımından eksiktir yetersizdir. Bu haliyle kurulduğu takdirde bilimsel esaslara göre çalıştığı tartışmalı hale gelecektir. Kamuoyunda, meslek örgütlerinde, sivil toplum kuruluşlarında ve tüketicilerde oluşmuş ve oluşacak olan endişe ve şüpheyi gidermekten uzaktır. Bu sebeple Kanun Tasarısının 9 uncu maddesinin 2 nci fıkrasının "Kurul, Bakanlıkça üç, Çevre ve Orman Bakanlığınca bir, Sağlık Bakanlığınca bir, Sanayi ve Ticaret Bakanlığınca bir, Dış

Ticaret Müsteşarlığınca bir, Meslek Örgütlerince bir, Gıda ve Yem Sanayi Sivil Toplum Kuruluşlarınca bir ve Yüksek Öğretim Kurumu, TÜBİTAK ile Üniversitelerden altı üye olmak üzere dört yıllık süre için belirlenen toplam onbeş üyeden oluşur. Kurul üyelerinden Bakanlıkça tespit edilenler ilgili Bakanlar tarafından atanır. Diğer üyeler ise ilgili kuruluşlar tarafından seçilir. Kurul Başkanı üyeler tarafından seçimle belirlenir. Kurul Başkanı yokluğunda yerine vekalet etmek üzere bir üyeyi tayin eder." şeklinde değiştirilmelidir.

6- Kanun tasarısının "Biyogüvenlik Kurulu" başlıklı 9 uncu maddesinin 3 üncü fıkrasının ise "Kurul başkanı ve kurul üyeleri en fazla bir dönem için görevlendirilir" şeklinde değiştirilmesi daha uygundur. Kurulun tamamen bağımsız olarak çalışması, alacağı kararların objektif olması açısından bu değişikliğin yapılması önem arz etmektedir.

Abdülkadir Akcan	*Zeki Ertugay*
Afyonkarahisar	Erzurum

HÜKÜMETİN TEKLİF ETTİĞİ METİN

BİYOGÜVENLİK KANUNU TASARISI
BİRİNCİ BÖLÜM
Amaç, Kapsam ve Tanımlar

Amaç ve kapsam

MADDE 1- (1) Bu Kanunun amacı; bilimsel ve teknolojik gelişmeler çerçevesinde, modern biyoteknoloji kullanılarak elde edilen genetik yapısı değiştirilmiş organizmalar ve ürünlerinden kaynaklanabilecek riskleri engellemek, insan, hayvan ve bitki sağlığı ile çevrenin ve biyolojik çeşitliliğin korunması, sürdürülebilirliğinin sağlanması amacıyla biyogüvenlik sisteminin kurulması ve uygulanması, bu faaliyetlerin denetlenmesi, düzenlenmesi ve izlenmesi ile ilgili usul ve esasları belirlemektir.

(2) Bu Kanun; genetik yapısı değiştirilmiş organizmalar ve ürünleri ile ilgili olarak araştırma, geliştirme, işleme, piyasaya sürme, izleme, kullanma, ithalat, ihracat, nakil, taşıma, saklama, paketleme, etiketleme, depolama ve benzeri faaliyetlere dair hükümleri kapsar.

(3) Veteriner ve beşeri tıbbi ürünler ile kozmetik ürünleri bu Kanun kapsamı dışındadır.

Tanımlar

MADDE 2- (1) Bu Kanunun uygulanmasında;

a) Ayırt edici kimlik: Her bir GDO için taşıdığı her bir genin kodunu da içeren nümerik ve alfa nümerik bir kodlama sistemini,

b) Bakan: Tarım ve Köyişleri Bakanını,

c) Bakanlık: Tarım ve Köyişleri Bakanlığını,

ç) Basitleştirilmiş işlem: GDO ve ürünlerinden kaynaklanabilecek herhangi bir riskin olmadığı; insan, hayvan ve bitki sağlığı ile çevre ve biyolojik çeşitliliğe herhangi bir zararının bulunmadığı yönünde mevcut bilgiye ve daha önce yapılmış olan risk değerlendirmesine dayanan basitleştirilmiş karar alma sürecini,

d) Biyogüvenlik: İnsan, hayvan ve bitki sağlığı ile çevre ve biyolojik çeşitliliği korumak için GDO ve ürünleri ile ilgili faaliyetlerin güvenli bir şekilde yapılmasını,

TARIM, ORMAN VE KÖYİŞLERİ KOMİSYONUNUN KABUL ETTİĞİ METİN

BİYOGÜVENLİK KANUNU TASARISI
BİRİNCİ BÖLÜM
Amaç, Kapsam ve Tanımlar

Amaç ve kapsam

MADDE 1- (1) Bu Kanunun amacı; bilimsel ve teknolojik gelişmeler çerçevesinde, modern biyoteknoloji kullanılarak elde edilen genetik yapısı değiştirilmiş organizmalar ve ürünlerinden kaynaklanabilecek riskleri engellemek, insan, hayvan ve bitki sağlığı ile çevrenin ve biyolojik çeşitliliğin korunması, sürdürülebilirliğinin sağlanması amacıyla biyogüvenlik sisteminin kurulması ve uygulanması, bu faaliyetlerin denetlenmesi, düzenlenmesi ve izlenmesi ile ilgili usul ve esasları belirlemektir.

(2) Bu Kanun; genetik yapısı değiştirilmiş organizmalar ve ürünleri ile ilgili olarak araştırma, geliştirme, işleme, piyasaya sürme, izleme, kullanma, ithalat, ihracat, nakil, taşıma, saklama, paketleme, etiketleme, depolama ve benzeri faaliyetlere dair hükümleri kapsar.

(3) Veteriner tıbbî ürünler ile Sağlık Bakanlığınca ruhsat veya izin verilen beşeri tıbbî ürünler ve kozmetik ürünleri bu Kanun kapsamı dışındadır.

Tanımlar

MADDE 2- (1) Bu Kanunun uygulanmasında;

a) Ayırt edici kimlik: Her bir GDO için taşıdığı her bir genin kodunu da içeren nümerik ve alfa nümerik bir kodlama sistemini,

b) Bakan: Tarım ve Köyişleri Bakanını,

c) Bakanlık: Tarım ve Köyişleri Bakanlığını,

ç) Basitleştirilmiş işlem: GDO ve ürünlerinden kaynaklanabilecek herhangi bir riskin olmadığı; insan, hayvan ve bitki sağlığı ile çevre ve biyolojik çeşitliliğe herhangi bir zararının bulunmadığı yönünde mevcut bilgiye ve daha önce yapılmış olan risk değerlendirmesine dayanan basitleştirilmiş karar alma sürecini,

d) Biyogüvenlik: İnsan, hayvan ve bitki sağlığı ile çevre ve biyolojik çeşitliliği korumak

(Hükümetin Teklif Ettiği Metin)

e) Biyogüvenlik bilgi değişim mekanizması: GDO ve ürünleri ile ilgili bilimsel, teknik ve uygulamaya ilişkin bilgi ve belgelerin ulusal ve uluslararası seviyede alışverişinin kolaylaştırılması amacıyla oluşturulacak bilgi alışverişi sistemini,

f) Biyogüvenlik sistemi: Biyogüvenliğin sağlanması için yürütülen her türlü faaliyet ile idari, hukuki ve kurumsal yapılanmanın tamamını,

g) Biyolojik çeşitlilik: Ekosistem de dahil olmak üzere, türler arası ve tür içi farklılıkları,

ğ) Canlı organizma: Mikroorganizma, enzim, steril organizma, virüs, virion ve viroidler de dahil olmak üzere genetik materyali çoğaltabilen ya da aktarabilen herhangi bir biyolojik varlığı,

h) Deneysel amaçlı serbest bırakma: GDO ile ilgili deneysel amaçlarla yapılacak faaliyetlerin, harici çevre ile temasını önleyecek şekilde, kontrollü şartlar altında, sınırlandırılmış belirli bir alanda yürütülmesini,

ı) Genetik yapısı değiştirilmiş organizma (GDO): Modern biyoteknolojik yöntemler kullanılmak suretiyle gen aktarılarak elde edilmiş, insan dışındaki canlı varlığı,

i) GDO'lardan elde edilen ürünler: Kısmen veya tamamen GDO'lardan elde edilmekle birlikte GDO içermeyen ürünleri,

j) GDO ve ürünleri: Kısmen veya tamamen GDO'lardan elde edilen ve GDO içeren veya GDO'lardan oluşan ürünleri,

k) İlgililer: GDO ve ürünleri ile ilgili olarak araştırma, geliştirme, işleme, piyasaya sürme, izleme, kullanma, ithalat, ihracat, nakil, taşıma, saklama, paketleme, etiketleme, depolama ve benzeri faaliyetlerde bulunanları,

l) İzleme: GDO ve ürünlerinden kaynaklanabilecek herhangi bir riskin olmadığı ve insan, hayvan ve bitki sağlığı ile çevre ve biyolojik çeşitliliğe herhangi bir zararının bulunmadığı tespit edilmiş, piyasaya sürülen bir GDO ve ürününün işleme ve dağıtım zinciri boyunca her aşamada takibi ve her türlü gözlem, kontrol ve denetimi,

m) Kapalı alanda kullanım: İnsan, hayvan ve bitki sağlığı ile çevre ve biyolojik çeşitlilik

(Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

için GDO ve ürünleri ile ilgili faaliyetlerin güvenli bir şekilde yapılmasını,

e) Biyogüvenlik bilgi değişim mekanizması: GDO ve ürünleri ile ilgili bilimsel, teknik ve uygulamaya ilişkin bilgi ve belgelerin ulusal ve uluslararası seviyede alışverişinin kolaylaştırılması ile kamuoyunun bilgilendirilmesi ve karar sürecine katılımı amacıyla oluşturulacak bilgi alışverişi sistemini,

f) Biyogüvenlik sistemi: Biyogüvenliğin sağlanması için yürütülen her türlü faaliyet ile idari, hukuki ve kurumsal yapılanmanın tamamını,

g) Biyolojik çeşitlilik: Ekosistem de dâhil olmak üzere, türler arası ve tür içi farklılıkları,

ğ) Bulaşan: Gıda veya yeme kasten ilave edilmeyen ancak, gıdanın birincil üretim aşaması dâhil üretimi, imalatı, işlenmesi, hazırlanması, işleme tabi tutulması, ambalajlanması, paketlenmesi, nakliyesi veya muhafazası ya da çevresel bulaşma sonucu gıdada bulunan, hayvan tüyü, böcek parçası gibi yabancı maddeler hariç olmak üzere her tür maddeyi,

h) Canlı organizma: Mikroorganizma, steril organizma, virüs, virion ve viroidler de dahil olmak üzere genetik materyali çoğaltabilen ya da aktarabilen herhangi bir biyolojik varlığı,

ı) Deneysel amaçlı serbest bırakma: GDO ile ilgili deneysel amaçlarla yapılacak faaliyetlerin, harici çevre ile temasını önleyecek şekilde, kontrollü şartlar altında, sınırlandırılmış belirli bir alanda yürütülmesini,

i) Genetik yapısı değiştirilmiş organizma (GDO): Modern biyoteknolojik yöntemler kullanılmak suretiyle gen aktarılarak elde edilmiş, insan dışındaki canlı organizmayı,

j) GDO'lardan elde edilen ürünler: Kısmen veya tamamen GDO'lardan elde edilmekle birlikte GDO içermeyen veya GDO'dan oluşmayan ürünleri,

k) GDO ve ürünleri: Kısmen veya tamamen GDO'lardan elde edilen, GDO içeren veya GDO'lardan oluşan ürünleri,

l) İlgililer: GDO ve ürünleri ile ilgili olarak araştırma, geliştirme, işleme, piyasaya sürme,

(Hükümetin Teklif Ettiği Metin)

üzerinde genetiği değiştirilmiş mikroorganizmalardan kaynaklanabilecek olumsuz etkilerin biyolojik, kimyasal ve fiziksel engellerle tamamen önlenerek kontrol edilen laboratuvar ve tesislerdeki işlemlerini,

n) Karar: GDO veya ürünlerine ilişkin yapılan bir başvuru hakkında bilimsel esaslara göre yapılan risk değerlendirmesi ve sosyo-ekonomik değerlendirme sonuçlarına göre Biyogüvenlik Kurulu tarafından verilen kararı,

o) Komite: Bilimsel değerlendirmeleri yapmak üzere Kurul tarafından oluşturulan komiteleri,

ö) Kurul: Biyogüvenlik Kurulunu,

p) Modern biyoteknoloji: Geleneksel ıslah ve seleksiyonda kullanılan teknikler dışında, doğal fizyolojik üreme engelini aşarak, rekombinant deoksiribonükleik asidin (rDNA) ve nükleik asidin hücrelere ya da organallere doğrudan aktarılmasını sağlayan in vitro nükleik asit tekniklerinin ya da taksonomik olarak sınıflandırılmış familyanın dışında, farklı tür ve sınıflar arasında hücre füzyonu tekniklerinin uygulanmasını,

r) Muamele: İnsan, hayvan ve bitki sağlığı ile çevre ve biyolojik çeşitliliğin korunması için alınacak tedbirler gözönünde bulundurularak ambalajlama, paketleme, etiketleme, nakil ve depolama gibi GDO üzerinde gerçekleştirilen herhangi bir işlemi,

s) Piyasaya sürme: Bu Kanun kapsamındaki her türlü ürünün bedelli veya bedelsiz olarak piyasaya arzını,

ş) Protokol: 17/6/2003 tarihli ve 4898 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan ve 17/7/2003 tarihli ve 2003/5937 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla onaylanan Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi'nin Biyogüvenlik Kartagena Protokolünü,

t) Risk değerlendirme: GDO ve ürünlerinin, genetik değişiklikten dolayı, insan, hayvan ve bitki sağlığı, biyolojik çeşitlilik ve çevre üzerinde sebep olabileceği risklerin ve risk kaynağının test, analiz, deneme gibi bilimsel yöntemlerle belirlenmesi ve değerlendirilmesi sürecini,

(Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

izleme, kullanma, ithalat, ihracat, nakil, taşıma, saklama, paketleme, etiketleme, depolama ve benzeri faaliyetlerde bulunanları,

m) İşleme: GDO ve ürünlerinin, gıda, yem veya diğer amaçlarla kullanılmasını sağlamak için yapılan ve ürünün ilk halini önemli ölçüde değiştiren herhangi bir faaliyeti,

n) İzleme: GDO ve ürünlerinden kaynaklanabilecek herhangi bir riskin olmadığı ve insan, hayvan ve bitki sağlığı ile çevre ve biyolojik çeşitliliğe herhangi bir zararının bulunmadığı tespit edilmiş, piyasaya sürülen bir GDO ve ürününün işleme ve dağıtım zinciri boyunca her aşamada takibi ve her türlü gözlem, kontrol ve denetimi,

o) Kapalı alanda kullanım: İnsan, hayvan ve bitki sağlığı ile çevre ve biyolojik çeşitlilik üzerinde genetiği değiştirilmiş organizmalardan kaynaklanabilecek olumsuz etkilerin biyolojik, kimyasal ve fiziksel engellerle tamamen önlenerek kontrol edilen laboratuvar ve tesislerdeki işlemlerini,

ö) Karar: GDO veya ürünlerine ilişkin yapılan bir başvuru hakkında bilimsel esaslara göre yapılan risk değerlendirmesi ve sosyo-ekonomik değerlendirme sonuçlarına göre Biyogüvenlik Kurulu tarafından verilen kararı,

p) Komite: Bilimsel değerlendirmeleri yapmak üzere Kurul tarafından oluşturulan komiteleri,

r) Kurul: Biyogüvenlik Kurulunu,

s) Modern biyoteknoloji: Geleneksel ıslah ve seleksiyonda kullanılan teknikler dışında, doğal fizyolojik üreme engelini aşarak, rekombinant deoksiribonükleik asidin (rDNA) ve nükleik asidin hücrelere ya da organallere doğrudan aktarılmasını sağlayan in vitro nükleik asit tekniklerinin ya da taksonomik olarak sınıflandırılmış familyanın dışında, farklı tür ve sınıflar arasında hücre füzyonu tekniklerinin uygulanmasını,

ş) Muamele: İnsan, hayvan ve bitki sağlığı ile çevre ve biyolojik çeşitliliğin korunması için alınacak tedbirler göz önünde bulundurularak ambalajlama, paketleme, etiketleme, nakil ve

(Hükümetin Teklif Ettiği Metin)

u) Risk yönetimi: Risk değerlendirme sonucuna göre GDO ve ürünlerinin izin verilen amaç ve kurallar dahilinde kullanılmasını ve muamelesini sağlamak amacıyla alınan önlemleri,

ifade eder.

(Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

depolama gibi GDO üzerinde gerçekleştirilen herhangi bir işlemi,

t) Piyasaya sürme: Bu Kanun kapsamındaki her türlü ürünün bedelli veya bedelsiz olarak piyasaya arzını,

u) Protokol: 17/6/2003 tarihli ve 4898 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan ve 17/7/2003 tarihli ve 2003/5937 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla onaylanan Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi'nin Biyogüvenlik Kartagena Protokolünü,

ü) Risk değerlendirme: GDO ve ürünlerinin, genetik değişiklikten dolayı, insan, hayvan ve bitki sağlığı, biyolojik çeşitlilik ve çevre üzerinde sebep olabileceği risklerin ve risk kaynağının test, analiz, deneme gibi bilimsel yöntemlerle tanımlanması, niteliklerinin belirlenmesi, değerlendirilmesi ve risk unsurlarının belirlenmesini kapsayan dört aşamalı süreci,

v) Risk iletişimi: Risk analizi sürecinde risk değerlendiricileri, risk yöneticileri ve diğer ilgili tarafların, tehlike, risk, riskle ilgili faktörler ve riskin algılanmasına ilişkin bilgi ve görüşler ile risk değerlendirmesi bulguları ve risk yönetimi kararlarının açıklamalarını da kapsayan bilgi ve düşüncelerin paylaşımını,

y) Risk yönetimi: GDO ve ürünlerinin, risk değerlendirmesi ve yasal faktörler göz önünde tutularak ilgili taraflarla istişare ile izin verilen amaç ve kurallar dâhilinde kullanılmasını ve muamelesini sağlamak amacıyla alınan önlemleri, uygun olabilecek kontrol önlemlerine ilişkin alternatiflerin değerlendirilmesi, tercih edilmesi ve uygulanması sürecini,

z) Sosyo-ekonomik Değerlendirme: Başvuru hakkında karar verilmeden önce değerlendirilmek üzere, GDO ve ürünlerinin çevreye serbest bırakılması ve kullanılması sürecinde biyolojik çeşitlilik ve kullanıcıları ile çiftçiler üzerindeki etkilerinden kaynaklanacak sosyo-ekonomik bedelleri belirlemek üzere bilimsel esaslara dayanarak yapılan çalışmaları,

ifade eder.

(Hükümetin Teklif Ettiği Metin)

İKİNCİ BÖLÜM
Temel Esaslar
Başvuru, değerlendirme ve karar verme

MADDE 3- (1) İnsan, hayvan ve bitki sağlığı ile çevrenin ve biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı gözönünde bulundurularak GDO veya ürünlerinin, ithalatı, ihracatı, deneysel amaçlı serbest bırakılması, piyasaya sürülmesi ile genetiği değiştirilmiş mikroorganizmaların kapalı alanda kullanımına, bilimsel esaslara göre yapılacak risk değerlendirmesine göre karar verilir. Risk değerlendirme sonuçlarına göre risk oluşturmayacağı belirlenen başvurular için verilen kararın geçerlilik süresi on yıldır.

(2) Her bir GDO ve ürününün ilk ithalatı için gen sahibi veya ithalatçı, yurt içinde geliştirilen GDO ve ürünü için ise gerçek ve tüzel kişiler tarafından Bakanlığa başvuru yapılır. Başvuruda GDO ve ürünün ne amaçla kullanılacağının belirtilmesi zorunludur. GDO ve ürünü için birden fazla amaçla kullanım başvurusu yapılabilir. Birden fazla amaçla kullanım başvurusu yapıldığında, her bir amaç için ayrı başvuru yapılmış sayılır.

(3) Yapılan bir başvurunun sonucu başka başvurular için emsal teşkil etmez.

(4) Alınan başvurular Bakanlık tarafından Kurula iletilir. Kurul doksan gün içerisinde başvurunun kabul edilip edilmediğini ve diğer değerlendirmelerini Bakanlığa gönderir. Bakanlık onbeş gün içerisinde başvuru sahibine bildirimde bulunur. Ek bilgi veya belge talebi nedeniyle geçen süre, bu sürenin hesabında dikkate alınmaz.

(5) Karar alma süresi, bu maddenin dördüncü fıkrasına göre alınan kararın Bakanlık tarafından başvuru sahibine bildirilmesinden sonra başlar ve bu süre ikiyüzyetmiş günü geçemez. Ek bilgi veya belge talebi nedeniyle geçen süre, karar alma süresinin hesabında dikkate alınmaz.

(6) Başvuru sahibi gizli tutulmasını istediği bilgilere ilişkin talebini yazılı olarak bildirir.

Bakanlık bu talebin tamamen veya kısmen karşılanmasına karar vermesinin ardından

(Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

İKİNCİ BÖLÜM
Temel Esaslar
Başvuru, değerlendirme ve karar verme

MADDE 3- (1) İnsan, hayvan ve bitki sağlığı ile çevrenin ve biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı gözönünde bulundurularak GDO veya ürünlerinin, ithalatı, ihracatı, deneysel amaçlı serbest bırakılması, piyasaya sürülmesi ile genetiği değiştirilmiş mikroorganizmaların kapalı alanda kullanımına, bilimsel esaslara göre yapılacak risk değerlendirmesine göre karar verilir. Risk değerlendirme sonuçlarına göre risk oluşturmayacağı belirlenen başvurular için verilen kararın geçerlilik süresi on yıldır.

(2) Her bir GDO ve ürününün ilk ithalatı için gen sahibi veya ithalatçı, yurt içinde geliştirilen GDO ve ürünü için ise gerçek ve tüzel kişiler tarafından Bakanlığa başvuru yapılır. Başvurularda, başvurunun içeriğine ilişkin bilgiler ile GDO ve ürününün ne amaçla kullanılacağının belirtilmesi zorunludur. GDO ve ürünü için birden fazla amaçla kullanım başvurusu yapılabilir. Birden fazla amaçla kullanım başvurusu yapıldığında, her bir amaç için ayrı başvuru yapılmış sayılır.

(3) Yapılan bir başvurunun sonucu başka başvurular için emsal teşkil etmez.

(4) Alınan başvurular Bakanlık tarafından Kurula iletilir. Kurul doksan gün içerisinde başvurunun kabul edilip edilmediğini ve diğer değerlendirmelerini Bakanlığa gönderir. Bakanlık onbeş gün içerisinde başvuru sahibine bildirimde bulunur. Ek bilgi veya belge talebi nedeniyle geçen süre, bu sürenin hesabında dikkate alınmaz.

(5) GDO ve ürünlerinin;

a) İnsan, hayvan ve bitki sağlığı ile çevre ve biyolojik çeşitliliği tehdit etmesi,

b) Üretici ve tüketicinin tercih hakkının ortadan kaldırılması,

c) Çevrenin ekolojik dengesinin ve ekosistemin bozulmasına neden olması,

ç) GDO ve ürünlerinin çevreye yayılma riskinin olması,

(Hükümetin Teklif Ettiği Metin)

taleple ilgili gerekli tedbirleri alır ve başvuru sahibine bildirir. Başvuru sahibinin veya ithalatçının adı ve adresi, GDO ve ürünlerinin kullanım amacı, sahip olduğu özellikler, ayırt edici kimlik bilgileri, bilinen ve bilimsel isimleri, transfer edilen genin alındığı organizma, alıcı ve verici organizmanın orijin ülkesi, transfer yönteminin genel tanımı, acil durumlarda uygulanacak olan yöntem ile planlar ve risk değerlendirmesinin özeti gizli bilgi olarak değerlendirilemez.

(7) Başvurularda, GDO veya ürünlerinin geliştirildiği veya tescil edildiği ülkede çevreye serbest bırakılmasına, tüketim amacıyla piyasaya sürülmesine izin verildiğine, verilen iznin devam ettiğine, üretimine ve tüketimine devam edildiğine ve Bakanlıkça belirlenen süreyle piyasada yer aldığına dair talep edilen belgenin sunulması zorunludur.

(8) Deneysel amaçlı serbest bırakma veya piyasaya sürme amacıyla ithal edilecek GDO ve ürünleri için ithalattan önce, yurt içinde geliştirilenler için ise piyasaya sürülmeden önce Bakanlığa ayrı ayrı başvuru yapılır.

(9) GDO ve ürünlerinin transit geçişinde her bir geçiş için Bakanlıktan izin alınması zorunludur. Transit geçişler, Bakanlık tarafından verilen yazılı izinde belirtilen koşullara ve 27/10/1999 tarihli ve 4458 sayılı Gümrük Kanununa uygun olarak gerçekleştirilir.

(10) Araştırma yapmaya yetkili kuruluşlar tarafından bilimsel araştırma amacıyla ithal edilecek GDO ve ürünleri için Bakanlıktan izin alınır. İthalat, yazılı izinle belirlenen koşullara uygun olarak gerçekleştirilir. Araştırma amaçlı olan GDO ve ürünleri ile genetiği değiştirilmiş mikroorganizmaların kapalı alanda kullanımı için, faaliyeti yürüteceklerin kapalı alanda kullanım koşullarını ve standartlarını karşılaması ve kaza ile çevreye yayılması durumunda uygulanabilecek tedbirlerin mevcut olması gerekir. Araştırma amaçlı yapılacak faaliyet ve sonucundan Bakanlığa bilgi verilmesi zorunludur.

(Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

d) Biyolojik çeşitliliğin devamlılığını tehlikeye düşürmesi,

e) Başvuru sahibinin biyogüvenliğin sağlanmasına yönelik tedbirleri uygulamak için yeterli teknik donanıma sahip olmadığının anlaşıldığı,

durumlarda bu başvurular reddedilir.

(6) Karar alma süresi, bu maddenin dördüncü fıkrasına göre alınan kararın Bakanlık tarafından başvuru sahibine bildirilmesinden sonra başlar ve bu süre ikiyüzyetmiş günü geçemez. Ek bilgi veya belge talebi nedeniyle geçen süre, karar alma süresinin hesabında dikkate alınmaz.

(7) Başvuru sahibi gizli tutulmasını istediği bilgilere ilişkin talebini yazılı olarak bildirir. Bakanlık bu talebin tamamen veya kısmen karşılanmasına karar vermesi öncesinde başvuru sahibi ile gizlilik talebi hakkında bilgi alışverişinde bulunur. Bakanlık bu görüşmenin ardından taleple ilgili gerekli tedbirleri alır ve başvuru sahibine bildirir. Başvuru sahibinin veya ithalatçının adı ve adresi, GDO ve ürünlerinin kullanım amacı, sahip olduğu özellikler, ayırt edici kimlik bilgileri, bilinen ve bilimsel isimleri, transfer edilen genin alındığı organizma, alıcı ve verici organizmanın orijin ülkesi, transfer yönteminin genel tanımı, acil durumlarda uygulanacak olan yöntem ile planlar ve risk değerlendirmesinin özeti gizli bilgi olarak değerlendirilemez.

(8) Başvurularda, GDO veya ürünlerinin geliştirildiği veya tescil edildiği ülkede çevreye serbest bırakılmasına, tüketim amacıyla piyasaya sürülmesine izin verildiğine, verilen iznin devam ettiğine, üretimine ve tüketimine devam edildiğine ve Bakanlıkça belirlenen süreyle piyasada yer aldığına dair talep edilen belgenin sunulması zorunludur.

(9) Deneysel amaçlı serbest bırakma veya piyasaya sürme amacıyla ilk defa ithal edilecek GDO ve ürünleri için ithalattan önce, yurt içinde geliştirilenler için ise piyasaya sürülmeden önce Bakanlığa ayrı ayrı başvuru yapılır.

(Hükümetin Teklif Ettiği Metin)

(11) GDO ve ürünleri ile ilgili yapılan başvurular hakkında risk ve sosyo-ekonomik değerlendirmeye ilişkin bilimsel raporlar, Kurul tarafından, biyogüvenlik bilgi değişim mekanizması vasıtasıyla kamuoyunun görüşüne açılır. Kurul, bu görüşleri de dikkate alarak nihai değerlendirme raporu ile olumlu kararını toplantı tarihinden itibaren en geç otuz gün içinde gerekçeleri, varsa karşı oy gerekçeleri ve imzaları ile birlikte tekemmül ettirmek ve Bakanlığa sunmak zorundadır. Kurul kararları Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girer.

(12) Kararın olumsuz olması durumunda; bu karar, Bakanlıkça başvuru sahibine yazılı olarak bildirilir. Başvuru sahibi olumsuz kararın değiştirilmesine sebep olabilecek yeni bilgilere sahip olması halinde, Bakanlığa başvurarak bu olumsuz kararın gözden geçirilmesini isteyebilir. Bu durumda Kurul, sunulan yeni bilgileri dikkate alarak altmış gün içinde kararı gözden geçirir ve sonuçlarını başvuru sahibine bildirilmek üzere Bakanlığa iletir. Verilen nihai karar kamuoyuna duyurulur.

(13) Başvurusu reddedilen bir GDO ve ürünü için aynı kullanım amacıyla yeniden başvuru yapılabilmesi için karar tarihinden itibaren en az bir yıllık sürenin geçmesi ve başvuru sahibinin yeni bilimsel gerekçeler sunması gerekir.

(14) GDO ve ürünleri ile ilgili karar sürecinde aşağıdaki hususlar dikkate alınır:

a) İnsan, hayvan ve bitki sağlığı ile çevre ve biyolojik çeşitliliğin tehdit edilmemesi.

b) Üretici ve tüketicinin tercih hakkının ortadan kaldırılmaması.

c) Çevrenin ekolojik dengesinin ve ekosistemin bozulmasına neden olunmaması.

ç) GDO ve ürünlerinin çevreye yayılma riskinin olmaması.

d) Biyolojik çeşitliliğin devamlılığının tehlikeye düşürülmemesi.

e) Başvuru sahibinin biyogüvenliğin sağlanmasına yönelik tedbirleri uygulamak için yeterli kapasiteye sahip olması.

(Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

(10) GDO ve ürünlerinin transit geçişinde her bir geçiş için Bakanlıktan izin alınması zorunludur. Transit geçişler, Bakanlık tarafından verilen yazılı izinde belirtilen koşullara ve 27/10/1999 tarihli ve 4458 sayılı Gümrük Kanununa uygun olarak gerçekleştirilir.

(11) Araştırma yapmaya yetkili kuruluşlar tarafından bilimsel araştırma amacıyla ithal edilecek GDO ve ürünleri için Bakanlıktan izin alınır. İthalat, yazılı izinle belirlenen koşullara uygun olarak gerçekleştirilir. Araştırma amaçlı olan GDO ve ürünleri ile genetiği değiştirilmiş mikroorganizmaların kapalı alanda kullanımı için, faaliyeti yürüteceklerin kapalı alanda kullanım koşullarını ve standartlarını karşılaması ve kaza ile çevreye yayılması durumunda uygulanabilecek tedbirlerin mevcut olması gerekir. Araştırma amaçlı yapılacak faaliyet ve sonucundan Bakanlığa bilgi verilmesi zorunludur.

(12) GDO ve ürünleri ile ilgili yapılan başvurular hakkında risk ve sosyo-ekonomik değerlendirmeye ilişkin bilimsel raporlar, Kurul tarafından, biyogüvenlik bilgi değişim mekanizması vasıtasıyla kamuoyuna açıklanır. Kurul, bu görüşleri de dikkate alarak nihai değerlendirme raporu ile olumlu kararını toplantı tarihinden itibaren en geç otuz gün içinde gerekçeleri, varsa karşı oy gerekçeleri ve imzaları ile birlikte tekemmül ettirmek ve Bakanlığa sunmak zorundadır. Kurul kararları Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girer.

(13) Kararın olumsuz olması durumunda; bu karar, Bakanlıkça başvuru sahibine yazılı olarak bildirilir. Başvuru sahibi olumsuz kararın değiştirilmesine sebep olabilecek yeni bilgilere sahip olması halinde, Bakanlığa başvurarak bu olumsuz kararın gözden geçirilmesini isteyebilir. Bu durumda Kurul, sunulan yeni bilgileri dikkate alarak altmış gün içinde kararı gözden geçirir ve sonuçlarını başvuru sahibine bildirilmek üzere Bakanlığa iletir. Verilen nihai karar kamuoyuna duyurulur.

(14) Kurul, Komitenin kararına uymaması durumunda bu durumu gerekçeli olarak açıklar.

(Hükümetin Teklif Ettiği Metin)

(15) Kararda aşağıdaki hususlar yer alır:
a) Geçerlilik süresi.
b) İthalatta uygulanacak işlemler.
c) Kullanım amacı.
ç) Risk yönetimi ve piyasa denetimi için gerekli veriler.
d) İzleme koşulları.
e) Belgeleme ve etiketleme koşulları.
f) Ambalajlama, taşıma, muhafaza ve nakil kuralları.
g) İşleme, atık ve artık arıtım ve imha koşulları.
ğ) Güvenlik ve acil durum tedbirleri.
h) Yıllık raporlamanın nasıl yapılacağı.

(16) Başvuru sahibi, geçerlilik süresi dolmadan en az yüzseksen gün önce Bakanlığa müracaat ederek uzatma talep edebilir. Bu talep Kurul tarafından değerlendirilir ve sonucu başvuru sahibine bildirilmek üzere Bakanlığa gönderilir.

(17) Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir.

Risk değerlendirme, sosyo-ekonomik değerlendirme ve risk yönetimi

MADDE 4- (1) Bu Kanuna göre yapılan her bir başvuru için bilimsel esaslara göre risk değerlendirmesi ve sosyo-ekonomik değerlendirme ayrı ayrı yapılır. Başvuruda verilen bilgilerin yeterli görülmemesi durumunda başvuru sahibinden yeniden deney, test, analiz ve araştırma yapılması talep edilebilir. Risk değerlendirmesi ve sosyo-ekonomik değerlendirme işlemleri ile ilgili masraflar başvuru sahibi tarafından karşılanır.

(2) Yapılan başvurularda her bir başvuru için ayrı risk değerlendirmesi yapılır. Risk değerlendirmesinde laboratuvar, sera ve tarla testlerini içeren alan denemeleri ile gıda analizleri, toksisite ve alerji testleri yanında gerekli görülen diğer testlerin sonuçlarının başvuru sahibi tarafından verilmesi zorunludur.

(3) Her bir başvuru hakkında karar vermede esas alınmak üzere GDO'ların,

(Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

(15) Kararda aşağıdaki hususlar yer alır:
a) Geçerlilik süresi.
b) İthalatta uygulanacak işlemler.
c) Kullanım amacı.
ç) Risk yönetimi ve piyasa denetimi için gerekli veriler.
d) İzleme koşulları.
e) Belgeleme ve etiketleme koşulları.
f) Ambalajlama, taşıma, muhafaza ve nakil kuralları.
g) İşleme, atık ve artık arıtım ve imha koşulları.
ğ) Güvenlik ve acil durum tedbirleri.
h) Yıllık raporlamanın nasıl yapılacağı.

(16) Başvuru sahibi, geçerlilik süresi dolmadan en az bir yıl önce Bakanlığa müracaat ederek uzatma talep edebilir. Bu talep Kurul tarafından değerlendirilir ve sonucu başvuru sahibine bildirilmek üzere Bakanlığa gönderilir. Sonucun bir yıllık süre içerisinde başvuru sahibine bildirilmemesi durumunda, izin süresi karar verilinceye kadar uzar.

(17) Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir.

Risk değerlendirme, sosyo-ekonomik değerlendirme ve risk yönetimi

MADDE 4- (1) Bu Kanuna göre yapılan her bir başvuru için bilimsel esaslara göre risk değerlendirmesi ve sosyo-ekonomik değerlendirme ayrı ayrı yapılır. Başvuruda verilen bilgilerin yeterli görülmemesi durumunda başvuru sahibinden yeniden deney, test, analiz ve araştırma yapılması talep edilebilir. Risk değerlendirmesi ve sosyo-ekonomik değerlendirme işlemleri ile ilgili masraflar başvuru sahibi tarafından karşılanır.

(2) Yapılan başvurularda her bir başvuru için ayrı risk değerlendirmesi yapılır. Risk değerlendirmesinde laboratuar, sera ve tarla testlerini içeren alan denemeleri ile gıda analizleri, toksisite ve alerji testleri yanında gerekli görülen diğer testlerin sonuçlarının başvuru sahibi tarafından verilmesi zorunludur.

(3) Her bir başvuru hakkında karar vermede esas alınmak üzere GDO'ların,

(Hükümetin Teklif Ettiği Metin)

biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması, tüketici ve kullanıcılar üzerindeki etkilerinin belirlenmesi için sosyo-ekonomik değerlendirme yapılır.

(4) Başvurusu yapılan GDO ve ürünleri için risk ve sosyo-ekonomik değerlendirme sonuçlarına dayanarak risk yönetimi esasları belirlenir. Risk yönetimi ile ilgili detaylı bir plan hazırlanır. Risk yönetim planının hazırlanması ve uygulanmasından başvuru sahibi sorumludur.

(5) Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir.

Yasaklar

MADDE 5- (1) GDO ve ürünlerine ilişkin aşağıdaki fiillerin yapılması yasaktır:

a) GDO ve ürünlerinin, Kurul kararlarına aykırı olarak kullanılması veya kullandırılması.

b) Genetiği değiştirilmiş bitki ve hayvanların üretimi.

c) GDO ve ürünlerinin Kurul tarafından piyasaya sürme kapsamında belirlenen amaç ve alan dışında kullanımı.

Basitleştirilmiş işlem

MADDE 6- (1) GDO ve ürünlerinden kaynaklanabilecek herhangi bir riski olmayan ve insan, hayvan ve bitki sağlığı ile çevre ve biyolojik çeşitliliğe herhangi bir zararının bulunmadığı yönünde mevcut bilgiye ve daha önce yapılmış olan risk değerlendirmesine dayanan başvurular için, sosyo-ekonomik değerlendirme sonuçları da dikkate alınarak basitleştirilmiş işlem uygulanabilir.

(2) Basitleştirilmiş işleme müracaat esnasında Bakanlık tarafından belirlenecek diğer hususlar dışında aşağıdaki şartların karşılanması zorunludur:

a) Gen kaynağı ile transfer edilen canlı organizmanın taksonomisi ve biyolojisinin biliniyor olması.

b) GDO'nun insan, hayvan, çevre sağlığı ve biyolojik çeşitliliğe olabilecek etkileri hakkında yeterli bilgi bulunması.

(Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması, tüketici ve kullanıcılar üzerindeki etkilerinin belirlenmesi için sosyo-ekonomik değerlendirme yapılır.

(4) Başvurusu yapılan GDO ve ürünleri için risk ve sosyo-ekonomik değerlendirme sonuçlarına dayanarak risk yönetimi esasları belirlenir. Risk yönetimi ile ilgili detaylı bir plan hazırlanır. Risk yönetim planının hazırlanması ve uygulanmasından başvuru sahibi sorumludur.

(5) Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir.

Yasaklar

MADDE 5- (1) GDO ve ürünlerine ilişkin aşağıdaki fiillerin yapılması yasaktır:

a) GDO ve ürünlerinin onay alınmaksızın piyasaya sürülmesi.

b) GDO ve ürünlerinin, Kurul kararlarına aykırı olarak kullanılması veya kullandırılması.

c) Genetiği değiştirilmiş bitki ve hayvanların üretimi.

ç) GDO ve ürünlerinin Kurul tarafından piyasaya sürme kapsamında belirlenen amaç ve alan dışında kullanımı.

Basitleştirilmiş işlem

MADDE 6- (1) GDO ve ürünlerinden kaynaklanabilecek herhangi bir riski olmayan ve insan, hayvan ve bitki sağlığı ile çevre ve biyolojik çeşitliliğe herhangi bir zararının bulunmadığı yönünde mevcut bilgiye ve daha önce yapılmış olan risk değerlendirmesine dayanan başvurular için, sosyo-ekonomik değerlendirme sonuçları da dikkate alınarak basitleştirilmiş işlem uygulanabilir.

(2) Basitleştirilmiş işleme müracaat esnasında Bakanlık tarafından belirlenecek diğer hususlar dışında aşağıdaki şartların karşılanması zorunludur:

a) Gen kaynağı ile transfer edilen canlı organizmanın taksonomisi ve biyolojisinin biliniyor olması.

b) GDO'nun insan, hayvan, çevre sağlığı ve biyolojik çeşitliliğe olabilecek etkileri hakkında yeterli bilgi bulunması.

(Hükümetin Teklif Ettiği Metin)

c) GDO'nun diğer canlı organizmalarla ilişkisi ile ilgili olarak kullanılabilecek daha önce yapılmış risk değerlendirmelerinden elde edilen olumsuz bir etki olmadığına dair bilginin mevcut olması.

ç) Transfer edilen genetik materyalin tanımlanması ve transfer edildiği canlı organizma içinde belirlenmesi için detaylı yöntem ve verilerin bulunması.

d) Genetiği değiştirilmiş mikroorganizmaların çevreye yayılma risklerinin bulunmaması.

(3) Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir.

Karar sonrası yapılacak işlemler

MADDE 7- (1) GDO ve ürünlerinin piyasaya sürülmesinden sonra, kararda verilen koşullara uyulup uyulmadığı, insan, hayvan, bitki sağlığı ile çevre ve biyolojik çeşitlilik üzerinde herhangi bir beklenmeyen etkisinin olup olmadığı Bakanlık tarafından kontrol edilir ve denetlenir. Bu amaçla yapılacak analiz işlemleri, Bakanlık tarafından belirlenen laboratuvarlar tarafından gerçekleştirilir. İthalatçı, kontrol ve denetim işlemleriyle ilgili olarak talep edilen hususları yerine getirmekle yükümlüdür.

(2) Kararda belirtilen koşulların ihlali veya GDO ve ürünleriyle ilgili olarak herhangi bir riskin ortaya çıkabileceği yönünde yeni bilimsel bilgilerin ortaya çıkması durumunda, karar Kurul tarafından iptal edilebilir. Kararı iptal edilen GDO ve ürünleri toplatılır. İnsan, hayvan, bitki sağlığı ile çevre ve biyolojik çeşitliliğe olumsuz etkisi olduğu tespit edilenler derhal imha edilir; herhangi bir olumsuz etkisi tespit edilmeyenlerin ise mülkiyeti kamuya geçirilir. Bu fıkra uyarınca Bakanlıkça alınacak tedbirlerle ilgili yapılan masraflar ve diğer giderler, kusur ve sorumlulukları dikkate alınarak ilgililerden tahsil edilir.

(3) İzlenebilirliğin sağlanması amacıyla, GDO ve ürünlerinin ülkeye girişi ve dolaşımında, Bakanlığa beyanda bulunulması, gerekli kayıtların tutulması, kararın bir örneğinin bulundurulması ve etiketleme

(Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

c) GDO'nun diğer canlı organizmalarla ilişkisi ile ilgili olarak kullanılabilecek daha önce yapılmış risk değerlendirmelerinden elde edilen olumsuz bir etki olmadığına dair bilginin mevcut olması.

ç) Transfer edilen genetik materyalin tanımlanması ve transfer edildiği canlı organizma içinde belirlenmesi için detaylı yöntem ve verilerin bulunması.

d) Genetiği değiştirilmiş mikroorganizmaların çevreye yayılma risklerinin bulunmaması.

(3) Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir.

Karar sonrası yapılacak işlemler

MADDE 7- (1) GDO ve ürünlerinin piyasaya sürülmesinden sonra, kararda verilen koşullara uyulup uyulmadığı, insan, hayvan, bitki sağlığı ile çevre ve biyolojik çeşitlilik üzerinde herhangi bir beklenmeyen etkisinin olup olmadığı Bakanlık tarafından kontrol edilir ve denetlenir. Bu amaçla yapılacak analiz işlemleri, Bakanlık tarafından belirlenen laboratuvarlar tarafından gerçekleştirilir. İthalatçı, kontrol ve denetim işlemleriyle ilgili olarak talep edilen hususları yerine getirmekle yükümlüdür.

(2) Kararda belirtilen koşulların ihlali veya GDO ve ürünleriyle ilgili olarak herhangi bir riskin ortaya çıkabileceği yönünde yeni bilimsel bilgilerin ortaya çıkması durumunda, karar Kurul tarafından iptal edilebilir. Kararı iptal edilen GDO ve ürünleri toplatılır. İnsan, hayvan, bitki sağlığı ile çevre ve biyolojik çeşitliliğe olumsuz etkisi olduğu tespit edilenler derhal imha edilir; herhangi bir olumsuz etkisi tespit edilmeyenlerin ise mülkiyeti kamuya geçirilir. Bu fıkra uyarınca Bakanlıkça alınacak tedbirlerle ilgili yapılan masraflar ve diğer giderler, kusur ve sorumlulukları dikkate alınarak ilgililerden tahsil edilir.

(3) İzlenebilirliğin sağlanması amacıyla, GDO ve ürünlerinin ülkeye girişi ve dolaşımında, Bakanlığa beyanda bulunulması, gerekli kayıtların tutulması, kararın bir örneğinin bulundurulması ve etiketleme

(Hükümetin Teklif Ettiği Metin)

kurallarına uyulması zorunludur. Her bir GDO ve ürününe ayırt edici kimlik verilerek kayıt altına alınır.

(4) Herhangi bir ürünün Bakanlık tarafından belirlenen eşik değerin üzerinde GDO ve ürünlerini içermesi halinde; etikette, GDO içerdiğinin açıkça belirtilmesi zorunludur.

(5) İlgililer, GDO ve ürünleriyle ilgili olarak yeni bir risk ya da risk şüphesini öğrendiği takdirde durumu derhal Bakanlığa rapor etmek ve tedbir almakla yükümlüdür.

(6) İlgililer; GDO ve ürünlerinin piyasaya sürülmesi sırasında alıcıları, muamele, işleme, taşıma, saklama ve diğer işlemlere ilişkin kararda yer alan güvenlik kuralları ve tedbirleri hakkında bilgilendirmekle yükümlüdür.

(7) Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir.

ÜÇÜNCÜBÖLÜM
Bakanlığın Görev ve Yetkileri ile Kurul ve Komiteler

Bakanlığın görev ve yetkileri

MADDE 8- (1) Bakanlığın görev ve yetkileri şunlardır:

a) Kurulun sekretarya hizmetlerini yürütmek.

b) Kurulca talep edilen bilgi ve belgeleri temin etmek, istenen araştırma, deneme, kontrol ve denetlemeleri yaparak veya yaptırarak sonuçlarını Kurula bildirmek.

c) Bu Kanunda belirtilen iş ve işlemlerin uygulanması, izlenmesi, kontrolü ve denetimini sağlamak.

ç) Gerek görülmesi halinde GDO ve ürünleri ile ilgili çalışmalar yapmak için gerçek veya tüzel kişileri yetkilendirmek, yetkilendirilen bu gerçek veya tüzel kişileri denetlemek ve bunlara ilişkin usul ve esasları düzenlemek.

d) Ülkesel biyolojik çeşitlilik ve genetik kaynakların korunması ve sürdürülebilir kullanımı için strateji geliştirmek, uygulamak veya uygulanmasını sağlamak.

(Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

kurallarına uyulması zorunludur. Her bir GDO ve ürününe ayırt edici kimlik verilerek kayıt altına alınır. Kayıt altına alınan GDO ve ürünlerine ilişkin belgelerin 10 yıl süreyle saklanması zorunludur.

(4) Herhangi bir ürünün Bakanlık tarafından belirlenen eşik değerin üzerinde GDO ve ürünlerini içermesi halinde; etikette, GDO içerdiğinin açıkça belirtilmesi zorunludur.

(5) İlgililer, GDO ve ürünleriyle ilgili olarak yeni bir risk ya da risk şüphesini öğrendiği takdirde durumu derhal Bakanlığa bildirmek ve tedbir almakla yükümlüdür.

(6) İlgililer; GDO ve ürünlerinin piyasaya sürülmesi sırasında alıcıları, muamele, işleme, taşıma, saklama ve diğer işlemlere ilişkin kararda yer alan güvenlik kuralları ve tedbirleri hakkında bilgilendirmekle yükümlüdür.

(7) Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Bakanlığın Görev ve Yetkileri ile Kurul ve Komiteler

Bakanlığın görev ve yetkileri

MADDE 8- (1) Bakanlığın görev ve yetkileri şunlardır:

a) Kurula uygun çalışma koşullarını sağlamak ve Kurulun sekretarya hizmetlerini yürütmek.

b) Kurulca talep edilen bilgi ve belgeleri temin etmek, istenen araştırma, deneme, kontrol ve denetlemeleri yaparak veya yaptırarak sonuçlarını Kurula bildirmek.

c) Bu Kanunda belirtilen iş ve işlemlerin uygulanması, istenmeyen GDO bulaşıklarının engellenmesi, izlenmesi, kontrolü ve denetimini sağlamak.

ç) Gerek görülmesi halinde GDO ve ürünleri ile ilgili çalışmalar yapmak için gerçek veya tüzel kişileri yetkilendirmek, yetkilendirilen bu gerçek veya tüzel kişileri denetlemek ve bunlara ilişkin usul ve esasları düzenlemek.

d) Ülkesel biyolojik çeşitlilik ve genetik kaynakların korunması ve sürdürülebilir

(Hükümetin Teklif Ettiği Metin)

e) Biyogüvenlik bilgi değişim mekanizması aracılığıyla kamuoyunun GDO ve ürünleri ile ilgili bilgilendirilmesi ve karar alma sürecine katılımının sağlanması için gerekli tedbirleri almak.

f) Kurul ve bilimsel komitelerin faaliyetleri ile ilgili usul ve esasları belirlemek.

g) GDO ve ürünlerinin bu Kanunda düzenlenen haller dışındaki dolaşımını ve kullanımını önlemek için, sınır kontrolleri hususunda ilgili kurumlarla işbirliği yapmak.

ğ) İnsan, hayvan ve bitki sağlığı ile çevrenin ve biyolojik çeşitliliğin korunması, sürdürülebilirliğinin sağlanması hususunda öngörülemeyen durumlara yönelik acil eylem planlarını hazırlamak ve uygulamak.

h) GDO ve ürünlerinin özelliklerine göre eşik değeri belirlemek.

ı) Bu Kanun kapsamındaki ürünler ile GDO'lardan elde edilen ürünlerin etiketlenmesine ilişkin usul ve esasları belirlemek.

(2) Bakanlık; insan, hayvan, bitki sağlığı ile çevrenin ve biyolojik çeşitliliğin korunması amacıyla bu Kanun kapsamına giren ürünler hakkında tamamen veya kısmen toplatma, mülkiyetin kamuya geçirilmesi, ürünün menşeine iadesi, faaliyetin geçici olarak durdurulması, ürünün imhası, piyasaya arzı, ticareti ve işlenmesinin yasaklanması gibi ihtiyati tedbirleri almaya ve her türlü düzenlemeyi yapmaya yetkilidir.

(Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

kullanımı için strateji geliştirmek, uygulamak veya uygulanmasını sağlamak.

e) Biyogüvenlik bilgi değişim mekanizması aracılığıyla kamuoyunun GDO ve ürünleri ile ilgili bilgilendirilmesi ve karar alma sürecine katılımının sağlanması için gerekli tedbirleri almak.

f) Kurul ve bilimsel komitelerin faaliyetleri ile ilgili usul ve esasları belirlemek.

g) GDO ve ürünlerinin bu Kanunda düzenlenen haller dışındaki dolaşımını ve kullanımını önlemek için, sınır kontrolleri hususunda ilgili kurumlarla işbirliği yapmak.

ğ) İnsan, hayvan ve bitki sağlığı ile çevrenin ve biyolojik çeşitliliğin korunması, sürdürülebilirliğinin sağlanması hususunda öngörülemeyen durumlara yönelik acil durumlarda uygulanacak yöntem ile acil eylem planlarını hazırlamak ve uygulamak.

h) Kurulun da görüşü alınarak GDO ve ürünlerinin özelliklerine göre eşik değerini belirlemek.

ı) Bu Kanun kapsamındaki ürünler ile GDO'lardan elde edilen ürünlerin etiketlenmesine ilişkin usul ve esasları belirlemek.

(2) Bakanlık, gerekli hallerde bu kanunun uygulanması ile ilgili olarak, diğer Bakanlıklar ve ilgili kurum ve kuruluşlar ile işbirliği yapar.

(3) GDO ve ürünleri ile bunlara ilişkin her türlü faaliyet sürecinde meydana gelebilecek kaza durumunda, çevre, biyolojik çeşitlilik, tarımsal üretim ve insan sağlığı üzerinde olabilecek zararların önlenmesine yönelik acil eylem planlarının zamanında hazırlanması ve uygulanmasından Bakanlık sorumludur.

(4) Bakanlık; insan, hayvan, bitki sağlığı ile çevrenin ve biyolojik çeşitliliğin korunması amacıyla bu Kanun kapsamına giren ürünler hakkında tamamen veya kısmen toplatma, mülkiyetin kamuya geçirilmesi, ürünün mahrecine iadesi, faaliyetin geçici olarak durdurulması, ürünün imhası, piyasaya arzı, ticareti ve işlenmesinin yasaklanması gibi ihtiyati tedbirleri almaya ve her türlü düzenlemeyi yapmaya yetkilidir.

(Hükümetin Teklif Ettiği Metin)

Biyogüvenlik Kurulu

MADDE 9- (1) GDO ve ürünleri ile ilgili yapılan başvuruların değerlendirilmesi ve bu maddede belirtilen diğer görevlerin yürütülmesi için Biyogüvenlik Kurulu oluşturulur.

(2) Kurul, Bakanlıkça dört, Çevre ve Orman Bakanlığınca iki, Sağlık Bakanlığınca bir, Sanayi ve Ticaret Bakanlığınca bir ve Dış Ticaret Müsteşarlığınca bir üye olmak üzere, üç yıllık süre için, ilgili bakanlar tarafından belirlenen toplam dokuz üyeden oluşur. Üyelerden en az ikisi üniversite veya meslek örgütleri temsilcileri arasından seçilir. Kurul Başkanı, Bakan tarafından belirlenir. Kurul Başkanı yokluğunda yerine vekalet etmek üzere bir üyeyi tayin eder.

(3) Kurul Başkan ve üyeleri en fazla iki dönem için görevlendirilebilir.

(4) Boşalan Kurul Başkanlığı ve üyeliklerine en geç bir ay içerisinde ilgili bakanlar tarafından yeni görevlendirme yapılır.

(5) Kurul üyesi olabilmek için en az lisans düzeyinde yükseköğrenim görmüş olmak ve 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 48 inci maddesinin (A) bendinin (1), (4), (5), (6) ve (7) numaralı alt bentlerinde belirtilen şartları taşımak zorunludur. Kurul üyelerinin bu Kanun kapsamına giren konularda en az beş yıllık tecrübeye sahip olması şartı aranır.

(6) Kurul Başkan ve üyelerinin görev süreleri dolmadan görevlerine son verilemez. Ancak bu görevi yapamayacak derecede hastalık veya sakatlık durumunun ortaya çıkması veya görevlendirilmeleri için gerekli şartları kaybetmeleri ya da bu Kanuna aykırı işlem yaptıklarının tespit edilmesi durumunda Kurul Başkan ve üyelerinin görevine son verilir.

(7) Kurul Başkan ve üyeleri ile bunların eşleri, evlatlıkları ve ikinci derece dahil kan ve kayın hısımları, Kurulun karar almakla görevli olduğu faaliyet veya alanlarla ilgili herhangi bir ticari faaliyette bulunamaz veya sermaye piyasası araçlarına sahip olamaz. Bu fıkra hükmüne aykırı davranıldığının tespit edilmesi

(Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

Biyogüvenlik Kurulu

MADDE 9- (1) GDO ve ürünleri ile ilgili yapılan başvuruların değerlendirilmesi ve bu maddede belirtilen diğer görevlerin yürütülmesi için Biyogüvenlik Kurulu oluşturulur.

(2) Kurul, Bakanlıkça dört, Çevre ve Orman Bakanlığınca iki, Sağlık Bakanlığınca bir, Sanayi ve Ticaret Bakanlığınca bir ve Dış Ticaret Müsteşarlığınca bir üye olmak üzere, üç yıllık süre için, ilgili bakanlar tarafından belirlenen toplam dokuz üyeden oluşur. Bakanlıkça seçilecek üyelerden birinin üniversite, diğerinin ise meslek örgütleri tarafından gösterilen adaylar arasından seçilmesi zorunludur. Kurul Başkanı, Bakan tarafından belirlenir. Kurul Başkanı yokluğunda yerine vekalet etmek üzere bir üyeyi tayin eder.

(3) Kurul Başkan ve üyeleri en fazla iki dönem için görevlendirilebilir.

(4) Boşalan Kurul Başkanlığı ve üyeliklerine en geç bir ay içerisinde ilgili bakanlar tarafından yeni görevlendirme yapılır.

(5) Kurul üyesi olabilmek için en az lisans düzeyinde yükseköğrenim görmüş olmak ve 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 48 inci maddesinin (A) bendinin (1), (4), (5), (6) ve (7) numaralı alt bentlerinde belirtilen şartları taşımak zorunludur. Kurul üyelerinin bu Kanun kapsamına giren konularda en az beş yıllık tecrübeye sahip olması şartı aranır.

(6) Kurul Başkan ve üyelerinin görev süreleri dolmadan görevlerine son verilemez. Ancak, Kurul Başkanı veya bir üyenin bu görevi yapamayacak derecede hastalık veya sakatlık durumunun ortaya çıkması, görevlendirilmeleri için gerekli şartları kaybetmeleri ya da bu Kanuna aykırı işlem yaptıklarının tespit edilmesi durumunda Bakan tarafından görevine son verilir.

(7) Kurul Başkan ve üyeleri ile bunların eşleri, evlatlıkları ve ikinci derece dâhil kan ve kayın hısımları, Kurulun karar almakla görevli olduğu faaliyet veya alanlarla ilgili herhangi bir ticari faaliyette bulunamaz veya sermaye

(Hükümetin Teklif Ettiği Metin)

durumunda, bunların üyelikleri Bakan tarafından derhal sona erdirilir.

(8) Kurul Başkan ve üyeleri, görevlerinden ayrılmalarını izleyen iki yıl içinde bu Kanunla düzenlenen faaliyet ve alanlardaki özel kuruluşlarda görev alamaz.

(9) Kurulda görev alan üyelere yılda oniki toplantı gününü geçmemek üzere katıldıkları her toplantı günü için 5000 gösterge rakamının memur aylık kat sayısı ile çarpımı sonucu bulunacak tutarda huzur hakkı ödenir. Kurulda görev alan üyelere harcırah ödenmesini gerektiren hallerde 10/2/1954 tarihli ve 6245 sayılı Harcırah Kanunu hükümlerine göre en yüksek Devlet memuruna ödenen harcırah esas alınır.

Biyogüvenlik Kurulunun çalışma esasları

MADDE 10- (1) Kurul görevini yaparken bağımsızdır. Hiçbir organ, makam, merci ve kişi Kurula emir ve talimat veremez.

(2) Kurul, Başkanın daveti üzerine gündemli olarak toplanır. Her bir toplantının gündemi toplantıdan en az bir hafta önce Kurul Başkanı tarafından hazırlanarak Kurul üyelerine bildirilir. Gündemde yer alan maddelerin görüşülmesi tamamlanmadığı sürece toplantı sona ermiş sayılmaz.

(3) Kurul en az yedi üyenin hazır bulunması ile toplanır. Kurul, üyelerden en az beşinin aynı yöndeki oyuyla karar alır. Kurul kararı tutanakla tespit edilir ve imza altına alınır.

(4) Geçerli mazereti olmaksızın bir takvim yılında toplam üç toplantıya katılmayan üye, bu durumun Kurul kararı ile tespit edilmesi koşuluyla, üyelikten çekilmiş sayılır. Toplantıya katılmasına rağmen karşı oy kullanmadığı halde Kurul kararlarını süresi içinde imzalamayan veya karşı oy kullandığı halde, karşı oy gerekçesini süresi içinde yazmayan Kurul üyeleri, yazılı olarak ikaz edilir. Bu durumun bir takvim yılı içinde toplam üç defa tekrar etmesi halinde, ikaz edilen üye çekilmiş sayılır. Bu durumun, üyenin katılmadığı üçüncü toplantıda Kurul tarafından tespit edilip karara bağlanarak

(Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

piyasası araçlarına sahip olamaz. Bu fıkra hükmüne aykırı davranıldığının tespit edilmesi durumunda, bunların üyelikleri Bakan tarafından derhal sona erdirilir.

(8) Kurul Başkan ve üyeleri, görevlerinden ayrılmalarını izleyen üç yıl içinde bu Kanunla düzenlenen faaliyet ve alanlardaki özel kuruluşlarda görev alamaz.

(9) Kurulda görev alan üyelere yılda oniki toplantı gününü geçmemek üzere katıldıkları her toplantı günü için 5000 gösterge rakamının memur aylık kat sayısı ile çarpımı sonucu bulunacak tutarda huzur hakkı ödenir. Kurulda görev alan üyelere harcırah ödenmesini gerektiren hallerde 10/2/1954 tarihli ve 6245 sayılı Harcırah Kanunu hükümlerine göre en yüksek Devlet memuruna ödenen harcırah esas alınır.

Biyogüvenlik Kurulunun çalışma esasları

MADDE 10- (1) Kurul görevini yaparken bağımsızdır. Hiçbir organ, makam, merci ve kişi Kurula emir ve talimat veremez.

(2) Kurul, Başkanın daveti üzerine gündemli olarak toplanır. Her bir toplantının gündemi toplantıdan en az bir hafta önce Kurul Başkanı tarafından hazırlanarak Kurul üyelerine bildirilir. Gündemde yer alan maddelerin görüşülmesi tamamlanmadığı sürece toplantı sona ermiş sayılmaz.

(3) Kurul en az yedi üyenin hazır bulunması ile toplanır. Kurul, üyelerden en az beşinin aynı yöndeki oyuyla karar alır. Kurul kararı tutanakla tespit edilir ve imza altına alınır.

(4) Geçerli mazereti olmaksızın bir takvim yılında toplam üç toplantıya katılmayan üye, bu durumun Kurul kararı ile tespit edilmesi koşuluyla, üyelikten çekilmiş sayılır. Toplantıya katılmasına rağmen karşı oy kullanmadığı halde Kurul kararlarını süresi içinde imzalamayan veya karşı oy kullandığı halde, karşı oy gerekçesini süresi içinde yazmayan Kurul üyeleri, yazılı olarak ikaz edilir. Bu durumun bir takvim yılı içinde toplam üç defa tekrar etmesi halinde, ikaz edilen üye çekilmiş sayılır. Bu durumun, üyenin katılmadığı üçüncü toplantıda Kurul tarafından tespit edilip karara bağlanarak

(Hükümetin Teklif Ettiği Metin)

Bakanlığa bildirilmesi zorunludur.

(5) Kurul üyeleri, eşleri, evlatlıkları ve üçüncü derece dahil kan ve kayın hısımlarıyla ilgili konularda müzakere ve oylamaya katılamaz.

Biyogüvenlik Kurulunun görev ve yetkileri

MADDE 11- (1) Kurulun görev ve yetkileri şunlardır:

a) Uzmanlar listesini oluşturmak.

b) Bilimsel komiteleri oluşturmak.

c) Her bir başvuru için uzmanlar listesinden bilimsel komitelerin üyelerini seçmek.

ç) Risk değerlendirme ve sosyo-ekonomik değerlendirme raporlarını değerlendirerek Kurul kararlarını oluşturmak.

d) İzleme raporlarına dayanarak kararın kısmen veya tamamen iptali, yasaklama, toplatma, imha ve benzeri yaptırımlara ilişkin kararlarını Bakanlığa sunmak.

Bilimsel komitelerinin oluşumu, görev ve yetkileri

MADDE 12- (1) Kurul tarafından her bir başvuru için, risk değerlendirme komitesi ve sosyo-ekonomik değerlendirme komitesi ile ihtiyaca göre diğer bilimsel komiteler oluşturulur. Bu komiteler onbir kişiden teşekkül eder.

(2) Uzmanlar listesi, üniversiteler veya Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu ile Kurul tarafından gerekli görülen alanlarda çalışanlar arasından seçilir.

(3) Komitelerinin görev ve yetkileri şunlardır:

a) Bu Kanun kapsamında yapılan başvurularda risk değerlendirmesi için sağlanan bilgilerin bilimsel yeterliliğini belirlemek.

b) Test, deney, deneme, analiz ve diğer işlemleri belirlemek, gerekli hallerde ek bilgi istemek.

c) Risk değerlendirme ve sosyo-ekonomik değerlendirme raporlarını hazırlamak.

ç) Karar sonrasında ortaya çıkan veya elde edilen her türlü yeni veri ve bilgiyi değerlendirerek bilimsel görüş oluşturmak.

(Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

Bakanlığa bildirilmesi zorunludur.

(5) Kurul üyeleri, eşleri, evlatlıkları ve üçüncü derece dâhil kan ve kayın hısımlarıyla ilgili konularda müzakere ve oylamaya katılamaz.

Biyogüvenlik Kurulunun görev ve yetkileri

MADDE 11- (1) Kurulun görev ve yetkileri şunlardır:

a) Uzmanlar listesini oluşturmak.

b) Uzmanlar listesindeki kişilerden seçilen bilimsel komiteleri oluşturmak.

c) Her bir başvuru için uzmanlar listesinden bilimsel komitelerin üyelerini seçmek.

ç) Risk ve sosyo-ekonomik değerlendirme raporlarını dikkate alarak Kurul kararlarını oluşturmak.

d) İzleme raporlarına dayanarak kararın kısmen veya tamamen iptali ile yasaklama, toplatma, imha ve benzeri yaptırımlara ilişkin kararlarını Bakanlığa sunmak.

e) Etik komite oluşturmak.

Bilimsel komitelerin oluşumu, görev ve yetkileri

MADDE 12- (1) Kurul tarafından her bir başvuru için, risk değerlendirme komitesi ve sosyo-ekonomik değerlendirme komitesi ile ihtiyaca göre diğer bilimsel komiteler oluşturulur. Bu komiteler onbir kişiden teşekkül eder.

(2) Uzmanlar listesi, üniversiteler ve Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu ile Kurul tarafından gerekli görülen alanlarda çalışanlar arasından seçilir.

(3) Komitelerin görev ve yetkileri şunlardır:

a) Bu Kanun kapsamında yapılan başvurularda risk değerlendirmesi için sağlanan bilgilerin bilimsel yeterliliğini belirlemek.

b) Test, deney, deneme, analiz ve diğer işlemleri belirlemek, gerekli hallerde ek bilgi istemek.

c) Risk değerlendirme ve sosyo-ekonomik değerlendirme raporlarını hazırlamak.

ç) Karar sonrasında ortaya çıkan veya elde edilen her türlü yeni veri ve bilgiyi değerlendirerek bilimsel görüş oluşturmak.

(Hükümetin Teklif Ettiği Metin)

d) Bilimsel değerlendirmeler yapmak, Kurula bilgi vermek ve rapor hazırlamak.

(4) Komitelerin hazırladıkları bilimsel değerlendirme raporları hizmete özel olup, bu raporlar Kurul haricinde hiçbir gerçek ve tüzel kişiye, kuruma ve kuruluşa verilemez. Komite üyeleri hukuka aykırı eylemleri dışında hazırladıkları bilimsel değerlendirme raporlarından dolayı sorumlu tutulamaz.

(5) Komiteler görevlerini yaparken bağımsızdır. Hiçbir organ, makam, merci ve kişi komitelere emir ve talimat veremez.

(6) Komitelerde görev alan üyelere yılda oniki toplantı gününü geçmemek üzere katıldıkları her toplantı günü için uhdesinde kamu görevi bulunanlara 3000, kamu görevi bulunmayanlara ise 5000 gösterge rakamının memur aylık kat sayısı ile çarpımı sonucu bulunacak tutarda huzur hakkı ödenir. Bilimsel komitede görev alan üyelere harcırah ödenmesini gerektiren hallerde 6245 sayılı Harcırah Kanunu hükümlerine göre en yüksek Devlet memuruna ödenen harcırah esas alınır.

(7) Davet edildiği halde, bir başvuru ile ilgili en fazla iki toplantıya mazeretsiz katılmayan üyenin komite üyeliği düşer. Kurul tarafından yeni bir üye belirlenir.

Yükümlülük

MADDE 13- (1) Bu Kanun kapsamındaki Bakanlık personeli, Kurul ve komite üyeleri, görevlerini yerine getirmeleri sırasında edindikleri gizlilik taşıyan her türlü bilgi ve belge ile ticari sırları, kanunlarla yetkili kılınan mercilerden başkasına açıklayamaz, kendilerinin veya üçüncü şahısların yararına kullanamaz.

DÖRDÜNCÜBÖLÜM

Hukuki Sorumluluk, İdari Yaptırımlar ve Ceza Hükümleri

Sorumluluğa ilişkin temel ilkeler

MADDE 14- (1) GDO ve ürünleri ile ilgili faaliyetlerde bulunanlar, bu Kanun kapsamında izin almış olsalar dahi, insan, hayvan ve bitki sağlığı ile çevrenin ve biyolojik çeşitliliğin korunması, sürdürülebilirliğinin sağlanmasına

(Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

d) Bilimsel değerlendirmeler yapmak, Kurula bilgi vermek ve rapor hazırlamak.

(4) Komitelerin hazırladıkları bilimsel değerlendirme raporları hizmete özel olup, bu raporlar Kurul haricinde hiçbir gerçek ve tüzel kişiye, kuruma ve kuruluşa verilemez. Komite üyeleri hukuka aykırı eylemleri dışında hazırladıkları bilimsel değerlendirme raporlarından dolayı sorumlu tutulamaz.

(5) Komiteler görevlerini yaparken bağımsızdır. Hiçbir organ, makam, merci ve kişi komitelere emir ve talimat veremez.

(6) Komitelerde görev alan üyelere yılda oniki toplantı gününü geçmemek üzere katıldıkları her toplantı günü için uhdesinde kamu görevi bulunanlara 3000, kamu görevi bulunmayanlara ise 5000 gösterge rakamının memur aylık kat sayısı ile çarpımı sonucu bulunacak tutarda huzur hakkı ödenir. Bilimsel komitede görev alan üyelere harcırah ödenmesini gerektiren hallerde 6245 sayılı Harcırah Kanunu hükümlerine göre en yüksek Devlet memuruna ödenen harcırah esas alınır.

(7) Davet edildiği halde, bir başvuru ile ilgili en fazla iki toplantıya mazeretsiz katılmayan üyenin komite üyeliği düşer. Kurul tarafından yeni bir üye belirlenir.

Yükümlülük

MADDE 13- (1) Bu Kanun kapsamındaki Bakanlık personeli, Kurul ve komite üyeleri, görevlerini yerine getirmeleri sırasında edindikleri gizlilik taşıyan her türlü bilgi ve belge ile ticarî sırları, kanunlarla yetkili kılınan mercilerden başkasına açıklayamaz, kendilerinin veya üçüncü şahısların yararına kullanamaz.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Hukuki Sorumluluk, İdari Yaptırımlar ve Ceza Hükümleri

Sorumluluğa ilişkin temel ilkeler

MADDE 14- (1) GDO ve ürünleri ile ilgili faaliyetlerde bulunanlar, bu Kanun kapsamında izin almış olsalar dahi, insan, hayvan ve bitki sağlığı ile çevrenin ve biyolojik çeşitliliğin korunması, sürdürülebilirliğinin sağlanmasına

(Hükümetin Teklif Ettiği Metin)

karşı oluşan zararlardan sorumludur. Bu sorumluluk, GDO ve ürünlerinin, başvuru ve kararda yer alan koşulları sağlamadığının anlaşılması durumunda zarar oluşmasa dahi geçerlidir.

(2) GDO'ların kapalı alanda kullanımı ve gıda, yem, işleme ve tüketim amacıyla piyasaya sürülmesi, ithalatı ve transit geçişi için izin alma zorunluluğu olduğu halde, bu faaliyetleri izinsiz olarak gerçekleştirenler ile GDO'ları çevreye serbest bırakanlar ve üretenler bu faaliyetler sonucunda meydana gelen her türlü zarardan sorumludur.

(3) Ortaya çıkan bir zararın GDO'lardan kaynaklandığının kabul edilebilmesi için, zararın organizmaların sahip olduğu yeni özelliklerden veya organizmaların yeniden üretiminden veya değiştirilmesinden ya da organizmaların değiştirilmiş materyalinin başka organizmalara geçişinden kaynaklanması gerekir. Zararlardan kaynaklanan sorumluluğun tespitinde; zararların tarım, orman, gıda ve yem ürünlerinin içindeki genetik değişiklikten kaynaklanmış olması gözönünde tutulur.

(4) Her ne amaçla olursa olsun piyasaya sürülmüş GDO ve ürünlerini karar koşullarına uygun olmayan bir şekilde muameleye tabi tutmak suretiyle veya başka bir yolla zararın ortaya çıkmasına ya da sonuçlarının ağırlaşmasına sebep olanlarla bunları ticari olarak üretenler, işleyenler, dağıtanlar ve pazarlayanlar bu zararlardan müteselsilen sorumludur.

(5) GDO ve ürünlerini piyasaya süren, ticari olarak işleyen, dağıtan ve pazarlayanlar meydana gelebilecek zararlar ve bunlara ilişkin sorumluluklar hakkında birbirlerini bilgilendirmek zorundadır.

(6) GDO'ları muameleye tabi tutanlar, muamele nedeniyle çevrede zararın meydana gelmemesi veya meydana gelen zararın sonuçlarının ağırlaşmaması için risk değerlendirmesine göre belirlenen tedbirlerin masraflarını karşılamakla yükümlüdür. Sorumlular, çevrenin zarar görmüş veya tahrip

(Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

karşı oluşan zararlardan sorumludur. Bu sorumluluk, GDO ve ürünlerinin, başvuru ve kararda yer alan koşulları sağlamadığının anlaşılması durumunda zarar oluşmasa dahi geçerlidir.

(2) GDO'ların kapalı alanda kullanımı ve gıda, yem, işleme ve tüketim amacıyla piyasaya sürülmesi, ithalatı ve transit geçişi için izin alma zorunluluğu olduğu halde, bu faaliyetleri izinsiz olarak gerçekleştirenler ile GDO'ları çevreye serbest bırakanlar ve üretenler bu faaliyetler sonucunda meydana gelen her türlü zarardan sorumludur.

(3) Ortaya çıkan bir zararın GDO'lardan kaynaklandığının kabul edilebilmesi için, zararın organizmaların sahip olduğu yeni özelliklerden veya organizmaların yeniden üretiminden veya değiştirilmesinden ya da organizmaların değiştirilmiş materyalinin başka organizmalara geçişinden kaynaklanması gerekir. Zararlardan kaynaklanan sorumluluğun tespitinde; zararların tarım, orman, gıda ve yem ürünlerinin içindeki genetik değişiklikten kaynaklanmış olup olmadığı gözönünde tutulur.

(4) Her ne amaçla olursa olsun piyasaya sürülmüş GDO ve ürünlerini karar koşullarına uygun olmayan bir şekilde muameleye tabi tutmak suretiyle veya başka bir yolla zararın ortaya çıkmasına ya da sonuçlarının ağırlaşmasına sebep olanlarla bunları ticari olarak üretenler, işleyenler, dağıtanlar ve pazarlayanlar bu zararlardan müteselsilen sorumludur.

(5) GDO ve ürünlerini piyasaya süren, ticari olarak işleyen, dağıtan ve pazarlayanlar meydana gelebilecek zararlar ve bunlara ilişkin sorumluluklar hakkında birbirlerini bilgilendirmek zorundadır.

(6) GDO'ları muameleye tabi tutanlar, muamele nedeniyle çevrede zararın meydana gelmemesi veya meydana gelen zararın sonuçlarının ağırlaşmaması için risk değerlendirmesine göre belirlenen tedbirlerin masraflarını karşılamakla yükümlüdür. Sorumlular, çevrenin zarar görmüş veya tahrip

(Hükümetin Teklif Ettiği Metin)

olmuş unsurlarının eski haline getirilmesi veya aynı değerdeki unsurların yerine konulması için gerekli masrafları da karşılar.

(7) GDO ve ürünlerinin neden olduğu zararların tazmin edilmesini talep hakkı, zarar görenin, zarardan veya zarar vereni öğrenmesinden itibaren iki yıl ve her halükarda zararı doğuran olayın meydana gelmesinden itibaren yirmi yıl sonra düşer.

(8) Zararın sel, dolu, heyelan, deprem gibi tabii afetlerden veya zarar görenin ya da üçüncü kişinin ağır kusurundan kaynaklandığının tespit edilmesi halinde sorumluluk hükümleri uygulanmaz.

İdari yaptırımlar ve cezalar

MADDE 15- (1) Genetiği değiştirilmiş bitki ve hayvanları çevreye serbest bırakanlara veya üretenlere beş yıldan on yıla kadar hapis cezası ve binbeşyüz günden ikibinbeşyüz güne kadar adli para cezası verilir. Bu fiil nedeniyle zarar meydana gelmesi halinde verilecek hapis cezası yedi yıldan ve adli para cezası ikibin günden az olamaz.

(2) GDO ve ürünlerini, Kurul tarafından piyasaya sürme kapsamında belirlenen amaç ve alan dışında kullananlar ile bu tür ürünlerin ithalatını veya ülke içinde dağıtımını gerçekleştirenlere dört yıldan altı yıla kadar hapis cezası ve bin günden ikibin güne kadar adli para cezası verilir. GDO ve ürünlerinin Kurul tarafından piyasaya sürme kapsamında belirlenen amaç ve alan dışında kullanılması ile ithalatı ve ülke içinde dağıtımı sonucunda bir zarar meydana gelmesi halinde verilecek hapis cezası beş yıldan ve adli para cezası binbeşyüz günden az olamaz.

(3) GDO ve ürünlerini Kurul kararlarına aykırı olarak kullananlara veya kullandıranlara iki yıldan dört yıla kadar hapis cezası ve beşyüz günden bin güne kadar adli para cezası verilir. Kurul kararlarına aykırı olarak kullanım sonucunda bir zarar meydana gelmesi halinde verilecek hapis cezası üç yıldan ve adli para cezası yediyüzelli günden az olamaz.

(4) Bakanlığa yapılacak başvurularda

(Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

olmuş unsurlarının eski haline getirilmesi veya aynı değerdeki unsurların yerine konulması için gerekli masrafları da karşılar.

(7) GDO ve ürünlerinin neden olduğu zararların tazmin edilmesini talep hakkı, zarar görenin, zarardan veya zarar vereni öğrenmesinden itibaren iki yıl ve her halükarda zararı doğuran olayın meydana gelmesinden itibaren yirmi yıl sonra düşer.

(8) Zararın sel, dolu, heyelan, deprem gibi tabii afetlerden veya zarar görenin ya da üçüncü kişinin ağır kusurundan kaynaklandığının tespit edilmesi halinde sorumluluk hükümleri uygulanmaz.

Ceza hükümleri

MADDE 15- (1) GDO ve ürünlerini bu Kanun hükümlerine aykırı olarak ithal eden, üreten veya çevreye serbest bırakan kişi, beş yıldan oniki yıla kadar hapis ve onbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

(2) Bu Kanunda belirlenen esaslar çerçevesinde ithal edilen veya işlenen GDO'ları veya GDO ve ürünlerini, ithal izninde belirlenen amaç ve alan dışında kullanan satışa arzeden, satan veya devreden ya da bu özelliğini bilerek ve ticari amaçla satın alan, kabul eden, nakleden veya bulunduran kişi, dört yıldan dokuz yıla kadar hapis ve yedibin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

(3) Bu Kanunda belirlenen esaslar çerçevesinde ithal edilen veya işlenen GDO'lardan elde edilen ürünleri, ithal izninde belirlenen amaç ve alan dışında kullanan, satışa arzeden, satan veya devreden ya da bu özelliğini bilerek ve ticari amaçla satın alan, kabul eden, nakleden veya bulunduran kişi, üç yıldan yedi yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

(4) Yalan beyanda bulunarak bu Kanun hükümlerine göre alınması gereken ithal veya işleme iznini alan kişi, fiili daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmadığı takdirde, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu izne dayalı olarak GDO'ların, GDO ve ürünlerinin veya GDO'lardan elde

(Hükümetin Teklif Ettiği Metin)

gerçeğe aykırı beyanda bulunanlara iki yıldan dört yıla kadar hapis cezası verilir. Gerçeğe aykırı beyana dayanılarak herhangi bir faaliyet için karar alınması ve bu karara dayanılarak faaliyetin gerçekleştirilmesi halinde, dört yıldan yedi yıla kadar hapis cezası verilir. Gerçekleştirilen faaliyet sonucu zarar meydana gelmesi halinde verilecek ceza beş yıldan az olamaz.

(5) Bu maddenin birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü fıkralarında düzenlenen fiiller bir tüzel kişinin faaliyeti kapsamında işlendiği takdirde ilgili tüzel kişiye fiilin ağırlığına göre yüzbin Türk Lirasından ikiyüzbin Türk Lirasına kadar idari para cezası verilir.

(6) Bu Kanunun 7 nci maddesinde düzenlenen yükümlülükleri yerine getirmeyen başvuru sahiplerine ellibin Türk Lirası idari para cezası verilir. Başvuru sahibinin öğrenmiş olduğu riski ya da risk şüphesini Bakanlığa bildirmemesi sonucunda zarar ortaya çıkması halinde idari para cezasının yanı sıra iki yıldan dört yıla kadar hapis cezası verilir.

(7) GDO ve ürünlerini karar olmaksızın, karar geçerlilik süresi sona erdikten sonra veya karar iptal edildiği ya da askıya alındığı halde kapalı alanda kullananlara onbin Türk Lirası idari para cezası verilir. Bu fiiller sonucunda;

a) Biyolojik çeşitlilikte, çevre, bitki ve hayvan sağlığında bir zarar meydana gelmesi halinde bu durumdan sorumlu olanlara üç yıldan beş yıla kadar hapis cezası ve yediyüzelli günden binbeşyüz güne kadar adli para cezası verilir.

b) İnsan sağlığı açısından bir zarar meydana gelmesi halinde bu durumdan sorumlu olanlara altı yıldan dokuz yıla kadar hapis cezası ve ikibinbeşyüz günden beşbin güne kadar adli para cezası verilir.

(8) GDO ve ürünlerini, karar olmaksızın, karar geçerlilik süresi sona erdikten sonra veya karar iptal edildiği ya da askıya alındığı halde gıda, yem ve işlemede kullananlara üç yıldan beş yıla kadar hapis ve binbeşyüz günden ikibinbeşyüz güne kadar adli para cezası verilir.

(Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

edilen ürünlerin ithal edilmesi, işlenmesi, kullanılması, satışa arzedilmesi, satılması, devredilmesi, kabul edilmesi, nakledilmesi veya bulundurulması halinde, ayrıca yukarıdaki fıkralardaki hükümlere göre cezaya hükmolunur.

(5) Bu maddede yer alan suçların bir tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde ve yararına olarak işlenmesi halinde, bu tüzel kişiye yüzbin Türk Lirasından ikiyüzbin Türk Lirasına kadar idari para cezası verilir ve ayrıca tüzel kişi hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur.

(6) Bu Kanunun 7 nci maddesinde düzenlenen yükümlülükleri yerine getirmeyen başvuru sahiplerine, fiilleri suç oluşturmadığı takdirde, her bir yükümlülük ihlali dolayısıyla onbin Türk Lirasından otuzbin Türk Lirasına kadar idari para cezası verilir.

(7) GDO ve ürünlerini bu Kanun hükümlerine aykırı olarak kapalı alanda kullananlara, fiilleri suç oluşturmadığı takdirde, onbin Türk Lirası idari para cezası verilir.

(8) 9 uncu maddenin sekizinci fıkrası hükmüne uymayanlar hakkında 2/10/1981 tarihli ve 2531 sayılı Kamu Görevlerinden Ayrılanların Yapamayacakları İşler Hakkında Kanunun 4 üncü maddesinde belirtilen cezalar uygulanır.

(9) Beşinci fıkra hükmüne göre idari para cezasına karar vermeye davaya bakan mahkeme, altıncı ve yedinci fıkralar hükümlerine göre idari para cezasına karar vermeye Cumhuriyet savcısı, yetkilidir. Bu Kanuna göre verilen idari para cezaları tebliğinden itibaren 1 ay içerisinde ödenir."

(Hükümetin Teklif Ettiği Metin)

(Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

Bu fiiller sonucunda;

a) Biyolojik çeşitlilikte, çevre, bitki ve hayvan sağlığında bir zarar meydana gelmesi halinde bu durumdan sorumlu olanlara altı yıldan dokuz yıla kadar hapis cezası ve üçbin günden beşbin güne kadar adli para cezası verilir.

b) İnsan sağlığı açısından bir zarar meydana gelmesi halinde bu durumdan sorumlu olanlara yedi yıldan on yıla kadar hapis cezası ve yedibinbeşyüz günden onbin güne kadar adli para cezası verilir.

(9) Bu maddenin altıncı, yedinci ve sekizinci fıkralarında yer alan fiiller bir tüzel kişinin faaliyeti kapsamında işlendiği takdirde ilgili tüzel kişiye ayrıca ikiyüzbin Türk Lirası idari para cezası verilir.

(10) GDO ve ürünlerinin 21/3/2007 tarihli ve 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu kapsamında düzenlenen suçlara konu olması halinde, adı geçen Kanunda öngörülmüş olan cezalar iki katına kadar artırılarak uygulanır.

(11) Bu Kanunda düzenlenen suçlardan mahkum olanlar ve tüzel kişiler hakkında 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59 ve 60 ıncı maddelerinde düzenlenen güvenlik tedbirleri uygulanır.

(12) Bu Kanunda suç olarak düzenlenen fiiller özel hukuk tüzel kişisinin organ veya temsilcilerinin iştirakiyle tüzel kişi yararına işlendiği takdirde, tüzel kişi beş yıl süre ile GDO ve ürünleriyle ilgili faaliyetlerden men edilir.

(13) 9 uncu maddenin sekizinci fıkrası hükmüne uymayanlar hakkında 2/10/1981 tarihli ve 2531 sayılı Kamu Görevlerinden Ayrılanların Yapamayacakları İşler Hakkında Kanunun 4 üncü maddesinde belirtilen cezalar uygulanır.

(14) Bu Kanunda düzenlenmiş olan idari para cezaları mahalli mülki amir tarafından verilir.

(Hükümetin Teklif Ettiği Metin)

BEŞİNCİ BÖLÜM
Yönetmelik ve
Son Hükümler

Yönetmelik

MADDE 16- (1) Bu Kanunda belirtilen ve bu Kanunun uygulanması ile ilgili usul ve esasları düzenleyen yönetmelikler, Bakanlık tarafından yürürlüğe konulur.

(2) Bu Kanunda öngörülen yönetmelikler bu Kanun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en geç üç ay içerisinde yürürlüğe konulur.

Yürürlük

MADDE 17- (1) Bu Kanun yayımı tarihinden altı ay sonra yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 18- (1) Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

(Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

BEŞİNCİ BÖLÜM
Yönetmelik ve
Son Hükümler

Yönetmelik

MADDE 16- (1) Bu Kanunun uygulanması ile ilgili usul ve esasları düzenleyen yönetmelikler, Kanunun yayımı tarihinden itibaren en geç üç ay içerisinde Bakanlık tarafından çıkarılır.

Yürürlük

MADDE 17- (1) Bu Kanun yayımı tarihinden altı ay sonra yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 18- (1) Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

Recep Tayyip Erdoğan
Başbakan

Devlet Bak. ve Başb. Yrd.	Devlet Bak. ve Başb. Yrd.	Devlet Bak. ve Başb. Yrd.
C. Çiçek	*B. Arınç*	*A. Babacan*
Devlet Bakanı	Devlet Bakanı	Devlet Bakanı
M. Aydın	*H. Yazıcı*	*F. N. Özak*
Devlet Bakanı	Devlet Bakanı	Devlet Bakanı
M. Z. Çağlayan	*F. Çelik*	*E. Bağış*
Devlet Bakanı	Devlet Bakanı	Adalet Bakanı
S. A. Kavaf	*C. Yılmaz*	*S. Ergin*
Millî Savunma Bakanı V.	İçişleri Bakanı	Dışişleri Bakanı V.
E.Günay	*B. Atalay*	*A. Babacan*
Maliye Bakanı	Millî Eğitim Bakanı	Bayındırlık ve İskân Bakanı
M. Şimşek	*N. Çubukçu*	*M. Demir*
Sağlık Bakanı	Ulaştırma Bakanı V.	Tarım ve Köyişleri Bakanı
R. Akdağ	*V. Eroğlu*	*M. M. Eker*
Çalışma ve Sos. Güv. Bakanı	Sanayi ve Ticaret Bakanı	En. ve Tab. Kay. Bakanı
Ö. Dinçer	*N. Ergün*	*T. Yıldız*

Kültür ve Turizm Bakanı	Çevre ve Orman Bakanı
E. Günay	*V. Eroğlu*

BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK SÖZLEŞMESİNİN BİYOGÜVENLİK KARTAGENA PROTOKOLÜNÜN ONAYLANMASININ UYGUN BULUNDUĞUNA DAİR KANUN

(Resmi Gazete ile yayımı: 24.6.2003 Sayı: 25148)

Kanun No	Kabul Tarihi
4898	17.6.2003

MADDE 1. – 24 Mayıs 2000 tarihinde Nairobi'de imzalanan "Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi'nin Biyogüvenlik Kartagena Protokolü" nün onaylanması uygun bulunmuştur.

MADDE 2. – Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. – Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK SÖZLEŞMESİ'NİN BİYOGÜVENLİK KARTAGENA PROTOKOLÜ

Bu Protokolün Tarafları,

Burada bundan sonra "Sözleşme" olarak adlandırılacak olan Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi'nin Tarafları olarak,

Sözleşme'nin 19 uncu Maddesi 3 ve 4 üncü fıkralarına ve 8 (g) ve 17 nci Maddelerine atıfta bulunarak,

Aynı zamanda özellikle ön bildirim anlaşması için uygun işlemleri değerlendirmekten yola çıkarak, modern biyoteknoloji kullanılarak değişime uğratılmış bulunan ve biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı üzerinde herhangi bir olumsuz etkiye sahip olabilecek herhangi bir değiştirilmiş canlı organizmanın, özellikle sınır ötesi hareketi üzerinde odaklanarak biyogüvenlik hakkında bir Protokol oluşturma yolundaki Sözleşme Taraflar Konferansının 17 Kasım 1995 tarihli II/5 inci kararına atıfta bulunarak,

Çevre ve kalkınma hakkındaki Rio Deklarasyonunun 15 inci ilkesinde yer alan ön tedbirci yaklaşım yeniden teyid ederek,

Modern biyoteknolojinin hızlı bir şekilde yaygınlaşmasının ve bunun insan sağlığı için risklerini de gözönünde bulundurarak biyolojik çeşitlilik üzerindeki potansiyel olumsuz etkileri hakkında artan kamu ilgisinin bilincinde olarak,

Modern biyoteknolojinin çevre ve insan sağlığı için yeterli güvenlik önleml eri ile birlikte geliştirilmesi ve kullanılması halinde insanlığın refahı için büyük potansiyele sahip olduğunu kabul ederek,

Aynı zamanda, menşei merkezlerinin ve genetik çeşitlilik merkezlerinin insanoğlu için önemini kabul ederek,

Bir çok ülkenin, özellikle de gelişmekte olan ülkelerin doğa ve değiştirilmiş canlı organizmaların bilinen ve potansiyel risklerinin ölçeği ile baş etme konusundaki sınırlı kapasitelerini gözönünde bulundurarak,

Sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması için ticaret ve çevre anlaşmalarının karşılıklı olarak birbirlerini destekleyici nitelikte olması gerektiğini kabul ederek,

Bu protokolün mevcut herhangi bir uluslararası anlaşma altında Taraflardan herhangi birinin sahip olduğu hakları ve yükümlülükleri değiştirici bir nitelik taşımadığını vurgulayarak,

Yukarıda yapılmış olan girişin bu Protokolü diğer uluslararası anlaşmalar yanında ikincil kılmak amacını taşımadığını anlayarak,

Aşağıdaki hususlar üzerinde anlaşmışlardır :

Madde 1

AMAÇ

Çevre ve Kalkınma hakkındaki Rio Deklarasyonunun 15 inci ilkesinde yer alan ön tedbirci yaklaşıma uygun olarak, bu Protokolün amacı insan sağlığı üzerindeki riskler gözönünde bulundurularak ve özellikle sınır ötesi hareketler üzerinde odaklanarak, biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı üzerinde olumsuz etkilere sahip olabilecek ve modern biyoteknoloji kullanılarak elde edilmiş olan değiştirilmiş canlı organizmaların güvenli nakli, muamelesi ve kullanımı alanında yeterli bir koruma düzeyinin sağlanmasına katkı da bulunmaktır.

Madde 2

GENEL HÜKÜMLER

1. Tarafların her biri bu Protokol altındaki yükümlülüklerini yerine getirmek için gerekli ve uygun olan yasal, idari ve diğer önlemleri alacaktır.

2. Taraflar, insan sağlığı üzerindeki riskleri de gözönünde bulundurarak, herhangi bir değiştirilmiş canlı organizmanın geliştirilmesi, muamelesi, taşınması, kullanımı, nakli ve çevreye serbest bırakılmasının biyolojik çeşitlilik üzerindeki riskleri engelleyecek ya da azaltacak şekilde gerçekleştirilmesini sağlayacaklardır.

3. Bu Protokoldeki hiçbir husus, Devletlerin karasuları üzerinde uluslararası hukuka uygun olarak sağlanan egemenliğini ve Devletlerin kendi münhasır ekonomik bölgeleri ve kıta sahanlıkları üzerinde uluslararası hukuka göre sahip oldukları egemenlik hakları ve yargı gücünü ve uluslararası hukukta belirtilmiş olan ve ilgili uluslararası belgelerde yansıtılan tüm Devletlerin denizcilik hakları ve özgürlüklerinin gemiler ve uçaklar tarafından kullanılmasını hiçbir şekilde etkilemeyecektir.

4. Protokolün amacı ve hükümleri ile uyumlu ve sözkonusu Tarafın uluslararası hukuk altındaki diğer yükümlülüklerine uygun olması şartı ile, bu Protokoldeki hiçbir husus bir Tarafın bu Protokolde belirtilmiş olan biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı hakkındaki önlemlerden daha koruyucu önlemler alma hakkını sınırladığı biçimde yorumlanmayacaktır.

5. Taraflar mümkün olan hallerde uluslararası forumlarda insan sağlığı üzerindeki riskler alanında elde edilmiş olan uzmanlığı, belgeleri ve yapılan işleri gözönünde bulundurmaya teşvik edilmektedirler.

Madde 3
TERİMLERİN KULLANIMI

Bu Porotokolün amaçları dahilin de :

(a) "Taraflar Konferansı" Sözleşmenin Taraflar Konferansı anlamına gelir.

(b) "Kapalı kullanım" değiştirilmiş canlı organizmaların harici çevre ile temaslarının ve bu çevre üzerindeki etkilerinin sınırlandırılması amacıyla kontrol edildiği bir tesis, tesisat ya da diğer bir fiziksel yapı içerisinde gerçekleştirilen herhangi bir işlem anlamına gelir.

(c) "İhracat" bir Taraftan diğer bir Tarafa kasti sınır ötesi hareketi ifade eder.

(d) "İhracatçı" ihracat Tarafının yargı yetkisi altında olan ve ihraç edilecek bir değiştirilmiş canlı organizma için gerekli düzenlemeleri yapan özel ya da tüzel kişidir.

(e) "İthalat" bir Tarafa diğer bir Taraftan gerçekleştirilen kasti sınır ötesi hareketi ifade eder.

(f) "İthalatçı" ithalat Tarafının yargı yetkisi altında olan ve ithal edilecek bir değiştirilmiş canlı organizma için gerekli düzenlemeleri yapan özel ya da tüzel kişidir.

(g) "Değiştirilmiş canlı organizma" modern biyoteknoloji kullanılarak elde edilmiş yeni bir genetik materyal kombinasyonuna sahip olan herhangi bir canlı organizma anlamına gelir.

(n) "Canlı organizma" steril organizmalar, virüsler ve viroidler de dahil olmak üzere genetik malzemeyi aktarabilen ya da çoğaltabilen herhangi bir biyolojik varlık anlamına gelir.

(i) "Modern biyoteknoloji" aşağıdak ilerin uygulanması anlamına gelir :

a) Rekombinant deoksiribonükleik asidi (DNA) ve nükleik asidin hücrelere ya da organallere doğrudan enjekte edilmesini içeren in vitro nükleik asit teknikleri, ya da

b) Sınıflandırılmış familyanın ötesinde hücrel erin füzyonu,

Doğal fizyolojik üreme ve rekombinasyon engellerinin üstesinden gelen ve geleneksel islah ve seleksiyonda kullanılmayan teknikler;

(j) "Bölgesel ekonomik bütünleşme kuruluşu" belirli bir bölgedeki egemen Devletler tarafından oluşturulan ve üyesi olan Devletlerin bu Protokol altındaki konulara ilişkin olarak yetki verdiği ve dahili işlemlere göre bu protokolü imzalamaya, onaylamaya, kabul etmeye, uygun bulmaya ya da katılmaya yetkisi olan bir kuruluştur.

(k) "Sınır ötesi hareket" 17 ve 24 üncü Maddelerin amaçları dahilinde sınır ötesi hareketin Taraf olanlar ve Taraf olmayanlar arasındaki harekete karşılık gelmesi durumu haricinde canlı organizmanın bir Taraftan diğer bir Tarafa hareketi anlamına gelir.

Madde 4

KAPSAM

Bu Protokol, insan sağlığı üzerindeki riskler de gözönünde bulundurularak, biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı üzerinde olumsuz etkilere sahip olabilecek tüm değiştirilmiş canlı organizmaların sınır ötesi hareketi, transit geçişi, muamelesi ve kullanılması için geçerli olacaktır.

Madde 5

ECZA MADDELERİ

4 üncü Maddenin hükümlerine aykırı düşmeksizin ve herhangi bir Tarafın yaşayan tüm değiştirilmiş organizmalar için ithalat kararları verilmesi öncesinde risk değerlendirmesine tâbi tutma hakkını engellemeksizin bu Protokol diğer ilgili uluslararası anlaşmaların ya da kuruluşların hedef aldığı, insanlar için ecza malzemesi olan değiştirilmiş canlı organizmaların sınır ötesi hareketi için geçerli olmayacaktır.

Madde 6

TRANSİT GEÇİŞ VE KAPALI KULLANIM

1. 4 üncü Maddeye aykırı düşmeksizin ve herhangi bir transit geçiş Tarafının değiştirilmiş canlı organizmaların kendi bölgesi içerisinden geçişini düzenlemek ve bu Tarafın, bu Protokolün 2 nci Maddesinin 3 üncü fıkrasına göre, belirli bir yaşayan değiştirilmiş canlı organizmanın, bölgesi içinden transit geçişine ilişkin kararını Biyogüvenlik Takas Odasına iletme hakkını engellemeksizin, bu Protokolün ön bildirim anlaşması sürecine ilişkin hükümleri değiştirilmiş canlı organizmaların transit geçişi için geçerli olmayacaktır.

2. 4 üncü Maddeye aykırı düşmeksizin ve bir Tarafın ithalat kararı öncesinde tüm değiştirilmiş canlı organizmaları risk değerlendirmesine tâbi tutma ve kendi yargısı içerisinde kapalı kullanım hakkında standartlar oluşturma hakkını engellemeksizin, bu Protokolün ön bildirim anlaşması sürecine ilişkin hükümleri değiştirilmiş canlı organizmaların ithalat Tarafının standartlarına göre gerçekleştirilen kapalı kullanım amaçlı sınır ötesi hareketi için geçerli olmayacaktır.

Madde 7

ÖN BİLDİRİM ANLAŞMASI SÜRECİNİN UYGULANMASI

1. 5 ve 6 ncı Maddelere tâbi olmak üzere, 8-10 ve 12 nci Maddelerde verilmiş olan ön bildirim anlaşması işlemleri ithalat Tarafının çevresine kasti olarak yerleştirmek üzere değiştirilmiş canlı organizmaların ilk kasti sınır ötesi hareketi öncesinden geçerli olacaktır.

2. Yukarıdaki 1 inci fıkrada sözü edilen "çevreye kasti yerleştirme" gıda ya da yem olarak doğrudan kullanım ya da işleme amaçlı olan değiştirilmiş canlı organizmalar için geçerli değildir.

3. 11 inci Maddede değiştirilmiş canlı organizmaların gıda ya da yem olarak doğrudan kullanım ya da işleme amacını taşıyan değiştirilmiş canlı organizmaların ilk sınır ötesi hareketinden önce geçerli olacaktır.

4. Ön bildirim anlaşması işlemleri, bu Protokole Taraf olanların toplantısı niteliğini taşıyan Taraflar Konferansı kararı ile insan sağlığı üzerindeki riskler de gözönüne alınarak biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı üzerinde olumsuz etkiye sahip olmadığı biçiminde tanımlanan değiştirilmiş canlı organizmaların kasti sınır ötesi hareketi için geçerli olmayacaktır.

Madde 8

BİLDİRİM

1. İhracat Tarafı, ithalat Tarafının yetkili ulusal merciine 7 nci Maddenin 1 inci fıkrası kapsamı içerisinde bulunan bir değiştirilmiş canlı organizmanın kasti sınır ötesi hareketi öncesinde yazılı bildirimde bulunacak ya da ihracatçının yazılı olarak sözkonusu mercie bildirimde bulunmasını sağlayacaktır. Bildirim en az Ek-1'de belirlenen bilgileri içerecektir.

2. İhracat Tarafı ihracatçı tarafından sağlanan bilgilerin doğruluğu için bir yasal şart olmasını sağlayacaktır.

Madde 9

BİLDİRİMİN ALINDIĞINA DAİR BİLGİ VERİLMESİ

1. İthalat Tarafı bildirim alındığına ilişkin olarak, bildirimi yapan tarafa sözkonusu bildirimin alınmasını takip eden doksan gün içerisinde yazılı olarak bilgi verecektir.

2. Sözkonusu bilgilendirmede aşağıdakiler belirtilecektir :

(a) Bildirimin alındığı tarih,

(b) Bildirimin ilk bakışta 8 inci Maddede sözü geçen bilgileri içerip içermediği;

(c) İşlemlerin ithalat tarafının iç düzenleme çerçevesine göre mi yoksa 10 uncu Maddede belirtilmiş olan işleme göre mi yapılacağı,

3. Yukarıda 2 (c) Maddesinde yeralan iç düzenleme çerçevesi bu Protokolle uyumlu olacaktır.

4. İthalat Tarafınca bildirimin alındığına dair bilgi v erilmemesi sözkonusu tarafın kasti sınır ötesi hareketi onayladığını göstermez.

Madde 10

KARAR SÜRECİ

1. İthalat Tarafınca alınan kararlar 15 inci Maddeye uygun olacaktır.

2.İthalat Tarafı 9 uncu Maddede belirtilen süre içerisinde, bildirimde bulunan tarafa kasti sınır ötesi hareketin aşağıdaki şekillerden hangisiyle devam ettirileceğini yazılı olarak bildirecektir :

(a) Yalnız ithalat Tarafının yazılı olarak onayını bildirmesi sonrasında; ya da,

(b) Yazılı bir onay beklenmeksizin doksan günden az olmayan bir süre sonrasında.

3. Bildirimin alınmasından sonraki iki yüz yetmiş gün içerisinde, ithalat Tarafı bildirimde bulunan tarafa ve Biyogüvenlik Takas Odasına yukarıdaki 2 (a) fıkrasına atıfta bulunarak, yazılı olarak bildirecektir :

(a) Kararın aynı değiştirilmiş canlı organizmanın daha sonraki ithalatına ne şekilde uygulanacağı dahil olmak üzere koşullu ya da koşulsuz olarak ithalat onayı;

(b) İthalat yasağı;

(c) Yerel yasal çerçevesine ya da Ek 1'e göre ek bilgi talebi; ithalat Tarafının yanıt vermesi için verilen sürenin hesaplanmasında ek bilginin sağlanması için beklediği süre hesaba katılmayacaktır; ya da,

(d) Bu fıkrada belirtilen sürenin tanımlanmış bir süre ile uzatıldığının bildirimde bulunana iletilmesi.

4. Onayın şartsız olduğu durumlar haricinde, 3 üncü fıkra altında alınacak olan bir kararda bu kararın dayandığı nedenler belirtilecektir.

5. İthalat Tarafının kararını, bildirimin alınmasını takip eden iki yüz yetmiş gün içinde bildirmemesi kasti bir sınır ötesi hareketi ona yladığını göstermez.

6. Bir değiştirilmiş canlı organizmanın insan sağlığı üzerindeki riskler de dahil olmak üzere, ithalat Tarafındaki biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı üzerindeki potansiyel olumsuz etkilerinin derecesinin belirlenmesi için yeterli bilimsel bilgi ve veri eksikliğine bağlı bir bilimsel belirsizlik, sözkonusu Tarafın bu tür potansiyel olumsuz etkilerin azaltılması ya da bunlardan kaçınılması amacıyla değiştirilmiş canlı organizmanın ithaline ilişkin olarak yukarıdaki 3 üncü fıkrada belirtilen şekilde bir karar almasını engellemeyecektir.

7. Taraflar toplantısı niteliğini taşıyan Taraflar Konferansı, ilk toplantıda ithalat Taraflarının karar almasını kolaylaştıracak uygun işlemler ve mekanizmalar belirleyecektir.

Madde 11

GIDA YA DA YEM OLARAK DOĞRUDAN KULLANIM YA DA İŞLEME AMAÇLI DEĞİŞTİRİLMİŞ CANLI ORGANİZMALAR İÇİN İŞLEMLER

1. Gıda ya da yem olarak doğrudan kullanım ya da işleme amaçlı bir sınır ötesi harekete konu olabilecek bir değiştirilmiş canlı organizmanın pazara konulması da dahil olmak üzere ülke içindeki kullanımı hakkında nihaî bir karar veren bir Taraf, bu kararı almasından itibaren on beş gün içerisinde diğer Taraflara Biyogüvenlik Takas Odası aracılığıyla bilgi verecektir. Bu bilgiler en az Ek II'de belirtilmiş olan bilgileri içerecektir. Sözkonusu Taraf, Sekretaryaya önceden Biyogüvenlik Takas Odasına erişimi olmadığını belirtmiş olan her bir Tarafın ulusal odak noktasına bilgilerin yazılı bir kopyasını verecektir. Bu hüküm, alan denemelerine ilişkin kararları içermeyecektir.

2. Yukarıdaki 1 inci fıkra altında bir Taraf karar verirken, başvuru sahibi tarafından sağlanan bilgilerin doğruluğu için yasal bir gereksinim olduğunu temin edecektir.

3. Herhangi bir Taraf Ek II (b) fıkrasında tanımlanmış olan merciden ek bilgi isteyebilir.

4. Bir Taraf gıda ya da yem olarak doğrudan kullanım ya da işleme amaçlı değiştirilmiş canlı organizmalar hakkında kendi ulusal yasal çerçevesi altında bu Protokolün amacı ile uyumlu olan bir karar alab ilir.

5. Her bir Taraf gıda ya da yem olarak doğrudan kullanım ya da işleme amaçlı değiştirilmiş canlı organizmaların ithalatı için mevcut olan ulusal yasalarının, yönetmeliklerinin ve kılavuz hükümlerinin kopyalarını Biyogüvenlik Takas Odasına verecektir.

6. Gelişmekte olan bir Taraf ülke, ya da bir ekonomik geçiş içerisinde bulunan bir Taraf, yukarıda 4 üncü fıkrada sözü geçen ulusal yasal çerçeveye sahip olmaması ve yerel yasalarının oluşturulması sürecinde olması halinde, Biyogüvenlik Takas Odası aracılığı ile yukarıda verilmiş olan 1 inci fıkra altında hakkında bilgi sağlanmış olan gıda ya da yem olarak doğrudan kullanım ya da işleme amaçlı bir değiştirilmiş canlı organizmanın ilk ithalinin öncesinde aşağıdaki hususlara göre karar alacağını beyan edecektir :

(a) 15 inci Maddeye göre gerçekleştirilen bir risk değerlendirmesi; ve

(b) İkiyüz yetmiş günü aşmayan, öngörülebilir bir zaman çerçevesi içerisinde alınmış olan bir karar.

7. Bir Tarafın kararını yukarıda verilmiş olan 6 ncı fıkraya göre bildirmemesi, aksi söz konusu Tarafca belirtilmediği sürece, gıda ya da yem olarak doğrudan kullanım ya da işleme amaçlı bir değiştirilmiş canlı organizmanın ithalini kabul ettiğini ya da reddettiğini göstermeyecektir.

8. Yaşayan değiştirilmiş bir organizmanın insan sağlığı üzerindeki riskler de dahil olmak üzere ithalat Tarafındaki biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı üzerinde sahip olabileceği potansiyel olumsuz etkilerle ilgili yeterli bilimsel bilgi ve veri olmaması nedeniyle ortaya çıkan bilimsel belirsizlik söz konusu Tarafın bu tür potansiyel olumsuz etkileri azaltmak ya da bu tür etkilerden kaçınmak amacıyla gıda ya da yem olarak doğrudan kullanım ya da işleme amaçlı bu değiştirilmiş canlı organizmanın ithaline ilişkin olarak bir karar almasını engellemeyecektir.

9. Bir Taraf, gıda veya yem olarak doğrudan kullanım ya da işleme amaçlı değiştirilmiş canlı organizmalara ilişkin malî ve teknik yardım ve kapasite oluşumu ihtiyaçlarını belirtebilir. Taraflar bu ihtiyaçların 22 ve 28 inci Maddelere göre karşılanması için işbirliği yapacaklardır.

Madde 12

KARARLARIN YENİDEN İNCELENMESİ

1. Bir ithalat Tarafı, herhangi bir zamanda, insan sağlığı üzerindeki riskler de dahil olmak üzere, biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı üzerindeki potansiyel olumsuz etkiler hakkındaki yeni bilimsel bilgilerin ışığında, kasti sınır ötesi harekete ilişkin bir kararı yeniden inceleyebilir ve değiştirebilir. Bu durumda, söz konusu Taraf, otuz gün içerisinde, bu karara konu olan değiştirilmiş canlı organizmaların hareketlerini önceden bildirmiş olan Tarafa ve Biyogüvenlik Takas Odasına karar hakkında bilgi verecek ve bu kararın nedenlerini belirtecektir.

2. Bir ihracat Tarafı ya da bildirimde bulunan bir Taraf, ithalat Tarafından 10 uncu Madde altında alınmış olduğu bir kararı yeniden incelemesini, şunları gözönünde tutarak isteyebilir :

(a) Koşullarda kararın dayandığı risk değerlendirmesini etkileyebilecek bir değişim oluşması; ya da

(b) Ek olarak ilgili bir bilimsel ya da teknik bilginin elde edilmesi.

3. İthalat Tarafı bu tür bir isteğe doksan gün içerisinde yazılı olarak cevap verecek ve kararının nedenlerini belirtecektir.

4. İthalat Tarafı, kendi iradesi dahilinde, izleyen ithalatlar için bir risk değerlendirmesi isteyebilir.

Madde 13

BASİTLEŞTİRİLMİŞ İŞLEM

1. Bu Protokolün amacına uygun olarak değiştirilmiş canlı organizmaların güvenli kasti sınır ötesi hareketini sağlamak için yeterli tedbirin uygulanması koşuluyla, bir ithalat Tarafı, Biyogüvenlik Takas Odasına aşağıdakileri önceden bildirebilir :

(a) Bu Tarafa yapılacak olan kasti sınır ötesi hareketlerin bu hareketin ithalat Tarafına bildirilmesi ile aynı zamanda gerçekleşebileceği durumlar; ve

(b) Ön bildirim anlaşması sürecinden muaf tutulacak değiştirilmiş canlı organizmaların bu Tarafa yapılan ithalatı.

Yukarıdaki (a) alt fıkrasındaki bildirimler aynı Tarafa izleyen benzer hareketler için uygulanabilir.

2. Kasti bir sınır ötesi harekete ilişkin olarak yukarıda 1 (a) fıkrasında söz konusu bildirimlerde verilecek olan bilgiler Ek I'de tanımlanmış olan bilgiler olacaktır.

Madde 14

İKİLİ, BÖLGESEL VE ÇOK TARAFLI ANLAŞMALAR VE DÜZENLEMELER

1. Taraflar, değiştirilmiş canlı organizmaların kasti sınır ötesi hareketlerine ilişkin olarak bu Protokolün amaçları ile uyumlu olan ve Protokol tarafından sağlanandan daha düşük bir koruma düzeyine neden olmayan ikili, bölgesel ve çok taraflı anlaşmalara ve düzenlemelere girebilirler.

2. Taraflar, Biyogüvenlik Takas Odası aracılığı ile birbirlerini bu Protokolün yürürlüğe girmesi öncesinde ya da sonrasında imzalamış oldukları bu tür ikili, bölgesel ve çok taraflı anlaşmalardan ve düzenlemelerden haberdar edeceklerdir.

3. Bu Protokolün hükümleri, bu anlaşma ya da düzenlemelerin tarafları arasında gerçekleşen ve bu tür anlaşma ve düzenlemelere göre yapılan kasti sınır ötesi hareketleri etkilemeyecektir.

4. Taraflardan herhangi biri kendi yasalarının kendisine yapılan belirli ithalatlar için geçerli olmasına karar verebilir; söz konusu Taraf bu tür bir kararını Biyogüvenlik Takas Odasına bildirecektir.

Madde 15

RİSK DEĞERLENDİRMESİ

1. Bu Protokole göre gerçekleştirilen risk değerlendirmesi bilimsel olarak etkin bir şekilde EK III'ün hükümlerine göre ve kabul edilen risk değerlendirmesi teknikleri gözönünde bulundurularak yapılacaktır. Bu tür risk değerlendirmeleri değiştirilmiş canlı organizmaların, insan sağlığı üzerindeki riskler gözönünde bulundurularak, biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı üzerinde sahip olabilecekleri potansiyel olumsuz etkilerin tanımlanması ve değerlendirilmesi amacıyla en az 8 inci Maddeye göre sağlanan bilgilere ve diğer mevcut bilimsel kanıtlara dayandırılacaktır.

2. İthalat Tarafı risk değerlendirmelerinin 10 uncu Madde altında alınan kararlar için yapılmasını sağlayacaktır. İthalat Tarafı ihracatçının risk değerlendirmesi yapmasını şart koşabilir.

3. Risk değerlendirmesinin maliyeti, ithalatçı Tarafın böyle bir şart koşması halinde, bildirimci tarafından üstlenilecektir.

Madde 16

RİSK YÖNETİMİ

1. Taraflar, Sözleşmenin 8 (g) Maddesini gözönünde bulundurarak, bu Protokolün risk değerlendirmesi hükümlerinde değiştirilmiş canlı organizmaların kullanımı, muamelesi ve sınır ötesi hareketi ile ilgili olarak tanımlanmış olan riskleri düzenlemek, yönetmek ve kontrol etmek amacıyla uygun olan mekanizmaları, önlemleri ve stratejileri kuracak ve idame ettireceklerdir.

2. Risk değerlendirmesine dayanan önlemler değiştirilmiş canlı organizmaların insan sağlığı da gözönüne alınarak, ithalat Tarafının sınırları içerisindeki biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı üzerindeki olumsuz etkilerini engellemek için gerekli olan ölçüde uygulanacaktır.

3. Taraflardan her biri, değiştirilmiş bir canlı organizmanın ilk kez çevreye serbest bırakılması öncesinde risk değerlendirmelerinin yapılmasını gerektiren önlemler de dahil olmak üzere, değiştirilmiş canlı organizmaların istem dışı sınır ötesi hareketlerinin önlenmesi için uygun olan tedbirleri alacaktır.

4. Yukarıda yer alan 2 nci fıkranın hükümlerine dokunmaksızın, Taraflardan her biri ister ithal edilmiş, ister yerel olarak geliştirilmiş olsun, değiştirilmiş bir canlı organizmanın amaçlanan kullanımına alınması öncesinde yaşam döngüsü ya da üreme zamanı ile uyumlu bir gözlem süresine tâbi tutulduğunu garanti etmek için çaba gösterecektir.

5. Taraflar aşağıdaki amaçlarla işbirliği yapacaktır.

(a) İnsan sağlığı üzerindeki olumsuz etkileri de gözönünde bulundurularak, biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı üzerinde olumsuz etkilere sahip olabilecek değiştirilmiş canlı organizmaların ya da belirli değiştirilmiş canlı organizma özelliklerinin belirlenmesi; ve

(b) Bu tür değiştirilmiş canlı organizmaların ya da bu tür belirli özelliklerin muamelesine ilişkin uygun önlemlerin alınması.

Madde 17

İSTEM DIŞI SINIR ÖTESİ HAREKETLER VE ACİL DURUM ÖNLEMLERİ

1. Her bir Taraf, etkilenen ya da potansiyel olarak etkilenebilecek olan Devletleri, Biyogüvenlik Takas Odasını ve uygun olan durumlarda uluslararası kuruluşları, bu Devletlerde insan sağlığı üzerindeki risklerde gözönünde bulundurularak, biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı üzerinde önemli olumsuz etkilere sahip olması muhtemel bir değiştirilmiş canlı organizmanın istem dışı sınır ötesi hareketine yol açan ya da açabilecek olan, yargı yetkisi içinde çevreye salımla sonuçlanmış bir olay hakkında bilgi sahibi olması durumunda haberdar etmek için gerekli olan önlemleri alacaktır. Bildirim söz konusu Tarafın yukarıda açıklanan durum hakkında bilgi sahibi olmasının hemen ardından yapılacaktır.

2. Taraflardan herbiri, Protokolün kendisi için yürürlüğe girdiği tarihten daha geç olmamak üzere, Biyogüvenlik Takas Odasına bu Madde hakkında bildirim alınması amaçları dahilinde temas noktasını belirleyen ilgili ayrıntıları verecektir.

3. Yukarıdaki 1 inci fıkradan kaynaklanan herhangi bir bildirim şunları içerecektir :

(a) Değiştirilmiş canlı organizmanın tahmini miktarı ve ilgili özellikleri ve/veya karakteristikleri ile ilgili mevcut bilgiler;

(b) Serbest kaldığı koşullar ve tahmini tarih ve kaynak Tarafta değiştirilmiş canlı organizmanın kulllanımına ilişkin bilgiler;

(c) İnsan sağlığı üzerindeki riskler de dahil olmak üzere biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı üzerinde sahip olması muhtemel olan olumsuz etkiler hakkında mevcut olan bilgiler ve olası risk yönetimi önlemlerine ilişkin mevcut bilgiler;

(d) İlgili herhangi bir bilgi; ve

(e) Daha fazla bilgi elde edilmesi için bir temas noktası.

4. İnsan sağlığı üzerindeki riskler de gözönüne alınarak, biyolojik çeşitlilik üzerinde yaratılabilecek herhangi bir önemli olumsuz etkinin azaltılması için yukarıda 1 inci fıkrada sözü geçen değiştirilmiş canlı organizmanın yargı yetkisi içinde kendi sınırlarında serbest kalması olayının gerçekleştiği her bir Taraf, bu Devletlerin uygun tepkileri belirlemesine ve acil durum önlemleri de dahil olmak üzere gerekli eylemleri başlatmasına olanak vermek amacıyla, derhal etkilenen ve etkilenmesi muhtemel olan Devletlerle istişare edecektir.

Madde 18

MUAMELE, TAŞIMA, PAKETLEME VE TANIMLAMA

1. İnsan sağlığı da gözönünde bulundurularak, biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı üzerindeki olumsuz etkilerden kaçınmak için, Taraflardan herbiri Protokol kapsamında istemli sınır ötesi harekete konu olan değiştirilmiş canlı organizmaların, ilgili uluslararası kurallar ve standartlar dikkate alınarak, güvenli şartlar altında muamelesini, paketlenmesini ve nakledilmesini şart koşmak için gerekli önlemleri alacaktır.

2. Taraflardan her biri dokümantasyonun sağlanmasını şart koşmak için önlemler alacaktır :

(a) Gıda ya da yem olarak doğrudan kullanım ya da işleme amaçlı değiştirilmiş canlı organizmaların değiştirilmiş canlı organizmalar "içerebileceğini" ve çevreye istemli olarak yerleştirilmelerinin amaçlanmadığını açıkça belirtecek; bunların yanısıra daha fazla bilgi almak için temas kurulacak olan noktayı içerecektir. Bu Protokolün Taraflarının toplantısı olan Taraflar Konferansı, bunların tanımlamasının ayrıntıları ve bu organizmaların ayırıcı kimlikleri dahil olmak üzere, bu amaç için gereken ayrıntılı koşullar hakkında bu Protokolün yürürlüğe girmesinin ardından iki yıldan fazla olmayan bir süre içerisinde bir karar alacaktır;

(b) Kapalı kullanım amaçlı değiştirilmiş canlı organizmalara eşlik eden dokümantasyon, bunların değiştirilmiş canlı organizmalar olduğunu açık şekilde belirtecek ve bunların güvenli muamelesi, depolanması, nakli ve kullanımı için özel gereksinimleri, bu bilgilerin alınacağı kişinin adını ve adresini ve değiştirilmiş canlı organizmaların gönderildiği kurumun adı dahil olmak üzere daha fazla bilgi için temas kurulacak noktayı içerecektir.

(c) İthalat Tarafınca çevreye istemli olarak yerleştirilmesi amaçlanan değiştirilmiş canlı organizmalar ve Protokol kapsamı içerisindeki herhangi bir diğer değiştirilmiş canlı organizmaya eşlik eden dokümantasyon, bunların değiştirilmiş canlı organizma olduğunu açık biçimde belirtecek; tanımlamasını ve ilgili özellikleri ve/veya karakteristiklerini, güvenli muamelesi, depolanması, nakli ve kullanımı için gereksinimleri, daha fazla bilgi almak için temas noktasını ve uygun ise ithalatçının ve ihracatçının adını ve adresini gösterecek;ve hareketin bu Protokolün ihracatçı için geçerli olan şartlarına uygun olduğu yolunda bir beyanname içerecektir.

3. Protokol Taraflarının toplantısı olarak görev yapan Taraflar Konferansı diğer ilgili uluslararası mercilerle fikir alışverişi içerisinde, tanımlama, muamele, paketleme ve nakil uygulamalarına ilişkin standartlar geliştirmesi ihtiyacını ve bunun yollarını değerlendirecektir.

Madde 19

YETKİLİ ULUSAL MERCİLER VE ULUSAL ODAK NOKTALARI

1. Taraflardan her biri kendi adına Sekretarya ile bağlantı kurmaktan sorumlu olacak bir ulusal odak noktası belirleyecektir. Taraflardan her biri aynı zamanda, bu Protokolün gerektirdiği idarî işlevleri yerine getirmekten sorumlu olacak ve bu işlevler bağlamında kendisi adına hareket etmeye yetkili olacak bir ya da daha fazla sayıda yetkili ulusal merci görevlendirecektir. Bir Taraf hem odak noktası hem de yetkili ulusal merci yükümlülüklerinin yerine getirilmesi için tek bir kuruluş belirleyebilir.

2. Taraflardan her biri, bu Protokolün kendisi için yürürlüğe girdiği tarihten daha geç olmamak kaydıyla, Sekretaryaya odak noktası ve yetkili ulusal merci ya da mercilerinin adlarını ve adreslerini bildirecektir. Taraflardan birinin birden fazla sayıda yetkili ulusal merci ataması halinde, Sekretaryaya ilgili bildirimle birlikte bu mercilerin sorumluluklarına ilişkin bilgi verecektir. Mümkün olan hallerde bu bilgiler minimum olarak hangi değiştirilmiş canlı organizma türü için hangi yetkili merciin sorumlu olduğunu içerecektir. Tarafların her biri Sekretaryaya ulusal odak noktası görevlendirmesinde ya da yetkili ulusal merciinin ya da mercilerin isimlerinde, adreslerinde ya da sorumluluklarında yapılan değişiklikleri bildirecektir.

3. Sekretarya hemen Taraflara 2 nci fıkra altında elde etmiş olduğu bilgileri iletecek ve aynı zamanda bu bilgilere Biyogüvenlik Takas Odası aracılığı ile erişilebilmesini sağlayacaktır.

Madde 20

BİLGİ PAYLAŞIMI VE BİYOGÜVENLİK TAKAS ODASI

1. Sözleşmede 18 inci Maddenin 3 üncü fıkrası altında belirtilmiş olan takas odası mekanizmasının bir parçası olarak, bir Biyogüvenlik Takas Odası kurulmuştur :

(a) Değiştirilmiş canlı organizmalarla ilgili bilimsel, teknik, çevresel ve yasal bilgilerin ve bu organizmalara ilişkin deneyimlerin alışverişinin kolaylaştırılması; ve

(b) Gelişmekte olan ülke Tarafların, özellikle bunlar arasındaki en az gelişmiş olan Devletlerin ve gelişmekte olan küçük ada Devletlerinin ve ekonomik geçiş yaşayan ülkelerin yanısıra orijin merkezi ve genetik çeşitliliğin merkezi durumunda olan

ülkelerin özel ihtiyaçları gözönünde bulundurularak, Taraflara Protokolün uygulanması konusunda yardımcı olunması.

2. Biyogüvenlik Takas Odası yukarıda 1 inci fıkrada belirtilmiş olan amaçlar dahilinde bilginin kullanılabilir hale getirileceği bir araç olarak görev yapacaktır. Bu mekanizma Taraflarca Protokolün uygulanmasına ilişkin olarak sağlanmış olan bilgilere erişim sağlayacaktır. Aynı zamanda, mümkün olan hallerde, diğer uluslararası biyogüvenlik bilgi değişimi mekanizmalarına da erişim temin edecektir.

3. Gizli bilgilerin korunması hakkı saklı tutulmak şartıyla, her bir Taraf Biyogüvenlik Takas Odasına bu Protokol altında sağlanması gerekli olan her türlü bilgiyi sağlayacaktır :

(a) Protokolün uygulanmasına ilişkin olarak mevcut bulunan herhangi bir yasa, yönetmelik ve kılavuz ve bunların yanısıra Taraflarca ön bildirim anlaşm ası işlemleri için gerek duyulan bilgiler;

(b) İkili, bölgesel ve çok taraflı anlaşmalar ve düzenlemeler;

(c) Kendi yasal süreçleriyle ve 15. Maddeye göre değiştirilmiş canlı organizmalara ilişkin olarak gerçekleştirilen risk değerlendirmelerinin ya da çev resel incelemelerin, mümkün olan hallerde, bunların ürünlerine yani değiştirilmiş canlı organizma kaynaklı, modern biyoteknoloji kullanılarak elde edilmiş olan çoğalabilir genetik malzemenin yeni kombinasyonlarını içeren işlenmiş materyallere ilişkin bilgileri de kapsayan özetleri;

(d) Değiştirilmiş canlı organizmaların ithaline ya da serbest bırakılmasına ilişkin nihai kararları; ve

(e) 33. Maddeye göre sunulmuş olan ve ön bildirim anlaşması işlemlerinin uygulanmasını içeren raporlar.

4. Biyogüvenlik Takas Odasının çalışma biçimleri, faaliyetlerine ilişkin raporlar da dahil olmak üzere, Protokolün Taraflar toplantısı olarak görev yapan Taraflar Konferansı tarafından ilk toplantısında değerlendirilecek ve daha sonra inceleme altında tutulacaktır.

Madde 21

GİZLİ BİLGİLER

1. İthalat Tarafı bildirimcinin bu Protokolün işlemleri altında sunulan ya da ithalat Tarafınca Protokolün ön bildirim anlaşması sürecinin bir parçası olarak ihtiyaç duyulan bilgileri gizli olarak işlem görecek şeklinde tanımlamasına izin verecektir.Bu tür durumlarda istek üzerine sebepler bildirilecektir.

2. İthalat tarafı, bildirimci tarafından gizli olarak tanımlanan bilgilerin bu tür bir uygulamayı gerektirmediğine karar vermesi halinde, bildirimci ile istişarede bulunacak ve herhangi bir ifşaat öncesinde bildirimciyi kararından haberdar edecek ve istek üzerine bu kararın nedenlerini belirtecek ve bunun yanısıra bildirimciye karar hakkında ifşaat öncesinde bir görüşme ve dahilî inceleme yapılması için fırsat tanıyacaktır.

3. Her bir Taraf bu Protokol altında alınan gizli bilgileri, Protokolün ön bildirim anlaşması süreci kapsamında alınan bilgiler de dahil olmak üzere koruyacaktır.Tarafların her biri bu bilgilerin korunması için işlemlere sahip olduğunu

garanti edecek ve bu bilgilerin gizliliğini kendi ülkesinde üretilen değiştirilmiş canlı organizmalara ilişkin gizli bilgiler için kullandığından daha az elverişli olmayan bir biçimde koruyacaktır.

4. İthalat tarafı bu bilgileri bildirimcinin yazılı olurunu almadığı sürece ticarî bir amaç için kullanmayacaktır.

5. Bildirimci; bildirimini geri çekerse ya da geri çekmişse, ithalat Tarafı araştırma ve geliştirme bilgilerini içeren ticarî ve endüstriyel bilgilerin yanısıra söz konusu tarafın ve bildirimcinin gizliliği hakkında mutabakata varamadıkları bilgilerin gizliliğine saygı gösterecektir.

6. Yukarıdaki 5. fıkrada yer alan hususlara aykırı düşmeksizin, aşağıdaki bilgiler gizli olarak kabul edilmeyecektir :

(a) Bildirimde bulunanın adı ve adresi;

(b) Değiştirilmiş canlı organizmaya ya da organizmalara ilişkin genel bir acıklama;

(c) İnsan sağlığı üzerindeki riskler de göz önünde bulundurularak, biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı üzerindeki etkilere ilişkin risk değerlendirmesinin özeti; ve

(d) Acil durumlarda uygulanacak olan her tür yöntem ve planlar.

Madde 22

KAPASİTE OLUŞTURULMASI

1. Taraflar, bu Protokolün gelişmekte olan ülke Taraflarda, özellikle de bunlardan en az gelişmiş olanları ve gelişmekte olan küçük ada Devletlerinde ve ekonomik geçiş yaşayan ülkelerde etkin bir şekilde uygulanması amacıyla, biyogüvenlik için gerekli olan ölçüde biyotoknoloji de dahil olmak üzere, insan kaynaklarının ve kurumsal kapasitelerin mevcut küresel, bölgesel, alt bölgesel ve ulusal kurum ve kuruluşlar aracılığıyla ve uygunsa, özel sektör katılımının kolaylaştırılması yoluyla geliştirilmesi ve güçlendirilmesi için işbirliği yapacaklardır.

2. Yukarıda 1. fıkrada sözü edilenlerin gerçekleştirilmesi için, işbirliği ile ilgili olarak, gelişmekte olan ülkelerin, özellikle de bunlardan en az gelişmiş olanların ve gelişmekte olan küçük ada Devletlerinin Sözleşmenin ilgili hükümlerine göre malî kaynaklar ve teknolojiye ve know-how'a erişim ihtiyaçları, biyogüvenlikte kapasite oluşturulması için bütünüyle göz önünde bulundurulacaktır.Kapasite oluşturmak için yapılan işbirliği, her bir Tarafın farklı durum, kapasite ve ihtiyaçlarına bağlı olarak uygun ve güvenli biyoteknoloji yönetiminde ve biyogüvenlik için risk değerlendirmesi ve risk yönetiminin kullanılmasında bilimsel ve teknik eğitimi ve biyogüvenlikle ilgili teknolojik ve kurumsal kapasitelerin zenginleştirilmesini içerecektir. Ekonomik geçiş yaşamakta olan Tarafların ihtiyaçları da bu tür biyogüvenlik kapasitesi oluşturma süreçlerinde bütünüyle göz önünde tutulacaktı r.

Madde 23

KAMU BİLİNCİ VE KATILIM

1. Taraflar :

(a) İnsan sağlığı üzerindeki riskler de göz önüne alınarak, değiştirilmiş canlı organizmaların biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı ile ilgili olarak güvenli nakli, muamelesi ve kullanımı ile ilgili kamu bilincini, eğitimini ve katılımını teşvik edecek ve kolaylaştıracaklardır;

(b) Kamu bilinci ve eğitiminin bu Protokole göre ithal edilebileceği belirlenmiş olan değiştirilmiş canlı organizmalara ilişkin bilgiye erişimi kapsamasına gayret göstereceklerdir;

2. Taraflar, ilgili yasa ve yönetmeliklerine göre, değiştirilmiş canlı organizmalara ilişkin karar alma süreci içerisinde kamu ile istişarede bulunacak ve bu kararların sonuçlarını kamuya açıklarken 21. madde altında belirtilmiş olan gizli bilgilere saygılı kalacaklardır.

3. Her bir Taraf kamuoyunu Biyogüvenlik Takas Odasına erişim için kamu tarafından kullanılabilecek araçlar konusunda bilgilendirmeye gayret gösterecektir.

Madde 24

TARAF OLMAYANLAR

1. Değiştirilmiş canlı organizmaların Taraflar ve Taraf olmayanlar arasındaki sınır ötesi hareketleri bu Protokolün amacı ile uyumlu olacaktır.Taraflar, taraf olmayanlarla bu tür sınır ötesi hareketlerle ilgili olarak ikili, bölgesel ve çok taraflı anlaşmalar ve düzenlemeler imzalayabilirler.

2. Taraflar, Taraf olmayanları bu Protokole katılmak ve kendi ulusal yargı alanları içerisinde çevreye serbest bırakılan, bu alan içerisine taşınan ya da bu alandan çıkartılan değiştirilmiş canlı organizmalar konusunda BiyogüvenlikTakas Odasına bilgi vermeye teşvik edeceklerdir.

Madde 25

YASADIŞI SINIR ÖTESİ HAREKETLER

1. Her bir Taraf, değiştirilmiş canlı organizmaların, Protokolün uygulanması için alınmış olan kendi yerel önlemlerine aykırı şekilde gerçekleştirilen sınır ötesi hareketlerinin engellenmesi ve mümkün olması halinde cezalandırılması için uygun yerel önlemler benimseyecektir. Bu tür hareketler yasadışı sınır ötesi hareketler olarak addedilecektir.

2. Yasadışı bir sınır ötesi hareket halinde, etkilenen Taraf, menşei Taraftan söz konusu değiştirilmiş canlı organizmanın, duruma göre geri alma ya da yok etme yoluyla, masrafı menşei Tarafa ait olmak üzere, ortadan kaldırılmasını isteyebilir.

3. Taraflardan her biri Biyogüvenlik Takas Odasına kendisi ile ilgili olarak gelişen yasadışı sınır ötesi hareketler hakkında bilgi verecektir.

Madde 26

SOSYO-EKONOMİK MÜLAHAZALAR

1. Taraflar, bu Protokol ya da bu Protokolün uygulanması için kendi ülkesinde alınmış olduğu önlemler altında bir ithalat kararına varmadan önce, uluslararası yükümlülükleri ile uyumlu olarak, değiştirilmiş canlı organizmaların biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı üzerindeki etkisinden kaynaklanan sosyo-ekonomik mülahazaları, özellikle de biyolojik çeşitliliğin yerli ve yerel topluluklar için değeri bakımından göz önüne alabilirler.

2. Taraflar özellikle yerli ve yerel topluluklar üzerinde değiştirilmiş canlı organizmaların neden olduğu sosyo-ekonomik etkiler hakkında araştırma ve bilgi değişimi bakımından işbirliği yapmaya gayret göstereceklerdir.

Madde 27

SORUMLULUK VE TAZMİNAT

Bu Protokolün Taraflarının toplantısı görevi gören TaraflarKonferansı ilk toplantısında değiştirilmiş canlı organizmaların sınır ötesi hareketlerinden kaynaklanan zararın sorumluluğu ve tazmin edilmesi alanında, bu konularla ilgili olarak uluslararası hukukta devam etmekte olan süreçleri analiz ederek ve göz önünde bulundurarak, uluslararası kuralların ve işlemlerin uygun bir şekilde değerlendirilmesi için bir süreç benimseyecek ve bu süreci dört yıl içerisinde tamamlamaya çaba gösterecektir.

Madde 28

MALÎ MEKANİZMA VE KAYNAKLAR

1. Bu Protokolün uygulanması için gerekli olan malî kaynaklar görüşülürken, Taraflar Sözleşmenin 20. Maddesini göz önünde bulunduracaklardır.

2. Sözleşmenin 21. Maddesinde belirlenmiş olan malî mekanizma, çalışmasında kullanılan kurumsal yapı aracılığıyla bu Protokolün malî mekanizması olacaktır.

3. Bu Protokolün 22. Maddesinde sözü geçen kapasite oluşumu ile ilgili olarak, bu Protokolün Taraflar toplantısı olarak görev yapan Taraflar Konferansı, yukarıda 2. fıkrada sözü geçen mali mekanizma ile ilgili rehber sağlanmasında, Taraflar Konferansının görüşüne sunulmak üzere gelişmekte olan ülke Taraflar, özellikle en az gelişmiş ülkeler ve küçük ada ülkeleri tarafından ihtiyaç duyulan mali kaynakları göz önünde bulunduracaklardır.

4. Yukarıda söz konusu 1. fıkra bağlamında, Taraflar, özellikle en az gelişmiş olan Devletler ve gelişmekte olan küçük ada devletleri olmak üzere, gelişmekte olan ülke Tarafların ve ekonomik geçiş yaşayan ülkelerin ihtiyaçlarını bu Protokolün uygulanması amaçları dahilinde kapasite oluşturma gereklerinin tanımlanması ve uygulanması çabalarında göz önünde tutacaklardır.

5. Taraflar Konferansının ilgili kararlarında sözleşmenin malî mekanizmasına ilişkin olarak yer alan rehber, bu Protokolün kabul edilmesinden önce üzerinde anlaşmaya varılmış olanlar da dahil olmak üzere gerekli değişiklikler yapılmış olarak bu Maddenin hükümlerine uygulanacaktır.

6. Gelişmiş ülke Tarafları bu Protokolün hükümlerinin uygulanması için ikili, bölgesel ve çok taraflı kanallarla malî ve teknolojik kaynaklar sağlayabilir ve gelişmekte olan ülke Tarafları ve ekonomik geçiş yaşayan Taraflar bu kaynaklardan yararlanabilirler.

Madde 29

BU PROTOKOLÜN TARAFLAR TOPLANTISI OLARAK GÖREV YAPAN TARAFLAR KONFERANSI

1. Taraflar Konferansı bu Protokolün Taraflarının toplantısı olarak görev yapacaktır.

2. Bu Protokole Taraf olmayan Sözleşme Tarafları, bu Protokolün Taraflarının toplantısı olarak görev yapan Taraflar Konferansının herhangi bir toplantısına gözlemci olarak katılabilirler. Taraflar Konferansı bu Protokolün Taraflarının toplantısı olarak görev yaptığında, bu Protokol altında alınacak olan kararlar yalnız Protokol Taraflarınca alınacaktır.

3. TaraflarKonferansı bu Protokolün Taraflarının toplantısı olarak görev yaptığında, Taraflar Konferansı bürosunun bir Sözleşme Tarafını temsil eden ancak o zaman da bu Protokole Taraf olmayan herhangi bir üyesinin yerini Protokol Tarafları arasından yine Protokol Taraflarınca seçilecek olan bir üye alacaktır.

4. Bu Protokolün Taraflarının toplantısı olarak görev yapan TaraflarKonferansı bu Protokolün uygulanmasını düzenli olarak inceleme altında tutacak ve kendi yetkisi içinde etkin olarak uygulanmasını desteklemek için gerekli olan kararları alacaktır. Bu Protokolle kendisine verilmiş olan fonksiyonları yerine getirecek ve;

(a) Bu Protokolün uygulanması için gerekli olan tüm konularda önerilerde bulunacak;

(b) Bu Protokolün uygulanması için gerekli görülen yan mercileri kuracak;

(c) Uygun olan yerlerde yetkili uluslararası kuruluşlar ve hükümetlerarası merciler ve sivil toplum kuruluşlarının hizmetlerini ve işbirliğini ve bunlar tarafından sağlanan bilgileri edinecek ve kullanacak;

(d) Bu Protokolün 33. Maddesine göre sunulacak olan bilgileri iletmek için gerekli olan formu ve aralıkları belirleyecek ve bu bilgileri ve herhangi bir yan merci tarafından sunulan raporları görüşecek;

(e) İhtiyaç halinde, bu Protokolün uygulanması için gerekli addedilen, Protokolde ve eklerinde önerilen değişiklikleri ve bunların yanısıra yeni ekleri görüşecek ve kabul edecek; ve

(f) Bu Protokolün uygulanması için gerekli olabilecek diğer işlevleri yerine getirecektir.

5. Taraflar Konferansı tüzüğü ve Sözleşmenin malî kuralları bu Protokolün Taraflarının toplantısı görevi yapan Taraflar Konferansı tarafından oybirliğiyle aksine karar alınmadığı sürece, gerekli değişiklikler yapılmış olarak, bu Protokol altında uygulanacaktır.

6. Bu Protokolün Taraflarının toplantısı görevini yapan TaraflarKonferansının ilk toplantısı Sekretarya tarafından Taraflar Konferansının bu Protokolün yürürlüğe girdiği tarihten sonra planlanan ilk toplantısı ile bağlantılı olarak toplanacaktır.Bu Protokolün Taraflarının toplantısı görevini yapan TaraflarKonferansının daha sonraki olağan toplantıları, bu Protokolün Taraflarının toplantısı görevini yapan TaraflarKonferansınca aksi yönde karar alınmadığı sürece, Taraflar Konferansının olağan toplantıları ile bağlantılı olarak gerçekleşecektir.

7. Bu Protokolün Taraflarının toplantısı görevini gören Taraflar Konferansının olağanüstü toplantıları bu Protokolün Taraflarının toplantısı görevini yapan Taraflar Konferansı tarafından gerekli görülen diğer zamanlarda ya da herhangi bir Tarafın yazılı isteği üzerine, bu isteğin Sekretarya tarafından Taraflara iletilmesinden sonraki altı ay içerisinde Tarafların en az üçte biri tarafından desteklenmesi şartıyla gerçekleştirilecektir.

8. Birleşmiş Milletler, ihtisas kuruluşları ve Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı ve bunların yanı sıra üyeleri veya gözlemcileri olan ancak Sözleşmeye taraf olmayan Devletler, bu Protokolün Taraflarının toplantısı görevini yapan Taraflar Konferansı toplantılarında gözlemci olarak temsil edilebilirler. Ulusal ya da uluslararası, hükümete bağlı ya da hükümet dışı olsun, bu Protokolün kapsamında yer alan konular hakkında uzmanlaşmış olan ve Sekretaryaya bu Protokolün Taraflar toplantısı görevini yapan Taraflar Konferansında gözlemci olarak temsil edilme isteğini iletmiş olan herhangi bir merci ya da kurum, mevcut Taraflardan en az üçte biri itiraz etmediği sürece, bu toplantıda gözlemci düzeyinde temsil edilebilir. Bu Madde ile başka bir yol sağlanmadığı sürece, gözlemcilerin kabul edilmesi ve katılımı yukarıda 5. fıkrada belirtilmiş olan tüzük kurallarına tâbi olacaktır.

Madde 30

YAN MERCİLER

1. Sözleşme altında veya tarafından kurulmuş olan herhangi bir yan merci, Taraflar toplantısı görevini yapan Taraflar Konferansında alınan bir karar üzerine, Protokole hizmet edebilir, bu durumda Taraflar toplantısı bu merciin gerçekleştireceği işlevleri belirleyecektir.

2. Bu Protokole Taraf olmayan Sözleşme Tarafları bu tür yan mercilerin herhangi bir toplantısına gözlemci olarak katılabilirler.Sözleşmenin bir yan merci bu Protokol için bir yan merci olarak hizmet verdiğinde, Protokol altındaki kararlar yalnız Protokol Taraflarınca alınacaktır.

3. Sözleşmenin yan mercilerinden biri bu Protokolle ilgili konulara ilişkin görevlerini yerine getirirken,Sözleşmeye Taraf olan, ancak Protokole Taraf olmayan bir Tarafı temsil eden yan merci bürosunun herhangi bir üyesinin yerini, Protokol Taraflarınca kendi içlerinden seçilecek olan bir üye alacaktır.

Madde 31

SEKRETARYA

1. Sözleşmenin 24. Maddesiyle kurulmuş olan Sekretarya bu Protokolün Sekretaryası olarak hizmet verecektir.

2. Sözleşmenin; Sekretaryanın işlevleri hakkındaki 24. Maddesinin 1. fıkrasında gerekli değişiklikler yapılarak bu Protokol için uygulanacaktır.

3. Ayrı oldukları sürece, bu Protokolün Sekretarya hizmetlerinin maliyetleri bu Protokolün Taraflarınca karşılanacaktır. Bu Protokolün Taraflarının toplantısı olarak görev yapan Taraflar Konferansı ilk toplantısında bu amaç için gerekli olan bütçe düzenlemeleri hakkında karar verecektir.

Madde 32

SÖZLEŞME İLE İLİŞKİ

Bu Protokolde aksi belirtilmediği sürece, Sözleşmenin Protokollerine ilişkin hükümleri bu Protokole uygulanacaktır.

Madde 33

İZLEME VE RAPOR VERME

Taraflardan her biri bu Protokol altındaki yükümlülüklerinin yerine getirilmesini izleyecek ve bu Protokolün Taraflarının toplantısı olarak görev yapan Taraflar Konferansı tarafından belirlenecek olan aralıklarda bu Protokolün Taraflarının toplantısı olarak görev yapan Taraflar Konferansına Protokolün uygulanması için almış olduğu önlemler konusunda rapor verecektir.

Madde 34

UYUM

Bu Protokolün Taraflarının toplantısı olarak görev yapan Taraflar Konferansı ilk toplantısında bu Protokolün hükümlerine uyulmasının teşvik edilmesi ve uyumsuzluk vakalarının ele alınması amaçlı işbirliği süreçlerini ve kurumsal mekanizmaları görüşecek ve onaylayacaktır. Bu süreçler ve mekanizmalar uygun olan yerlerde tavsiye ya da yardım teklif edilmesi hükümlerini de içerecektir. Bunlar Sözleşmenin 27 nci Maddesiyle belirlenmiş olan anlaşmazlıkların çözümlenmesi işlemlerinden ve mekanizmaları ndan ayrı olacak ve bunlarla verilen haklar saklı kalacaktır.

Madde 35

DEĞERLENDİRME VE İNCELEME

Bu Protokolün Taraflarının toplantısı olarak görev yapan Taraflar Konferansı bu Protokolün yürürlüğe girmesinden beş yıl sonra ve bundan sonrasında en az beş y ılda bir Protokolün etkinliği hakkında, işlemlerinin ve eklerinin değerlendirilmesini de içeren bir değerlendirme yapacaktır.

Madde 36

İMZA

Bu Protokol Nairobi'deki Birleşmiş Milletler Ofisinde 15.26 Mayıs 2000 tarihleri arasında ve New York'daki Birleşmiş Milletler Merkezinde 5 Haziran 2000 - 4 Haziran 2001 tarihleri arasında Devletlerin ve bölgesel ekonomik bütünleşme kuruluşlarının imzasına açılacaktır.

Madde 37

YÜRÜRLÜĞE GİRME

1. Bu Protokol ellinci onay, kabul, tasvip ya da katılma belgesinin Sözleşmeye taraf olan Devletler ya da bölgesel ekonomik bütünleşme kuruluşları tarafından verilmesinden sonraki doksanıncı günde yürürlüğe girecektir.

2. Bu Protokol, Protokolü yukarıdaki 1 inci fıkraya uygun olarak yürürlüğe girmesini müteakip onaylayan, kabul eden, tasvip eden ya da katılan bir Devlet ya da bölgesel ekonomik bütünleşme kuruluşu için kabul, onay, tasvip ya da katılma belgesini iletmesinden sonraki doksanıncı gün ya da Sözleşmenin söz konusu Devlet ya da bölgesel ekonomik bütünleşme kuruluşu için yürürlüğe girdiği tarihten, hangisi geç tarihli ise, o tarihte yürürlüğe girer.

3. Yukarıdaki 1 ve 2 nci fıkraların amaçları dahilinde, bir bölgesel ekonomik bütünleşme kuruluşu tarafından iletilen bir belge bu kuruluşa üye olan Devletler tarafından sunulan belgelere ek olarak sayılmayacaktır.

Madde 38

ÇEKİNCELER

Bu Protokole herhangi bir çekince konulamaz.

Madde 39

ÇEKİLME

1. Bu Protokolün bir Taraf için yürürlüğe girmesinden iki yıl sonraki herhangi bir zamanda, söz konusu Taraf Depozitöre yazılı bildirimde bulunarak Protokolden çekilebilir.

2. Bu tür bir çekilme, Depozitör tarafından alındığı tarihten sonraki bir yıl bittiğinde ya da çekilme bildiriminde belirtilmiş olan daha geç bir tarihte gerçekleşecektir.

Madde 40

ORİJİNAL METİNLER

Arapça, Çince, İngilizce, Fransızca, Rusça ve İspanyolca metinleri eşit derecede geçerli olan Protokolün orijinal metni Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine tevdi edilecektir.

Bu Protokol aşağıda imzası bulunan tam yetkili temsilciler tarafından usulüne uygun olarak imzalanmıştır.

İki bin yılının Ocak ayının yirmidokuzuncu günü Montreal'de hazırlanmıştır.

EK I

8, 10 VE 13. MADDELER ALTINDA BİLDİRİMLERDE BULUNMASI GEREKEN BİLGİLER

(a) İhracatçının adı, adresi ve temas ayrıntıl arı,

(b) İthalatçının adı, adresi ve temas ayrıntıları,

(c) Değiştirilmiş canlı organizmanın adı ve tanımlaması, varolması halinde ihracat Devletindeki değiştirilmiş canlı organizmanın biyogüvenlik düzeyinin yerel sınıflandırması.

(d) Bilinmesi halinde sınır ötesi hareket için amaçlanan tarih ya da tarihler.

(e) Biyogüvenliğe ilişkin olarak alıcı organizmanın ya da ebeveyn organizmaların sınıflandırma durumu, genel adı, toplanma ya da elde edilme noktası ve özellikleri.

(f) Bilinmesi halinde, alıcı organizm anın ve/veya ebeveyn organizmaların menşei merkezi ve genetik çeşitlilik merkezleri ve organizmaların yaşayabileceği ya da üreyebileceği habitatlara ilişkin bir açıklama.

(g) Verici organizmanın ya da biyogüvenlikle ilgili organizmaların sınıflandırma durumu, genel adı, toplama ya da elde etme noktası ve özellikleri.

(h) Uygulanan nükleik asidin ya da değişikliğin, kullanılan tekniğin ve değiştirilmiş canlı organizmanın sonuçta edindiği özelliklerin açıklaması.

(i) Değiştirilmiş canlı organizma ve bundan elde edilen ürünler yani değiştirilmiş canlı organizma kaynaklı, modern biyoteknoloji kullanılarak elde edilmiş olan çoğalabilir genetik malzemenin yeni kombinasyonlarını içeren işlenmiş materyaller için amaçlanan kullanım.

(j) Nakledilecek olan değiştirilmi ş canlı organizma miktarı ya da hacmi.

(k) Ek II ile uyumlu olan daha önce yapılmış ve mevcut risk değerlendirmesi raporu.

(l) Mümkün olan yerlerde ambalajlama, etiketleme, dokümantasyon, imha ve ihtiyat işlemleri de dahil olmak üzere, önerilen güvenli muamele, depolama, nakil ve kullanım yöntemleri.

(m) Değiştirilmiş canlı organizmanın ihracatçı Devlette yasal durumu (örneğin ihracatçı Devlette yasaklanıp yasaklanmadığı, diğer sınırlamaların olup olmadığı ya da genel çevreye salım için onaylanıp onaylanmadığı) ve değiştirilmiş canlı organizmanın ihracatçı Devlette yasaklanmış olması halinde, bu yasaklanmanın nedeni ya da nedenleri.

(n) İhracatçı tarafından diğer Devletlere nakledilecek olan değiştirilmiş canlı organizma ile ilgili olarak yapılan herhangi bi r bildirimin sonucu ve amacı

(o) Yukarıdaki bilgilerin gerçeklere dayanarak doğru olduğuna ilişkin bir beyanname.

EK II

GIDA VEYA YEM OLARAK DOĞRUDAN KULLANIM VEYA İŞLEME AMAÇLI DEĞİŞTİRİLMİŞ CANLI ORGANİZMALAR İÇİN 11. MADDE ALTINDA GEREKLİ OLAN BİLGİLER

(a) Yerel kullanıma ilişkin bir karar için başvuruda bulunanın adı ve temas ayrıntıları.

(b) Karardan sorumlu olan merciin adı ve temas ayrıntıları.

(c) Değiştirilmiş canlı organizmanın adı ve tanımlaması.

(d) Genetik değişikliğin, kullanılan tekniğin ve değiştirilmiş canlı organizmada ortaya çıkan sonuç özelliklerin tanımlanması.

(e) Değiştirilmiş canlı organizmanın herhangi bir ayırıcı özelliğinin tanımlaması.

(f) Alıcı organizmanın ya da ebeveyn organizmaların biyogüvenlikle ilgili sınıflandırma düzeyi, genel adı, toplama ya da elde etme noktası ve özellikleri.

(g) Bilinmesi halinde, alıcı organizmanın ve/veya ebeveyn organizmaların menşei merkezleri ve genetik çeşitlilik merkezleri ve organizmaların yaşayabileceği ve üreyebileceği habibatın tanımlaması.

(h) Verici organizmanın ya da biyogüvenlikle ilgili organizmaların sınıflandırma durumu, genel adı, toplama ya da elde etme noktası ve özellikleri.

(i) Değiştirilmiş canlı organizmanın onaylanmış kullanımları.

(j) Bu Protokolün III numaralı Ekine uygun bir risk değerlendirmesi raporu.

(k) Uygun olan yerlerde, paketleme, etiketleme, dokümantasyon, imha ve ihtiyat işlemleri de dahil olmak üzere, güvenli muamele, depolama, nakil ve kullanım için önerilen yöntemler.

EK III

15. MADDE ALTINDA RİSK DEĞERLENDİRMESİ

Amaç

1. Bu Protokol altında gerçekleştirilen risk değerlendirmesinin amacı değiştirilmiş canlı organizmaların potansiyel alıcı çevredeki biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı üzerindeki potansiyel olumsuz etkilerinin insan sağlığı üzerindeki riskler de gözönüne alınarak tanımlanması ve değerlendirilmesidir.

Risk değerlendirmesinin kullanılması

2. Risk değerlendirmesi, diğerlerinin yanısıra, yetkili merciler tarafından değiştirilmiş canlı organizmalara ilişki n bilinçli kararlar alınması için kullanılır.

Genel İlkeler

3. Risk değerlendirmesi bilimsel olarak etkin ve şeffaf bir biçimde gerçekleştirilmeli ve ilgili uluslararası kuruluşların uzman tavsiyelerini ve bunlar tarafından geliştirilen rehberleri gözönünd e bulundurabilmelidir.

4. Bilimsel bilgi ya da bilimsel fikir birliği eksikliğinin belirli bir risk düzeyini, bir riskin var olmadığını ya da kabul edilebilir bir riskin varlığını gösteriyor olarak yorumlanması gerekmez.

5. Değiştirilmiş canlı organizmalarla ya da bunların ürünleriyle, yani değiştirilmiş canlı organizma kaynaklı, modern biyoteknoloji kullanılarak elde edilmiş olan çoğalabilir genetik malzemenin yeni kombinasyonlarını içeren işlenmiş materyallerle ilgili riskler değiştirilmemiş alıcılar ya da ebeveyn organizmalar tarafından olası potansiyel alıcı çevrede neden olunan riskler kapsamında değerlendirilmelidir.

6. Risk değerlendirmesi vaka-vaka gerçekleştirilmelidir. Gerekli olan bilgilerin doğası ve detay düzeyi değiştirilmiş canlı organizmaya, bu organizmanın amaçlanan kullanımına ve olası potansiyel alıcı çevreye bağlı olarak vakadan vakaya değişebilir.

Metodoloji

7. Risk değerlendirmesi süreci bir taraftan değerlendirme süreci içerisinde tanımlanabilecek ve istenebilecek olan özel konular hakkında daha fazla bilgiye ihtiyaç duyulmasına neden olabilirken diğer taraftan diğer konularla ilgili bilgiler bazı durumlarda konuyla ilgili olmayabilir.

8. Risk değerlendirmesi, amacına ulaşmak için uygun biçimde aşağıdaki basamaklardan oluşur:

(a) Olası potansiyel alıcı çevrede, insan sağlığı üzerindeki riskler de gözönünde bulundurularak, biyolojik çeşitlilik üzerinde olumsuz etkilere sahip olabilecek değiştirilmiş canlı organizma ile ilgili yeni genotipik ve fenotipik özelliklerin belirlenmesi;

(b) Farkına varılan bu olumsuz etkilerin ortaya çıkma olasılığının, olası potansiyel alıcı çevrenin değiştirilmiş canlı organizmaya maruz bırakılma düzeyi ve türü de gözönüne alınarak, değerlendirilmesi;

(c) Bu olumsuz etiklerin gerçekleşmesi halinde ortaya çıkacak sonuçların değerlendirilmesi;

(d) Tanımlanan olumsuz etkilerin ortaya çıkış olasılığının ve sonuçlarının değerlendirilmesine dayanarak, değiştirilmiş canlı organizmanın neden olduğu genel riskin tahmin edilmesi;

(e) Gereken hallerde risklerin yönetilmesine ilişkin stratejilerin belirlenmesi de dahil olmak üzere, bu risklerin kabul edilebilir ya da yönetilebilir olup olmadığına ilişkin tavsiyede bulunulması; ve

(f) Risk düzeyine ilişkin bir belirsizlik olması halinde, ilgili özel konular hakkında daha fazla bilgi istenmesi ya da uygun risk yönetimi stratejilerinin uygulanması ve/veya değiştirilmiş canlı organizmanın alıcı çevre içerisinde gözlenmesi yoluyla bu konu ele alınabilir.

Dikkate alınacak noktalar

9. Vakaya bağlı olarak risk değerlendirmesinde aşağıdaki konuların özellikleri ile ilgili olan teknik ve bilimsel ayrıntılar gözönünde bulundurulur:

(a) Alıcı organizma ya da ebeveyn organizmalar : Alıcı organizmanın ya da ebeveyn organizmaların, bilinmesi hal inde sınıflandırma durumu, genel adı, kaynağı, menşei merkezleri ve genetik çeşitlilik merkezleri de dahil, biyolojik özellikleri ve organizmaların yaşayabileceği ya da üreyebileceği habitatın tanımlaması;

(b) Verici organizma ya da organizmalar: Verici organizmaların sınıflandırma durumu ve genel adı, kaynağı ve ilgili biyolojik özellikleri;

(c) Taşıyıcı: Taşıyıcının tanımlanmasını, varolması halinde kaynağını ya da menşeini ve konukçu aralığını içeren özellikleri;

(d) Yerleştirme ya da yerleştirmeler ve/veya değiştirme özellikleri: Yerleştirilen nükleik asidin ve belirlediği işlevin genetik özellikleri ve/veya yapılan değişikliğin özellikleri;

(e) Değiştirilmiş canlı organizma: Değiştirilmiş canlı organizmanın tanımlaması ve değiştirilmiş canlı organizmanın ve alıcı organizmanın ya da ebeveyn organizmaların biyolojik özellikleri arasındaki farklılıklar;

(f) Değiştirilmiş canlı organizmanın teşhisi ve tespiti: Önerilen teşhis ve tespit yöntemleri ve bunların özelliği, hassasiyeti ve güvenilirliği;

(g) Amaçlanan kullanıma ilişkin bilgiler: Değiştirilmiş canlı organizmanın amaçlanan kullanımı ile ilgili olan ve alıcı organizma ya da ebeveyn organizmalarla karşılaştırmalı olarak yeni ya da değiştirilmiş kullanımı içeren bilgiler; ve

(h) Alıcı çevre: Olası potansiyel alıcı çevrelerin, menşei merkezlerine ve biyolojik çeşitliliğine ilişkin bilgileri de içeren, konum, coğrafya, iklim ve ekolojik özellikleri hakkında bilgiler.

BU KANUNA AİT TUTANAKLAR

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Cilt	Birleşim	Sayfa
3	27	546
9	53	4
18	94	83:87,231:254

I- Gerekçeli S. Sayılı 89 Basmayazı Türkiye Büyük Millet Meclisinin 94 üncü Birleşim tutanağına bağlıdır.

II- Bu Kanunu; Türkiye Büyük Millet Meclisinin Tali Çevre, Esas Dışişleri Komisyonları görüşmüştür.

III- Esas No. : 1/452

BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK SÖZLEŞMESİ

BİYOGÜVENLİK CARTAGENA PROTOKOLÜ

Yayimlandigi Resmi Gazete

Tarih : **11 Agustos 2003**

Sayi : **25196**

Kanun : 17 Haziran 2003 tarih ve 4898

Bu Protokolün Tarafları,

Burada bundan sonra "Sözleşme" olarak adlandırılacak olan Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesinin Tarafları olarak;

Sözleşmenin 19uncu Maddesi paragraf 3 ve 4'e ve 8 (g) ve 17 numaralı Maddelerine atıfta bulunarak,

Aynı zamanda Sözleşme Taraflarının 17 Kasım 1995 tarihli Konferansının, özellikle Ön Bildirim Anlaşması için uygun işlemleri değerlendirmekten yola çıkarak, modern biyoteknoloji kullanılarak değişime uğratılmış bulunan ve biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı üzerinde herhangi bir olumsuz etkiye sahip olabilecek olan herhangi bir değiştirilmiş canlı organizmanın, özellikle sınır ötesi hareketi üzerinde odaklanarak, biyogüvenlik hakkında bir Protokol oluşturma yolundaki II/5 numaralı kararına atıfta bulunarak,

Çevre ve Kalkınma hakkındaki Rio Deklarasyonunun 15 numaralı prensibinde yer alan ön tedbirci yaklaşım yeniden onaylanarak,

Modern biyoteknolojinin hızlı bir şekilde yaygınlaşmasının ve bunun insan sağlığı üzerindeki tehlikeleri de göz önünde bulundurarak, biyolojik çeşitlilik üzerindeki potansiyel olumsuz etkileri hakkında artan kamu ilgisinin bilincinde olarak,

Modern biyoteknolojinin çevre ve insan sağlığı için yeterli güvenlik tedbirleri ile birlikte geliştirilmesi ve kullanılması halinde insanlığın refahı için büyük potansiyele sahip olduğunu kabul ederek,

Aynı zamanda, menşe merkezlerinin ve genetik çeşitlilik merkezlerinin insanoğlu için önemini kabul ederek,

Birçok ülkenin, özellikle de gelişmekte olan ülkelerin doğa ve değiştirilmiş canlı organizmaların bilinen ve potansiyel risklerinin ölçeği ile baş etme konusundaki sınırlı kapasitelerini göz önünde bulundurarak,

Sürdürülebilir kalkınmanın elde edilmesi için ticari ve çevresel anlaşmaların karşılıklı olarak birbirlerini destekleyici nitelikte olması gerektiğini kabul ederek,

Bu Protokolün mevcut herhangi bir uluslar arası anlaşma altında Taraflardan herhangi birinin sahip olduğu hakları ve yükümlülükleri değiştirici bir nitelik taşımadığını vurgulayarak,

Yukarıda yapılmış olan girişin bu Protokolü diğer uluslar arası anlaşmalar yanında ikincil kılmak amacını taşımadığını anlayarak,

Aşağıdakiler üzerinde anlaşmaya varmıştır:

Madde 1

AMAÇ

Çevre ve Kalkınma Hakkındaki Rio Deklarasyonunun 15 numaralı prensibinde yer alan ön tedbirci yaklaşıma uygun olarak, bu Protokolün amacı insan sağlığı üzerindeki riskler göz önünde bulundurularak ve özellikle sınır ötesi hareketler üzerinde odaklanarak, biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı üzerinde olumsuz etkilere sahip olabilecek ve modern biyoteknoloji kullanılarak elde edilmiş olan değiştirilmiş canlı organizmaların güvenli nakli, muamelesi ve kullanımı alanında yeterli bir koruma düzeyinin sağlanmasına katkıda bulunmaktır.

Madde 2

GENEL HÜKÜMLER

1. Tarafların her biri bu Protokol altındaki yükümlülüklerini yerine getirmek için gerekli ve uygun olan yasal, idari ve diğer tedbirleri alacaktır.

2. Taraflar, insan sağlığı üzerindeki riskleri de göz önünde bulundurarak, herhangi bir değiştirilmiş canlı organizmanın geliştirilmesi, muamelesi, taşınması, nakli, kullanımı ve çevreye serbest bırakılmasının biyolojik çeşitlilik üzerindeki riskleri engelleyecek ya da azaltacak şekilde gerçekleştirilmesini sağlayacaklardır.

3. Bu Protokoldeki hiçbir şey, Devletlerin kendi bölgelerindeki denizler üzerinde uluslar arası hukuka göre sağlanmış olan egemenliğini ve Devletlerin kendi münhasır ekonomik bölgeleri ve kıta sahanlıkları üzerinde uluslar arası hukuka göre sahip olduğu egemenlik hakları ve yargı gücünü ve uluslar arası hukukta belirtilmiş olan ve ilgili uluslar arası araçlarda yansıtılan tüm Devletlerin denizcilik hakları ve özgürlüklerinin gemiler ve uçaklar tarafından kullanılmasını hiçbir şekilde etkilemeyecektir.

4. Protokolün hedefi ve hükümleri ile uyumlu ve söz konusu Tarafın uluslar arası hukuk altındaki diğer yükümlülüklerine uygun olması şartı ile, bu Protokoldeki hiçbir şey, bir Tarafın bu Protokolde belirtilmiş olan biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir

kullanımı hakkındaki önlemlerden daha koruyucu önlemler alma hakkını sınırladığı biçiminde yorumlanmayacaktır.

5. Taraflar mümkün olan hallerde uluslar arası forumlarda insan sağlığı üzerindeki riskler alanında elde edilmiş olan uzmanlığı, araçları ve yapılan işleri göz önünde bulundurmaya teşvik edilmektedir.

Madde 3

TERİMLERİN KULLANIMI

Bu Protokolün amaçları dahilinde:

(a) “Taraflar Konferansı” Sözleşmenin Taraflar Konferansı anlamına gelir.

(b) “Kapalı kullanım” değiştirilmiş canlı organizmaların harici çevre ile temaslarının ve bu çevre üzerindeki etkilerinin sınırlandırılması amacıyla kontrol edildiği bir tesis, tesisat ya da diğer bir fiziksel yapı içerisinde gerçekleştirilen herhangi bir işlem anlamına gelir.

(c) “İhracat” bir Taraftan diğer bir Tarafa kasti sınır ötesi hareketi ifade eder.

(d) “İhracatçı” ihracat Tarafının yetkisi altında olan ve ihraç edilecek bir değiştirilmiş canlı organizma için gerekli düzenlemeleri yapan özel ya da tüzel kişidir.

(e) “İthalat” bir Tarafa diğer bir Taraftan gerçekleştirilen kasti sınır ötesi hareketi ifade eder.

(f) “İthalatçı” ithalat Tarafının yetkisi altında olan ve ithal edilecek bir değiştirilmiş canlı organizma için gerekli düzenlemeleri yapan özel ya da tüzel kişidir.

(g) “Değiştirilmiş canlı organizma” modern biyoteknoloji kullanılarak elde edilmiş yeni bir genetik materyal kombinasyonuna sahip olan herhangi bir canlı organizmadır.

(h) “Canlı organizma” steril organizmalar, virüsler ve viroidler de dahil olmak üzere genetik malzemeyi aktarabilen ya da çoğaltabilen herhangi bir biyolojik varlıktır.

(i) “Modern biyoteknoloji” aşağıdakilerin uygulanması anlamına gelir:

- ❖ Rekombinant deoksiribonükleik asidi (DNA) ve nükleik asidin hücrelere ya da organallere doğrudan enjekte edilmesini içeren *in vitro* (canlı organizmadan izole olarak uygulanan) nükleik asit teknikleri, ya da
- ❖ Geleneksel ıslah ve seleksiyonda kullanılmayan teknikler olan ve doğal fizyolojik üreme veya rekombinasyon engellerinin üstesinden gelen, sınıflandırılmış familyanın ötesinde hücrelerin füzyonu.

(j) “Bölgesel ekonomik entegrasyon kuruluşu” belirli bir bölgedeki egemen Devletler tarafından oluşturulan ve üyesi olan Devletlerin bu Protokol altındaki konulara ilişkin olarak yetki verdiği ve dahili prosedürlerine göre bu protokolü imzalamaya, onaylamaya, kabul etmeye, onamaya ya da rıza göstermeye yetkisi olan bir kuruluştur.

(k) “Sınır ötesi hareket”, Madde 17 ve 24ün amaçları dahilinde sınır ötesi hareketin Taraf olanlar ve Taraf olmayanlar arasındaki harekete karşılık gelmesi durumu haricinde, değiştirilmiş canlı organizmanın bir Taraftan diğer bir Tarafa hareketi anlamına gelir.

Madde 4

KAPSAM

Bu Protokol, insan sağlığı üzerindeki riskler de göz önünde bulundurularak, biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı üzerinde olumsuz etkilere sahip olabilecek olan tüm değiştirilmiş canlı organizmaların sınır ötesi hareketi, transit geçişi, muamelesi ve kullanılması için geçerli olacaktır.

Madde 5

ECZA MADDELERİ

Madde 4'ün hükümlerine aykırı düşmeksizin ve herhangi bir Tarafın yaşayan tüm değiştirilmiş organizmaları ithalat kararları verme öncesinde risk değerlendirmesine tabi tutma hakkını engellemeksizin, bu Protokol diğer ilgili uluslar arası anlaşmaların ya da kuruluşların hedef aldığı, insanlar için ecza malzemesi olan değiştirilmiş canlı organizmaların sınır ötesi hareketi için geçerli olmayacaktır.

Madde 6

TRANSIT GEÇİŞ VE KAPALI KULLANIM

1. Madde 4'e aykırı düşmeksizin ve herhangi bir transit geçiş Tarafının değiştirilmiş canlı organizmaların kendi bölgesi içerisinden geçişini düzenlemek ve bu Tarafın, bu Protokolün 2nci maddesi, 3üncü paragrafına göre, belirli bir yaşayan değiştirilmiş canlının bölgesi içinden transit geçişine ilişkin kararını Biyogüvenlik Takas Mekanizmasına iletmek hakkını engellemeksizin, bu Protokolün Ön Bildirim Anlaşması sürecine ilişkin hükümleri değiştirilmiş canlı organizmaların transit geçişi için geçerli olmayacaktır.
2. Madde 4'e aykırı düşmeksizin ve bir Tarafın ithalat kararı öncesinde tüm değiştirilmiş canlı organizmaları risk değerlendirmesine tabi tutma ve kendi yargısı içerisinde kapalı kullanım hakkında standartlar oluşturma hakkını engellemeksizin, bu Protokolün Ön Bildirim Anlaşması sürecine ilişkin hükümleri değiştirilmiş canlı organizmaların ithalat Tarafının standartlarına göre gerçekleştirilen kapalı kullanım amaçlı sınır ötesi hareketi için geçerli olmayacaktır.

Madde 7

ÖN BİLDİRİM ANLAŞMASI SÜRECİNİN UYGULANMASI

1. Madde 5 ve 6'ya tabi olmak üzere, Madde 8 – 10 ve 12'de verilmiş olan Ön Bildirim Anlaşması işlemleri ithalat Tarafının çevresine kasti olarak yerleştirilmek üzere değiştirilmiş canlı organizmaların ilk kasti sınır ötesi hareketi öncesinde geçerli olacaktır.
2. Paragraf 1'de sözü edilen "Çevreye kasti yerleştirme" gıda ya da yem ya da işleme amaçlı olan değiştirilmiş canlı organizmalar için geçerli değildir.
3. Madde 11 değiştirilmiş canlı organizmaların gıda ya da yem ya da işleme amacını taşıyan değiştirilmiş canlı organizmaların ilk sınır ötesi hareketinden önce geçerli olacaktır.

4. Ön Bildirim Anlaşması işlemleri, bu Protokolün Taraflarının Toplantısı niteliğini taşıyan Taraflar Konferansı kararı ile insan sağlığı üzerindeki riskler de göz önüne alınarak biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı üzerinde olumsuz etkiye sahip olması olası görülmeyen biçiminde tanımlanan değiştirilmiş canlı organizmaların kasti sınır ötesi hareketi için geçerli olmayacaktır.

Madde 8

BİLDİRİM

1. İhracat Tarafı, ithalat Tarafının yetkili ulusal merciine Madde 7, paragraf 1 kapsamı içerisinde bulunan bir değiştirilmiş canlı organizmanın kasti sınır ötesi hareketi öncesinde bildirimde bulunacak ya da ihracatçının yazılı olarak söz konusu mercie bildirimde bulunmasını sağlayacaktır. Bildirim en az Ek-I'de belirlenen bilgileri içerecektir.
2. İhracat Tarafı ihracatçı tarafından sağlanan bilgilerin doğruluğu için bir yasal şart olmasını sağlayacaktır.

Madde 9

BİLDİRİMİN ALINDIĞINA DAİR BİLGİ VERİLMESİ

1. İthalat tarafı bildirim alındığına ilişkin olarak, bildirimi yapan tarafa, söz konusu bildirimin alınmasını takip eden doksan gün içerisinde yazılı olarak bilgi verecektir.
2. Söz konusu bilgilendirmede aşağıdakiler belirtilecektir:

(a) Bildirimin alındığı tarih,

(b) Bildirimin ilk bakışta Madde 8'de sözü geçen bilgileri içerip içermediği;

(c) İşlemlerin ithalat tarafının ulusal yasal çerçevesine göre mi yoksa Madde 10'da belirtilmiş olan prosedüre göre mi devam ettirileceği.

3. Yukarıda 2 (c) maddesinde yer alan ulusal yasal çerçeve bu Protokolle uyumlu olacaktır.

4. İthalat tarafından bildirimin alındığına dair bilgi verilmemesi söz konusu Tarafın kasti sınır ötesi hareketi onayladığını göstermez.

Madde 10

KARAR SÜRECİ

1. İthalat Tarafınca alınan kararlar Madde 15'e uygun olacaktır.
2. İthalat tarafı Madde 9'da belirtilen süre içerisinde, bildirimde bulunan tarafa kasti sınır ötesi hareketin aşağıdaki şekillerden hangisiyle devam ettirileceğini yazılı olarak bildirecektir:

   (a) Yalnızca ithalat Tarafının yazılı olarak onayını bildirmesi sonrasında; ya da

   (b) Yazılı bir onay beklenmeksizin doksan günden az olmayan bir süre sonrasında.

3. Bildirimin alınmasından sonraki iki yüz yetmiş gün içerisinde, ithalat Tarafı bildirimde bulunan tarafa ve Biyogüvenlik Takas Mekanizmasına aşağıdakileri yazılı olarak bildirecektir:

(a) Kararın aynı değiştirilmiş canlı organizmanın daha sonraki ithalatlarına ne şekilde uygulanacağı dahil olmak üzere koşullu ya da koşulsuz olarak ithalat onayı ;

(b) İthalat yasağı;

(c) Yerel yasal çerçevesine ya da Ek I 'e göre ek bilgi talebi; ithalat Tarafının yanıt vermesi için verilen sürenin hesaplanmasında ek bilginin sağlanması için beklediği süre hesaba katılmayacaktır; ya da

(d) Bu paragrafta belirtilen sürenin tanımlanmış bir süre ile uzatıldığının bildirimde bulunana iletilmesi

4. Onayın şartsız olduğu durumlar haricinde, paragraf 3 altında alınacak olan bir kararda bu kararın dayandığı nedenler belirtilecektir.

5. İthalat Tarafının kararını, bildirimin alınmasını takip eden iki yüz yetmiş gün içinde bildirmemesi kasti bir sınır ötesi hareketi onayladığını göstermez.

6. Bir değiştirilmiş canlı organizmanın insan sağlığı üzerindeki riskler de dahil olmak üzere, ithalat Tarafındaki biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı üzerindeki potansiyel olumsuz etkilerinin derecesinin belirlenmesi için yeterli bilimsel bilgi ve veri eksikliğine bağlı bir bilimsel belirsizlik, söz konusu Tarafın bu tür potansiyel olumsuz etkilerin minimize edilmesi ya da bunlardan kaçınılması amacıyla değiştirilmiş canlı organizmanın ithaline ilişkin olarak yukarıda paragraf 3'te belirtilen şekilde bir karar almasını engellemeyecektir.

7. Taraflar toplantısı niteliğini taşıyan Taraflar Konferansı, ilk toplantıda ithalat Taraflarının karar almasını kolaylaştıracak uygun işlemler ve mekanizmalar belirleyecektir.

Madde 11

GIDA YA DA YEM OLARAK YA DA İŞLEME İÇİN DOĞRUDAN KULLANIM AMAÇLI DEĞİŞTİRİLMİŞ CANLI ORGANİZMALAR İÇİN İŞLEMLER

1. Gıda ya da yem olarak ya da işleme için doğrudan kullanım amaçlı bir sınır ötesi harekete konu olabilecek bir değiştirilmiş canlı organizmanın pazara konulması da dahil olmak üzere ülke içindeki kullanımı hakkında nihai bir karar veren bir Taraf, bu kararı almasından itibaren on beş gün içerisinde diğer Taraflara Biyogüvenlik Takas Mekanizması aracılığı ile bilgi verecektir. Bu bilgiler en az Ek III'te belirtilmiş olan bilgileri içerecektir. Söz konusu Taraf, Sekreteryaya önceden Biyogüvenlik Takas Mekanizmasına erişimi olmadığını belirtmiş olan her bir Tarafın ulusal odak noktasına bilgilerin yazılı bir kopyasını verecektir. Bu hüküm alan denemelerine ilişkin kararları içermeyecektir.

2. Paragraf 1 altında bir karar veren Taraf başvuru sahibi tarafından sağlanan bilgilerin doğruluğu için yasal bir gereklilik olduğunu garanti edecektir.

3. Herhangi bir Taraf Ek II, paragraf (b)de tanımlanmış olan merciden ek bilgi isteyebilir.

4. Bir taraf gıda ya da yem olarak ya da işleme için doğrudan kullanım amaçlı değiştirilmiş canlı organizmalar hakkında kendi ulusal yasal çerçevesi altında bu Protokolün amacı ile uyumlu olan bir karar alabilir.

5. Her bir Taraf gıda ya da yem olarak ya da işleme için doğrudan kullanım amaçlı değiştirilmiş canlı organizmaların ithalatı için mevcut olan ulusal yasalarının, yönetmeliklerinin ve kılavuz hükümlerinin kopyalarını Biyogüvenlik Takas Mekanizmasına verecektir.

6. Gelişmekte olan bir Taraf ülke, ya da bir ekonomik geçiş içerisinde bulunan bir Taraf, yukarıda paragraf 4'te sözü geçen ulusal yasal çerçeveye sahip olmaması ve yerel

yasalarının oluşturulması sürecinde olması halinde, Biyogüvenlik Takas Mekanizması aracılığı ile, yukarıda verilmiş olan paragraf 1 altında hakkında bilgi sağlanmış olan gıda ya da yem olarak ya da işleme için doğrudan kullanım amaçlı bir değiştirilmiş canlı organizmanın ilk ithalinin öncesinde aşağıdakilere göre karar alacağını beyan edecektir:

(a) Ek III'ye göre gerçekleştirilen bir risk değerlendirmesi; ve

(b) İki yüz yetmiş günü aşmayan öngörülebilir bir zaman çerçevesi içerisinde alınmış olan bir karar.

7. Bir Tarafın kararını yukarıda verilmiş olan paragraf 6'ya göre bildirmemesi, aksi söz konusu Tarafça belirtilmediği sürece, gıda ya da yem olarak ya da işleme için doğrudan kullanım amaçlı bir değiştirilmiş canlı organizmanın ithalini kabul ettiğini ya da reddettiğini göstermeyecektir.

8. Yaşayan değiştirilmiş bir organizmanın insan sağlığı üzerindeki riskler de dahil olmak üzere ithalat Tarafındaki biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı üzerinde sahip olabileceği potansiyel olumsuz etkilerle ilgili yeterli bilimsel bilgi ve veri olmaması nedeniyle ortaya çıkan bilimsel belirsizlik, söz konusu Tarafın bu tür potansiyel olumsuz etkileri minimize etmek ya da bu tür etkilerden kaçınmak amacıyla, gıda ya da yem ya da işleme için doğrudan kullanım amaçlı bu değiştirilmiş canlı organizmanın ithaline ilişkin olarak bir karar almasını engellemeyecektir.

9. Bir Taraf, gıda veya yem olarak veya işleme için doğrudan kullanım amaçlı değiştirilmiş canlı organizmalara ilişkin mali ve teknik yardım ve kapasite oluşumu ihtiyaçlarını belirtebilir. Taraflar bu ihtiyaçların Madde 22 ve 28'e göre karşılanması için işbirliği yapacaklardır.

Madde 12

KARARLARIN YENİDEN İNCELENMESİ

1. Bir ithalat Tarafı, herhangi bir zamanda, insan sağlığı üzerindeki riskler de dahil olmak üzere, biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı üzerindeki potansiyel olumsuz etkiler hakkındaki yeni bilimsel bilgilerin ışığında, kasti sınır ötesi harekete ilişkin bir kararı yeniden inceleyebilir ve değiştirebilir. Bu durumda, söz konusu Taraf, otuz gün içerisinde, bu karara konu olan değiştirilmiş canlı organizmaların hareketlerini önceden bildirmiş olan herhangi bir bildirimde bulunan tarafa ve Biyogüvenlik Takas Mekanizmasına karar hakkında bilgi verecek ve bu kararın nedenlerini belirtecektir.

2. Bir ihracat Tarafı ya da bildirimde bulunan bir taraf, aşağıdakileri düşünmesi halinde, ithalat Tarafından Madde 10 altında almış olduğu bir kararı yeniden incelemesini isteyebilir:

(a) Koşullarda kararın dayandığı risk değerlendirmesini etkileyebilecek bir değişim oluşması; ya da

(b) Ek bir ilgili bilimsel ya da teknik bilginin elde edilmesi.

3. İthalat Tarafı bu tür bir isteğe doksan gün içerisinde yazılı olarak cevap verecek ve kararının nedenlerini belirtecektir.

4. İthalat Tarafı, kendi iradesi dahilinde, izleyen ithalatlar için bir risk değerlendirmesi isteyebilir.

Madde 13

BASİTLEŞTİRİLMİŞ İŞLEM

1. Bu Protokolün amacına uygun olarak değiştirilmiş canlı organizmaların güvenli kasti sınır ötesi hareketini garanti altına almak için yeterli tedbirin uygulanması koşuluyla, bir ithalat Tarafı Biyogüvenlik Takas Mekanizmasına aşağıdakileri önceden bildirebilir:

(a) Bu Tarafa yapılacak olan kasti sınır ötesi hareketlerin bu hareketin ithalat Tarafına bildirilmesi ile aynı zamanda gerçekleşebileceği durumlar; bu tür bildirimler aynı Tarafa izleyen benzer hareketler için de geçerli olabilir; ve

(b) Ön Bildirim Anlaşması sürecinden muaf tutulacak değiştirilmiş canlı organizmaların bu Tarafa yapılan ithalatı

2. Kasti bir sınır ötesi harekete ilişkin olarak Yukarıda paragraf 1(a)da sözü geçen bildirimlerde verilecek olan bilgiler Ek I'de tanımlanmış olan bilgiler olacaktır.

Madde 14

İKİLİ, BÖLGESEL VE ÇOK TARAFLI ANLAŞMALAR VE DÜZENLEMELER

1. Taraflar, değiştirilmiş canlı organizmaların kasti sınır ötesi hareketlerine ilişkin olarak bu Protokolün amaçları ile uyumlu olan ve Protokol tarafından sağlanandan daha düşük bir koruma düzeyine neden olmayan ikili, bölgesel ve çok taraflı anlaşmalara ve düzenlemelere girebilirler.

2. Taraflar, Biyogüvenlik Takas Mekanizması aracılığı ile birbirlerini bu Protokolün yürürlüğe girmesi öncesinde ya da sonrasında imzalamış oldukları bu tür ikili, bölgesel ve çok taraflı anlaşmalardan ve düzenlemelerden haberdar edeceklerdir.

3. Bu Protokolün hükümleri, bu anlaşma ya da düzenlemelerin tarafları arasında gerçekleşen ve bu tür anlaşma ve düzenlemelere göre yapılan kasti sınır ötesi hareketleri etkilemeyecektir.

4. Taraflardan herhangi biri kendi yasalarının kendisine yapılan belirli ithalatlar için geçerli olmasına karar verebilir; söz konusu Taraf bu tür bir kararını Biyogüvenlik Takas Mekanizmasına bildirecektir.

Madde 15

RİSK DEĞERLENDİRMESİ

1. Bu Protokole göre gerçekleştirilen risk değerlendirmesi bilimsel olarak etkin bir şekilde, EK III'ün hükümlerine göre ve kabul edilen risk değerlendirmesi teknikleri göz önünde bulundurularak yapılacaktır. Bu tür risk değerlendirmeleri değiştirilmiş canlı organizmaların, insan sağlığı üzerindeki riskler de göz önünde bulundurularak, biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı üzerinde sahip olabilecekleri potansiyel olumsuz etkilerin tanımlanması ve değerlendirilmesi amacıyla, en az Madde 8'e göre sağlanan bilgilere ve diğer mevcut bilimsel kanıtlara dayandırılacaktır.

2. İthalat Tarafı risk değerlendirmelerinin Madde 10 altında alınan kararlar için yapılmasını sağlayacaktır. İthalat Tarafı ihracatçının risk değerlendirmesi yapmasını şart koşabilir.

3. Risk değerlendirmesinin maliyeti, ithalatçı Tarafın böyle şart koşması halinde, bildirimci tarafından üstlenilecektir.

Madde 16

RİSK YÖNETİMİ

1. Taraflar, Sözleşmenin 8 (g) maddesini göz önünde bulundurarak, bu Protokolün risk değerlendirmesi hükümlerinde değiştirilmiş canlı organizmaların kullanımı, muamelesi ve sınır ötesi hareketi ile ilgili olarak tanımlanmış olan riskleri düzenlemek, yönetmek ve kontrol etmek amacıyla uygun olan mekanizmaları, önlemleri ve stratejileri kuracak ve idame ettirecektir.

2. Risk değerlendirmesine dayanan önlemler değiştirilmiş canlı organizmaların insan sağlığı da göz önüne alınarak, ithalat Tarafının sınırları içerisindeki biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı üzerindeki olumsuz etkilerini engellemek için gerekli olan ölçüde uygulanacaktır.

3. Taraflardan her biri, değiştirilmiş bir canlı organizmanın ilk kez çevreye serbest bırakılması öncesinde risk değerlendirmelerinin yapılmasını gerektiren önlemler de dahil olmak üzere, değiştirilmiş canlı organizmaların istem dışı sınır ötesi hareketlerinin önlenmesi için uygun olan tedbirleri alacaklardır.

4. Yukarıda yer alan paragraf 2'nin hükümlerine dokunmaksızın, Taraflardan her biri ister ithal edilmiş, ister yerel olarak geliştirilmiş olsun, değiştirilmiş bir canlı organizmanın amaçlanan kullanımına alınması öncesinde yaşam döngüsü ya da üreme zamanı ile uyumlu bir gözlem süresine tabi tutulduğunu garanti etmek için çaba gösterecektir.

5. Taraflar aşağıdaki amaçlarla işbirliği yapacaktır:

(a) İnsan sağlığı üzerindeki olumsuz etkileri de göz önünde bulundurularak, biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı üzerinde olumsuz etkilere sahip olabilecek olan değiştirilmiş canlı organizmaların ya da belirli değiştirilmiş canlı organizma özelliklerinin belirlenmesi; ve

(b) Bu tür değiştirilmiş canlı organizmaların ya da bu tür belirli özelliklerin muamelesine ilişkin uygun önlemlerin alınması.

Madde 17

İSTEM DIŞI SINIR ÖTESİ HAREKETLER VE ACİL DURUM ÖNLEMLERİ

1. Her bir Taraf, etkilenen ya da potansiyel olarak etkilenebilecek olan Devletleri, Biyogüvenlik Takas Mekanizmasını ve uygun olan durumlarda uluslar arası kuruluşları, bu Devletlerde insan sağlığı üzerindeki riskler de göz önünde bulundurularak, biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı üzerinde önemli olumsuz etkilere sahip olması muhtemel bir değiştirilmiş canlı organizmanın istem dışı sınır ötesi hareketine yol açan ya da açabilecek olan, kendi sınırları içinde çevreye salımla sonuçlanmış bir olay hakkında bilgi sahibi olması durumunda haberdar etmek için gerekli olan tedbirleri alacaktır. Bildirim söz konusu Tarafın yukarıda açıklanan durum hakkında bilgi sahibi olmasının hemen ardından yapılacaktır.

2. Taraflardan her biri, Protokolün kendisi için yürürlüğe girdiği tarihten daha geç olmamak üzere, Biyogüvenlik Takas Mekanizmasına bu Madde altında bildirim alınması amaçları dahilinde temas noktasını belirleyen ilgili detayları verecektir.

3. Yukarıdaki paragraf 1'den kaynaklı olarak yapılan herhangi bir bildirim aşağıdakileri içerecektir:

(a) Değiştirilmiş canlı organizmanın tahmini miktarı ve ilgili özellikleri ve / veya karakteristikleri ile ilgili mevcut bilgiler;

(b) Serbest kaldığı koşullar ve tahmini tarih ve kaynak Tarafta değiştirilmiş canlı organizmanın kullanımına ilişkin bilgiler;

(c) İnsan sağlığı üzerindeki riskler de dahil olmak üzere biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı üzerinde sahip olması muhtemel olan olumsuz etkiler hakkında mevcut olan bilgiler ve olası risk yönetimi önlemlerine ilişkin mevcut bilgiler;

(d) İlgili herhangi bir diğer bilgi; ve

(e) Daha fazla bilgi elde edilmesi için bir temas noktası.

4. İnsan sağlığı üzerindeki riskler de göz önüne alınarak, biyolojik çeşitlilik üzerinde yaratılabilecek herhangi bir önemli olumsuz etkinin minimize edilmesi için, yukarıda paragraf 1'de sözü geçen değiştirilmiş canlı organizmanın kendi sınırlarında serbest kalması olayının gerçekleştiği her bir Taraf, bu Devletlerin uygun tepkileri belirlemesine ve acil durum önlemleri de dahil olmak üzere gerekli eylemleri başlatmasına olanak vermek amacıyla, derhal etkilenen ve etkilenmesi muhtemel olan Devletlerle istişare edecektir.

Madde 18

MUAMELE, TAŞIMA, PAKETLEME VE TANIMLAMA

1. İnsan sağlığı da göz önünde bulundurularak, biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı üzerindeki olumsuz etkilerden kaçınmak için, Taraflardan her biri Protokol kapsamında istemli sınır ötesi harekete konu olan değiştirilmiş canlı organizmaların, ilgili uluslar arası kurallar ve standartlar da dikkate alınarak, güvenli şartlar altında muamelesini, paketlenmesini ve nakledilmesini şart koşmak için gerekli tedbirleri alacaktır.

2. Taraflardan her biri aşağıdakilerin yanında, en az aşağıda belirtildiği şekilde, dokümantasyonun gönderilmesini şart koşmak için gerekli tedbirleri alacaktır:

(a) Gıda ya da yem olarak ya da işleme için doğrudan kullanım amaçlı değiştirilmiş canlı organizmalara eşlik eden dokümantasyon, bunların değiştirilmiş canlı organizma içerebileceğini ve çevreye istemli olarak yerleştirilmelerinin amaçlanmadığını açıkça belirtecek; bunların yanı sıra daha fazla bilgi almak için temas kurulacak olan noktayı içerecektir. . Bu Protokolün Taraflarının toplantısı olan Taraflar Konferansı, bunların tanımlamasının ayrıntıları ve bu organizmaların ayırıcı kimlikleri dahil olmak üzere, bu amaç için gereken detaylı şartlar hakkında bu Protokolün yürürlüğe girmesinin ardından iki yıldan daha fazla olmayan bir süre içerisinde bir karar alacaktır;

(b) Kapalı kullanım amaçlı değiştirilmiş canlı organizmalara eşlik eden dokümantasyon, bunların değiştirilmiş canlı organizmalar olduğunu açık şekilde belirtecek ve bunların güvenli muamelesi, depolanması, nakli ve kullanımı için özel gereksinimleri , bu bilgilerin alınacağı kişinin adını ve adresini ve değiştirilmiş canlı organizmaların gönderildiği kurumun adı dahil olmak üzere daha fazla bilgi için temas kurulacak noktayı içerecektir.

(c) İthalat Tarafınca çevreye istemli olarak yerleştirilmesi amaçlanan değiştirilmiş canlı organizmalar ve Protokol kapsamı içerisindeki herhangi bir diğer değiştirilmiş canlı organizmaya eşlik eden dokümantasyon, bunların değiştirilmiş canlı organizma olduğunu açık biçimde belirtecek; tanımlamasını ve ilgili özellikleri ve / veya karakteristiklerini, güvenli muamelesi, depolanması, nakli ve kullanımı için gereksinimleri, daha fazla bilgi almak için temas noktasını ve, uygunsa ithalatçının ve ihracatçının adını ve adresini gösterecek; ve hareketin bu Protokolün ihracatçı için geçerli olan şartlarına uygun olduğu yolunda bir beyanname içerecektir.

3. Protokol Taraflarının toplantısı olarak görev yapan Taraflar Konferansı diğer ilgili uluslar arası mercilerle fikir alışverişi içerisinde, tanımlama, muamele, paketleme ve nakil uygulamalarına ilişkin standartlar geliştirilmesi ihtiyacını ve bunun yollarını değerlendirecektir.

Madde 19

YETKİLİ ULUSAL MERCİLER VE ULUSAL ODAK NOKTALARI

1. Taraflardan her biri kendi adına Sekreterya ile bağlantı kurmaktan sorumlu olacak bir ulusal odak noktası belirleyecektir. Taraflardan her biri aynı zamanda, bu Protokolün gerektirdiği idari işlevleri yerine getirmekten sorumlu olacak ve bu işlevler bağlamında kendisi adına hareket etmeye yetkili olacak bir ya da daha fazla sayıda yetkili ulusal merci görevlendirecektir. Bir Taraf hem odak noktası hem de yetkili ulusal merci yükümlülüklerinin yerine getirilmesi için tek bir kuruluş belirleyebilir.

2. Taraflardan her biri, bu Protokolün kendisi için yürürlüğe girdiği tarihten daha geç olmamak kaydıyla, Sekreteryaya odak noktası ve yetkili ulusal mercii ya da mercilerinin adlarını ve adreslerini bildirecektir. Taraflardan birinin birden fazla sayıda yetkili ulusal merci ataması halinde, Sekreteryaya ilgili bildirimle birlikte bu mercilerin sorumluluklarına ilişkin bilgi verecektir. Mümkün olan hallerde, bu bilgiler minimum olarak hangi değiştirilmiş canlı organizma türü için hangi yetkili merciin sorumlu olduğunu içerecektir. Tarafların her biri Sekreteryaya ulusal odak noktası görevlendirmesinde ya da yetkili ulusal merciinin ya da mercilerinin isimlerinde, adreslerinde ya da sorumluluklarında yapılan değişiklikleri bildirecektir.

3. Sekreterlik daha sonra Taraflara paragraf 2 altında elde etmiş olduğu bilgileri iletecek ve aynı zamanda bu bilgilere Biyogüvenlik Takas Mekanizması aracılığı ile erişilebilmesini sağlayacaktır.

Madde 20

BİLGİ PAYLAŞIMI VE BİYOGÜVENLİK TAKAS MEKANİZMASI

1. İşbu belge ile, Sözleşmede Madde 18, paragraf 3 altında belirtilmiş olan Takas Mekanizmasının bir parçası olarak, aşağıdaki amaçlar için bir Biyogüvenlik Takas Mekanizması kurulmuştur:

   (a) Değiştirilmiş canlı organizmalarla ilgili bilimsel, teknik, çevresel ve yasal bilgilerin ve bu organizmalara ilişkin deneyimlerin alışverişinin kolaylaştırılması;

   (b) Gelişmekte olan ülke Tarafların, özellikle de bunlar arasındaki en az gelişmiş olan Devletlerin ve gelişmekte olan küçük ada Devletlerinin ve orijin merkezi ve genetik çeşitliliğin merkezi durumunda olan ülkelerin ve de ekonomik geçiş yaşayan ülkelerin özel ihtiyaçları göz önünde bulundurularak, Taraflara Protokolün uygulanması konusunda yardımcı olunması.

2. Biyogüvenlik Takas Mekanizması, yukarıda, paragraf 1'de belirtilmiş olan amaçlar dahilinde bilginin kullanılabilir hale getirileceği bir araç olarak görev yapacaktır. Bu mekanizma Taraflarca Protokolün uygulanmasına ilişkin olarak sağlanmış olan bilgilere erişim sağlayacaktır. Aynı zamanda, mümkün olan hallerde, diğer uluslar arası biyogüvenlik bilgi değişimi mekanizmalarına da erişim temin edecektir.

3. Gizli bilgilerin korunması hakkı saklı tutulmak şartıyla, her bir Taraf Biyogüvenlik Takas Mekanizmasına bu protokol altında sağlanması gerekli olan her türlü bilgiyi, ve bu bilgilerin yanı sıra aşağıdakileri sağlayacaktır:

(a) Protokolün uygulanmasına ilişkin olarak mevcut bulunan herhangi bir yasa, yönetmelik ve kılavuz ve bunların yanısıra Taraflarca Ön Bildirim Anlaşması işlemleri için gerek duyulan bilgiler;

(b) Tüm ikili, bölgesel ve çok taraflı anlaşmalar ve düzenlemeler;

(c) Kendi yasal süreçleriyle ve Madde 15'e göre değiştirilmiş canlı organizmalara ilişkin olarak gerçekleştirilen risk değerlendirmelerinin ya da çevresel incelemelerin, mümkün olan hallerde, bunların ürünlerine yani değiştirilmiş canlı organizma kaynaklı, modern biyoteknoloji kullanılarak elde edilmiş olan çoğalabilir genetik malzemenin yeni kombinasyonlarını içeren işlenmiş materyallere ilişkin bilgileri de kapsayan özetleri;

(d) Değiştirilmiş canlı organizmaların ithaline ya da serbest bırakılmasına ilişkin nihai kararları; ve

(e) Kendisi tarafından Madde 33'e göre sunulmuş olan ve Ön Bildirim Anlaşması işlemlerinin uygulanmasını da içeren raporlar.

4. Biyogüvenlik Takas Mekanizmasının çalışma biçimleri, faaliyetlerine ilişkin raporlar da dahil olmak üzere, Taraflar toplantısı olarak görev yapan Taraflar Konferansı tarafından ilk toplantısında değerlendirilecek ve daha sonra inceleme altında tutulacaktır.

Madde 21

GİZLİ BİLGİ

1. İthalat Tarafı bildirimcinin bu Protokolün işlemleri altında sunulan ya da ithalat Tarafınca Protokolün Ön Bildirim Anlaşması sürecinin bir parçası olarak ihtiyaç duyulan bilgileri gizli olarak işlem görecek şeklinde tanımlamasına izin verecektir. Bu tür durumlarda istek üzerine sebepler verilecektir.

2. İthalat tarafı, bildirimci tarafından gizli olarak tanımlanan bilgilerin bu tür bir uygulamayı gerektirmediğine karar vermesi halinde, bildirimci ile istişarede bulunacak ve herhangi bir ifşaat öncesinde bildirimciyi kararından haberdar edecek ve istek üzerine bu kararın nedenlerini belirtecek ve bildirimciye karar hakkında ifşaat öncesinde dahili bir görüşme ve istişare yapılması için fırsat tanıyacaktır.

3. Her bir Taraf bu Protokol altında alınan gizli bilgileri, Protokolün Ön Bildirim Anlaşması süreci kapsamında alınan bilgiler de dahil olmak üzere koruyacaktır. Tarafların her biri bu bilgilerin korunması için işlemlere sahip olduğunu garanti edecek ve bu bilgilerin gizliliğini kendi ülkesinde üretilen değiştirilmiş canlı organizmalara ilişkin gizli bilgiler için kullandığından daha az istenir olmayan bir biçimde koruyacaktır.

4. İthalat tarafı bu bilgileri bildirimcinin yazılı olurunu almadığı sürece ticari bir amaç için kullanmayacaktır.

5. Bildirimci bildirimini geri çekerse ya da geri çekmişse, ithalat Tarafı ticari ve endüstriyel bilgilerin gizliliğine, söz konusu tarafın ve bildirimcinin gizliliği hakkında anlaşmazlık yaşadığı bilgilerin yanı sıra araştırma ve geliştirme bilgileri de dahil olmak üzere, saygı gösterecektir.

6. Yukarıda paragraf 5'te yer alanlara aykırı düşmeksizin, aşağıdaki bilgiler gizli olarak kabul edilmeyecektir:

(a) Bildirimde bulunanın adı ve adresi;

(b) Değiştirilmiş canlı organizmaya ya da organizmalara ilişkin genel bir açıklama;

(c) İnsan sağlığı üzerindeki riskler de göz önünde bulundurularak, biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı üzerindeki etkilere ilişkin risk değerlendirmesinin özeti; ve

(d) Acil durumlarda uygulanacak olan her tür yöntem ve planlar.

Madde 22

KAPASİTE OLUŞTURULMASI

1. Taraflar, bu Protokolün gelişmekte olan ülke Taraflarda, özellikle de bunlardan en az gelişmiş olanları ve gelişmekte olan küçük ada Devletlerinde ve ekonomik geçiş yaşayan ülkelerde etkin bir şekilde uygulanması amacıyla, biyogüvenlik için gerekli olan ölçüde biyoteknoloji de dahil olmak üzere, insan kaynaklarının ve kurumsal kapasitelerin mevcut küresel, bölgesel, alt bölgesel ve ulusal kurum ve kuruluşlar aracılığıyla ve uygunsa, özel sektör katılımının kolaylaştırılması yoluyla geliştirilmesi ve güçlendirilmesi için işbirliği yapacaklardır.

2. Yukarıda, paragraf 1'de sözü edilenlerin gerçekleştirilmesi için, işbirliği ile ilgili olarak, gelişmekte olan ülkelerin, özellikle de bunlardan en az gelişmiş olanların ve gelişmekte olan küçük ada Devletlerin Sözleşmenin ilgili hükümlerine göre mali kaynaklar ve teknolojiye ve know – how'a erişim ihtiyaçları, biyogüvenlikte kapasite oluşturulması için tamamen göz önünde bulundurulacaktır. Kapasite oluşturmak için yapılan işbirliği, her bir tarafın farklı durum, kapasite ve ihtiyaçlarına bağlı olarak uygun ve güvenli biyoteknoloji yönetiminde ve biyogüvenlik için risk değerlendirmesi ve risk yönetiminin kullanılmasında bilimsel ve teknik eğitimi ve biyogüvenlikle ilgili teknolojik ve kurumsal kapasitelerin zenginleştirilmesini içerecektir. Ekonomik geçiş yaşamakta olan Tarafların ihtiyaçları da bu tür biyogüvenlik kapasitesi oluşturma süreçlerinde tamamen göz önünde tutulacaktır.

Madde 23

KAMU BİLİNCİ VE KATILIMI

1. Taraflar:

(a) İnsan sağlığı üzerindeki riskler de göz önüne alınarak, değiştirilmiş canlı organizmaların biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı ile ilgili olarak güvenli nakli, muamelesi ve kullanımı ile ilgili kamu bilincini, eğitimini ve katılımını teşvik edecek ve kolaylaştıracaktır;

(b) Kamu bilinci ve eğitiminin bu Protokole göre ithal edilebileceği belirlenmiş olan değiştirilmiş canlı organizmalara ilişkin bilgiye erişimi kapsamasına gayret gösterecektir;

2. Taraflar, ilgili yasa ve yönetmeliklerine göre, değiştirilmiş canlı organizmalara ilişkin karar alma süreci içerisinde kamu ile istişarede bulunacak ve bu kararların sonuçlarını kamuya açıklarken Madde 21 altında belirtilmiş olan gizli bilgilere saygılı kalacaklardır.

3. Her bir Taraf kamuoyunu Biyogüvenlik Takas Mekanizmasına erişim için kamu tarafından kullanılabilecek araçlar konusunda bilgilendirmeye gayret gösterecektir.

Madde 24

TARAF OLMAYANLAR

1. Değiştirilmiş canlı organizmaların Taraflar ve Taraf olmayanlar arasındaki sınır ötesi hareketleri bu Protokolün amacı ile uyumlu olacaktır. Taraflar, taraf olmayanlarla bu tür sınır ötesi hareketlerle ilgili olarak ikili, bölgesel ve çok taraflı anlaşmalar ve düzenlemeler imzalayabilirler.

2. Taraflar Taraf olmayanları bu Protokole katılmak ve kendi ulusal yargı alanları içerisinde çevreye serbest bırakılan, bu alan içerisine taşınan ya da bu alandan

çıkartılan değiştirilmiş canlı organizmalar konusunda Biyogüvenlik Takas Mekanizmasına bilgi vermeye teşvik edeceklerdir.

Madde 25

YASADIŞI SINIR ÖTESİ HAREKETLER

1. Her bir Taraf, değiştirilmiş canlı organizmaların, Protokolün uygulanması için alınmış olan kendi yerel önlemlerine aykırı şekilde gerçekleştirilen sınır ötesi hareketlerinin engellenmesi ve mümkün olması halinde cezalandırılması için uygun yerel tedbirler benimseyecektir. Bu tür hareketler yasadışı sınır ötesi hareketler olarak addedilecektir.
2. Yasadışı bir sınır ötesi hareket halinde, etkilenen Taraf, menşe Taraftan söz konusu değiştirilmiş canlı organizmanın, duruma göre geri alma ya da yok etme yoluyla, masrafı menşe Tarafa ait olmak üzere, ortadan kaldırılmasını isteyebilir.
3. Taraflardan her biri Biyogüvenlik Takas Mekanizmasına kendisi ile ilgili olarak gelişen yasadışı sınır ötesi hareketler hakkında bilgi verecektir.

Madde 26

SOSYO-EKONOMİK DEĞERLENDİRME

1. Taraflar, bu Protokol ya da bu Protokolün uygulanması için kendi ülkesinde almış olduğu tedbirler altında bir ithalat kararına varmadan önce, uluslar arası yükümlülükleri ile uyumlu olarak, değiştirilmiş canlı organizmaların biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı üzerindeki etkisinden kaynaklanan sosyo-ekonomik bedelleri, özellikle de biyolojik çeşitliliğin yerli ve yerel topluluklar için değeri bakımından göz önüne alabilir.
2. Taraflar özellikle yerli ve yerel topluluklar üzerinde değiştirilmiş canlı organizmaların neden olduğu sosyo ekonomik etkiler hakkında araştırma ve bilgi değişimi bakımından işbirliği yapmaya gayret gösterecektir.

Madde 27

SORUMLULUK VE TAZMİNAT

Bu Protokolün Taraflarının toplantısı görevi gören Taraflar Konferansı ilk toplantısında değiştirilmiş canlı organizmaların sınır ötesi hareketlerinden kaynaklanan zararın sorumluluğu ve tazmin edilmesi alanında, bu konularla ilgili olarak uluslar arası hukukta devam etmekte olan süreçleri analiz ederek ve göz önünde bulundurarak uluslar arası kuralların ve işlemlerin uygun bir şekilde değerlendirilmesi için bir süreç benimseyecek ve bu süreci dört yıl içerisinde tamamlamaya çaba gösterecektir.

Madde 28

MALİ MEKANİZMA VE KAYNAKLAR

1. Bu Protokolün uygulanması için gerekli olan mali kaynaklar görüşülürken, Taraflar Sözleşmenin 20. Maddesini göz önünde bulunduracaktır.

2. Sözleşmenin 21 numaralı maddesinde belirlenmiş olan mali mekanizma, çalışmasında kullanılan kurumsal yapı aracılığı ile, bu Protokolün mali mekanizması olacaktır.

3. Bu Protokolün 22 numaralı maddesinde sözü geçen kapasite oluşumu ile ilgili olarak, bu Protokolün Taraflar toplantısı olarak görev yapan Taraflar Konferansı, yukarıda, paragraf 2de sözü geçen mali mekanizma ile ilgili rehber sağlanmasında, Taraflar Konferansının görüşüne sunulmak üzere gelişmekte olan ülke Taraflar, özellikle de en az gelişmiş ülkeler ve küçük ada ülkeleri tarafından ihtiyaç duyulan mali kaynakları göz önünde bulunduracaklardır.

4. Yukarıda verilmiş olan 1 numaralı paragraf kapsamında, Taraflar aynı zamanda gelişmekte olan ülke Tarafların, özellikle de en az gelişmiş olan Devletlerin ve küçük ada Devletlerinin, ve ekonomik geçiş yaşayan ülkelerin ihtiyaçlarını bu Protokolün uygulanması amaçları dahilinde kapasite oluşturma gereklerinin tanımlanması ve uygulanması çabalarında göz önünde tutacaklardır.

5. Taraflar Konferansının ilgili kararlarında Sözleşmenin mali mekanizmasına ilişkin olarak yer alan rehber, bu Protokolün kabul edilmesinden önce üzerinde anlaşmaya varılmış olanlar da dahil olmak üzere gerekli değişiklikler yapılarak bu Maddenin hükümleri için de uygulanacaktır.

6. Bu Protokolün hükümlerinin uygulanması için mali ve teknolojik kaynaklar çok taraflı, ikili ve bölgesel kanallarla gelişmiş ülke Taraflarca sağlanabilir ve gelişmekte olan ülke Taraflar ve ekonomik geçiş yaşayan Taraflar bu kaynaklardan yararlanabilirler.

Madde 29

TARAFLAR TOPLANTISI OLARAK GÖREV GÖREN TARAFLAR KONFERANSI

1. Taraflar Konferansı bu Protokolün Taraflarının toplantısı olarak görev yapacaktır.

2. Bu Protokole Taraf olmayan Sözleşme Tarafları, bu Protokolün Taraflarının toplantısı olarak görev yapan Taraflar Konferansının herhangi bir toplantısına gözlemci olarak katılabilirler. Taraflar Konferansı bu Protokolün Taraflarının toplantısı olarak görev yaptığında, bu Protokol altında alınacak olan kararlar yalnızca Protokol Taraflarınca alınacaktır.

3. Taraflar Konferansı bu Protokolün taraflarının toplantısı olarak görev yaptığında, Taraflar Konferansı bürosunun bir Sözleşme Tarafını temsil eden ancak o zamanda bu Protokole Taraf olmayan herhangi bir üyesinin yerini Protokol Tarafları arasından yine Protokol Taraflarınca seçilecek olan bir üye alacaktır.

4. Bu Protokolün Taraflarının toplantısı olarak görev yapan Taraflar Konferansı bu Protokolün uygulanmasını düzenli olarak inceleme altında tutacak ve kendi görev emri dahilinde, etkin olarak uygulanmasını desteklemek için gerekli olan kararları alacaktır. Bu Protokolle kendisine verilmiş olan fonksiyonları yerine getirecek ve:

    (a) Bu Protokolün uygulanması için gerekli olan tüm konularda önerilerde bulunacak;

    (b) Bu Protokolün uygulanması için gerekli görülen yan mercileri kuracak;

    (c) Uygun olan yerlerde yetkili uluslar arası kuruluşlar ve hükümetler arası merciler ve sivil toplum kuruluşlarının hizmetlerini ve işbirliğini ve bunlar tarafından sağlanan bilgileri edinecek ve kullanacak;

    (d) Bu Protokolün 33 numaralı maddesine göre sunulacak olan bilgileri iletmek için gerekli olan formu ve aralıkları belirleyecek ve bu bilgileri ve herhangi bir yan merci tarafından sunulan raporları görüşecek;

(e) İhtiyaç halinde, bu Protokolün uygulanması için gerekli addedilen, yeni ekleri, Protokolde ve eklerinde önerilen değişiklikleri görüşecek ve kabul edecek; ve

(f) Bu Protokolün uygulanması için gerekli olabilecek diğer işlevleri yerine getirecektir.

5. Taraflar Konferansı iç tüzüğü ve Sözleşmenin mali kuralları, bu Protokolün Taraflarının toplantısı görevi yapan Taraflar Konferansı tarafından aksine karar verilmediği sürece, gereken değişiklikler yapılarak, bu Protokol altında da uygulanacaktır.

6. Bu Protokolün Taraflarının toplantısı görevini yapan Taraflar Konferansının ilk toplantısı Sekreterya tarafından Taraflar Konferansının bu Protokolün yürürlüğe girdiği tarihten sonra planlanan ilk toplantısı ile bağlantılı olarak toplanacaktır. Bu Protokolün Taraflarının toplantısı görevini yapan Taraflar Konferansının daha sonraki olağan toplantıları, bu Protokolün Taraflarının toplantısı görevini yapan Taraflar Konferansınca aksi yönde karar alınmadığı sürece, Taraflar Konferansının olağan toplantıları ile bağlantılı olarak gerçekleşecektir.

7. Bu Protokolün Taraflarının toplantısı görevini gören Taraflar Konferansının olağanüstü toplantıları Bu Protokolün Taraflarının toplantısı görevini gören Taraflar Konferansı tarafından gerekli görülen diğer zamanlarda, ya da herhangi bir Tarafın yazılı isteği üzerine, bu isteğin Sekreterya tarafından Taraflara iletilmesinden sonraki altı ay içerisinde Tarafların üçte biri tarafından desteklenmesi şartıyla, gerçekleştirilecektir.

8. Birleşmiş Milletler, bu kuruluşun uzmanlaşmış kurumları ve Uluslar arası Atom Enerjisi Kurumu ve bunların yanı sıra bu kurumların üyeleri veya gözlemcileri olan ancak Sözleşmeye taraf olmayan Devletler , bu Protokolün taraflarının toplantısı görevini yapan Taraflar Konferansı toplantılarında gözlemci olarak temsil edilebilirler. İster ulusal, ister uluslar arası, ister sivil ister hükümete bağlı olsun, bu Protokolün kapsamında yer alan konular hakkında uzmanlaşmış olan ve Sekreteryaya bu Protokolün Taraflar toplantısı görevini yapan Taraflar Konferansında gözlemci olarak temsil edilme isteğini iletmiş olan herhangi bir merci ya da kurum, mevcut Taraflardan en az üçte biri itiraz etmediği sürece, bu toplantıda gözlemci düzeyinde temsil edilebilir. Bu Madde ile başka bir yol sağlanmadığı sürece, gözlemcilerin izin alması ve katılımı yukarıda paragraf 5te belirtilmiş olan iç tüzük kurallarına tabi olacaktır.

Madde 30

YAN MERCİLER

1. Sözleşme altında veya tarafınan kurulmuş olan herhangi bir yan merci, Taraflar toplantısı görevini yapan Taraflar Konferansında alınan bir karar üzerine, Protokole hizmet edebilir, bu durumda Taraflar toplantısı bu merciin gerçekleştireceği işlevleri belirleyecektir.

2. Bu Protokole Taraf olmayan Sözleşme Tarafları bu tür yan mercilerin herhangi bir toplantısına gözlemci olarak katılabilir. Sözleşmenin bir yan mercii bu Protokol için bir yan merci olarak hizmet verdiğinde, Protokol altındaki kararlar yalnızca Protokol Taraflarınca alınacaktır.

3. Sözleşmenin yan mercilerinden biri bu Protokolle ilgili konulara ilişkin görevlerini yerine getirirken, Sözleşmeye Taraf olan, ancak Protokole Taraf olmayan bir Tarafı temsil eden yan merci bürosunun herhangi bir üyesinin yerini, Protokol Taraflarınca kendi içlerinden seçilecek olan bir üye alacaktır.

Madde 31

SEKRETERYA

1. Sözleşmenin 24 numaralı Maddesiyle kurulmuş olan Sekreterya bu Protokolün Sekreteryası olarak hizmet verecektir.
2. Sözleşmenin 24 numaralı Maddesinin Sekreteryanın işlevleri hakkındaki 1 numaralı paragrafı gerekli değişiklikler yapılarak bu Protokol için de uygulanacaktır.
3. Ayrı oldukları sürece, bu Protokolün Sekreterya hizmetlerinin maliyetleri bu Protokolün Taraflarınca karşılanacaktır. Bu Protokolün Taraflarının toplantısı olarak görev yapan Taraflar Konferansı ilk toplantısında bu amaç için gerekli olan bütçe düzenlemeleri hakkında karar verecektir.

Madde 32

SÖZLEŞME İLE İLİŞKİ

Bu Protokolde aksi belirtilmediği sürece, Sözleşmenin Protokollerine ilişkin hükümleri bu Protokole uygulanacaktır.

Madde 33

İZLEME VE RAPOR VERME

Taraflardan her biri bu Protokol altındaki yükümlülüklerinin yerine getirilmesini izleyecek ve bu Protokolün Taraflarının toplantısı olarak görev yapan Taraflar Konferansı tarafından belirlenecek olan aralıklarda bu Protokolün Taraflarının toplantısı olarak görev yapan Taraflar Konferansına Protokolün uygulanması için almış olduğu önlemler konusunda rapor verecektir.

Madde 34

UYUM

Bu Protokolün taraflarının toplantısı olarak görev yapan Taraflar Konferansı ilk toplantısında bu Protokolün hükümlerine uyulmasının teşvik edilmesi ve uyumsuzluk vakalarının hedef alınması amaçlı işbirliği süreçlerini ve kurumsal mekanizmaları görüşecek ve onaylayacaktır. Bu süreçler ve mekanizmalar uygun olan yerlerde tavsiye ya da yardım teklif edilmesi hükümlerini de içerecektir. Bunlar Sözleşmenin 27 numaralı maddesiyle belirlenmiş olan anlaşmazlıkların çözümlenmesi işlemlerinden ve mekanizmalarından ayrı olacak ve bunlarla verilen haklar saklı kalacaktır.

Madde 35

DEĞERLENDİRME VE İNCELEME

Bu Protokolün Taraflarının toplantısı olarak görev yapan Taraflar Konferansı bu Protokolün yürürlüğe girmesinden beş yıl sonra ve bu süre sonrasında en az beş yılda bir Protokolün etkinliği hakkında, işlemlerinin ve eklerinin değerlendirilmesini de içeren bir değerlendirme yapacaktır.

Madde 36

İMZA

Bu Protokol Devletlerin ve bölgesel ekonomik entegrasyon kuruluşlarının imzasına Nairobi'de 15 – 26 Mayıs 2000 tarihleri arasında ve New York'daki Birleşmiş Milletler Merkezinde 5 Haziran 2000 – 4 Haziran 2001 tarihleri arasında açılacaktır.

Madde 37

YÜRÜRLÜĞE GİRME

1. Bu Protokol ellinci onay, kabul, onama ya da rıza gösterme aracının Sözleşmeye taraf olan Devletler ya da bölgesel ekonomik entegrasyon kuruluşları tarafından verilmesinden sonraki doksanıncı günde yürürlüğe girecektir.
2. Bu Protokol, bu Protokolü onaylayan, kabul eden, onayan ya da bu Protokole rıza gösteren bir Devlet ya da bölgesel ekonomik entegrasyon kuruluşu için yukarıda verilmiş olan 1 numaralı paragrafa uygun olarak, söz konusu devlet ya da bölgesel ekonomik entegrasyon kuruluşunun kabul, onay, onama ya da rıza gösterme aracını iletmesinden sonraki doksanıncı günde, ya da bu Protokolün söz konusu devlet ya da bölgesel ekonomik entegrasyon kuruluşu için yürürlüğe girdiği tarihte, bu tarihlerden hangisinin daha geç olduğuna bağlı olarak, geç olan tarihte yürürlüğe girecektir.
3. Yukarıda verilmiş olan 1 ve 2 numaralı paragrafların amaçları dahilinde, bir bölgesel ekonomik entegrasyon kuruluşu tarafından iletilen bir araç bu kuruluşa üye olan Devletler tarafından iletilen araca ek olarak sayılmayacaktır.

Madde 38

İHTİRAZ KAYDI

Bu Protokole herhangi bir ihtiraz kaydı yapılamaz.

Madde 39

ÇEKİLME

1. Bu Protokolün bir Taraf için yürürlüğe girmesinden iki yıl sonraki herhangi bir zamanda, söz konusu Taraf Garantöre yazılı bildirimde bulunmak şartıyla Protokolden çekilebilir.
2. Bu tür bir çekilme, Garantör tarafından alındığı tarihten sonraki bir yıl bittiğinde ya da çekilme bildiriminde belirtilmiş olan daha geç bir tarihte gerçekleşecektir.

Madde 40

OTANTİK METİNLER

Bu Protokolün Arapça, Çince, İngilizce, Fransızca, Rusça ve İspanyolca olarak hazırlanmış olan metinlerin eşdeğer olarak otantik olduğu orijinali Birleşmiş Milletler Genel Sekreteryası tarafından korunacaktır.

Ek I

MADDE 8, 10 VE 13 ALTINDA BİLDİRİMLERDE BULUNMASI GEREKEN BİLGİLER

(a) İhracatçının adı, adresi ve temas detayları

(b) İthalatçının adı, adresi ve temas detayları

(c) Değiştirilmiş canlı organizmanın adı ve tanımlaması, varolması halinde ihracat Devletindeki değiştirilmiş canlı organizmanın biyogüvenlik düzeyinin yerel sınıflandırması

(d) Bilinmesi halinde sınır ötesi hareket için amaçlanan tarih ya da tarihler

(e) Biyogüvenliğe ilişkin olarak alıcı organizmanın ya da ebeveyn organizmaların sınıflandırma durumu, genel adı, toplanma ya da elde edilme noktası ve özellikleri.

(f) Bilinmesi halinde, alıcı organizmanın ve / veya ebeveyn organizmaların menşe merkezi ve genetik çeşitlilik merkezleri ve organizmaların yaşayabileceği ya da üreyebileceği habitatlara ilişkin bir açıklama

(g) Verici organizmanın ya da biyogüvenlikle ilgili organizmaların sınıflandırma durumu, genel adı, toplama ya da elde etme noktası ve özellikleri

(h) Uygulanan nükleik asidin ya da değişikliğin, kullanılan tekniğin ve değiştirilmiş canlı organizmanın sonuçta edindiği özelliklerin açıklaması

(i) Değiştirilmiş canlı organizma ve bundan elde edilen ürünler yani değiştirilmiş canlı organizma kaynaklı, modern biyoteknoloji kullanılarak elde edilmiş olan çoğalabilir genetik malzemenin yeni kombinasyonlarını içeren işlenmiş materyaller için amaçlanan kullanım,

(j) Nakledilecek olan değiştirilmiş canlı organizma miktarı ya da hacmi

(k) Ek II ile uyumlu olan daha önce yapılmış ve mevcut risk değerlendirmesi raporu

(l) Mümkün olan yerlerde ambalajlama, etiketleme, dokümantasyon, imha ve ihtiyat işlemleri de dahil olmak üzere, önerilen güvenli muamele, depolama, nakil ve kullanım yöntemleri;

(m) Değiştirilmiş canlı organizmanın ihracat Devletindeki yasal durumu (örneğin ihracatçı Devlette yasaklanıp yasaklanmadığı, diğer sınırlamalar olup olmadığı ya da genel çevreye salım için onaylanıp onaylanmadığı) ve, değiştirilmiş canlı organizmanın ihracatçı devlette yasaklanmış olması halinde, bu yasaklamanın nedeni ya da nedenleri

(n) İhracatçı tarafından diğer Devletlere nakledilecek olan değiştirilmiş canlı organizma ile ilgili olarak yapılan herhangi bir bildirimin sonucu ve amacı

(o) Yukarıdaki bilgilerin olaylara dayanarak doğru olduğuna ilişkin bir beyanname.

Ek II

GIDAVEYA YEM OLARAK VEYA İŞLEME İÇİN DOĞRUDAN KULLANIM AMAÇLI DEĞİŞTİRİLMİŞ CANLI ORGANİZMALAR İÇİN MADDE 11 ALTINDA GEREKLİ OLAN BİLGİLER

(a) Yerel kullanıma ilişkin bir karar için başvuruda bulunanın ismi ve temas detayları

(b) Karardan sorumlu olan merciin adı ve temas detayları

(c) Değiştirilmiş canlı organizmanın adı ve tanımlaması

(d) Genetik değişikliğin, kullanılan tekniğin ve değiştirilmiş canlı organizmada ortaya çıkan sonuç özelliklerin tanımlanması

(e) Değiştirilmiş canlı organizmanın herhangi bir ayırıcı özelliğinin tanımlaması

(f) Alıcı organizmanın ya da ebeveyn organizmaların biyogüvenlikle ilgili sınıflandırma düzeyi, genel adı, toplama ya da elde etme noktası ve özellikleri

(g) Bilinmesi halinde, alıcı organizmanın ve / veya ebeveyn organizmaların menşe merkezleri ve genetik çeşitlilik merkezleri ve organizmaların yaşayabileceği ve üreyebileceği habitatın tanımlaması

(h) Verici organizmanın ya da biyogüvenlikle ilgili organizmaların sınıflandırma durumu, genel adı, toplama ya da elde etme noktası ve özellikleri.

(i) Değiştirilmiş canlı organizmanın onaylanmış kullanımları

(j) Bu Protokolün II numaralı Ekine uygun bir risk değerlendirmesi raporu

(k) Uygun olan yerlerde, paketleme, etiketleme, dokümantasyon, imha ve ihtiyat işlemleri de dahil olmak üzere, güvenli muamele, depolama, nakil ve kullanım için önerilen yöntemler.

Ek III

MADDE 15 ALTINDA RİSK DEĞERLENDİRMESİ

Amaç

1. Bu Protokol altında gerçekleştirilen risk değerlendirmesinin amacı değiştirilmiş canlı organizmaların potansiyel alıcı çevredeki biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı üzerindeki potansiyel olumsuz etkilerinin insan sağlığı üzerindeki riskler de göz önüne alınarak tanımlanması ve değerlendirilmesidir.

Risk değerlendirmesinin kullanılması

2. Risk değerlendirmesi, diğerlerinin yanı sıra, yetkili merciler tarafından değiştirilmiş canlı organizmalara ilişkin bilinçli kararlar alınması için kullanılır.

Genel Prensipler

3. Risk değerlendirmesi bilimsel olarak etkin ve şeffaf bir biçimde gerçekleştirilmeli ve ilgili uluslar arası kuruluşların uzman tavsiyelerini ve bunlar tarafından geliştirilen rehberleri göz önünde bulundurabilmelidir.

4. Bilimsel bilgi ya da bilimsel fikir birliği eksikliğinin belirli bir risk seviyesini, bir riskin varolmadığını ya da kabul edilebilir bir riskin varlığını gösteriyor olarak yorumlanması gerekmez.

5. Değiştirilmiş canlı organizmalarla ya da bunların ürünleriyle, yani değiştirilmiş canlı organizma kaynaklı, modern biyoteknoloji kullanılarak elde edilmiş olan çoğalabilir genetik malzemenin yeni kombinasyonlarını içeren işlenmiş materyallerle ilgili riskler değiştirilmemiş alıcılar ya da ebeveyn organizmalar tarafından olası potansiyel alıcı çevrede neden olunan riskler kapsamında değerlendirilmelidir.

6. Risk değerlendirmesi vaka vaka gerçekleştirilmelidir. Gerekli olan bilgilerin doğası ve detay düzeyi değiştirilmiş canlı organizmaya, bu organizmanın amaçlanan kullanımına ve olası potansiyel alıcı çevreye bağlı olarak vakadan vakaya değişebilir.

Metodoloji

7. Risk değerlendirmesi süreci bir taraftan değerlendirme süreci içerisinde tanımlanabilecek ve istenebilecek olan özel konular hakkında daha fazla bilgiye ihtiyaç duyulmasına neden olabilirken diğer taraftan diğer konularla ilgili bilgiler bazı durumlarda konuyla ilgili olmayabilir.

8. Risk değerlendirmesi, amacına ulaşmak için uygun biçimde aşağıdaki basamaklardan oluşur:

(a) Olası potansiyel alıcı çevrede, insan sağlığı üzerindeki riskler de göz önünde bulundurularak, biyolojik çeşitlilik üzerinde olumsuz etkilere sahip olabilecek değiştirilmiş canlı organizma ile ilgili yeni genotipik ve fenotipik özelliklerin belirlenmesi

(b) Farkına varılan bu olumsuz etkilerin ortaya çıkma olasılığının, olası potansiyel alıcı çevrenin değiştirilmiş canlı organizmaya maruz bırakılma düzeyi ve türü de göz önüne alınarak, değerlendirilmesi.

(c) Bu olumsuz etkilerin gerçekleşesi halinde ortaya çıkacak sonuçların değerlendirilmesi

(d) Tanımlanan olumsuz etkilerin ortaya çıkış olasılığının ve sonuçlarının değerlendirilmesine dayanarak, değiştirilmiş canlı organizmanın neden olduğu genel riskin tahmin edilmesi

(e) Gereken hallerde risklerin yönetilmesine ilişkin stratejilerin belirlenmesi de dahil olmak üzere, bu risklerin kabul edilebilir ya da yönetilebilir olup olmadığına ilişkin tavsiyede bulunulması; ve

(f) Risk düzeyine ilişkin bir belirsizlik olması halinde, ilgili özel konular hakkında daha fazla bilgi istenmesi ya da uygun risk yönetimi stratejilerinin uygulanması ve / veya değiştirilmiş canlı organizmanın alıcı çevre içerisinde gözlenmesi yoluyla bu konu ele alınabilir.

Dikkate alınacak Noktalar

1. Vakaya bağlı olarak, risk değerlendirmesinde aşağıdaki konuların özellikleri ile ilgili olan teknik ve bilimsel detaylar göz önünde bulundurulur:

(a) Alıcı organizma ya da ebeveyn organizmalar: Alıcı organizmanın ya da ebeveyn organizmaların, bilinmesi halinde sınıflandırma durumu, genel adı, kaynağı, menşe merkezleri ve genetik çeşitlilik merkezleri de dahil, biyolojik özellikleri ve organizmaların yaşayabileceği ya da üreyebileceği habitatın tanımlaması.

(b) Verici organizma ya da organizmalar: Verici organizmaların sınıflandırma durumu ve genel adı, kaynağı ve ilgili biyolojik özellikleri;

(c) Taşıyıcı: Taşıyıcının tanımlamasını, varolması halinde kaynağını ya da menşeini ve konukçu aralığını içeren özellikleri

(d) Yerleştirme ya da yerleştirmeler ve / veya değiştirme özellikleri: Yerleştirilen nükleik asidin ve belirlediği işlevin genetik özellikleri, ve / veya yapılan değişikliğin özellikleri;

(e) Değiştirilmiş canlı organizma: Değiştirilmiş canlı organizmanın tanımlaması ve değiştirilmiş canlı organizmanın ve alıcı organizmanın ya da ebeveyn organizmaların biyolojik özellikleri arasındaki farklılıklar;

(f) Değiştirilmiş canlı organizmanın teşhis ve tesbiti: Önerilen teşhis ve tesbit yöntemleri ve bunların özelliği, hassasiyeti ve güvenilirliği;

(g) Amaçlanan kullanıma ilişkin bilgiler: Değiştirilmiş canlı organizmanın amaçlanan kullanımı ile ilgili olan ve alıcı organizma ya da ebeveyn organizmalarla karşılaştırmalı olarak yeni ya da değiştirilmiş kullanımı içeren bilgiler; ve

(h) Alıcı çevre: Olası potansiyel alıcı çevrelerin, menşe merkezlerine ve biyolojik çeşitliliğine ilişkin bilgileri de içeren, konum, coğrafya, iklim ve ekolojik özellikleri hakkında bilgiler.

CARTAGENA PROTOCOL ON BIOSAFETY TO THE CONVENTION ON BIOLOGICAL DIVERSITY

The Parties to this Protocol,

Being Parties to the Convention on Biological Diversity, hereinafter referred to as "the Convention",

Recalling Article 19, paragraphs 3 and 4, and Articles 8 (g) and 17 of the Convention,

Recalling also decision II/5 of 17 November 1995 of the Conference of the Parties to the Convention to develop a Protocol on biosafety, specifically focusing on transboundary movement of any living modified organism resulting from modern biotechnology that may have adverse effect on the conservation and sustainable use of biological diversity, setting out for consideration, in particular, appropriate procedures for advance informed agreement,

Reaffirming the precautionary approach contained in Principle 15 of the Rio Declaration on Environment and Development,

Aware of the rapid expansion of modern biotechnology and the growing public concern over its potential adverse effects on biological diversity, taking also into account risks to human health,

Recognizing that modern biotechnology has great potential for human well-being if developed and used with adequate safety measures for the environment and human health,

Recognizing also the crucial importance to humankind of centres of origin and centres of genetic diversity,

Taking into account the limited capabilities of many countries, particularly developing countries, to cope with the nature and scale of known and potential risks associated with living modified organisms,

Recognizing that trade and environment agreements should be mutually supportive with a view to achieving sustainable development,

Emphasizing that this Protocol shall not be interpreted as implying a change in the rights and obligations of a Party under any existing international agreements,

Understanding that the above recital is not intended to subordinate this Protocol to other international agreements,

Have agreed as follows:

Article 1

OBJECTIVE

In accordance with the precautionary approach contained in Principle 15 of the Rio Declaration on Environment and Development, the objective of this Protocol is to contribute to ensuring an adequate level of protection in the field of the safe transfer, handling and use of living modified organisms resulting from modern biotechnology that may have adverse effects on the

conservation and sustainable use of biological diversity, taking also into account risks to human health, and specifically focusing on transboundary movements.

Article 2

GENERAL PROVISIONS

1. Each Party shall take necessary and appropriate legal, administrative and other measures to implement its obligations under this Protocol.

2. The Parties shall ensure that the development, handling, transport, use, transfer and release of any living modified organisms are undertaken in a manner that prevents or reduces the risks to biological diversity, taking also into account risks to human health.

3. Nothing in this Protocol shall affect in any way the sovereignty of States over their territorial sea established in accordance with international law, and the sovereign rights and the jurisdiction which States have in their exclusive economic zones and their continental shelves in accordance with international law, and the exercise by ships and aircraft of all States of navigational rights and freedoms as provided for in international law and as reflected in relevant international instruments.

4. Nothing in this Protocol shall be interpreted as restricting the right of a Party to take action that is more protective of the conservation and sustainable use of biological diversity than that called for in this Protocol, provided that such action is consistent with the objective and the provisions of this Protocol and is in accordance with that Party's other obligations under international law.

5. The Parties are encouraged to take into account, as appropriate, available expertise, instruments and work undertaken in international forums with competence in the area of risks to human health.

Article 3

USE OF TERMS

For the purposes of this Protocol:

(a) "Conference of the Parties" means the Conference of the Parties to the Convention;

(b) "Contained use" means any operation, undertaken within a facility, installation or other physical structure, which involves living modified organisms that are controlled by specific measures that effectively limit their contact with, and their impact on, the external environment;

(c) "Export" means intentional transboundary movement from one Party to another Party;

(d) "Exporter" means any legal or natural person, under the jurisdiction of the Party of export, who arranges for a living modified organism to be exported;

(e) "Import" means intentional transboundary movement into one Party from another Party;

(f) "Importer" means any legal or natural person, under the jurisdiction of the Party of import, who arranges for a living modified organism to be imported;

(g) "Living modified organism" means any living organism that possesses a novel combination of genetic material obtained through the use of modern biotechnology;

(h) "Living organism" means any biological entity capable of transferring or replicating genetic material, including sterile organisms, viruses and viroids;

(i) "Modern biotechnology" means the application of:

a. In vitro nucleic acid techniques, including recombinant deoxyribonucleic acid (DNA) and direct injection of nucleic acid into cells or organelles, or

b. Fusion of cells beyond the taxonomic family,

that overcome natural physiological reproductive or recombination barriers and that are not techniques used in traditional breeding and selection;

(j) "Regional economic integration organization" means an organization constituted by sovereign States of a given region, to which its member States have transferred competence in respect of matters governed by this Protocol and which has been duly authorized, in accordance with its internal procedures, to sign, ratify, accept, approve or accede to it;

(k) "Transboundary movement" means the movement of a living modified organism from one Party to another Party, save that for the purposes of Articles 17 and 24 transboundary movement extends to movement between Parties and non-Parties.

Article 4

SCOPE

This Protocol shall apply to the transboundary movement, transit, handling and use of all living modified organisms that may have adverse effects on the conservation and sustainable use of biological diversity, taking also into account risks to human health.

Article 5

PHARMACEUTICALS

Notwithstanding Article 4 and without prejudice to any right of a Party to subject all living modified organisms to risk assessment prior to the making of decisions on import, this Protocol shall not apply to the transboundary movement of living modified organisms which are pharmaceuticals for humans that are addressed by other relevant international agreements or organisations.

Article 6

TRANSIT AND CONTAINED USE

1. Notwithstanding Article 4 and without prejudice to any right of a Party of transit to regulate the transport of living modified organisms through its territory and make available to the Biosafety Clearing-House, any decision of that Party, subject to Article 2, paragraph 3, regarding the transit through its territory of a specific living modified organism, the provisions of this Protocol with respect to the advance informed agreement procedure shall not apply to living modified organisms in transit.

2. Notwithstanding Article 4 and without prejudice to any right of a Party to subject all living modified organisms to risk assessment prior to decisions on import and to set standards for contained use within its jurisdiction, the provisions of this Protocol with respect to the advance informed agreement procedure shall not apply to the transboundary movement of living modified organisms destined for contained use undertaken in accordance with the standards of the Party of import.

Article 7

APPLICATION OF THE ADVANCE INFORMED AGREEMENT PROCEDURE

1. Subject to Articles 5 and 6, the advance informed agreement procedure in Articles 8 to 10 and 12 shall apply prior to the first intentional transboundary movement of living modified organisms for intentional introduction into the environment of the Party of import.

2. "Intentional introduction into the environment" in paragraph 1 above, does not refer to living modified organisms intended for direct use as food or feed, or for processing.

3. Article 11 shall apply prior to the first transboundary movement of living modified organisms intended for direct use as food or feed, or for processing.

4. The advance informed agreement procedure shall not apply to the intentional transboundary movement of living modified organisms identified in a decision of the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol as being not likely to have adverse effects on the conservation and sustainable use of biological diversity, taking also into account risks to human health.

Article 8

NOTIFICATION

1. The Party of export shall notify, or require the exporter to ensure notification to, in writing, the competent national authority of the Party of import prior to the intentional transboundary movement of a living modified organism that falls within the scope of Article 7, paragraph 1. The notification shall contain, at a minimum, the information specified in Annex I.

2. The Party of export shall ensure that there is a legal requirement for the accuracy of information provided by the exporter.

Article 9

ACKNOWLEDGEMENT OF RECEIPT OF NOTIFICATION

1. The Party of import shall acknowledge receipt of the notification, in writing, to the notifier within ninety days of its receipt.

2. The acknowledgement shall state:

(a) The date of receipt of the notification;

(b) Whether the notification, prima facie, contains the information referred to in Article 8;

(c) Whether to proceed according to the domestic regulatory framework of the Party of import or according to the procedure specified in Article 10.

3. The domestic regulatory framework referred to in paragraph 2 (c) above, shall be consistent with this Protocol.

4. A failure by the Party of import to acknowledge receipt of a notification shall not imply its consent to an intentional transboundary movement.

Article 10

DECISION PROCEDURE

1. Decisions taken by the Party of import shall be in accordance with Article 15.

2. The Party of import shall, within the period of time referred to in Article 9, inform the notifier, in writing, whether the intentional transboundary movement may proceed:

(a) Only after the Party of import has given its written consent; or

(b) After no less than ninety days without a subsequent written consent.

3. Within two hundred and seventy days of the date of receipt of notification, the Party of import shall communicate, in writing, to the notifier and to the Biosafety Clearing-House the decision referred to in paragraph 2 (a) above:

(a) Approving the import, with or without conditions, including how the decision will apply to subsequent imports of the same living modified organism;

(b) Prohibiting the import;

(c) Requesting additional relevant information in accordance with its domestic regulatory framework or Annex I; in calculating the time within which the Party of import is to respond, the number of days it has to wait for additional relevant information shall not be taken into account; or

(d) Informing the notifier that the period specified in this paragraph is extended by a defined period of time.

4. Except in a case in which consent is unconditional, a decision under paragraph 3 above, shall set out the reasons on which it is based.

5. A failure by the Party of import to communicate its decision within two hundred and seventy days of the date of receipt of the notification shall not imply its consent to an intentional transboundary movement.

6. Lack of scientific certainty due to insufficient relevant scientific information and knowledge regarding the extent of the potential adverse effects of a living modified organism on the conservation and sustainable use of biological diversity in the Party of import, taking also into account risks to human health, shall not prevent that Party from taking a decision, as appropriate, with regard to the import of the living modified organism in question as referred to in paragraph 3 above, in order to avoid or minimize such potential adverse effects.

7. The Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties shall, at its first meeting, decide upon appropriate procedures and mechanisms to facilitate decision-making by Parties of import.

Article 11

PROCEDURE FOR LIVING MODIFIED ORGANISMS INTENDED FOR DIRECT USE AS FOOD OR FEED, OR FOR PROCESSING

1. A Party that makes a final decision regarding domestic use, including placing on the market, of a living modified organism that may be subject to transboundary movement for direct use as food or feed, or for processing shall, within fifteen days of making that decision, inform the Parties through the Biosafety Clearing-House. This information shall contain, at a minimum, the information specified in Annex II. The Party shall provide a copy of the information, in writing, to the national focal point of each Party that informs the Secretariat in advance that it does not have access to the Biosafety Clearing-House. This provision shall not apply to decisions regarding field trials.

2. The Party making a decision under paragraph 1 above, shall ensure that there is a legal requirement for the accuracy of information provided by the applicant.

3. Any Party may request additional information from the authority identified in paragraph (b) of Annex II.

4. A Party may take a decision on the import of living modified organisms intended for direct use as food or feed, or for processing, under its domestic regulatory framework that is consistent with the objective of this Protocol.

5. Each Party shall make available to the Biosafety Clearing-House copies of any national laws, regulations and guidelines applicable to the import of living modified organisms intended for direct use as food or feed, or for processing, if available.

6. A developing country Party or a Party with an economy in transition may, in the absence of the domestic regulatory framework referred to in paragraph 4

above, and in exercise of its domestic jurisdiction, declare through the Biosafety Clearing-House that its decision prior to the first import of a living modified organism intended for direct use as food or feed, or for processing, on which information has been provided under paragraph 1 above, will be taken according to the following:

(a) A risk assessment undertaken in accordance with Annex III; and

(b) A decision made within a predictable timeframe, not exceeding two hundred and seventy days.

7. Failure by a Party to communicate its decision according to paragraph 6 above, shall not imply its consent or refusal to the import of a living modified organism intended for direct use as food or feed, or for processing, unless otherwise specified by the Party.

8. Lack of scientific certainty due to insufficient relevant scientific information and knowledge regarding the extent of the potential adverse effects of a living modified organism on the conservation and sustainable use of biological diversity in the Party of import, taking also into account risks to human health, shall not prevent that Party from taking a decision, as appropriate, with regard to the import of that living modified organism intended for direct use as food or feed, or for processing, in order to avoid or minimize such potential adverse effects.

9. A Party may indicate its needs for financial and technical assistance and capacity-building with respect to living modified organisms intended for direct use as food or feed, or for processing. Parties shall cooperate to meet these needs in accordance with Articles 22 and 28.

Article 12

REVIEW OF DECISIONS

1. A Party of import may, at any time, in light of new scientific information on potential adverse effects on the conservation and sustainable use of biological diversity, taking also into account the risks to human health, review and change a decision regarding an intentional transboundary movement. In such case, the Party shall, within thirty days, inform any notifier that has previously notified movements of the living modified organism referred to in such decision, as well as the Biosafety Clearing-House, and shall set out the reasons for its decision.

2. A Party of export or a notifier may request the Party of import to review a decision it has made in respect of it under Article 10 where the Party of export or the notifier considers that:

(a) A change in circumstances has occurred that may influence the outcome of the risk assessment upon which the decision was based; or

(b) Additional relevant scientific or technical information has become available.

3. The Party of import shall respond in writing to such a request within ninety days and set out the reasons for its decision.

4. The Party of import may, at its discretion, require a risk assessment for subsequent imports.

Article 13

SIMPLIFIED PROCEDURE

1. A Party of import may, provided that adequate measures are applied to ensure the safe intentional transboundary movement of living modified organisms in accordance with the objective of this Protocol, specify in advance to the Biosafety Clearing-House:

(a) Cases in which intentional transboundary movement to it may take place at the same time as the movement is notified to the Party of import; and

(b) Imports of living modified organisms to it to be exempted from the advance informed agreement procedure.

Notifications under subparagraph (a) above, may apply to subsequent similar movements to the same Party.

2. The information relating to an intentional transboundary movement that is to be provided in the notifications referred to in paragraph 1 (a) above, shall be the information specified in Annex I.

Article 14

BILATERAL, REGIONAL AND MULTILATERAL AGREEMENTS AND ARRANGEMENTS

1. Parties may enter into bilateral, regional and multilateral agreements and arrangements regarding intentional transboundary movements of living modified organisms, consistent with the objective of this Protocol and provided that such agreements and arrangements do not result in a lower level of protection than that provided for by the Protocol.

2. The Parties shall inform each other, through the Biosafety Clearing-House, of any such bilateral, regional and multilateral agreements and arrangements that they have entered into before or after the date of entry into force of this Protocol.

3. The provisions of this Protocol shall not affect intentional transboundary movements that take place pursuant to such agreements and arrangements as between the parties to those agreements or arrangements.

4. Any Party may determine that its domestic regulations shall apply with respect to specific imports to it and shall notify the Biosafety Clearing-House of its decision.

Article 15

RISK ASSESSMENT

1. Risk assessments undertaken pursuant to this Protocol shall be carried out in a scientifically sound manner, in accordance with Annex III and taking into account recognized risk assessment techniques. Such risk assessments shall be based, at a minimum, on information provided in accordance with Article 8 and other available scientific evidence in order to identify and

evaluate the possible adverse effects of living modified organisms on the conservation and sustainable use of biological diversity, taking also into account risks to human health.

2. The Party of import shall ensure that risk assessments are carried out for decisions taken under Article 10. It may require the exporter to carry out the risk assessment.

3. The cost of risk assessment shall be borne by the notifier if the Party of import so requires.

Article 16

RISK MANAGEMENT

1. The Parties shall, taking into account Article 8 (g) of the Convention, establish and maintain appropriate mechanisms, measures and strategies to regulate, manage and control risks identified in the risk assessment provisions of this Protocol associated with the use, handling and transboundary movement of living modified organisms.

2. Measures based on risk assessment shall be imposed to the extent necessary to prevent adverse effects of the living modified organism on the conservation and sustainable use of biological diversity, taking also into account risks to human health, within the territory of the Party of import.

3. Each Party shall take appropriate measures to prevent unintentional transboundary movements of living modified organisms, including such measures as requiring a risk assessment to be carried out prior to the first release of a living modified organism.

4. Without prejudice to paragraph 2 above, each Party shall endeavour to ensure that any living modified organism, whether imported or locally developed, has undergone an appropriate period of observation that is commensurate with its life-cycle or generation time before it is put to its intended use.

5. Parties shall cooperate with a view to:

(a) Identifying living modified organisms or specific traits of living modified organisms that may have adverse effects on the conservation and sustainable use of biological diversity, taking also into account risks to human health; and

(b) Taking appropriate measures regarding the treatment of such living modified organisms or specific traits.

Article 17

UNINTENTIONAL TRANSBOUNDARY MOVEMENTS AND EMERGENCY MEASURES

1. Each Party shall take appropriate measures to notify affected or potentially affected States, the Biosafety Clearing-House and, where appropriate, relevant international organizations, when it knows of an occurrence under its jurisdiction resulting in a release that leads, or may lead, to an unintentional transboundary movement of a living modified organism that is likely to have significant adverse effects on the conservation and

sustainable use of biological diversity, taking also into account risks to human health in such States. The notification shall be provided as soon as the Party knows of the above situation.

2. Each Party shall, no later than the date of entry into force of this Protocol for it, make available to the Biosafety Clearing-House the relevant details setting out its point of contact for the purposes of receiving notifications under this Article.

3. Any notification arising from paragraph 1 above, should include:

(a) Available relevant information on the estimated quantities and relevant characteristics and/or traits of the living modified organism;

(b) Information on the circumstances and estimated date of the release, and on the use of the living modified organism in the originating Party;

(c) Any available information about the possible adverse effects on the conservation and sustainable use of biological diversity, taking also into account risks to human health, as well as available information about possible risk management measures;

(d) Any other relevant information; and

(e) A point of contact for further information.

4. In order to minimize any significant adverse effects on the conservation and sustainable use of biological diversity, taking also into account risks to human health, each Party, under whose jurisdiction the release of the living modified organism referred to in paragraph 1 above, occurs, shall immediately consult the affected or potentially affected States to enable them to determine appropriate responses and initiate necessary action, including emergency measures.

Article 18

HANDLING, TRANSPORT, PACKAGING AND IDENTIFICATION

1. In order to avoid adverse effects on the conservation and sustainable use of biological diversity, taking also into account risks to human health, each Party shall take necessary measures to require that living modified organisms that are subject to intentional transboundary movement within the scope of this Protocol are handled, packaged and transported under conditions of safety, taking into consideration relevant international rules and standards.

2. Each Party shall take measures to require that documentation accompanying:

(a) Living modified organisms that are intended for direct use as food or feed, or for processing, clearly identifies that they "may contain" living modified organisms and are not intended for intentional introduction into the environment, as well as a contact point for further information. The Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol shall take a decision on the detailed requirements for this purpose,

including specification of their identity and any unique identification, no later than two years after the date of entry into force of this Protocol;

(b) Living modified organisms that are destined for contained use clearly identifies them as living modified organisms; and specifies any requirements for the safe handling, storage, transport and use, the contact point for further information, including the name and address of the individual and institution to whom the living modified organisms are consigned; and

(c) Living modified organisms that are intended for intentional introduction into the environment of the Party of import and any other living modified organisms within the scope of the Protocol, clearly identifies them as living modified organisms; specifies the identity and relevant traits and/or characteristics, any requirements for the safe handling, storage, transport and use, the contact point for further information and, as appropriate, the name and address of the importer and exporter; and contains a declaration that the movement is in conformity with the requirements of this Protocol applicable to the exporter.

3. The Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol shall consider the need for and modalities of developing standards with regard to identification, handling, packaging and transport practices, in consultation with other relevant international bodies.

Article 19

COMPETENT NATIONAL AUTHORITIES AND NATIONAL FOCAL POINTS

1. Each Party shall designate one national focal point to be responsible on its behalf for liaison with the Secretariat. Each Party shall also designate one or more competent national authorities, which shall be responsible for performing the administrative functions required by this Protocol and which shall be authorized to act on its behalf with respect to those functions. A Party may designate a single entity to fulfil the functions of both focal point and competent national authority.

2. Each Party shall, no later than the date of entry into force of this Protocol for it, notify the Secretariat of the names and addresses of its focal point and its competent national authority or authorities. Where a Party designates more than one competent national authority, it shall convey to the Secretariat, with its notification thereof, relevant information on the respective responsibilities of those authorities. Where applicable, such information shall, at a minimum, specify which competent authority is responsible for which type of living modified organism. Each Party shall forthwith notify the Secretariat of any changes in the designation of its national focal point or in the name and address or responsibilities of its competent national authority or authorities.

3. The Secretariat shall forthwith inform the Parties of the notifications it receives under paragraph 2 above, and shall also make such information available through the Biosafety Clearing-House.

Article 20

INFORMATION SHARING AND THE BIOSAFETY CLEARING-HOUSE

1. A Biosafety Clearing-House is hereby established as part of the clearing-house mechanism under Article 18, paragraph 3, of the Convention, in order to:

(a) Facilitate the exchange of scientific, technical, environmental and legal information on, and experience with, living modified organisms; and

(b) Assist Parties to implement the Protocol, taking into account the special needs of developing country Parties, in particular the least developed and small island developing States among them, and countries with economies in transition as well as countries that are centres of origin and centres of genetic diversity.

2. The Biosafety Clearing-House shall serve as a means through which information is made available for the purposes of paragraph 1 above. It shall provide access to information made available by the Parties relevant to the implementation of the Protocol. It shall also provide access, where possible, to other international biosafety information exchange mechanisms.

3. Without prejudice to the protection of confidential information, each Party shall make available to the Biosafety Clearing-House any information required to be made available to the Biosafety Clearing-House under this Protocol, and:

(a) Any existing laws, regulations and guidelines for implementation of the Protocol, as well as information required by the Parties for the advance informed agreement procedure;

(b) Any bilateral, regional and multilateral agreements and arrangements;

(c) Summaries of its risk assessments or environmental reviews of living modified organisms generated by its regulatory process, and carried out in accordance with Article 15, including, where appropriate, relevant information regarding products thereof, namely, processed materials that are of living modified organism origin, containing detectable novel combinations of replicable genetic material obtained through the use of modern biotechnology;

(d) Its final decisions regarding the importation or release of living modified organisms; and

(e) Reports submitted by it pursuant to Article 33, including those on implementation of the advance informed agreement procedure.

4. The modalities of the operation of the Biosafety Clearing-House, including reports on its activities, shall be considered and decided upon by the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol at its first meeting, and kept under review thereafter.

Article 21

CONFIDENTIAL INFORMATION

1. The Party of import shall permit the notifier to identify information submitted under the procedures of this Protocol or required by the Party of import as part of the advance informed agreement procedure of the Protocol that is to be treated as confidential. Justification shall be given in such cases upon request.

2. The Party of import shall consult the notifier if it decides that information identified by the notifier as confidential does not qualify for such treatment and shall, prior to any disclosure, inform the notifier of its decision, providing reasons on request, as well as an opportunity for consultation and for an internal review of the decision prior to disclosure.

3. Each Party shall protect confidential information received under this Protocol, including any confidential information received in the context of the advance informed agreement procedure of the Protocol. Each Party shall ensure that it has procedures to protect such information and shall protect the confidentiality of such information in a manner no less favourable than its treatment of confidential information in connection with domestically produced living modified organisms.

4. The Party of import shall not use such information for a commercial purpose, except with the written consent of the notifier.

5. If a notifier withdraws or has withdrawn a notification, the Party of import shall respect the confidentiality of commercial and industrial information, including research and development information as well as information on which the Party and the notifier disagree as to its confidentiality.

6. Without prejudice to paragraph 5 above, the following information shall not be considered confidential:

(a) The name and address of the notifier;

(b) A general description of the living modified organism or organisms;

(c) A summary of the risk assessment of the effects on the conservation and sustainable use of biological diversity, taking also into account risks to human health; and

(d) Any methods and plans for emergency response.

Article 22

CAPACITY-BUILDING

1. The Parties shall cooperate in the development and/or strengthening of human resources and institutional capacities in biosafety, including biotechnology to the extent that it is required for biosafety, for the purpose of the effective implementation of this Protocol, in developing country Parties, in particular the least developed and small island developing States among them, and in Parties with economies in transition, including through

existing global, regional, subregional and national institutions and organizations and, as appropriate, through facilitating private sector involvement.

2. For the purposes of implementing paragraph 1 above, in relation to cooperation, the needs of developing country Parties, in particular the least developed and small island developing States among them, for financial resources and access to and transfer of technology and know-how in accordance with the relevant provisions of the Convention, shall be taken fully into account for capacity-building in biosafety. Cooperation in capacity-building shall, subject to the different situation, capabilities and requirements of each Party, include scientific and technical training in the proper and safe management of biotechnology, and in the use of risk assessment and risk management for biosafety, and the enhancement of technological and institutional capacities in biosafety. The needs of Parties with economies in transition shall also be taken fully into account for such capacity-building in biosafety.

Article 23

PUBLIC AWARENESS AND PARTICIPATION

1. The Parties shall:

(a) Promote and facilitate public awareness, education and participation concerning the safe transfer, handling and use of living modified organisms in relation to the conservation and sustainable use of biological diversity, taking also into account risks to human health. In doing so, the Parties shall cooperate, as appropriate, with other States and international bodies;

(b) Endeavour to ensure that public awareness and education encompass access to information on living modified organisms identified in accordance with this Protocol that may be imported.

2. The Parties shall, in accordance with their respective laws and regulations, consult the public in the decision-making process regarding living modified organisms and shall make the results of such decisions available to the public, while respecting confidential information in accordance with Article 21.

3. Each Party shall endeavour to inform its public about the means of public access to the Biosafety Clearing-House.

Article 24

NON-PARTIES

1. Transboundary movements of living modified organisms between Parties and non-Parties shall be consistent with the objective of this Protocol. The Parties may enter into bilateral, regional and multilateral agreements and arrangements with non-Parties regarding such transboundary movements.

2. The Parties shall encourage non-Parties to adhere to this Protocol and to contribute appropriate information to the Biosafety Clearing-House on living modified organisms released in, or moved into or out of, areas within their national jurisdictions.

Article 25

ILLEGAL TRANSBOUNDARY MOVEMENTS

1. Each Party shall adopt appropriate domestic measures aimed at preventing and, if appropriate, penalizing transboundary movements of living modified organisms carried out in contravention of its domestic measures to implement this Protocol. Such movements shall be deemed illegal transboundary movements.

2. In the case of an illegal transboundary movement, the affected Party may request the Party of origin to dispose, at its own expense, of the living modified organism in question by repatriation or destruction, as appropriate.

3. Each Party shall make available to the Biosafety Clearing-House information concerning cases of illegal transboundary movements pertaining to it.

Article 26

SOCIO-ECONOMIC CONSIDERATIONS

1. The Parties, in reaching a decision on import under this Protocol or under its domestic measures implementing the Protocol, may take into account, consistent with their international obligations, socio-economic considerations arising from the impact of living modified organisms on the conservation and sustainable use of biological diversity, especially with regard to the value of biological diversity to indigenous and local communities.

2. The Parties are encouraged to cooperate on research and information exchange on any socio-economic impacts of living modified organisms, especially on indigenous and local communities.

Article 27

LIABILITY AND REDRESS

The Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol shall, at its first meeting, adopt a process with respect to the appropriate elaboration of international rules and procedures in the field of liability and redress for damage resulting from transboundary movements of living modified organisms, analysing and taking due account of the ongoing processes in international law on these matters, and shall endeavour to complete this process within four years.

Article 28

FINANCIAL MECHANISM AND RESOURCES

1. In considering financial resources for the implementation of this Protocol, the Parties shall take into account the provisions of Article 20 of the Convention.

2. The financial mechanism established in Article 21 of the Convention shall, through the institutional structure entrusted with its operation, be the financial mechanism for this Protocol.

3. Regarding the capacity-building referred to in Article 22 of this Protocol, the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol, in providing guidance with respect to the financial mechanism referred to in paragraph 2 above, for consideration by the Conference of the Parties, shall take into account the need for financial resources by developing country Parties, in particular the least developed and the small island developing States among them.

4. In the context of paragraph 1 above, the Parties shall also take into account the needs of the developing country Parties, in particular the least developed and the small island developing States among them, and of the Parties with economies in transition, in their efforts to identify and implement their capacity-building requirements for the purposes of the implementation of this Protocol.

5. The guidance to the financial mechanism of the Convention in relevant decisions of the Conference of the Parties, including those agreed before the adoption of this Protocol, shall apply, mutatis mutandis, to the provisions of this Article.

6. The developed country Parties may also provide, and the developing country Parties and the Parties with economies in transition avail themselves of, financial and technological resources for the implementation of the provisions of this Protocol through bilateral, regional and multilateral channels.

Article 29

CONFERENCE OF THE PARTIES SERVING AS THE MEETING OF THE PARTIES TO THIS PROTOCOL

1. The Conference of the Parties shall serve as the meeting of the Parties to this Protocol.

2. Parties to the Convention that are not Parties to this Protocol may participate as observers in the proceedings of any meeting of the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol. When the Conference of the Parties serves as the meeting of the Parties to this Protocol, decisions under this Protocol shall be taken only by those that are Parties to it.

3. When the Conference of the Parties serves as the meeting of the Parties to this Protocol, any member of the bureau of the Conference of the Parties representing a Party to the Convention but, at that time, not a Party to this Protocol, shall be substituted by a member to be elected by and from among the Parties to this Protocol.

4. The Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol shall keep under regular review the implementation of this Protocol and shall make, within its mandate, the decisions necessary to promote its effective implementation. It shall perform the functions assigned to it by this Protocol and shall:

(a) Make recommendations on any matters necessary for the implementation of this Protocol;

(b) Establish such subsidiary bodies as are deemed necessary for the implementation of this Protocol;

(c) Seek and utilize, where appropriate, the services and cooperation of, and information provided by, competent international organizations and intergovernmental and non-governmental bodies;

(d) Establish the form and the intervals for transmitting the information to be submitted in accordance with Article 33 of this Protocol and consider such information as well as reports submitted by any subsidiary body;

(e) Consider and adopt, as required, amendments to this Protocol and its annexes, as well as any additional annexes to this Protocol, that are deemed necessary for the implementation of this Protocol; and

(f) Exercise such other functions as may be required for the implementation of this Protocol.

5. The rules of procedure of the Conference of the Parties and financial rules of the Convention shall be applied, mutatis mutandis, under this Protocol, except as may be otherwise decided by consensus by the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol.

6. The first meeting of the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol shall be convened by the Secretariat in conjunction with the first meeting of the Conference of the Parties that is scheduled after the date of the entry into force of this Protocol. Subsequent ordinary meetings of the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol shall be held in conjunction with ordinary meetings of the Conference of the Parties, unless otherwise decided by the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol.

7. Extraordinary meetings of the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol shall be held at such other times as may be deemed necessary by the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol, or at the written request of any Party, provided that, within six months of the request being communicated to the Parties by the Secretariat, it is supported by at least one third of the Parties.

8. The United Nations, its specialized agencies and the International Atomic Energy Agency, as well as any State member thereof or observers thereto not party to the Convention, may be represented as observers at meetings of the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol. Any body or agency, whether national or international, governmental or non-governmental, that is qualified in matters covered by this Protocol and that has informed the Secretariat of its wish to be represented at a meeting of the Conference of the Parties serving as a meeting of the Parties to this Protocol as an observer, may be so admitted, unless at least one third of the Parties present object. Except as otherwise provided in this Article, the admission and participation of observers shall be subject to the rules of procedure, as referred to in paragraph 5 above.

/...

Article 30

SUBSIDIARY BODIES

1. Any subsidiary body established by or under the Convention may, upon a decision by the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol, serve the Protocol, in which case the meeting of the Parties shall specify which functions that body shall exercise.

2. Parties to the Convention that are not Parties to this Protocol may participate as observers in the proceedings of any meeting of any such subsidiary bodies. When a subsidiary body of the Convention serves as a subsidiary body to this Protocol, decisions under the Protocol shall be taken only by the Parties to the Protocol.

3. When a subsidiary body of the Convention exercises its functions with regard to matters concerning this Protocol, any member of the bureau of that subsidiary body representing a Party to the Convention but, at that time, not a Party to the Protocol, shall be substituted by a member to be elected by and from among the Parties to the Protocol.

Article 31

SECRETARIAT

1. The Secretariat established by Article 24 of the Convention shall serve as the secretariat to this Protocol.

2. Article 24, paragraph 1, of the Convention on the functions of the Secretariat shall apply, mutatis mutandis, to this Protocol.

3. To the extent that they are distinct, the costs of the secretariat services for this Protocol shall be met by the Parties hereto. The Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol shall, at its first meeting, decide on the necessary budgetary arrangements to this end.

Article 32

RELATIONSHIP WITH THE CONVENTION

Except as otherwise provided in this Protocol, the provisions of the Convention relating to its protocols shall apply to this Protocol.

Article 33

MONITORING AND REPORTING

Each Party shall monitor the implementation of its obligations under this Protocol, and shall, at intervals to be determined by the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol, report to the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol on measures that it has taken to implement the Protocol.

Article 34

COMPLIANCE

The Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol shall, at its first meeting, consider and approve cooperative procedures and institutional mechanisms to promote compliance with the provisions of this Protocol and to address cases of non-compliance. These procedures and mechanisms shall include provisions to offer advice or assistance, where appropriate. They shall be separate from, and without prejudice to, the dispute settlement procedures and mechanisms established by Article 27 of the Convention.

Article 35

ASSESSMENT AND REVIEW

The Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol shall undertake, five years after the entry into force of this Protocol and at least every five years thereafter, an evaluation of the effectiveness of the Protocol, including an assessment of its procedures and annexes.

Article 36

SIGNATURE

This Protocol shall be open for signature at the United Nations Office at Nairobi by States and regional economic integration organizations from 15 to 26 May 2000, and at United Nations Headquarters in New York from 5 June 2000 to 4 June 2001.

Article 37

ENTRY INTO FORCE

1. This Protocol shall enter into force on the ninetieth day after the date of deposit of the fiftieth instrument of ratification, acceptance, approval or accession by States or regional economic integration organizations that are Parties to the Convention.

2. This Protocol shall enter into force for a State or regional economic integration organization that ratifies, accepts or approves this Protocol or accedes thereto after its entry into force pursuant to paragraph 1 above, on the ninetieth day after the date on which that State or regional economic integration organization deposits its instrument of ratification, acceptance, approval or accession, or on the date on which the Convention enters into force for that State or regional economic integration organization, whichever shall be the later.

3. For the purposes of paragraphs 1 and 2 above, any instrument deposited by a regional economic integration organization shall not be counted as additional to those deposited by member States of such organization.

Article 38

RESERVATIONS

No reservations may be made to this Protocol.

Article 39

WITHDRAWAL

1. At any time after two years from the date on which this Protocol has entered into force for a Party, that Party may withdraw from the Protocol by giving written notification to the Depositary.

2. Any such withdrawal shall take place upon expiry of one year after the date of its receipt by the Depositary, or on such later date as may be specified in the notification of the withdrawal.

Article 40

AUTHENTIC TEXTS

The original of this Protocol, of which the Arabic, Chinese, English, French, Russian and Spanish texts are equally authentic, shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations.

IN WITNESS WHEREOF the undersigned, being duly authorized to that effect, have signed this Protocol.

DONE at Montreal on this twenty-ninth day of January, two thousand.

Annex I

INFORMATION REQUIRED IN NOTIFICATIONS UNDER ARTICLES 8, 10 AND 13

(a) Name, address and contact details of the exporter.

(b) Name, address and contact details of the importer.

(c) Name and identity of the living modified organism, as well as the domestic classification, if any, of the biosafety level of the living modified organism in the State of export.

(d) Intended date or dates of the transboundary movement, if known.

(e) Taxonomic status, common name, point of collection or acquisition, and characteristics of recipient organism or parental organisms related to biosafety.

(f) Centres of origin and centres of genetic diversity, if known, of the recipient organism and/or the parental organisms and a description of the habitats where the organisms may persist or proliferate.

(g) Taxonomic status, common name, point of collection or acquisition, and characteristics of the donor organism or organisms related to biosafety.

(h) Description of the nucleic acid or the modification introduced, the technique used, and the resulting characteristics of the living modified organism.

(i) Intended use of the living modified organism or products thereof, namely, processed materials that are of living modified organism origin, containing detectable novel combinations of replicable genetic material obtained through the use of modern biotechnology.

(j) Quantity or volume of the living modified organism to be transferred.

(k) A previous and existing risk assessment report consistent with Annex III.

(l) Suggested methods for the safe handling, storage, transport and use, including packaging, labelling, documentation, disposal and contingency procedures, where appropriate.

(m) Regulatory status of the living modified organism within the State of export (for example, whether it is prohibited in the State of export, whether there are other restrictions, or whether it has been approved for general release) and, if the living modified organism is banned in the State of export, the reason or reasons for the ban.

(n) Result and purpose of any notification by the exporter to other States regarding the living modified organism to be transferred.

(o) A declaration that the above-mentioned information is factually correct.

Annex II

INFORMATION REQUIRED CONCERNING LIVING MODIFIED ORGANISMS INTENDED FOR DIRECT USE AS FOOD OR FEED, OR FOR PROCESSING UNDER ARTICLE 11

(a) The name and contact details of the applicant for a decision for domestic use.

(b) The name and contact details of the authority responsible for the decision.

(c) Name and identity of the living modified organism.

(d) Description of the gene modification, the technique used, and the resulting characteristics of the living modified organism.

(e) Any unique identification of the living modified organism.

(f) Taxonomic status, common name, point of collection or acquisition, and characteristics of recipient organism or parental organisms related to biosafety.

(g) Centres of origin and centres of genetic diversity, if known, of the recipient organism and/or the parental organisms and a description of the habitats where the organisms may persist or proliferate.

(h) Taxonomic status, common name, point of collection or acquisition, and characteristics of the donor organism or organisms related to biosafety.

(i) Approved uses of the living modified organism.

(j) A risk assessment report consistent with Annex III.

(k) Suggested methods for the safe handling, storage, transport and use, including packaging, labelling, documentation, disposal and contingency procedures, where appropriate.

Annex III

RISK ASSESSMENT

Objective

1. The objective of risk assessment, under this Protocol, is to identify and evaluate the potential adverse effects of living modified organisms on the conservation and sustainable use of biological diversity in the likely potential receiving environment, taking also into account risks to human health.

Use of risk assessment

2. Risk assessment is, *inter alia*, used by competent authorities to make informed decisions regarding living modified organisms.

General principles

3. Risk assessment should be carried out in a scientifically sound and transparent manner, and can take into account expert advice of, and guidelines developed by, relevant international organizations.

4. Lack of scientific knowledge or scientific consensus should not necessarily be interpreted as indicating a particular level of risk, an absence of risk, or an acceptable risk.

5. Risks associated with living modified organisms or products thereof, namely, processed materials that are of living modified organism origin, containing detectable novel combinations of replicable genetic material obtained through the use of modern biotechnology, should be considered in the context of the risks posed by the non-modified recipients or parental organisms in the likely potential receiving environment.

6. Risk assessment should be carried out on a case-by-case basis. The required information may vary in nature and level of detail from case to case, depending on the living modified organism concerned, its intended use and the likely potential receiving environment.

Methodology

7. The process of risk assessment may on the one hand give rise to a need for further information about specific subjects, which may be identified and requested during the assessment process, while on the other hand information on other subjects may not be relevant in some instances.

8. To fulfil its objective, risk assessment entails, as appropriate, the following steps:

(a) An identification of any novel genotypic and phenotypic characteristics associated with the living modified organism that may have adverse effects on biological diversity in the likely potential receiving environment, taking also into account risks to human health;

(b) An evaluation of the likelihood of these adverse effects being realized, taking into account the level and kind of exposure of the likely potential receiving environment to the living modified organism;

(c) An evaluation of the consequences should these adverse effects be realized;

(d) An estimation of the overall risk posed by the living modified organism based on the evaluation of the likelihood and consequences of the identified adverse effects being realized;

(e) A recommendation as to whether or not the risks are acceptable or manageable, including, where necessary, identification of strategies to manage these risks; and

(f) Where there is uncertainty regarding the level of risk, it may be addressed by requesting further information on the specific issues of concern or by implementing appropriate risk management strategies and/or monitoring the living modified organism in the receiving environment.

Points to consider

9. Depending on the case, risk assessment takes into account the relevant technical and scientific details regarding the characteristics of the following subjects:

(a) Recipient organism or parental organisms. The biological characteristics of the recipient organism or parental organisms, including information on taxonomic status, common name, origin, centres of origin and centres of genetic diversity, if known, and a description of the habitat where the organisms may persist or proliferate;

(b) Donor organism or organisms. Taxonomic status and common name, source, and the relevant biological characteristics of the donor organisms;

(c) Vector. Characteristics of the vector, including its identity, if any, and its source or origin, and its host range;

(d) Insert or inserts and/or characteristics of modification. Genetic characteristics of the inserted nucleic acid and the function it specifies, and/or characteristics of the modification introduced;

(e) Living modified organism. Identity of the living modified organism, and the differences between the biological characteristics of the living modified organism and those of the recipient organism or parental organisms;

(f) Detection and identification of the living modified organism. Suggested detection and identification methods and their specificity, sensitivity and reliability;

(g) Information relating to the intended use. Information relating to the intended use of the living modified organism, including new or changed use compared to the recipient organism or parental organisms; and

(h) Receiving environment. Information on the location, geographical, climatic and ecological characteristics, including relevant information on biological diversity and centres of origin of the likely potential receiving environment.

KARARLAR

Tarım ve Orman Bakanlığından:

BİYOGÜVENLİK KARARI

KARAR NO: 20

BAŞVURU SAHİBİ: Livzym Biyoteknoloji Araştırma Geliştirme San. ve Tic. A.Ş.

BAŞVURU KONUSU OLAN ÇEŞİT: Modern biyoteknolojik yöntemlerle enzim üretim kapasitesi geliştirilmiş *Aspergillus oryzae* LIVZ-105

BAŞVURU KONUSU OLAN ÇEŞİDİN KULLANIM AMACI: Endüstriyel Proteaz/Mukorpepsin (EC 3.4.23.23) enzim üretimi,

HUKUKİ DAYANAK: 5977 sayılı "Biyogüvenlik Kanunu",
13 Ağustos 2010 tarihli ve 27671 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan "Genetik Yapısı Değiştirilmiş Organizmalar ve Ürünlerine Dair Yönetmelik",
13 Ağustos 2010 tarihli ve 27671 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan "Biyogüvenlik Kurulu ve Komitelerin Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelik",

KARAR: Bakanlık, başvuru hakkında Bilimsel Risk Değerlendirme Komitesi ve Sosyo-Ekonomik Değerlendirme Komitesi tarafından hazırlanan Raporları değerlendirerek, modern biyoteknolojik yöntemlerle kapasitesi geliştirilmiş *Aspergillus oryzae* kullanılarak endüstriyel Proteaz/Mukorpepsin (EC 3.4.23.23) enziminin aşağıda belirtilen hususlara uyulması şartıyla üretimine Karar vermiştir.

A)AYIRT EDİCİ KİMLİK: LIVZ-105 kodunun, Proteaz/Mukorpepsin (EC 3.4.23.23) enzim üretiminde kullanılan *Aspergillus oryzae*'nın "Ayırt Edici Kimlik" kodu olarak kullanılması,

B) GEÇERLİLİK SÜRESİ: Biyogüvenlik Kanunu'nun 3 üncü maddesinin birinci fıkrasına istinaden on yıl,

C) KULLANIM AMACI: Modern biyoteknolojik yöntemlerle kapasitesi geliştirilmiş *Aspergillus oryzae* kullanılarak endüstriyel Proteaz/Mukorpepsin (EC 3.4.23.23) enzim üretimi,

Ç) RİSK YÖNETİMİ VE PİYASA DENETİMİ İÇİN GEREKLİ VERİLER: Risk Yönetim Planlarının başvuru sahibi tarafından bu kararın yayımlandığı tarihten itibaren 30 gün içinde Bakanlığa ulaştırılması ve denetimlerinin Bakanlıkça yapılması,

D) İZLEME, BELGELEME VE ETİKETLEME KOŞULLARI: Karara konu mikroorganizmanın üretimi veya kültürünün satışında ayırt edici kimlik kodu ve ürün bilgilerinin etiketinde yer alması, kayıtların başvuru sahibi ve/veya ilgililer tarafından tutulması,

Karara konu mikroorganizmanın ürettiği ve saflaştırılarak elde edilen Proteaz/Mukorpepsin (EC 3.4.23.23) enziminin kullanımı, etiketlenmesi ve izlenmesine ilişkin uygulamalarda ise 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu hükümlerine uyulması,

E) AMBALAJLAMA, TAŞIMA, MUHAFAZA VE NAKİL KURALLARI: Karara konu mikroorganizmanın ambalajlama, taşıma, muhafaza tedbirlerinin başvuru sahibi ve/veya ilgililer tarafından alınması, ambalajlarının özel olarak, yırtılma ve parçalanmaya dayanıklı malzemeden yapılmış olması, Genetik Yapısı Değiştirilmiş Organizmalar ve Ürünlerine Dair Yönetmeliğin 17 nci maddesinde yer alan Depolama ile ilgili hükümlere riayet edilmesi,

Karara konu mikroorganizmanın ürettiği ve saflaştırılarak elde edilen Proteaz/Mukorpepsin (EC 3.4.23.23) enziminin ambalajlama, taşıma, muhafazaya ilişkin uygulamalarda ise 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu hükümlerine uyulması,

F) İŞLEME, ATIK VE ARTIK ARITIM VE İMHA KOŞULLARI: Karara konu mikroorganizmanın Genetik Yapısı Değiştirilmiş Organizmalar ve Ürünlerine Dair Yönetmeliğin 17 nci maddesine göre Bakanlık tarafından belirlenen işleme, atık, artık arıtım ve imha koşulları ile ilgili kurallara uyulması,

G) GÜVENLİK VE ACİL DURUM TEDBİRLERİ: Bu kararın yayımlandığı tarihten itibaren 30 gün içinde "Güvenlik ve Acil Durum Tedbirleri"nin yer aldığı planın, Bakanlığa sunulması,

Ğ) YILLIK RAPORLAMANIN NASIL YAPILACAĞI: Başvuru sahibi tarafından Karara konu mikroorganizma ile ilgili tutulan kayıtların yıllık olarak hazırlanması ve Bakanlığa sunulması,

zorunludur.

Tarım ve Orman Bakanlığından:

BİYOGÜVENLİK KARARI

KARAR NO : 21

24/12/2011 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan Türkiye Yem Sanayicileri Birliği Derneği İktisadi İşletmesi, Beyaz Et Sanayicileri ve Damızlıkçıları Birliği Derneği İktisadi İşletmesi (BESD-BİR) ve Yumurta Üreticileri Merkez Birliği (YUM-BİR)'nin Lepidoptera takımına ait bazı mısır zararlılarına dayanıklılık sağlayan cry1Ab geni ve glifosinat amonyum herbisitine tolerans sağlayan pat geni ile glifosat herbisitine tolerans sağlayan mepsps genini ihtiva eden genetiği değiştirilmiş Bt11xGA21 mısır çeşidi ve ürünlerinin hayvan yemlerinde kullanılması amacıyla yaptığı başvurunun onaylanmasına ilişkin 13 No'lu Kararın geçerlilik süresi 24/12/2021 tarihinde sona ermiştir. Bu sebeple söz konusu karar ile verilen onay iptal edilmiştir.

Tarım ve Orman Bakanlığından:

BİYOGÜVENLİK KARARI

KARAR NO : 22

24/12/2011 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan Türkiye Yem Sanayicileri Birliği Derneği İktisadi İşletmesi, Beyaz Et Sanayicileri ve Damızlıkçıları Birliği Derneği İktisadi İşletmesi (BESD-BİR) ve Yumurta Üreticileri Merkez Birliği (YUM-BİR)'nin Lepidoptera takımında yer alan bazı zararlı türlere dayanıklılık sağlayan cry1F geni, Coleoptera takımında yer alan bazı zararlı türlere dayanıklılık sağlayan cry34Ab1 ve cry35Ab1 genleri ile glifosinat amonyum herbisitine tolerans sağlayan pat genini ihtiva eden genetiği değiştirilmiş 1507x59122 mısır çeşidi ve ürünlerinin hayvan yemlerinde kullanılması amacıyla yaptığı başvurunun onaylanmasına ilişkin 15 No'lu Kararın geçerlilik süresi 24/12/2021 tarihinde sona ermiştir. Bu sebeple söz konusu karar ile verilen onay iptal edilmiştir.

Tarım ve Orman Bakanlığından:

BİYOGÜVENLİK KARARI

KARAR NO : 23

BAŞVURU SAHİBİ: Beyaz Et Sanayicileri ve Damızlıkçıları Birliği Derneği İktisadi İşletmesi (BESD-BİR),

BAŞVURU KONUSU OLAN ÇEŞİT: Lepidoptera ve Coloeptera takımı böceklere karşı dayanıklılık sağlayan *cry1F*, *cry34Ab1* ve *cry35Ab1* genleri ile glufosinat amonyum herbisitine tolerans sağlayan *pat* genini ihtiva eden genetiği değiştirilmiş 4114 mısır çeşidi,

BAŞVURU KONUSU OLAN ÇEŞİDİN KULLANIM AMACI: Genetiği değiştirilmiş 4114 mısır çeşidi ve ürünlerinin hayvan yemlerinde kullanılması amacıyla yaptığı başvuru,

HUKUKİ DAYANAK: 5977 sayılı "Biyogüvenlik Kanunu",

13 Ağustos 2010 tarihli ve 27671 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan "Genetik Yapısı Değiştirilmiş Organizmalar ve Ürünlerine Dair Yönetmelik",

13 Ağustos 2010 tarihli ve 27671 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan "Biyogüvenlik Kurulu ve Komitelerin Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelik",

KARAR: Bakanlık, başvuru hakkında Bilimsel Risk Değerlendirme Komitesi ve Sosyo-Ekonomik Değerlendirme Komitesi tarafından hazırlanan Raporları değerlendirerek, genetiği değiştirilmiş 4114 mısır çeşidi ve ürünlerinin hayvan yemlerinde, aşağıda belirtilen hususlara uyulması şartıyla kullanılmasına Karar vermiştir.

A) AYIRT EDİCİ KİMLİK: DP-ØØ4114-3 kodunun, genetiği değiştirilmiş 4114 mısırın "Ayırt Edici Kimlik" Kodu olarak kullanılması,

B) GEÇERLİLİK SÜRESİ: Biyogüvenlik Kanunu'nun 3 üncü maddesinin birinci fıkrasına istinaden on yıl,

C) İTHALATTA UYGULANACAK İŞLEMLER: Adı geçen geni taşıyan mısır ve ürünlerinin ithalatı için başvurularda, mısırın miktarı ve içerdiği gen çeşidi ile ilgili orijin ülke veya yüklendiği ülke yetkili otoritesi tarafından düzenlenmiş belge veya ülkemizdeki ya da ithal edildiği ülkedeki akredite bir laboratuvardan alınan Analiz Raporu eşliğinde uygun olanların gümrük ve ithalat işlemlerinin gerçekleştirilmesi, Genetik Yapısı Değiştirilmiş Organizmalar ve Ürünlerine Dair Yönetmeliğin İthalat, İhracat ve Transit hükümlerine uyulması,

Ç) KULLANIM AMACI: Genetiği değiştirilmiş 4114 mısır çeşidi ve ürünlerinin sadece hayvan yemlerinde, yem ya da yem hammaddesi olarak kullanılması,

D) RİSK YÖNETİMİ VE PİYASA DENETİMİ İÇİN GEREKLİ VERİLER: Risk Yönetim Planlarının başvuru sahibi firma ya da kurum tarafından bu kararın yayımlanmasını takip eden 30 gün içinde Biyogüvenlik Sekretaryasına ulaştırılması, piyasada etiket ve GDO denetimlerinin Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğü'nce yapılması,

E) İZLEME KOŞULLARI: İzleme koşullarının ilgililer tarafından yerine getirilmesi, ithal edilen yem amaçlı mısırın depolandığı yerler ve depolardaki ürün miktarı, sevk edilen miktar, nakil aracı ve gönderilen adres, işleneceği tesisler ile işlenecek miktarların, piyasaya dağıtımı, iller ve yerleşim birimleri bazında satış yerleri, ambalaj şekli ve miktarı, taşıma ve koruma önlemleri ve varsa diğer izleme bilgilerinin Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğü'ne bildirilmesi, değişikliklerle ilgili bilgilerin ivedilikle Bakanlıkla paylaşılması, Genetik Yapısı Değiştirilmiş Organizmalar ve Ürünlerine Dair Yönetmeliğin 21 inci maddesinde yer alan İzlenebilirlik ile ilgili hükümlere uyulması, izleme raporlarının 6 aylık dönemler halinde hazırlanarak Biyogüvenlik Sekretaryasına sunulması,

F) BELGELEME VE ETİKETLEME KOŞULLARI: Karara konu mısır ve ürünlerinin ithal, işlenme ve satışında yer alan paydaşların her biri tarafından GDO'lu mısır ve ürünlerinin son üründe tek başına ya da bileşen olarak bulunduğunu gösteren bir belgenin bulundurulması, Genetik Yapısı Değiştirilmiş Organizmalar ve Ürünlerine Dair Yönetmeliğin 19 uncu maddesinde yer alan yemlerin etiketlenmesinde belirlenmiş kurallara uyulması,

G) AMBALAJLAMA, TAŞIMA, MUHAFAZA VE NAKİL KURALLARI: Karara konu mısır ve ürünlerinin ambalajlama, taşıma, muhafaza ve nakillerinde bulaşmayı engelleyici tedbirlerin ürün sahibi ve taşıyıcı tarafından işbirliği içinde alınması, ambalajlı ürünlerin ambalajlarının özel olarak, yırtılma ve parçalanmaya dayanıklı malzemeden yapılmış olması, dökme ürünlerin taşınacağı araçların, ürünün çevreye bulaşmasını önleyecek şekilde branda ile üstünün örtülmesi veya kapalı araçlar veya konteynırlar ile taşımanın yapılması, yükleme ve boşaltmada çevreye bulaşmasını önleyici tedbirlerin alınması ve herhangi bir bulaşma ya da kaza halinde eylem planının bulundurulması ve Bakanlıkla beraber müdahale edilmesi, Genetik Yapısı Değiştirilmiş Organizmalar ve Ürünlerine Dair Yönetmeliğin 17 nci maddesinde yer alan Depolama ile ilgili hükümlere riayet edilmesi,

Ğ) İŞLEME, ATIK VE ARTIK ARITIM VE İMHA KOŞULLARI: Karara konu mısır ve ürünlerinin Genetik Yapısı Değiştirilmiş Organizmalar ve Ürünlerine Dair Yönetmeliğin 17 nci maddesine göre Bakanlık tarafından belirlenen işleme, atık, artık arıtım ve imha koşulları ile ilgili kurallara uyulması,

H) GÜVENLİK VE ACİL DURUM TEDBİRLERİ: Bu kararın yayınlanması tarihinden itibaren 30 gün içinde "Güvenlik ve Acil Durum Tedbirleri"nin yer aldığı planın, Biyogüvenlik Sekretaryasına sunulması,

I) YILLIK RAPORLAMANIN NASIL YAPILACAĞI: Karara konu mısır ve ürünleri ile ilgili yıllık raporların, Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğü tarafından kendi görüş ve yorumlarını da içerecek şekilde, 6 aylık dönemler halinde hazırlanması ve Biyogüvenlik Sekretaryasına sunulması,
zorunludur.

Tarım ve Orman Bakanlığından:

BİYOGÜVENLİK KARARI

KARAR NO : 24

BAŞVURU SAHİBİ: Beyaz Et Sanayicileri ve Damızlıkçıları Birliği Derneği İktisadi İşletmesi (BESD-BİR),

BAŞVURU KONUSU OLAN ÇEŞİT: Aktif maddesi mesotrion ile diğer p-hidroksifenilpiruvat dioksijenaz (HPPD) inhibe eden herbisitlere karşı tolerans sağlayan *avhppd-03* geni ile glufosinat amonyuma karşı tolerans sağlayan *pat* genini ihtiva eden SYHT0H2 soya çeşidi

BAŞVURU KONUSU OLAN ÇEŞİDİN KULLANIM AMACI: Genetiği değiştirilmiş SYHT0H2 soya çeşidi ve ürünlerinin hayvan yemlerinde kullanılması amacıyla yaptığı başvuru,

HUKUKİ DAYANAK: 5977 sayılı "Biyogüvenlik Kanunu",

13 Ağustos 2010 tarihli ve 27671 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan "Genetik Yapısı Değiştirilmiş Organizmalar ve Ürünlerine Dair Yönetmelik",

13 Ağustos 2010 tarihli ve 27671 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan "Biyogüvenlik Kurulu ve Komitelerin Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelik",

KARAR: Bakanlık, başvuru hakkında Bilimsel Risk Değerlendirme Komitesi ve Sosyo-Ekonomik Değerlendirme Komitesi tarafından hazırlanan Raporları değerlendirerek, genetiği değiştirilmiş SYHT0H2 soya çeşidi ve ürünlerinin hayvan yemlerinde, aşağıda belirtilen hususlara uyulması şartıyla kullanılmasına Karar vermiştir.

A) AYIRT EDİCİ KİMLİK: SYN-ØØØH2-5 kodunun, genetiği değiştirilmiş SYHT0H2 soyanın "Ayırt Edici Kimlik" Kodu olarak kullanılması,

B) GEÇERLİLİK SÜRESİ: Biyogüvenlik Kanunu'nun 3 üncü maddesinin birinci fıkrasına istinaden on yıl,

C) İTHALATTA UYGULANACAK İŞLEMLER: Adı geçen geni taşıyan soya ve ürünlerinin ithalatı için başvurularda, soyanın miktarı ve içerdiği gen çeşidi ile ilgili orijin ülke veya yüklendiği ülke yetkili otoritesi tarafından düzenlenmiş belge veya ülkemizdeki ya da ithal edildiği ülkedeki akredite bir laboratuvardan alınan Analiz Raporu eşliğinde uygun olanların gümrük ve ithalat işlemlerinin gerçekleştirilmesi, Genetik Yapısı Değiştirilmiş Organizmalar ve Ürünlerine Dair Yönetmeliğin İthalat, İhracat ve Transit hükümlerine uyulması,

Ç) KULLANIM AMACI: Genetiği değiştirilmiş SYHT0H2 soya çeşidi ve ürünlerinin sadece hayvan yemlerinde, yem ya da yem hammaddesi olarak kullanılması,

D) RİSK YÖNETİMİ VE PİYASA DENETİMİ İÇİN GEREKLİ VERİLER: Risk Yönetim Planlarının başvuru sahibi firma ya da kurum tarafından bu kararın yayımlanmasını takip eden 30 gün içinde Biyogüvenlik Sekretaryasına ulaştırılması, piyasada etiket ve GDO denetimlerinin Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğü'nce yapılması,

E) İZLEME KOŞULLARI: İzleme koşullarının ilgililer tarafından yerine getirilmesi, ithal edilen yem amaçlı soyanın depolandığı yerler ve depolardaki ürün miktarı, sevk edilen miktar, nakil aracı ve gönderilen adres, işleneceği tesisler ile işlenecek miktarların, piyasaya dağıtımı, iller ve yerleşim birimleri bazında satış yerleri, ambalaj şekli ve miktarı, taşıma ve koruma önlemleri ve varsa diğer izleme bilgilerinin Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğü'ne bildirilmesi, değişikliklerle ilgili bilgilerin ivedilikle Bakanlıkla paylaşılması, Genetik Yapısı Değiştirilmiş Organizmalar ve Ürünlerine Dair Yönetmeliğin 21 inci maddesinde yer alan İzlenebilirlik ile ilgili hükümlere uyulması, izleme raporlarının 6 aylık dönemler halinde hazırlanarak Biyogüvenlik Sekretaryasına sunulması,

F) BELGELEME VE ETİKETLEME KOŞULLARI: Karara konu soya ve ürünlerinin ithal, işlenme ve satışında yer alan paydaşların her biri tarafından GDO'lu soya ve ürünlerinin son üründe tek başına ya da bileşen olarak bulunduğunu gösteren bir belgenin bulundurulması, Genetik Yapısı Değiştirilmiş Organizmalar ve Ürünlerine Dair Yönetmeliğin 19 uncu maddesinde yer alan yemlerin etiketlenmesinde belirlenmiş kurallara uyulması,

G) AMBALAJLAMA, TAŞIMA, MUHAFAZA VE NAKİL KURALLARI: Karara konu soya ve ürünlerinin ambalajlama, taşıma, muhafaza ve nakillerinde bulaşmayı engelleyici tedbirlerin ürün sahibi ve taşıyıcı tarafından işbirliği içinde alınması, ambalajlı ürünlerin ambalajlarının özel olarak, yırtılma ve parçalanmaya dayanıklı malzemeden yapılmış olması, dökme ürünlerin taşınacağı araçların, ürünün çevreye bulaşmasını önleyecek şekilde branda ile üstünün örtülmesi veya kapalı araçlar veya konteynırlar ile taşımanın yapılması, yükleme ve boşaltmada çevreye bulaşmasını önleyici tedbirlerin alınması ve herhangi bir bulaşma ya da kaza halinde eylem planının bulundurulması ve Bakanlıkla beraber müdahale edilmesi, Genetik Yapısı Değiştirilmiş Organizmalar ve Ürünlerine Dair Yönetmeliğin 17 nci maddesinde yer alan Depolama ile ilgili hükümlere riayet edilmesi,

Ğ) İŞLEME, ATIK VE ARTIK ARITIM VE İMHA KOŞULLARI: Karara konu soya ve ürünlerinin Genetik Yapısı Değiştirilmiş Organizmalar ve Ürünlerine Dair Yönetmeliğin 17 nci maddesine göre Bakanlık tarafından belirlenen işleme, atık, artık arıtım ve imha koşulları ile ilgili kurallara uyulması,

H) GÜVENLİK VE ACİL DURUM TEDBİRLERİ: Bu kararın yayınlanması tarihinden itibaren 30 gün içinde "Güvenlik ve Acil Durum Tedbirleri"nin yer aldığı planın, Biyogüvenlik Sekretaryasına sunulması,

I) YILLIK RAPORLAMANIN NASIL YAPILACAĞI: Karara konu soya ve ürünleri ile ilgili yıllık raporların, Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğü tarafından kendi görüş ve yorumlarını da içerecek şekilde, 6 aylık dönemler halinde hazırlanması ve Biyogüvenlik Sekretaryasına sunulması,
zorunludur.

MİLLETLERARASI ANDLAŞMA

Karar Sayısı : 2007/12452

1 Aralık 2003 tarihinde Ankara'da imzalanan, 28/10/2005 tarihli ve 5416 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan ekli "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Ukrayna Bakanlar Kurulu Arasında Çevre Koruma Alanında İkili İşbirliği Anlaşması"nın onaylanması; Dışişleri Bakanlığının 11/6/2007 tarihli ve HUMŞ-864 sayılı yazısı üzerine, 31/5/1963 tarihli ve 244 sayılı Kanunun 3 üncü maddesine göre, Bakanlar Kurulu'nca 26/6/2007 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Ahmet Necdet SEZER
CUMHURBAŞKANI

Recep Tayyip ERDOĞAN
Başbakan

A. GÜL Dışişleri Bak. ve Başb. Yrd.	A. ŞENER Devlet Bak. ve Başb. Yrd.	M. A. ŞAHİN Devlet Bak. ve Başb. Yrd.	B. ATALAY Devlet Bakanı
A. BABACAN Devlet Bakanı	M.AYDIN Devlet Bakanı	N. ÇUBUKÇU Devlet Bakanı	K. TÜZMEN Devlet Bakanı
F. KASIRGA Adalet Bakanı	M. V.GÖNÜL Milli Savunma Bakanı	O. GÜNEŞ İçişleri Bakanı	K. UNAKITAN Maliye Bakanı
H. ÇELİK Milli Eğitim Bakanı	F. N. ÖZAK Bayındırlık ve İskan Bakanı	R.AKDAĞ Sağlık Bakanı	İ. YILMAZ Ulaştırma Bakanı
M. M. EKER Tarım ve Köyişleri Bakanı	M. BAŞESGİOĞLU Çalışma ve Sos. Güv. Bakanı	A. COŞKUN Sanayi ve Ticaret Bakanı	
M.H.GÜLER Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı	A. KOÇ Kültür ve Turizm Bakanı	O. PEPE Çevre ve Orman Bakanı	

TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ
İLE
UKRAYNA BAKANLAR KURULU
ARASINDA
ÇEVRE KORUMA ALANINDA İKİLİ İŞBİRLİĞİ ANLAŞMASI

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Ukrayna Bakanlar Kurulu bundan böyle "Taraflar" olarak anılacak olup,

Bugünkü ve gelecek kuşakların sağlığı ve refahı için çevrenin korunması ve çevresel koşulların iyileştirilmesi gereğinin bilincinde olarak,

Sürdürülebilir kalkınma yaklaşımının, çevrenin korunması ve iyileştirilmesi için, aynı zamanda bugünkü ve gelecek kuşakların sağlığı ve refahı için önemini kabul ederek,

Taraflar arasındaki işbirliğinin ortak fayda sağlayacağını ve bölgesel ve küresel çevrenin korunması için sorumlulukların yerine getirilmesinde işbirliğinin önemli olduğunu göz önünde bulundurarak,

Doğal kaynaklar ve çevrenin korunmasında daha yakın bilimsel ve teknik işbirliği ihtiyacını akılda tutarak,

Türkiye ve Ukrayna'nın taraf olduğu çevre alanındaki uluslararası sözleşmelerin uygulanmasını geliştireceğini ümit ederek,

1992 yılında İstanbul'da imzalanan "Karadeniz Ekonomik İşbirliği Zirvesi Deklarasyonu"nda halklarının refahı ve kalkınmada çevresel sürdürülebilirliği sağlayacak ikili ve çok taraflı işbirliğini geliştirmeye yönelik olarak bulundukları taahhütleri yeniden vurgulayarak,

"Karadeniz'in Kirliliğe Karşı Korunması Sözleşmesi" (1992) ve ilgili Protokollerinin hükümleri ile 1996 yılında İstanbul'da düzenlenen Bakanlar Konferansı'nda kabul edilen "Karadeniz'in Rehabilitasyonu ve Korunması için Stratejik Eylem Planı"nda konulan ilkeleri teyid ederek,

Bükreş Sözleşmesi, ilgili Protokolleri ve Karadeniz'in Rehabilitasyonu ve Korunması için Stratejik Eylem Planı'nın etkin uygulanmasının gerekliliğini kabul ederek,

Taraflar arasında 4 Mayıs 1992 tarihinde imzalanan "Türkiye Cumhuriyeti ve Ukrayna Arasında Dostluk ve İşbirliği Anlaşması" hükümlerini hatırlatarak,

Çevre alanındaki ikili işbirliğinin iki Taraf arasındaki dostluk ilişkilerini daha da güçlendireceğine inanarak,

Aşağıdaki hususlarda anlaşmaya varmışlardır:

Madde 1

Taraflar çevrenin korunması alanında eşitlik, mütekabiliyet ve karşılıklı yarar esaslarına dayanarak, her iki Tarafın ilgili mevzuatı ve bu amaca uygun olarak tahsis edilen mali kaynakları çerçevesinde işbirliğinde bulunacaklardır.

Madde 2

Çevreyle ilgili başlıca işbirliği alanları şunlardır:

- Türkiye ve Ukrayna'nın taraf oldukları çevrenin korunmasıyla ilgili bölgesel ve uluslararası sözleşmelerin uygulanmasında ortak programların/projelerin geliştirilmesi,
- Birleşmiş Milletler Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi, Biyogüvenlik Cartagena Protokolü ve Karadeniz Bölgesi'nde Biyoçeşitlilik ve Peyzajın Korunması Protokolü çerçevesinde biyoçeşitlilik ve peyzaj çeşitliliğinin korunması ve hassas ekosistemlerin rasyonel yönetimi,
- Karadeniz'in korunması ve deniz kirliliğinin önlenmesi, kontrolü ve bütünüyle yok edilmesi ve ilgili izleme faaliyetlerinde işbirliği,
- Atık Su Yönetimi,
- Tehlikeli Kimyasalların Yönetimi,
- Katı Atık Yönetimi,
- Hava Kirliliğinin Azaltılması,
- Entegre Kıyı Alanları Yönetimi,
- Antropojenik (İnsan Kaynaklı) Faaliyetlerin Çevresel Etkisinin Değerlendirilmesi,
- Enerji üretimi için çevreye duyarlı uygun teknolojilerin karşılıklı değişimi,
- Çevresel Eğitim,
- Orman Yönetimi,
- Taraflarca ortak ilgi konusu olarak görülen herhangi diğer bir alan.

Madde 3

Taraflar işbu Anlaşmanın 2. Maddesinde sıralanan konular üzerinde aşağıdaki şekillerde işbirliği yapacaklardır:

- Ortak, bilimsel-teknik araştırmalar,
- İşbirliği projelerinin geliştirilmesi,
- Araştırma ve geliştirme faaliyetleri ve çevresel uygulamalara ilişkin bilimsel-teknik bilgi ve belgenin karşılıklı değişimi,
- Toplantılar, konferanslar ve sempozyumlar düzenlenmesi,
- Ortak eğitim programlarının hazırlanması ve uygulanması,
- Uzmanların, görevlilerin, araştırmacıların ve hükümet dışı kuruluş mensuplarının karşılıklı değişimi,
- Taraflarca gerekli görülen diğer işbirliği yöntemleri.

Madde 4

Bu Anlaşmanın yürürlüğe girmesini takiben, her bir Taraf İşbu Anlaşma kapsamındaki işbirliği faaliyetlerinin yönetiminden sorumlu olmak üzere bir Ulusal Koordinatör tayin edecektir. Taraflar birbirlerine Ulusal Koordinatörlerinin ismini bildireceklerdir. Taraflar, birbirlerine herhangi bir zamanda yazılı bildirimde bulunarak ulusal koordinatörün yerine vekil başka birini atayabileceklerdir.

Tarafların Ulusal Koordinatörleri, işbu Anlaşmanın 2. Maddesi kapsamında öngörülen işbirliği faaliyetinin somut açıklamasını içeren yıllık Çalışma Programları hazırlayacaklardır. Bu yıllık Çalışma Programları, işbirliği faaliyetinin kapsamını; teslim edilmesi gerekenler ve teslim tarihlerini (eğer varsa); ürünler ve sonuçlarını; her bir Tarafça her bir faaliyet için sağlanacak finansman ve kaynak düzeyini ve koordinatörlerin uygun görebileceği faaliyetin diğer başka yönlerini tarif edecektir.

Yıllık Çalışma Programları Tarafların ulusal mevzuatlarının ilgili hükümlerine göre yürürlüğe girecektir.

Ortak karar ile, Ulusal Koordinatörler işbu Anlaşma kapsamındaki faaliyetleri görüşmek veya çevre koruma alanında işbirliğine ilişkin diğer konuları gözden geçirmek üzere herhangi bir zamanda toplanabilir.

Madde 5

Taraflar işbu Anlaşma çerçevesindeki faaliyetlere katılımları için çevre koruma alanında çalışan Hükümet kuruluşlarını, enstitüleri, özel teşebbüsleri ve hükümet dışı kuruluşları davet edebilirler.

Madde 6

Karşılıklı mutabakata varılarak, Taraflar ulusal mevzuatları ile uyumlu olarak işbirliği sonuçlarını üçüncü Taraflarla paylaşabilirler.

Madde 7

İşbu Anlaşma, her iki Tarafın da uluslararası hukuka göre yapılmış ve yürürlükte olan diğer Anlaşmalarının sonucuna bağlı olan hak ve sorumluluklarını etkileyecek şekilde yorumlanamaz.

Madde 8

Her iki Taraf, aksine bir mutabakata varılmadıkça işbu Anlaşma çerçevesinde yer alan Faaliyetlere katılım masraflarını kendileri karşılayacaklardır.

Madde 9

İşbu Anlaşmanın yorumlanması ya da uygulanmasından kaynaklanabilecek herhangi bir anlaşmazlık, Taraflar arasında müzakere yoluyla çözülecektir.

Madde 10

İşbu Anlaşma, Tarafların birbirlerine Anlaşmanın yürürlüğe girmesi için ulusal yasal gereklerin tamamlandığına dair yazılı bildirimin sonuncusunun diğer tarafa ulaşmasını izleyen günde yürürlüğe girecektir.

İşbu Anlaşma beş yıl süreyle yürürlükte kalacaktır. İşbu Anlaşma Taraflardan biri Anlaşmanın sona eriş tarihinden üç ay önce diğer Tarafa Anlaşmayı sona erdirme niyetini yazılı olarak bildirmediği takdirde beş yıl daha yürürlükte kalacaktır.

Anlaşmaya, Tarafların karşılıklı mutabakatıyla ilave yapılabilir veya değiştirilebilir. Bu değişiklikler bu maddenin 1. fıkrasında yer alan işlemlere göre yürürlüğe girecektir.

İşbu anlaşmanın feshi, işbu Anlaşma gereğince mutabık kalınan ve fesih öncesinde başlatılan faaliyetlerin geçerliliğini etkilemeyecektir.

1 Aralık 2003 tarihinde Ankara'da, Türkçe, Ukraynaca ve İngilizce dillerinde, her üç metin de eşit olarak geçerli olmak üzere ikişer nüsha olarak imzalanmıştır. Yorum konusunda anlaşmazlık doğması halinde İngilizce metin geçerli olacaktır. İngilizce ayrıca yazışma dili olacaktır.

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti adına **Ukrayna Bakanlar Kurulu adına**

Onay Kanunu :

Tarih : 29/08/1996 *Sayı :* 4177

Bakanlar Kurulu Kararı :

Tarih : 21/11/1996 *Karar No :* 96/8857

Resmi Gazetede Yayımlanma :

Tarih : 27 Aralık 1996 *Sayı :* 22860

Yürürlük : 12 Mayıs 1997

BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK SÖZLEŞMESİ

Önsöz

Biyolojik çeşitliliğin kendi başına taşıdığı değerin ve biyolojik çeşitlilik ile bunun unsurlarının ekolojik, genetik, sosyal, ekonomik, bilimsel, kültürel, rekreatif ve estetik değerlerinin farkında olarak,

Ayrıca, biosferdeki yaşam sürdürme sistemlerinin idame ettirilmesi ve evrimi için biyolojik çeşitliliğin taşıdığı önemin de bilincinde olarak,

Biyolojik çeşitliliğin korunmasının insanlığın ortak sorunu olduğunu teyit ederek,

Devletlerin kendi biyolojik kaynakları üzerinde hükümran haklara sahip olduğunu bir kez daha teyit ederek,

Ayrıca, Devletlerin kendi biyolojik çeşitliliklerini korumakla ve kendi biyolojik kaynaklarını sürdürebilir biçimde kullanmakla yükümlü olduklarını bir kez daha onaylayarak,

Biyolojik çeşitliliğin belirli insan faaliyetleri yüzünden önemli ölçüde azalmakta olmasından kaygı duyarak,

Biyolojik çeşitlilikle ilgili genel veri ve bilgi eksikliğinin, ve uygun tedbirlerin planlanmasına ve uygulanmasına esas oluşturacak temel bir kavrayışın sağlanması için acilen bilimsel, teknik ve kurumsal imkânları geliştirme ihtiyacının bilincinde olarak,

Biyolojik çeşitlilik kaybının veya önemli ölçüde azalmasının nedenlerini kaynağında önceden tahmin etmenin, önlemenin ve bu nedenlerle mücadele etmenin yaşamsal önem taşıdığını kaydederek,

Ayrıca, biyolojik çeşitliliğin önemli ölçüde azalması veya yok olması tehdidi söz konusu olduğunda, tam bir bilimsel kesinlik bulunmamasının, bu tehdidi önleyecek veya en aza indirgeyecek tedbirleri ertelemek için bir gerekçe olarak kullanılmaması gerektiğini de kaydederek,

Biyolojik çeşitliliğin korunmasının temel gereğinin, ekosistemlerin ve doğal yaşam ortamlarının "in-situ" korunması ve yaşayabilir tür nüfuslarının doğal ortamlarında idame ettirilmesi ve geri kazanılması olduğunu da kaydederek,

Tercihan menşe ülkede, "ex-situ" tedbirlerin de önemli bir rolü olduğunu da kaydederek,

Geleneksel yaşam tarzlarını kendinde somutlaştıran birçok yerli ve yerel topluluğun biyolojik kaynaklara geleneksel olarak yakından bağımlı olduğunu dikkate alan, ve biyolojik çeşitliliğin korunması ile bunun unsurlarının sürdürülebilir kullanımı bakımından anlamlı geleneksel bilgilerin, yeni yöntemlerin ve uygulamaların kullanımından doğacak yararları adil biçimde paylaşmanın arzu edildiğini de kabul ederek,

Ayrıca, biyolojik çeşitliliğin korunmasında ve sürdürülebilir kullanımında kadınların üstlendiği yaşamsal rolü kabul eden ve biyolojik çeşitliliğin korunması için kadınların her düzeyde politika oluşturulmasına ve uygulanmasına tam katılımına ihtiyaç duyulduğunu teyit ederek,
Biyolojik çeşitliliğin korunması ve unsurlarının sürdürülebilir kullanımı için Devletler, hükümetlerarası örgütler ve hükümetlerdışı sektör arasında uluslararası, bölgesel ve küresel işbirliğinin geliştirilmesine ihtiyaç duyulduğunu ve bu işbirliğinin önemini vurgulayarak,
Yeni ve ek mali kaynak temininin ve ilgili teknolojilere uygun biçimde erişmenin, dünyanın biyolojik çeşitlilik kaybının üstesinden gelme kabiliyetinde büyük bir artışa yol açmasının beklenebileceğini takdir ederek,
Ayrıca, yeni ve ek mali kaynak temini ve ilgili teknolojilere uygun erişim de dahil olmak üzere, gelişmekte olan ülkelerin ihtiyaçlarını karşılamak için özel tedbirlere gerek duyulduğunu da takdir ederek,
Bu konuda en azgelişmiş ülkelerin ve küçük ada Devletlerinin özel koşullarını kaydederek,
Biyolojik çeşitliliğin korunması için önemli ölçüde yatırım yapılması gerektiğini ve bu yatırımlardan çok çeşitli çevresel, ekonomik ve sosyal yarar sağlanacağının beklendiğini dikkate alarak,
Ekonomik ve sosyal kalkınma ile yoksulluğun kökünden yok edilmesinin gelişmekte olan ülkelerin ilk ve önemli önceliği olduğunu doğrulayarak,
Biyolojik çeşitliliğin korunmasının ve sürdürülebilir kullanımının giderek artan dünya nüfusunun gıda, sağlık ve diğer ihtiyaçlarının karşılanmasında son derece önemli olduğunun, ve bu amaçla hem genetik kaynaklara hem de teknolojilere erişimin ve bunların paylaşılmasının yaşamsal önem taşıdığının bilincinde olarak,
Biyolojik çeşitliliğin korunmasının ve sürdürülebilir kullanımının sonuçta, Devletler arasında dostane ilişkileri güçlendireceğini ve insanlık için barışa katkıda bulunacağını kaydederek,
Biyolojik çeşitliliğin korunmasına ve unsurlarının sürdürülebilir kullanımına ilişkin mevcut uluslararası düzenlemeleri geliştirmeyi ve tamamlamayı arzu eden, ve Biyolojik çeşitliliği mevcut ve gelecekteki nesiller yararına korumaya ve sürdürülebilir biçimde kullanmaya kesin kararlı olarak,

Akit Taraflar

aşağıdaki hususlar üzerinde anlaşmışlardır.

Madde 1-Amaçlar

Bu Sözleşme'nin, ilgili hükümleri uyarınca takip edilecek amaçları, biyolojik çeşitliliğin korunması; bu çeşitliliğinin unsurlarının sürdürülebilir kullanımı; genetik kaynaklar ve teknoloji üzerinde sahip olunan bütün hakları dikkate almak kaydıyla, bu kaynaklara gereğince erişimin ve ilgili teknolojilerin gereğince transferinin sağlanması ve uygun finansmanın tedariki de dahil olmak üzere, genetik kaynakların kullanımından doğan yararların adil ve hakkaniyete uygun paylaşımıdır.

Madde 2- Kullanılan Terimler

Bu Sözleşme'de :

"Biyolojik çeşitlilik", diğerlerinin yanı sıra kara, deniz ve diğer su ekosistemleri ile bu ekosistemlerin bir parçası olduğu ekolojik kompleksler de dahil olmak üzere tüm kaynaklardan canlı organizmalar

arasındaki farklılaşma anlamındadır; türlerin kendi içindeki ve türler arasındaki çeşitlilik ve ekosistem çeşitliliği de buna dahildir.

"Biyolojik kaynaklar", genetik kaynakları, organizmaları veya parçalarını, popülasyonları veya ekosistemlerin insanlık için şimdiden ya da gelecekte kullanım imkânı veya değeri olan diğer biyotik unsurlarını kapsar.

"Biyoteknoloji", özgün bir kullanım amacıyla ürünler veya prosesler meydana getirmek veya varolanları değişime uğratmak üzere biyolojik sistemlerin, canlı organizmaların veya bunların türevlerinin kullanıldığı her türlü teknolojik uygulama anlamındadır.

"Genetik kaynakların menşe ülkesi", "in-situ" koşullarda bu genetik kaynaklara sahip olan ülke anlamındadır.

"Genetik kaynakları sağlayan ülke", hem yabani hem de evcilleştirilmiş türlerin popülasyonları dahil olmak üzere "in-situ" kaynaklardan toplanmış veya menşei bu ülkede olsun olmasın "ex-situ" kaynaklardan alınmış genetik kaynakları temin eden ülke anlamındadır.

"Evcilleştirilmiş veya kültüre alınmış türler", ihtiyaçlarını karşılamak için insanlar tarafından evrim süreci etkilenmiş türler anlamındadır.

"Ekosistem", bitki, hayvan ve mikro-organizma toplulukları ile bunların cansız çevrelerinin işlevsel bir birim olarak karşılıklı etkileşen dinamik bir kompleksi anlamındadır.

" 'Ex-situ' koruma", biyolojik çeşitlilik unsurlarının kendi doğal yaşam ortamları dışında korunması anlamındadır.

"Genetik materyel", işlevsel kalıtım birimleri içeren, bitki, hayvan, mikrop veya başka menşeli olan her türlü materyel anlamındadır.

"Genetik kaynaklar", bugün veya gelecek için değer taşıyan genetik materyel anlamındadır.

"Yaşam ortamı", herhangi bir organizma veya popülasyonun doğal olarak bulunduğu yer veya çevre tipi anlamındadır.

" 'In-situ' koşullar", genetik kaynakların ekosistemler ve doğal yaşam ortamları içinde var oldukları koşullar; evcilleştirilmiş veya kültüre alınmış türler sözkonusu olduğundaysa bunların ayırt edici özelliklerini geliştirdikleri çevre anlamındadır.

" 'In-situ' koruma", ekosistemlerin ve doğal yaşam ortamlarının korunması, yaşayabilir tür popülasyonlarının doğal çevrelerinde; evcilleştirilmiş veya kültüre alınmış türlerinse ayırt edici özelliklerini geliştirdikleri çevrelerde muhafazası ve geri kazanılması anlamındadır.

"Koruma alanı", özgün koruma amaçlarını gerçekleştirmek için belirlenen, düzenlenen ve yönetilen, coğrafi olarak tanımlanmış bir alan anlamındadır.

"Bölgesel ekonomik bütünleşme teşkilatı", belirli bir bölgenin egemen Devletleri tarafından, kurulmuş olan, üye Devletlerin bu Sözleşme'ye tabi konularda yetki vermiş olduğu ve Teşkilat'ın iç usullerine göre bu Sözleşme'yi imzalamaya, onamaya, kabul etmeye, onaylamaya veya Sözleşme'ye katılmaya usulüne uygun biçimde yetkili kılınmış teşkilat anlamındadır.

"Sürdürülebilir kullanım", biyolojik çeşitlilik unsurlarının, uzun dönemde biyolojik çeşitliliğin azalmasına yol açmayacak şekilde ve oranda kullanımı, ve böylece biyolojik çeşitliliğin bugünkü ve gelecekteki nesillerin ihtiyaçlarını ve özlemlerini karşılama potansiyelini muhafaza etmesi anlamındadır.

“Teknoloji”, biyoteknolojiyi kapsar.

Madde 3. İlke

Birleşmiş Milletler Şartı ve uluslararası hukuk ilkeleri uyarınca Devletler, kaynaklarını kendi çevre politikaları doğrultusunda kullanma egemen hakkına sahiptirler ve kendi yargı yetkileri veya kontrolleri dahilindeki faaliyetlerin, diğer Devletlerin çevrelerine veya ulusal yargı yetkilerinin sınırları dışındaki alanların çevrelerine zarar vermemesini de sağlamakla yükümlüdürler.

Madde 4-Yargı Yetkisi Alanı

Bu Sözleşme hükümleri, diğer Devletlerin hakları saklı kalmak kaydıyla, ve bu Sözleşme’de açıkça aksi öngörülmedikçe, her Akit Tarafla ilgili olarak:

a. Biyolojik çeşitliliğin unsurları bakımından, o Akit Tarafın ulusal yargı yetkisinin sınırları içindeki alanlarda; ve

b. Kendi yargı yetkisi ya da kontrolü altında işlemekte olan prosesler ve faaliyetler bakımındansa, bunların etkileri nerede ortaya çıkarsa çıksın, o Akit Tarafın ulusal yargı yetkisinin sınırları içindeki ve dışındaki alanlarda geçerlidir.

Madde 5-İşbirliği

Akit Tarafların her biri, biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı için, ulusal yargı yetkisinin dışındaki alanlar ve karşılıklı menfaate dayalı diğer konularda öbür Akit Taraflarla doğrudan, veya uygun olduğunda yetkili uluslararası örgütler aracılığıyla, mümkün olduğu ölçüde ve uygun biçimde işbirliği yapacaktır.

Madde 6-Koruma ve Sürdürülebilir Kullanım için Alınacak Genel Tedbirler

Akit Tarafların her biri, kendi özel koşullarına ve imkânlarına göre:

a. Biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı için, diğer hususların yanı sıra bu Sözleşme’de yer alan ve ilgili Akit Taraf için uygun olan tedbirleri yansıtacak ulusal stratejiler, planlar veya programlar geliştirecek veya mevcut strateji, plan veya programları bu amaçla uyarlayacaktır; ve

b. Biyolojik çeşitliliğin korunmasını ve sürdürülebilir kullanımını, mümkün ve uygun olduğu ölçüde ilgili sektörel veya sektörler-arası planlar, programlar ve politikalarla bütünleştirecektir.

Madde 7-Belirleme ve İzleme

Akit Tarafların her biri, özellikle 8’den 10’a kadar olan Maddelerde belirtilen amaçlarla, mümkün olduğu ölçüde ve uygun biçimde:

a. Ek I’de yer alan kategorilerin belirtildiği listeyi dikkate alarak, koruma ve sürdürülebilir kullanım açısından kendisi için önem taşıyan biyolojik çeşitlilik unsurlarını belirleyecektir;

b. Acil koruma tedbirleri gerektiren ve sürdürülebilir kullanım için en büyük potansiyeli taşıyan unsurları özellikle dikkate alarak, yukarıda alt-paragraf (a)’ya göre belirlenen biyolojik çeşitliliğin unsurlarını örnekleme ve diğer teknikleri kullanarak izleyecektir;

c. Biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı üzerinde önemli olumsuz etkileri olan veya olabilecek prosesleri ve faaliyet kategorilerini belirleyecek, örnekleme ve diğer teknikleri kullanarak bunların etkilerini izleyecektir; ve
d. Yukarıda alt-paragraf (a), (b) ve (c)'ye uygun belirleme ve izleme faaliyetlerinden elde edilen verileri saklayacak ve düzenleyecektir.

Madde 8-"In-situ" Koruma

Akit Tarafların her biri mümkün olduğu ölçüde ve uygun biçimde:
a. Koruma alanlarından veya biyolojik çeşitliliğin korunması için özel tedbirler alınması gereken alanlardan oluşan bir sistem oluşturacaktır;
b. Gerektiğinde, koruma alanlarının veya biyolojik çeşitliliğin korunması için özel tedbirler alınması icap eden alanların seçilmesi, tesis edilmesi ve yönetilmesi için kurallar geliştirecektir;
c. Biyolojik çeşitliliğin korunması için önemli olan biyolojik kaynakların korunmasını ve sürdürülebilir kullanımını sağlamak amacıyla, koruma alanları içinde olsun ya da olmasın, bu kaynakları düzenlemelere tabi tutacak veya yönetecektir;
d. Ekosistemlerin ve doğal yaşam ortamlarının korunmasını ve yaşayabilir tür popülasyonlarının doğal ortamlarında tutulmasını teşvik edecektir;
e. Koruma alanlarının daha iyi korunmasını sağlamak amacıyla, bunlara bitişik alanlarda çevresel açıdan sağlıklı ve sürdürülebilir kalkınmayı teşvik edecektir;
f. Diğer araçların yanı sıra planlar veya başka yönetim stratejileri geliştirip uygulayarak, bozulmuş olan ekosistemleri iyileştirecek, eski haline getirecek ve tehdit altındaki türlerin kazanılmasını teşvik edecektir;
g. Biyoteknoloji sonucunda değişikliğe uğratılmış ve biyolojik çeşitliliğin korunmasını ve sürdürülebilir kullanımını etkilemesi muhtemel olumsuz çevresel etkiler doğurabilecek canlı organizmaların kullanılması ve serbest bırakılması ile bağlantılı riskleri düzenlemeye, yönetmeye veya denetlemeye yönelik araçları insan sağlığı için doğabilecek riskleri de dikkate alarak tesis veya idame ettirecektir;
h. Ekosistemleri, yaşam ortamlarını veya türleri tehdit eden yabancı türlerin girişini engelleyecek, bu türleri denetim altına alacak veya yok edecektir;
i. Biyolojik çeşitliliğin korunması ve mevcut kullanım şekilleri ile unsurlarının sürdürülebilir kullanımı arasında uygunluk sağlanması için gerekli koşulları yaratmaya gayret edecektir;
j. Geleneksel yaşam tarzlarını sürdüren yerli ve yerel toplulukların biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı bakımından anlam taşıyan bilgilerine, geliştirdikleri yeni yöntemlere ve uygulamalarına kendi ulusal mevzuatına göre sahip çıkacak, bunları koruyacak ve saygı gösterecek; bu bilgilerin, yeni yöntemlerin ve uygulamaların sahiplerinin onayı ve katılımı ile daha yaygın biçimde uygulanmasını sağlayacak ve bunların kullanımından doğacak yararların adil paylaşımını teşvik edecektir;
k. Tehdit altındaki türlerin ve popülasyonların korunması için gerekli mevzuatı ve/veya düzenleyici diğer hükümleri geliştirecek veya idame ettirecektir;

l. 7nci Madde uyarınca biyolojik çeşitlilik üzerinde önemli bir olumsuz etki saptanması halinde, ilgili prosesleri ve faaliyet kategorilerini düzenleyecek veya yönetecektir; ve
m. Yukarıda (a)'dan (l)'ye kadar olan alt-paragraflarda açıklanan "in-situ" koruma için, özellikle gelişmekte olan ülkelere mali ve başka şekillerde destek sağlanmasında işbirliği yapacaktır.

Madde 9-"Ex-situ" Koruma

Akit Tarafların her biri, esas olarak "in-situ" tedbirleri tamamlamak amacıyla, mümkün olduğu ölçüde ve uygun biçimde:
a. Biyolojik çeşitlilik unsurlarının "ex-situ" korunması için, tercihan bu unsurların menşe ülkesinde tedbirler alacaktır;
b. Tercihan genetik kaynakların menşe ülkesinde, bitkiler, hayvanlar ve micro-organizmalar üzerinde araştırma yapılması ve bunların "ex-situ" korunması için gerekli düzenlemeleri yapacak ve idame ettirecektir;
c. Tehdit altındaki türlerin kazanılması ve rehabilitasyonu ve bunların uygun koşullar altında yeniden doğal yaşam ortamlarına sokulması için tedbirler alacaktır;
d. Yukarıdaki alt-paragraf (c) uyarınca geçici olarak "ex-situ" özel tedbirler alınması gerekli olmadıkça, ekosistemleri ve "in-situ" tür popülasyonlarını tehdit etmemek için "ex-situ" koruma amacıyla, biyolojik kaynakların doğal yaşam ortamlarından toplanmasını düzenleyecek ve yönetecektir, ve
e. Yukarıda (a)'dan (d)'ye kadar olan alt-paragraflarda açıklanan "ex-situ" koruma için ve gelişmekte olan ülkelerde "ex-situ" koruma imkanlarının yaratılması ve idame ettirilmesi için mali ve başka şekillerde destek sağlanmasında işbirliği yapacaktır.

Madde 10-Biyolojik Çeşitlilik Unsurlarının Sürdürülebilir Kullanımı

Akit Tarafların her biri mümkün olduğu ölçüde ve uygun biçimde:
a. Biyolojik kaynakların korunması ve sürdürülebilir kullanımı konusunu ulusal karar alma süreci ile bütünleştirecektir;
b. Biyolojik çeşitlilik üzerindeki olumsuz etkileri önlemek veya en aza indirgemek için biyolojik kaynakların kullanımı ile ilgili tedbirler alacaktır;
c. Biyolojik kaynakların korunması ve sürdürülebilir kullanımı gereksinimiyle bağdaşan geleneksel kültürel uygulamalara uygun biçimde, bu kaynakların alışılagelmiş kullanım biçimlerini koruyacak ve teşvik edecektir;
d. Biyolojik çeşitliliğin azaldığı bozulmuş alanlarda yerel nüfusun iyileştirici tedbirler geliştirmesini ve uygulamasını destekleyecektir; ve
e. Biyolojik kaynakların sürdürülebilir kullanımı için yöntemlerin geliştirilmesinde kendi devlet makamları ile özel sektörü arasında işbirliğini teşvik edecektir.

Madde 11-Teşvik Tedbirleri

Akit Tarafların her biri mümkün olduğu ölçüde ve uygun biçimde, biyolojik çeşitlilik unsurlarının korunması ve sürdürülebilir kullanımı için, ekonomik ve sosyal açıdan güvenilir teşvik edici tedbirleri alacaktır.

Madde 12-Araştırma ve Eğitim

Akit Taraflar, gelişmekte olan ülkelerin özel ihtiyaçlarını dikkate alarak:

a. Biyolojik çeşitliliğin ve unsurlarının belirlenmesi, korunması ve sürdürülebilir kullanımı için alınacak tedbirler konusunda bilimsel ve teknik eğitim ve öğrenim programları düzenleyip idame ettirecek ve bu eğitim ve öğrenim için gelişmekte olan ülkelerin özgül ihtiyaçlarına gereğince destek sağlayacaklardır;

b. Diğer hususların yanı sıra Bilimsel, Teknik ve Teknolojik Danışma Amaçlı Yan Organ'ın tavsiyeleri doğrultusunda Taraflar Konferansı'nın alacağı kararların da gereğini yerine getirerek, özellikle gelişmekte olan ülkelerde, biyolojik çeşitliliğin korunmasına ve sürdürülebilir kullanımına katkıda bulunan araştırmaları geliştirecek ve teşvik edeceklerdir; ve

c. 16, 18 ve 20nci Madde hükümlerine uygun olarak, biyolojik kaynakların korunması ve sürdürülebilir kullanımı için yöntemler geliştirirken, biyolojik çeşitlilik araştırmalarındaki bilimsel gelişmelerin kullanılmasını teşvik edecek ve bu konuda işbirliği yapacaklardır.

Madde 13-Kamu Eğitimi ve Bilgilendirme

Akit Taraflar:

a. Biyolojik çeşitliliği korumanın öneminin ve bunun için gerekli tedbirlerin anlaşılmasını, medya aracılığı ile yayınlanmasını ve bu konuların eğitim programlarına dahil edilmesini kolaylaştıracak ve teşvik edeceklerdir; ve

b. Biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı ile ilgili eğitim ve halkı bilgilendirme programlarının geliştirilmesinde diğer Devletlerle ve uluslararası örgütlerle uygun biçimde işbirliği yapacaklardır.

Madde 14. Etki Değerlendirmesi ve Olumsuz Etkilerin En Aza İndirgenmesi

1. Akit Tarafların her biri, mümkün olduğu ölçüde ve uygun biçimde:

a. Biyolojik çeşitlilik için önemli olumsuz etkiler doğurabilecek mevcut proje önerilerinin, bu olumsuz etkileri engellemeye veya en aza indirmeye yönelik bir çevresel etki değerlendirmesine tabi tutulmasını öngören uygun işleyişleri yürürlüğe koyacak ve elverdiğince halkın da bu işleyişlere katılmasını sağlayacaktır;

b. Biyolojik çeşitlilik üzerinde önemli olumsuz etkiler yaratabilecek programlarının ve politikalarının çevresel sonuçlarının gerekli biçimde dikkate alınmasını sağlamak için uygun düzenlemeler yapacaktır;

c. Hangisi uygun ise, iki taraflı, bölgesel veya çok taraflı düzenlemelerin yapılmasını teşvik ederek diğer Devletlerin veya ulusal yargı yetkisinin sınırları dışındaki alanların biyolojik çeşitliliği üzerinde önemli olumsuz etkide bulunması muhtemel olan, kendi yargı yetkisi veya denetimi kapsamındaki faaliyetlerle ilgili bildirim, bilgi alışverişi ve istişareleri karşılıklılık esasına göre geliştirecektir;

d. Kendi yargı yetkisi veya denetimi altındaki alandan kaynaklanan ve başka Devletlerin yargı yetkisi içindeki alanlarda veya kendi ulusal yargı yetkisinin sınırları dışındaki alanlarda biyolojik çeşitlilik için ciddi bir tehdit ya da tehlike oluşturan ya da oluşturabilecek bir durumun ortaya çıkması halinde etkilenmesi muhtemel Devletleri derhal bu tehlike veya zarardan haberdar edecek ve bu tehlike veya zararı önleyici veya enaza indirici girişimlerde bulunacaktır; ve

e. Doğal veya başka nedenlerle meydana gelen ve biyolojik çeşitlilik için ciddi ve her an gerçekleşebilecek bir tehlike arz eden olaylara veya faaliyetlere acilen karşılık verecek ulusal düzenlemelerin yapılmasını sağlayacak, bu tür ulusal çabaları tamamlamak, ve uygun olduğu ve ilgili Devletler veya bölgesel ekonomik bütünleşme örgütleri tarafından kabul edildiği takdirde müştereken beklenmedik hal planları oluşturmak üzere uluslararası işbirliğini teşvik edecektir.

2. Taraflar Konferansı, yapılacak etütleri temel alarak, biyolojik çeşitliliğe verilen zararlara yüklenecek sorumluluk ve telafi konusunu, restorasyon ve tazminat hususlarını da içerecek biçimde inceleyecektir; bu tür sorumluluğun bütünüyle bir iç sorun olduğu durumlar istisnadır.

Madde 15-Genetik Kaynaklara Erişim

l. Devletlerin kendi doğal kaynakları üzerindeki egemen hakları dikkate alındığında, genetik kaynaklara erişime kayıt getirme yetkisi de ulusal hükümetlere aittir ve ulusal mevzuata tabidir.

2. Akit Tarafların herbiri, diğer Akit Tarafların çevresel açıdan güvenilir kullanım amaçları ile genetik kaynaklara erişimini kolaylaştıracak şartları yaratmaya ve bu Sözleşme'nin amaçlarına aykırı kısıtlamalar uygulamamaya gayret edecektir.

3. Bu Sözleşme'de bu Madde ile l6ncı ve 19uncu Maddelerde anılan, herhangi bir Akit Tarafça temin edilen genetik kaynaklar, yalnızca bu kaynakların menşe ülkesi olan Akit Taraflarca veya genetik kaynakları bu Sözleşme'ye uygun olarak iktisap etmiş Taraflarca temin edilenlerdir.

4. Erişim hakkının tanınmış olduğu durumlarda, erişim karşılıklı olarak mutabık kalınmış şartlara ve bu Madde hükümlerine tabi olacaktır.

5. Genetik kaynaklara erişim, bu kaynakları temin eden Akit Tarafça aksi kararlaştırılmadığı sürece, bu Tarafın önceden izninin alınmasına tabidir.

6. Akit Tarafların her biri, diğer Akit Taraflarca temin edilen genetik kaynaklara dayalı bilimsel araştırmaları, o tarafların da tam katılımıyla ve mümkünse onların ülkelerinde geliştirip yürütmek için çaba harcayacaktır.

7. Akit Tarafların her biri, genetik kaynakların ticari ve başka amaçlarla kullanımından doğan yararlarla araştırma ve geliştirme sonuçlarını, bu kaynakları temin eden Akit Tarafla adil ve hakkaniyete uygun biçimde paylaşmak amacı ile, uygun şekilde ve 16 ile l9uncu Maddeler doğrultusunda ve gerektiğinde 20 ve 21inci Maddelerde öngörülen mali mekanizma aracılığı ile idari, yasal veya siyasi tedbirleri alacaktır. Bu paylaşım karşılıklı olarak mutabık kalınan şartlara dayanacaktır.

Madde 16-Teknolojiye Erişim ve Teknoloji Transferi

1. Akit Tarafların her biri, teknolojinin biyoteknolojiyi içerdiğini ve Akit Taraflar arasında teknoloji transferinin ve teknolojiye erişimin bu Sözleşme'nin amaçlarına ulaşılmasında gerekli unsurlar

olduğunu dikkate alarak, bu Madde hükümleri uyarınca, biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı ile ilgili olan veya genetik kaynaklardan yararlanan ve çevreye önemli bir zarar vermeyen teknolojilerin diğer Akit Taraflara transferini ve diğer Akit Tarafların bu teknolojilere erişimini sağlamayı ve/veya kolaylaştırmayı taahhüt eder.

2 . Yukarıda 1inci paragrafta anılan teknoloji transferi ve teknolojiye erişim, gelişmekte olan ülkelere karşılıklı olarak mutabık kalınması halinde ayrıcalıklı ve öncelikli şartlar da dahil olmak üzere, adil ve en elverişli şartlar çerçevesinde ve gerektiğinde 20 ve 21inci Maddelerde öngörülen mali mekanizma uyarınca sağlanacak ve/veya kolaylaştırılacaktır. Teknolojinin patent ve diğer fikri mülkiyet haklarına tabi olması halinde, bu erişim ve transfer, fikri mülkiyet haklarının yeterli ve etkin biçimde korunmasını dikkate alan ve bununla tutarlı şartlarla sağlanacaktır. Bu paragraf aşağıdaki 3, 4 ve 5inci paragraflarla tutarlı biçimde uygulanacaktır.

3. Akit Tarafların her biri, genetik kaynakları temin eden Akit Taraflara ve bunlar arasında özellikle gelişmekte olan ülkelere, 20 ve 21inci Madde hükümleri uyarınca ve uluslararası hukuka ve aşağıdaki 4 ve 5inci paragraflara uygun biçimde, gerektiğinde patentler ve diğer fikri mülkiyet hakları ile korunan teknoloji de dahil olmak üzere, genetik kaynakların kullanıldığı teknoloji transferini ve bu teknolojiye erişimlerini karşılıklı olarak mutabık kalınan şartlarla sağlamak amacıyla uygun yasal, idari veya siyasi tedbirleri alacaktır.

4. Akit Tarafların her biri, özel sektörün, gelişmekte olan ülkelerin kamu kurumları ve özel sektörü yararına, yukarıda 1inci paragrafta anılan teknolojiye erişimi, müştereken geliştirilmesini ve teknoloji transferini kolaylaştırması amacıyla uygun yasal, idari veya politik tedbirleri alacak ve bunun için yukarıda l, 2 ve 3üncü paragraflar kapsamındaki yükümlülüklere uyacaktır.

5. Patent ve diğer fikri mülkiyet haklarının bu Sözleşme’nin uygulanmasını etkileyebileceğini kabul eden Akit Taraflar, bu hakların Sözleşme’nin amaçlarına aykırı olmamasını ve bu amaçları destekler nitelikte olmasını sağlamak için, bu konuda ulusal mevzuata ve uluslararası hukuka uygun biçimde işbirliği yapacaklardır.

Madde 17-Bilgi Alışverişi

1. Akit Taraflar, gelişmekte olan ülkelerin özel ihtiyaçlarını dikkate alarak, biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı ile ilgili olan, herkese açık tüm kaynaklardan bilgi alışverişini kolaylaştıracaklardır.

2. Bu bilgi alışverişi, teknik, bilimsel ve sosyo ekonomik araştırma sonuçları, eğitim ve araştırma programları ile ilgili bilgiler, ihtisaslaşmış bilgi, bu türden yerli ve geleneksel bilgilerle birlikte 16ıncı Maddenin 1inci paragrafında anılan teknoloji alışverişini kapsayacaktır. Ayrıca, gerçekleştirilebilir olduğunda, bilgilerin ilgili ülkeye geri getirilmesi de bu kapsamda olacaktır.

Madde 18-Teknik ve Bilimsel İşbirliği

1. Akit Taraflar, gerektiğinde ilgili uluslararası ve ulusal kurumlar aracılığı ile, biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı alanında uluslararası teknik ve bilimsel işbirliğini arttıracaklardır.

2. Akit Tarafların her biri, diğer araçların yanı sıra ulusal politikalar geliştirmek ve uygulamak yoluyla, bu Sözleşme'nin uygulanmasında diğer Akit Taraflarla ve özellikle gelişmekte olan ülkelerle teknik ve bilimsel işbirliğini arttıracaktır. Bu işbirliği arttırılırken, beşeri kaynakların geliştirilmesi ve kurumlaşma suretiyle ulusal imkânların geliştirilmesi ve güçlendirilmesi özellikle dikkate alınacaktır.
3. Taraflar Konferansı ilk toplantısında, teknik ve bilimsel işbirliğini arttırmak ve kolaylaştırmak için bir takas odası mekanizmasının nasıl tesis edileceğini belirleyecektir.
4. Akit Taraflar bu Sözleşme'nin amaçlarını yerine getirirken, doğal ve geleneksel teknolojiler de dahil olmak üzere, teknoloji geliştirme ve kullanma konusunda, ulusal mevzuatlara ve politikalara uygun işbirliği yöntemlerini geliştirecek ve teşvik edeceklerdir. Akit Taraflar bu amaçla personel eğitimi ve uzman değişimi konusunda da işbirliğini geliştireceklerdir.
5. Akit Taraflar, karşılıklı mutabakata tabi olarak, bu Sözleşme'nin amaçları ile ilgili teknolojileri geliştirmek için, ortak araştırma programlarının ve ortak girişimlerin tesis edilmesini teşvik edeceklerdir.

Madde 19-Biyoteknolojinin İşlem Görmesi ve Yararlarının Dağılımı

1. Akit Tarafların her biri, biyoteknolojik araştırma için genetik kaynakları temin eden Akit Tarafların ve özellikle gelişmekte olan ülkelerin, mümkünse bu Akit Tarafların ülkelerinde, biyoteknolojik araştırma faaliyetlerine etkin biçimde katılımını sağlamak için uygun yasal, idari veya siyasi tedbirleri alacaktır.
2. Akit Tarafların her biri, Akit Tarafların ve özellikle gelişmekte olan ülkelerin, bu Akit Taraflarca temin edilen genetik kaynaklara dayalı biyoteknolojilerden doğan yarar ve sonuçlara, adil ve hakkaniyete uygun biçimde öncelikli erişimini teşvik etmek ve arttırmak için makul tüm tedbirleri alacaktır. Bu erişim karşılılıklı olarak mutabık kalınan şartlara tabi olacaktır.
3. Taraflar, biyoteknoloji sonucunda değişime uğratılmış ve biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı üzerinde olumsuz etkide bulunabilecek her türlü canlı organizmanın emniyetli biçimde taşınması, işlem görmesi ve kullanılması konusunda, özellikle önceden bilgilendirerek mutabakat sağlanmasını da kapsayan uygun usullerin yer aldığı bir protokolün gerekliliğini ve bunun şeklini değerlendireceklerdir.
4. Akit Tarafların her biri, yukardaki 3üncü paragrafta anılan organizmaların işlem görmesinde kendisinin şart koştuğu kullanım ve emniyet kurallarına ilişkin mevcut her türlü bilgiyi, ayrıca özgün organizmaların potansiyel olumsuz etkileriyle ilgili mevcut her türlü bilgiyi, bu organizmaların ithal edileceği Akit Tarafa, ya doğrudan doğruya ya da bu çeşit organizmaları kendi yargı yetkisinin alanı içinde temin etmekte olan gerçek veya hükmi şahıslardan talep ederek verecektir.

Madde 20-Mali Kaynaklar

1. Akit Tarafların herbiri, kendi ulusal planlarına, önceliklerine ve programlarına uygun biçimde, bu Sözleşme'nin amaçlarının gerçekleştirilmesi için tasarlanan ulusal faaliyetlere yönelik olarak, kendi kapasitesine göre mali destek ve teşvik sağlamayı taahhüt eder.
2. Gelişmiş olan Taraf ülkeler, gelişmekte olan Taraf ülkelerin, bu Sözleşme'nin yükümlülüklerini yerine getirmek için gerekli tedbirleri uygulamalarının anlaşmaya bağlanmış ek maliyetlerini bütünüyle karşılamalarını ve Sözleşme hükümlerinden yararlanmalarını sağlamak amacıyla yeni ve

ek mali kaynaklar temin edeceklerdir; söz konusu ek maliyetler, gelişmekte olan Taraf ülke ile 21inci Maddede anılan kurumsal yapı arasında, Taraflar Konferansı'nca tesbit edilen politika, strateji, program öncelikleri ve uygunluk kriterleri ile ek maliyetleri gösteren listeye uygun biçimde anlaşmaya bağlanacaktır. Pazar ekonomisine geçiş sürecinde olan ülkeler de dahil olmak üzere başka Taraflar da kendi istekleri ile, gelişmiş olan Taraf ülkelerin yükümlülüklerini üstlenebilirler. Taraflar Konferansı, bu Madde gereğince, ilk toplantısında, gelişmiş olan Taraf ülkelerle, gelişmiş olan Taraf ülkelerin yükümlülüklerini kendi istekleri ile üstlenen diğer Tarafların bir listesini hazırlayacaktır. Taraflar Konferansı listeyi düzenli aralıklarla yeniden gözden geçirecek ve gerekli değişiklikleri yapacaktır. Başka ülkelerden ve kaynaklardan gönüllü katkılar da teşvik edilecektir. Bu taahhütlerin uygulanmasında fonların yeterliliği, önceden tahmin edilebilirliği ve zamanında akışının gerekliliği ve liste kapsamındaki katkı sahibi Taraflar arasında yükümlülük paylaşımının önemi dikkate alınacaktır.

3. Bu Sözleşme'nin uygulanması ile ilgili mali kaynakları temin edecek gelişmiş olan Taraf ülkeler ve bunlardan yararlanacak gelişmekte olan ülkeler, bu amaçla ikili, bölgesel ve çok taraflı diğer kanalları da kullanabilirler.

4. Gelişmekte olan Taraf ülkelerin bu Sözleşme kapsamındaki taahhütlerini ne ölçüde etkin biçimde uygulayacakları, gelişmiş olan Taraf ülkelerin bu Sözleşme kapsamındaki mali kaynaklar ve teknoloji transferi ile ilgili taahhütlerini etkin biçimde uygulamalarına bağlı olacak ve gelişmekte olan Taraf ülkelerin ilk ve en önemli önceliğinin ekonomik ve sosyal kalkınma ve yoksulluğun yokedilmesi olduğu gerçeğini tam olarak dikkate alacaktır.

5. Taraflar, finansman ve teknoloji transferi ile ilgili girişimlerinde en azgelişmiş ülkelerin özel ihtiyaçlarını ve durumlarını tam olarak dikkate alacaklardır.

6. Akit Taraflar, gelişmekte olan Taraf ülkelerde özellikle küçük ada Devletlerinde, biyolojik çeşitliliğe bağımlılıktan, biyolojik çeşitliliğin dağılımından ve mekânsal konumundan kaynaklanan özel koşulları da dikkate alacaklardır.

7. Ayrıca, kurak ve yarı-kurak bölgelerin, kıyı alanlarının ve dağlık alanların bulunduğu çevresel açıdan en duyarlı olanlar da dahil olmak üzere, gelişmekte olan ülkelerin özel durumu gözönünde bulundurulacaktır.

Madde 21-Mali Mekanizma

1. Bu Sözleşme'de yer alan amaçlarla, gelişmekte olan Taraf ülkelere, hibe veya ayrıcalık esasına göre mali kaynaklar temin edilebilmesi için, esas unsurları bu Maddede tanımlanan bir mekanizma olacaktır. Bu mekanizma, bu Sözleşme'nin amaçları doğrultusunda Taraflar Konferansı'nın yetkisi ve yönlendirmesi altında ve Taraflar Konferansı'na karşı sorumlu olarak işleyecektir. Mekanizmanın faaliyetleri Taraflar Konferansı'nın ilk toplantısında kararlaştırılacak kurumsal yapı tarafından yürütülecektir. Taraflar Konferansı bu Sözleşme'deki amaçlar doğrultusunda, bu kaynaklara erişim ve bu kaynakların kullanımı ile ilgili politikayı, stratejiyi, program önceliklerini ve uygunluk kriterlerini tesbit edecektir. Katkılar, Taraflar Konferansınca periyodik olarak kararlaştırılması gereken kaynak tutarına uygun olarak 20nci Maddede anılan fonların önceden tahmin edilebilmesi, yeterli olması ve zamanında akışının sağlanması gerektiğini ve 20nci Maddenin 2nci paragrafında

anılan listeye dahil olan katkı sahibi Taraflar arasında yükümlülüğü paylaşmanın önemini dikkate alacak şekilde düzenlenecektir. Gelişmiş olan Taraf ülkeler ve başka ülke ve kaynaklar gönüllü katkılarda bulunulabilirler. Mekanizma demokratik ve şeffaf bir yönetim sistemi çerçevesinde işleyecektir.

2. Taraflar Konferansı, bu Sözleşme'nin amaçlarına uygun olarak, ilk toplantısında politika, strateji ve program öncelikleri ile birlikte, mali kaynak kullanımının düzenli olarak izlenmesi ve değerlendirilmesi de dahil olmak üzere mali kaynaklara erişim ve bu kaynakların kullanımı ile ilgili ayrıntılı uygunluk kriterlerini ve esaslarını belirleyecektir. Taraflar Konferansı, mali mekanizmayı işletmekle görevlendirilen kurumsal yapı ile istişarelerde bulunduktan sonra, yukarıdaki 1inci paragrafa geçerlilik kazandıracak düzenlemeleri karara bağlayacaktır.

3. Taraflar Konferansı, bu Sözleşme'nin yürürlüğe girmesinden en erken iki yıl sonra ve ondan sonra da düzenli olarak, yukarıdaki 2nci paragrafta anılan kriter ve esaslar da dahil olmak üzere, bu Madde kapsamında oluşturulan mekanizmanın etkinliğini gözden geçirecektir. Bu incelemeye dayalı olarak, gerekirse mekanizmanın etkinliğini arttırmak için uygun tedbirleri alacaktır.

4. Akit Taraflar, biolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı için mali kaynak temin etmek üzere mevcut mali kurumları güçlendirmeyi değerlendireceklerdir.

Madde 22-Diğer Uluslararası Sözleşmelerle İlişki

1. Akit Taraflardan herhangi birinin mevcut uluslararası bir anlaşmadan doğan hak ve yükümlülüklerini kullanması biyolojik çeşitlilik için ciddi bir zarar veya tehdite yol açmadığı sürece, bu Sözleşme'nin hükümleri bu tür hak ve yükümlülükleri etkilemeyecektir.

2. Akit Taraflar, deniz çevresi açısından bu Sözleşme'yi, Devletlerin deniz hukuku kapsamındaki hak ve yükümlülükleriyle tutarlı biçimde uygulayacaklardır.

Madde 23-Taraflar Konferansı

1. Bu Sözleşme ile bir Taraflar Konferansı ihdas edilmektedir. Taraflar Konferansı'nın ilk toplantısı, Birleşmiş Milletler Çevre Programı Yetkili Müdürü'nün çağrısı üzerine, bu Sözleşme'nin yürürlüğe girmesinden en geç bir yıl sonra yapılacaktır. Taraflar Konferansı'nın bundan sonraki olağan toplantıları, ilk toplantısında Konferans tarafından belirlenecek düzenli aralıklarla yapılacaktır.

2. Taraflar Konferansı'nın olağanüstü toplantıları, Konferans tarafından gerekli görülebilecek diğer zamanlarda, veya Taraflardan herhangi birinin talebi üzerine, bu talep Sekretarya'ya iletildikten sonraki altı ay içinde Tarafların en az üçte biri tarafından desteklenmesi halinde yapılır.

3. Taraflar Konferansı, kendisi için ve kurabileceği herhangi bir yardımcı organ için usul kurallarını ve Sekretarya'nın finansmanını yöneten mali kuralları oydaşma yoluyla anlaşmaya bağlayıp benimseyecektir. Taraflar Konferansı her olağan toplantısında, bir sonraki olağan toplantıya kadar olan mali dönem için bir bütçe kabul edecektir.

4. Taraflar Konferansı bu Sözleşme'nin uygulanmasını inceleyecek ve bu amaçla:

a. 26ncı Maddeye uygun olarak sunulacak bilgilerin ne şekilde ve hangi zaman aralıkları ile iletileceğini belirleyecek, bu bilgileri ve yardımcı herhangi bir organ tarafından sunulan raporları inceleyecektir;

b. 25nci Maddeye uygun olarak, biyolojik çeşitlilik konusunda sunulan bilimsel, teknik ve teknolojik tavsiyeleri inceleyecektir;
c. 28inci Maddeye uygun olarak gerekli protokolleri inceleyecek ve kabul edecektir;
d. 29uncu ve 30uncu Maddelere uygun olarak bu Sözleşme'de ve eklerinde yapılması gereken değişiklikleri inceleyecek ve kabul edecektir;
e. Herhangi bir protokolde ve bu protokolün eklerinde yapılacak değişiklikleri inceleyecek, ve bu değişikliklerin yapılmasına karar verildiği takdirde, ilgili protokolün taraflarına bu değişikliklerin kabul edilmesini önerecektir;
f. Gerektiğinde, 30uncu Maddeye uygun olarak, Sözleşme'ye yeni ekler yapılmasını inceleyecek ve kabul edecektir;
g. Özellikle bilimsel ve teknik tavsiyelerde bulunmak üzere, bu Sözleşme'nin uygulanması için gerekli görülen yardımcı organları kuracaktır;
h. Bu Sözleşme kapsamındaki konularla ilgili sözleşmelerin yetkili organları ile uygun işbirliği biçimleri oluşturmak amacıyla, bu organlarla Sekretarya aracılığı ile temas kuracaktır; ve
i. Bu Sözleşme'nin işleyişinde kazanılan deneyimin ışığında, bu Sözleşme'nin amaçlarının gerçekleştirilmesi için gerekli olabilecek ek tedbirleri inceleyecek ve alacaktır.
5. Birleşmiş Milletler, Birleşmiş Milletler'in ihtisas teşkilatları, Uluslararası Atom Enerjisi Kıurumu ve bu Sözleşme'ye taraf olmayan Devletler, Taraflar Konferansı toplantılarında gözlemci olarak temsil edilebilir. Biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı ile ilgili alanlarda yetkili olan ve Taraflar Konferansı'nın bir toplantısında gözlemci olarak temsil edilmek istediğini Sekretarya'ya bildirmiş olan hükümetler veya hükümetlerdışı diğer organ veya kuruluşlar, hazır bulunan Taraflardan en az üçte biri itiraz etmediği sürece, toplantıya katılabilirler. Gözlemcilerin toplantıya alınmaları ve katılımları, Taraflar Konferansı'nca kabul edilen usul kurallarına tabi olacaktır.

Madde 24-Sekretarya

1. Bu Sözleşme ile bir Sekretarya ihdas edilmektedir. Sekretarya aşağıdaki görevleri yürütecektir:
a. 23üncü Maddede öngörülen Taraflar Konferansı toplantılarını düzenlemek ve bu toplantılara servis sağlamak;
b. Herhangi bir protokol ile kendisine verilen görevleri yerine getirmek;
c. Bu Sözleşme kapsamında yürüttüğü görevlerle ilgili raporlar hazırlamak ve bu raporları Taraflar Konferansı'na sunmak;
d. İlgili diğer uluslararası organlarla eşgüdüm sağlamak ve özellikle görevlerini etkin biçimde yerine getirmek için gerekli olabilecek idari ve akdi düzenlemeleri yapmak; ve
e. Taraflar Konferansı'nca kararlaştırılabilecek diğer görevleri yerine getirmek.
2. Taraflar Konferansı ilk olağan toplantısında, bu Sözleşme kapsamında Sekretarya görevini yürütmek istediğini beyan etmiş ve ehliyet sahibi mevcut uluslararası örgütler arasından sekretaryayı tayin edecektir.

Madde 25. Bilimsel, Teknik ve Teknolojik Danışma Amaçlı Yan Organ

l. Bu Sözleşme ile, Taraflar Konferansına ve uygun olduğunda yardımcı organlarına bu Sözleşme'nin uygulanması konusunda zamanında tavsiyelerde bulunmak üzere, bilimsel, teknik ve teknolojik danışma amaçlı bir yan organ ihdas edilmektedir. Bu organ tüm Tarafların katılımına açık olacak ve birden fazla bilim dalını içerecektir. Bu organ ilgili uzmanlık dalında ehliyet sahibi hükümet temsilcilerini kapsayacaktır. Organ, çalışması ile ilgili tüm konularda Taraflar Konferansı'na düzenli rapor verecektir.

2. Bu organ, Taraflar Konferansı'nın yetkisi altında ve onun belirlediği esaslara uygun olarak ve onun isteği üzerine:

a. Biyolojik çeşitliliğin durumu ile ilgili bilimsel ve teknik değerlendirmeler sunacaktır;

b. Bu Sözleşme hükümlerine uygun olarak alınan önlem türlerinin etkileri ile ilgili bilimsel ve teknik değerlendirmeler hazırlayacaktır;

c. Biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı ile ilgili yenilikçi, verimli ve en gelişmiş teknolojileri ve "know-how"ı belirleyecek, gelişmeyi teşvik etmenin ve/veya bu teknolojileri transfer etmenin yolları ve olanakları ile ilgili tavsiyelerde bulunacaktır;

d. Biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı ile ilgili araştırma ve geliştirmede uluslararası işbirliği ve bilimsel programlar konusunda tavsiyelerde bulunacaktır; ve

e. Taraflar Konferansı'nın ve yardımcı organlarının organa yönelteceği bilimsel, teknik, teknolojik ve metodolojik sorulara cevap verecektir.

3. Bu organın işlevleri, yetkileri, teşkilatlanması ve işleyişi Taraflar Konferansınca daha ayrıntılı biçimde tanımlanabilir.

Madde 26-Raporlar

Akit Tarafların her biri, Taraflar Konferansı'nca belirlenecek aralıklarda, bu Sözleşme hükümlerinin uygulanması için aldığı tedbirler ve bu tedbirlerin bu Sözleşme'nin amaçlarını gerçekleştirmekteki etkinliği konusunda Taraflar Konferansı'na rapor verecektir.

Madde 27-Uyuşmazlıkların Çözümlenmesi

1. Akit Taraflar arasında bu Sözleşme'nin yorumlanması veya uygulanması ile ilgili bir uyuşmazlık çıkması halinde ilgili taraflar bu uyuşmazlığı müzakereler yoluyla gidermeye çalışacaklardır.

2. İlgili taraflar müzakereler sonucunda mutabakata varamadıkları takdirde müştereken, üçüncü bir tarafın yardımlarını veya aracılığını talep edebilirler.

3. Herhangi bir Devlet veya bölgesel ekonomik bütünleşme teşkilatı bu Sözleşme'yi onadığı, kabul ettiği, onayladığı veya bu Sözleşme'ye katıldığı sırada veya daha sonraki herhangi bir tarihte, yukarıdaki 1inci veya 2nci paragrafa uygun olarak çözümlenmeyen bir uyuşmazlık için, uyuşmazlıkların çözümlenmesi konusunda aşağıda öngörülen yollardan birini veya her ikisini bağlayıcı kabul ettiğini yazılı olarak Depozitere beyan edebilir:

a. Ek II'nin 1inci kısmında yer alan usule uygun hakemlik;

b. Uyuşmazlığın Uluslararası Adalet Divanı'na sunulması.

4. Uyuşmazlığa taraf olanların, yukarıdaki 3üncü paragraf uyarınca bu paragrafta öngörülen yolları veya herhangi bir usulu kabul etmemeleri halinde, taraflar bunun dışında bir mutabakata varmadıkları sürece, uyuşmazlık Ek II'nin 2nci kısmına uygun olarak uzlaşma komisyonuna sunulur.
5. İlgili protokolde aksi şart koşulmadığı sürece, bu Madde hükümleri protokoller için de uygulanır.

Madde 28-Protokollerin Kabul Edilmesi

1. Akit Taraflar bu Sözleşme'nin protokollerinin formülasyonunda ve kabul edilmesinde işbirliği yapacaklardır.
2. Protokoller Taraflar Konferansı toplantısında kabul edilir.
3. Önerilen herhangi bir protokol metni, bu toplantıdan en az altı ay önce Sekretarya tarafından Akit Taraflara iletir.

Madde 29- Sözleşme'nin veya Protokollerin Değiştirilmesi

1. Akit Taraflardan herhangi biri bu Sözleşme'de değişiklik yapılmasını teklif edebilir. Bir protokole Taraf olanlardan herhangi biri o protokolde değişiklik yapılmasını teklif edebilir.
2. Bu Sözleşme'de yapılacak değişiklikler Taraflar Konferansı toplantısında kabul edilir. Herhangi bir protokolde yapılacak değişiklikler ise, sözkonusu Protokol Taraflarının toplantısında kabul edilir. Bu Sözleşme'de veya herhangi bir protokolde yapılması önerilen değişiklik metni, bu protokolde aksi öngörülmedikçe, değişiklik metninin kabul edilmesi önerilen toplantıdan en az altı ay önce Sekretarya tarafından sözkonusu belgenin taraflarına iletilir. Sekretarya, bilgilendirmek amacıyla önerilen değişiklikleri bu Sözleşme'yi imzalayanlara da gönderir.
3. Taraflar bu Sözleşme'de veya herhangi bir protokolde, yapılması önerilen değişiklik üzerinde oydaşma yoluyla anlaşmaya varmak için her türlü çabayı göstereceklerdir. Oydaşma sağlanması için harcanan tüm gayretlere rağmen bir anlaşmaya varılamaması halinde, değişiklik son çare olarak sözkonusu belgeye taraf olan ve toplantıda hazır bulunup oy kullananların üçte ikisinin çoğunluğu ile kabul edilir ve Depoziter tarafından, onaylanmak ve kabul edilmek üzere tüm Taraflara gönderilir.
4. Değişikliklerin kabul edildiği ve onaylandığı Depozitere yazılı olarak bildirilir. Yukarıdaki 3üncü paragrafa uygun olarak kabul edilen değişiklikler, ilgili protokolda aksi belirtilmediği sürece bu protokole Taraf olanların veya bu Sözleşme'nin Akit Taraflarının en az üçte ikisinin onama, kabul veya onay belgelerini tevdi etmesinden sonraki doksanıncı günde, bu değişiklikleri kabul eden taraflar arasında yürürlüğe girer. Değişiklikler bundan sonra, başka herhangi bir Taraf için, bu Tarafın değişikliği kabul ettiğini veya onayladığını gösteren belgeyi tevdi etmesinden sonraki doksanıncı günde yürürlüğe girer.
5. Bu Maddedeki "hazır bulunan ve oy kullanan Taraflar", hazır bulunup da olumlu veya olumsuz oy veren Taraflar anlamına gelir.

Madde 30- Eklerin Kabul Edilmesi ve Değiştirilmesi

1. Bu Sözleşme'nin veya herhangi bir protokolünün ekleri Sözleşme'nin veya ilgili protokolun ayrılmaz bir parçası olacak ve açıkça aksi belirtilmediği sürece, bu Sözleşme'ye veya protokollerine

atıfta bulunulduğunda, aynı zamanda bunların eklerine de atıfta bulunulduğu kabul edilecektir. Bu ekler bilimsel, teknik, idari ve usulle ilgili konularla sınırlı olacaktır.

2. Herhangi bir protokol, kendi ekleri için aksi bir hükme yer vermediği sürece, bu Sözleşme'ye veya protokollere yeni eklerin teklif edilmesinde, kabul edilmesinde ve yürürlüğe girmesinde aşağıdaki usul uygulanır:

a. Bu Sözleşme'nin veya herhangi bir protokolün ekleri 29uncu Maddede belirtilen usule uygun olarak teklif ve kabul edilir;

b. Bu Sözleşme'ye ilave edilecek yeni bir eki veya Taraf olduğu bir protokolün ekini onaylama imkânı olmayan herhangi bir Taraf, Depoziterin o ekin kabul edildiğini bildirdiği tarihten itibaren bir yıl içinde, bu durumu yazılı olarak Depozitere bildirir. Depoziter, kendisine gelen bu bildirimden tüm tarafları gecikmeden haberdar eder. Taraflar daha önceki bir itiraz beyanını herhangi bir zamanda geri çekebilirler; bu durumda ekler, aşağıdaki alt-paragraf (c)'ye tabi olarak sözkonusu Taraf için yürürlüğe girer;

c. Ek, bu Sözleşme'nin veya ilgili protokolün, yukarıda alt-paragraf (b) hükümlerine uygun olarak bildirimde bulunmamış tüm Taraflar için, Depoziter tarafından kabulünün bildirildiği tarihten itibaren bir yıllık sürenin bitiminde, yürürlüğe girer.

3. Bu Sözleşme'nin veya herhangi bir protokolün eklerinde yapılacak değişikliklerin önerilmesi, kabul edilmesi ve yürürlüğe girmesi, Sözleşme'nin veya herhangi bir protokolünün eklerinin önerilmesinde, kabul edilmesinde ve yürürlüğe girmesinde uygulanan usulün aynısına tabidir.

4. Yeni bir ek veya bir ekte yapılan değişiklik, bu Sözleşme'deki veya herhangi bir protokolündeki değişiklikle ilgili ise, Sözleşme'deki veya ilgili protokoldeki değişikliğin yürürlüğe girdiği tarihe kadar, yeni ek veya ekte yapılan değişiklik yürürlüğe girmez.

Madde 31-Oy Hakkı

1. Bu Sözleşme'nin veya herhangi bir protokolünün Akit Taraflarının her biri, aşağıda 2nci paragrafta belirtilen durum dışında, bir oy hakkına sahiptir.

2. Bölgesel ekonomik bütünleşme teşkilatları, yetkili oldukları konularda oy haklarını, bu Sözleşme'nin veya ilgili protokolun Akit Tarafları arasından kendi teşkilatlarının üyesi olan Devletlerin sayısına eşit sayıda oy kullanırlar. Bu teşkilatların üyesi olan Devletler kendi oy haklarını kullandıklarında bu teşkilatlar oy haklarını kullanmazlar; bu teşkilatlar oy kullandıklarındaysa, üye Devletleri kullanmazlar.

Madde 32-Bu Sözleşme ile Protokolleri Arasındaki İlişki

1. Herhangi bir Devlet veya bölgesel ekonomik bütünleşme teşkilatı bu Sözleşme'nin Akit Tarafı değilse, veya protokolle aynı zamanda bu Sözleşme'nin Akit Tarafı olmadığı takdirde, protokole Taraf olamaz.

2. Herhangi bir protokol kapsamındaki kararlar yalnızca bu protokole Taraf olanlarca alınır. Bir protokolu kabul etmemiş veya onaylamamış olan Akit Taraflar, protokole Taraf olanların toplantılarına gözlemci olarak katılabilirler.

Madde 33-İmza

Bu Sözleşme 5 Haziran 1992 tarihinden 14 Haziran 1992 tarihine kadar Rio de Janeiro'da ve 15 Haziran 1992 tarihinden 4 Haziran 1992 tarihine kadar New York'da Birleşmiş Milletler Genel Merkezi'nde tüm devletlerin ve bölgesel ekonomik bütünleşme teşkilatlarının imzasına açık olacaktır.

Madde 34-Onama, Kabul ve Onay

1. Bu Sözleşme ve protokoller, Devletlerin ve bölgesel ekonomik bütünleşme teşkilatlarının onama, kabul ve onayına tabi olacaktır. Kabul ve onay belgeleri Depozitere tevdi edilecektir.
2. Yukarıdaki 1inci paragrafta anılan teşkilatlardan, bu Sözleşme'ye veya herhangi bir protokole kendi Üye Devletleri Akit Taraf olmadan Akit Taraf olanlar, ilgili Sözleşme veya protokol kapsamındaki tüm yükümlülüklerle bağlı olacaktır. Üye Devletlerinin birinin veya birkaçının bu Sözleşme'ye veya ilgili protokole Akit Taraf olduğu teşkilatlarda, teşkilat ve teşkilata Üye Devletler, Sözleşme veya ilgili protokol kapsamındaki yükümlülüklerini yerine getirme sorumluluklarını kendileri kararlaştıracaklardır. Böyle durumlarda, teşkilat ve Üye Devletleri, Sözleşme veya ilgili protokol kapsamındaki haklarını aynı zamanda kullanmayacaklardır.
3. Yukarıda 1inci paragrafta anılan teşkilatlar, onama, kabul ve onay belgelerinde, Sözleşme'ye veya ilgi1i protokole tabi konularda ne ölçüde yetkili olduklarını beyan edeceklerdir. Bu teşkilatlar yetki kapsamlarında yapılan değişiklikleri de Depozitere bildireceklerdir.

Madde 35-Sözleşme'ye Katılma

1. Bu Sözleşme ve protokoller, imzaya kapandıkları tarihten itibaren Devletlerin ve bölgesel ekonomik bütünleşme teşkilatlarının katılımına açık olacaktır. Katılım belgeleri Depozitere tevdi edilecektir.
2. Yukarıda 1inci paragrafta anılan örgütler, katılım belgelerinde, Sözleşme'ye veya ilgili protokole tabi konularda ne ölçüde yetkili olduklarını beyan edeceklerdir. Bu teşkilatlar yetki kapsamlarında yapılan değişiklikleri de Depozitere bildireceklerdir.
3. Bu Sözleşme'ye veya protokollere katılan bölgesel ekonomik bütünleşme teşkilatlarına 34üncü Madde'nin 2inci paragrafı uygulanır.

Madde 36-Sözleşme'nin Yürürlüğe Girmesi

l. Bu Sözleşme, otuzuncu onama, kabul, onay veya katılım belgesinin tevdi edildiği tarihten sonraki doksanıncı günde yürürlüğe girer.
2. Her bir protokol, bu protokolde belirtilen sayıda onama, kabul, onay veya katılım belgesinin tevdi edildiği tarihten sonraki doksanıncı günde yürürlüğe girer.
3. Otuzuncu onama, kabul, onay veya katılım belgesi tevdi edildikten sonra bu Sözleşme'yi onayan, kabul eden, onaylayan veya Sözleşme'ye katılan her Akit Taraf için bu Sözleşme, o Akit Taraf'ın onama, kabul, onay veya katılım belgesini tevdi ettiği tarihten sonraki doksanıncı günde yürürlüğe girer.

4. Bir protokolun yukarıdaki 2nci paragrafa uygun olarak yürürlüğe girmesinden sonra bu protokolu onayan, kabul eden, onaylayan veya protokole katılan Akit Taraf için o protokol, protokolde aksi belirtilmediği sürece, bu Akit Taraf'ın onama, kabul, onay veya katılım belgesini tevdi ettiği tarihten sonraki doksanıncı günde veya bu Sözleşme'nin sözkonusu Akit Taraf için yürürlüğe girdiği günde, bunlardan hangisi daha sonra ise o tarihte yürürlüğe girer.
5. Yukarıdaki 1inci ve 2nci paragraflar açısından, herhangi bir bölgesel ekonomik bütünleşme teşkilatı tarafından tevdi edilen herhangi bir belge, bu teşkilata Üye Devletler tarafından tevdi edilen belgelere ilave belgeler olarak kabul edilmez.

Madde 37-Çekinceler

Bu Sözleşme'ye herhangi bir çekince konamaz.

Madde 38-Sözleşme'den Çekilme

1. Her Akit Taraf, bu Sözleşme'nin kendisi için yürürlüğe girdiği tarihten iki yıl geçtikten sonra herhangi bir tarihte Depozitere yazılı bildirimde bulunarak Sözleşme'den çekilebilir.
2. Bu çekilme işlemi, çekilme bildiriminin Depoziter tarafından alındığı tarihten sonra bir yıllık sürenin bitiminde veya çekilme bildiriminde belirtilen daha sonraki bir tarihte gerçekleşir.
3. Bu Sözleşme'den çekilen herhangi bir Akit Taraf, ayrıca taraf olduğu protokollerden de çekilmiş addedilir.

Madde 39-Geçici Mali Düzenlemeler

2lnci Madde koşullarına uygun olarak tamamen yeniden yapılandırılmış olması koşuluyla Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı Global Çevre İmkânı, Birleşmiş Milletler Çevre Programı ile Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası bu Sözleşme'nin yürürlüğe girdiği tarih ile Taraflar Konferansı'nın birinci toplantısı arasındaki sürede, veya 21inci Maddeye uygun olarak hangi kurumsal yapının tayin edileceği Taraflar Konferansı'nca kararlaştırılana kadar, geçici olarak, 21inci Maddede anılan kurumsal yapıyı oluşturacaklardır.

Madde 40-Geçici Sekretarya Düzenlemeleri

Birleşmiş Milletler Çevre Programı Yetkili Müdürü'nün oluşturacağı Sekretarya, bu Sözleşme'nin yürürlüğe girdiği tarih ile Taraflar Konferansı'nın birinci toplantısı arasındaki süre için, geçici olarak, 24üncü Maddenin 2inci paragrafında anılan Sekretarya olarak kabul edilecektir.

Madde 41-Depoziter

Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, bu Sözleşme'nin ve protokollerin Depoziterlik görevini üstlenecektir.

Madde 42-Geçerli Metinler

Arapça, Çince, Fransızca, İngilizce, İspanyolca ve Rusça metinlerinin de eşit ölçüde geçerli olduğu bu Sözleşme'nin aslı, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne tevdi edilecektir.

Bu Sözleşme aşağıda imzası bulunan tam yetkili temsilciler tarafından usulüne uygun olarak imzalanmıştır.
Bin Dokuz Yüz Doksan İki yılı Haziran ayının bu beşinci gününde Rio de Janeiro'da imzalanmıştır.

EK I

BELİRLEME VE İZLEME

1. Sosyal, ekonomik, kültürel veya bilimsel öneme sahip; göçücü türlerin ihtiyaç duyduğu; yüksek oranda çeşitlilik içeren, çok sayıda endemik veya tehdit altında tür barındıran veya birçok yabani yaşam alanı ihtiva eden; temsil niteliğine sahip, özgün, veya önemli evrimsel ya da başka biyolojik proseslerle bağlantılı olan, ekosistemler ve yaşam ortamları;
2. Tehdit altında bulunan; evcilleştirilmiş veya kültüre alınmış türlerin yabani akrabaları olan; tıbbi, tarımsal veya ekonomik değer sahibi; sosyal, bilimsel veya kültürel önem taşıyan veya gösterge niteliğindeki türler gibi, biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürüdürülebilir kullanımı konusundaki araştırmalar için önem arz eden türler ve topluluklar; ve
3. Sosyal, bilimsel veya ekonomik öneme sahip, tanımlanmış genom ve genler.

EK II

Kısım 1

HAKEMLİK

Madde l

Davacı taraf, tarafların uyuşmazlığı 27nci Madde uyarınca hakemliğe havale ettiklerini Sekretarya'ya bildirir. Bu bildirimde hakemliğin konusu belirtilir ve bildirim özellikle, Sözleşme'nin veya protokolün, yorumlanması veya uygulanması tartışma konusu olan maddelerini içerir. Taraflar, hakem kurulu başkanı tayin edilmeden önce uyuşmazlığın konusu üzerinde anlaşamazlarsa, uyuşmazlık konusu hakem kurulu tarafından belirlenir. Sekretarya bu konuda kendisine ulaşan bilgileri bu Sözleşme'nin veya ilgili protokolün tüm Akit Taraflarına gönderir.

Madde 2

1. İki taraf arasındaki uyuşmazlıklarda hakem kurulu üç üyeden oluşur. Uyuşmazlığa taraf olanların her biri bir hakem tayin eder; bu şekilde tayin edilen iki hakem anlaşarak hakem kurulu Başkanı olacak üçüncü hakemi tayin ederler. Hakem kurulu başkanı, uyuşmazlığa taraf olanlardan herhangi biriyle aynı tabiyetten olamayacağı gibi, olağan ikamet yeri de taraflardan herhangi birinin bulunduğu ülkede olamaz, taraflardan herhangi biri tarafından istihdam edilmiş olamaz veya başka herhangi bir sıfatla bu konu ile daha önce ilgilenmiş olamaz.
2. İkiden fazla taraf arasındaki uyuşmazlıklarda, menfaatleri aynı olan taraflar anlaşarak müştereken bir hakem tayin ederler.
3. Boşalan hakemlik makamı, başlangıçtaki tayin için öngörülen usule uygun olarak doldurulur.

Madde 3

1. İkinci hakem tayin edildikten sonra iki ay içinde hakem kurulu başkanının atanmamış olması halinde, taraflardan birinin talebi üzerine, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, bundan sonraki iki aylık süre içinde Başkanı tayin eder.

2. Uyuşmazlığa taraf olanlardan birinin, talep kendisine ulaştıktan sonra iki ay içinde bir hakem tayin etmemesi halinde, diğer tarafın Genel Sekreteri bundan haberdar etmesi halinde Genel Sekreter müteakip iki ay içinde hakemi tayin eder.

Madde 4

Hakem kurulu, bu Sözleşme ile ilgili protokol hükümlerine ve uluslararası hukuka göre karar verir.

Madde 5

Uyuşmazlığa taraf olanlarca aksi kabul edilmediği sürece, hakem kurulu kendi usul kurallarını belirler.

Madde 6

Hakem kurulu, taraflardan birinin talebi üzerine, zorunlu geçici koruma tedbirleri konusunda tavsiyelerde bulunabilir.

Madde 7

Uyuşmazlık tarafları hakem kurulunun çalışmasını kolaylaştıracak ve ellerindeki her türlü imkanı kullanarak özellikle:

a. Hakem kuruluna ilgili tüm belge, bilgi ve kolaylığı sağlayacaklardır; ve

b. Gerektiğinde hakem kurulunun tanık veya bilirkişi çağırmasına ve bunların sunacağı delilleri edinmesine imkân vereceklerdir.

Madde 8

Taraflar ve hakemler, hakem kurulu işlemleri esnasında gizli olarak elde ettikleri bilgileri gizli tutmakla yükümlüdürler.

Madde 9

Durumun gerektirdiği özel şartlar nedeniyle hakem kurulu aksine bir karar almadıkça, hakem kurulunun masrafları uyuşmazlığa taraf olanlarca eşit olarak paylaşılır. Hakem kurulu tüm masraflarının kayıtlarını tutar ve masraflarla ilgili kesin hesap özetini taraflara verir.

Madde 10

Uyuşmazlık konusunda verilen karardan etkilenebilecek olan ve uyuşmazlık konusunda hukuki bir menfaatı bulunan her Akit Taraf hakem kurulunun izni ile kovuşturmaya müdahil olabilir.

Madde 11

Hakem kurulu doğrudan uyuşmazlık konusunda doğan karşı talepleri dinleyebilir ve karara bağlayabilir.

Madde 12

Hakem kurulu hem usul, hem de esasla ilgili kararlarını üyelerinin oy çokluğu ile alır. **Madde 13**

Uyuşmazlığa taraf olanlardan birinin hakem kurulunda hazır bulunmaması veya iddiasını savunmaması halinde, diğer taraf kuruldan kovuşturmayı sürdürmesini ve kararını vermesini talep edebilir. Herhangi bir tarafın hazır bulunmaması veya iddiasını savunmaması kovuşturma için bir engel oluşturmaz. Hakem kurulu kesin kararını vermeden önce, talebin maddi delil ve hukuk temeline dayandığına kanaat getirmelidir.

Madde 14

Kurul, kesin kararını, kuruluşunun tamamlandığı tarihten sonraki beş ay içinde verir; şu var ki, gerekli gördüğünde, zaman sınırını beş aydan fazla olmamak üzere uzatabilir.

Madde 15

Hakem kurulunun kesin kararı uyuşmazlık konusu ile sınırlı olacak ve kararın hangi gerekçelere dayandığını belirtecektir. Kararda, katılan üyelerin adları ve kesin karar tarihi de bulunur. Kurulun herhangi bir üyesi kesin karara farklı ya da muhalif bir görüş ekleyebilir.

Madde 16

Karar uyuşmazlığa taraf olanlar için bağlayıcı olacaktır. Uyuşmazlığa taraf olanlar önceden bir temyiz usulünde anlaşmış olmadığı takdirde, karar temyiz edilmeyecektir.

Madde 17

Uyuşmazlık tarafları arasında, kesin kararın yorumu veya uygulanış şekli konusunda doğabilecek ihtilaflar, taraflardan herhangi biri tarafından, karara bağlanmak üzere, kararı vermiş olan hakem kuruluna sunulabilir.

Kısım 2

UZLAŞMA

Madde 1

Uyuşmazlığa taraf olanlardan birinin talebi üzerine bir uzlaştırma komisyonu kurulur. Taraflarca aksi kabul edilmedikçe, komisyon, ilgili Taraflarca tayin edilen ikişer üye ve bu üyeler tarafından müştereken seçilen bir Başkan olmak üzere beş üyeden oluşur.

Madde 2

İkiden fazla taraf arasındaki uyuşmazlıklarda, menfaatleri aynı olan taraflar, kendi komisyon üyelerini anlaşarak müştereken tayin ederler. İki veya ikiden fazla tarafın menfaatleri ayrı olduğunda veya menfaatlerinin aynı olup olmadığı konusunda anlaşmazlık çıktığında, bu taraflar kendi üyelerini ayrı ayrı tayin ederler.

Madde 3

Bir uzlaştırma komisyonu oluşturulmasının talep edildiği tarihten sonra iki ay içinde, taraflarca gerekli tayinlerin yapılmaması halinde, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, talepte bulunan tarafın isteği üzerine, müteakip iki ay içinde bu tayinleri yapar.

Madde 4

Komisyonun son üyeleri tayin edildikten sonra iki ay içinde Uzlaştırma Komisyonu Başkanı'nın seçilememesi halinde, Birleşmiş Milletler Gene1 Sekreteri, taraflardan herhangi birinin talebi üzerine, müteakip iki ay içinde bir Başkan tayin eder.

Madde 5

Uzlaştırma komisyonu kararlarını üyelerinin oy çokluğu ile alır. Uyuşmazlığa taraf olanlarca aksi kabul edilmediği sürece, komisyon usul kurallarını kendisi belirler. Komisyon uyuşmazlığın çözümlenmesi için bir teklif sunar ve bu teklif taraflarca iyi niyetle incelenir.

Madde 6

Uzlaştırma komisyonunun yetkili olup olmadığına ilişkin ihtilaflar komisyon tarafından karara bağlanır.

**Tercüme Resmi Gazeteden alınmıştır.*

YÖNETMELİK

Tarım ve Köyişleri Bakanlığından:

GENETİK YAPISI DEĞİŞTİRİLMİŞ ORGANİZMALAR

VE ÜRÜNLERİNE DAİR YÖNETMELİK

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin amacı, bilimsel ve teknolojik gelişmeler çerçevesinde, modern biyoteknoloji kullanılarak elde edilen genetik yapısı değiştirilmiş organizmalar ve ürünlerinden kaynaklanabilecek risklerin engellenmesi, insan, hayvan ve bitki sağlığı ile çevrenin ve biyolojik çeşitliliğin korunması için;

a) Gıda ve yem amaçlı genetik yapısı değiştirilmiş organizma ve ürünleri ile ilgili başvuru, değerlendirme, karar, ithalat, işleme, ihracat, etiketleme, izleme, piyasaya sürme, denetim ve kontrole,

b) Genetik yapısı değiştirilmiş organizmalar ile ilgili araştırma, geliştirme ve deneysel amaçlarla yapılacak faaliyetlerin, harici çevre ile temasını önleyecek şekilde, kontrollü şartlar altında, sınırlandırılmış belirli bir alanda denemelerinin yapılmasına,

c) Genetik yapısı değiştirilmiş mikroorganizmalar ve ürünleri ile ilgili araştırma, geliştirme, başvuru, değerlendirme, karar, ithalat, ihracat, işleme, etiketleme, piyasaya sürme, izleme, denetim, kontrol ve kapalı alan faaliyetlerine

dair usul ve esasları belirlemektir.

Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik;

a) Gıda ve yem amaçlı genetik yapısı değiştirilmiş organizma ve ürünleri ile ilgili başvuru, değerlendirme, karar, işleme, ambalajlama, etiketleme, muhafaza, depolama, taşıma, piyasaya sürme, ithalat, ihracat, transit geçiş, izleme, denetim ve kontrole,

b) İthal edilecek veya yurt içinde geliştirilen GDO ve ürünlerinin araştırma, geliştirme ve kontrollü şartlar altında deneme çalışmalarına,

c) GDM'ler ile ilgili başvuru, değerlendirme, karar, ithalat, ihracat, işleme, etiketleme, piyasaya sürme, izleme, denetim ve kontrol faaliyetleri ile kapalı alan faaliyetlerinin yürütüleceği laboratuvar, tesis gibi kapalı alan koşullarına

dair hükümleri kapsar.

Dayanak

MADDE 3 – (1) Bu Yönetmelik; 18/3/2010 tarihli ve 5977 sayılı Biyogüvenlik Kanununa dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 4 – (1) Bu Yönetmelikte geçen;

a) Açık alan: Tüm toprak ve su habitatlarını,

b) Araştırma enstitüsü: Bakanlıklara bağlı olarak araştırma ve geliştirme faaliyeti yürüten enstitüleri,

c) Araştırmaya yetkili kuruluş: Araştırma enstitülerini, Bakanlıkların araştırma yapmakla görevlendirilmiş kuruluşlarını, üniversitelere ve TÜBİTAK'a bağlı araştırma yapan kuruluşlar ile Bakanlıkça yetkilendirilmiş özel sektör araştırma kuruluşlarını,

ç) Ayırt edici kimlik: Her bir GDO için taşıdığı her bir genin kodunu da içeren nümerik ve alfa nümerik bir kodlama sistemini,

d) Bakanlık: Tarım ve Köyişleri Bakanlığını,

e) Basitleştirilmiş işlem: GDO ve ürünlerinden kaynaklanabilecek herhangi bir riskin olmadığı, insan, hayvan ve bitki sağlığı ile çevre ve biyolojik çeşitliliğe herhangi bir zararın bulunmadığı yönünde mevcut bilgiye ve daha önce yapılmış olan risk değerlendirmesine dayanan basitleştirilmiş karar alma sürecini,

f) Başvuru sahibi: İlk ithalattan önce başvuruyu yapan gen sahibi veya ithalatçıyı,

g) Biyogüvenlik: İnsan, hayvan ve bitki sağlığı ile çevre ve biyolojik çeşitliliği korumak için GDO ve ürünleri ile ilgili faaliyetlerin güvenli bir şekilde yapılmasını,

ğ) Biyogüvenlik bilgi değişim mekanizması: GDO ve ürünleri ile ilgili bilimsel, teknik ve uygulamaya ilişkin bilgi ve belgelerin ulusal ve uluslararası seviyede alışverişinin kolaylaştırılması ile kamuoyunun bilgilendirilmesi ve karar sürecine katılımı amacıyla oluşturulacak bilgi alışverişi sistemini,

h) Çevresel risk değerlendirme: GDO ve ürünlerinin, deneysel amaçlı serbest bırakılmaları, kapalı kullanım veya piyasaya sürülmelerinin neden olabileceği, doğrudan veya dolaylı, derhal veya gecikmeli fark etmeksizin çevre üzerinde sebep olabileceği risklerin, Ek II ve Ek III'te istenenler ile ilave olarak Kurul tarafından istenebilecek bilgi ve belgelere göre risk değerlendirmesi kapsamında yürütülen değerlendirmeyi,

ı) Değerlendirme: GDO'larla ilgili her bir başvuru için karar oluşturmada dikkate alınmak üzere, bilimsel esaslara göre Komiteler tarafından yapılacak risk değerlendirmesi ve sosyo-ekonomik değerlendirme ile ihtiyaç hâlinde etik değerlendirme ve Kurulca

istenecek diğer değerlendirmeleri,

i) Deneme: GDO'ların sahip olduğu ileri sürülen özelliklerin ve bunların çevre üzerine olası etkilerinin kontrollü şartlarda test edilmesi için yapılan çalışmayı,

j) Deneysel amaçlı serbest bırakma: GDO ile ilgili deneysel amaçlarla yapılacak faaliyetlerin, harici çevre ile temasını önleyecek şekilde, kontrollü şartlar altında, sınırlandırılmış belirli bir alanda yürütülmesini,

k) Eşik değer: Onaylanmış genler için, Kurulun görüşleri doğrultusunda Bakanlıkça belirlenen, ürünün GDO'lu olarak etiketlenmesini gerektiren alt limiti,

l) Etik değerlendirme: GDO ve ürünlerinin çevreye serbest bırakılması ve kullanılmasının tüketiciler, kullanıcılar ve çiftçilerin etik değerleri üzerinde muhtemel etkilerini ve sonuçlarını belirlemek üzere yapılan değerlendirmeyi,

m) GDO ve ürünleri: GDO, GDM, kısmen veya tamamen GDO'lardan elde edilen, GDO içeren veya GDO'lardan oluşan ürünleri,

n) GDO'lardan elde edilen ürünler: Kısmen veya tamamen GDO'lardan elde edilmekle birlikte GDO içermeyen veya GDO'dan oluşmayan ürünleri,

o) GDO'suz eşdeğer ürün: Genetik değiştirme teknolojisi uygulanmamış ve hiçbir şekilde GDO içermeyen eşdeğer gıda veya yemi,

ö) Genetik yapısı değiştirilmiş mikroorganizma (GDM): Genetik yapısı doğal rekombinasyonlar dışında kalan yol veya süreçlerle değiştirilmiş olan mikroorganizmaları,

p) Genetik yapısı değiştirilmiş organizma (GDO): Modern biyoteknolojik yöntemler kullanılmak suretiyle gen aktarılarak elde edilmiş, insan dışındaki bitki, hayvan ve mikroorganizma dâhil canlı organizmayı,

r) İhracat: Bir malın, yürürlükteki ihracat mevzuatı ile gümrük mevzuatına uygun şekilde Türkiye Gümrük Bölgesi dışına veya serbest bölgelere çıkarılmasını veyahut Dış Ticaret Müsteşarlığınca ihracat olarak kabul edilecek sair çıkış ve işlemleri,

s) İlgililer: GDO ve ürünleri ile ilgili olarak araştırma, geliştirme, işleme, piyasaya sürme, izleme, kullanma, ithalat, ihracat, nakil, taşıma, saklama, paketleme, etiketleme, depolama gibi faaliyetlerde bulunanları,

ş) İşleme: GDO ve ürünlerinin, gıda ve yem amaçlı kullanılmasını sağlamak için yapılan ve ürünün ilk hâlini önemli ölçüde değiştiren herhangi bir faaliyeti,

t) İthalat: Yurt dışında üretilmiş malların bedelli veya bedelsiz alınarak serbest dolaşıma giriş rejimi prosedürlerine tabi tutulması,

u) İzin: Araştırmaya yetkili kuruluşlarca araştırma ve geliştirme amaçlı ithal edilecek GDO ve ürünleri için Bakanlık tarafından verilen ithal müsaadesini,

ü) İzleme: GDO ve ürünlerinden kaynaklanabilecek herhangi bir riskin olmadığı ve

insan, hayvan ve bitki sağlığı ile çevre ve biyolojik çeşitliliğe herhangi bir zararının bulunmadığı tespit edilmiş, piyasaya sürülen bir GDO ve ürününün işleme ve dağıtım zinciri boyunca her aşamada takibi ve her türlü gözlem, kontrol ve denetimi,

v) İzlenebilirlik: GDO ve ürünlerinin üretim ve dağıtım zinciri boyunca her aşamada geriye dönük takibini, belirlenmesini ve tanımlanmasını,

y) Kanun: 18/3/2010 tarihli ve 5977 sayılı Biyogüvenlik Kanununu,

z) Kapalı alan: İnsan, hayvan ve bitki sağlığı ile çevre ve biyolojik çeşitlilik üzerinde genetik yapısı değiştirilmiş mikroorganizmalardan veya ürünlerinden kaynaklanabilecek olumsuz etkilerin biyolojik, kimyasal ve fiziksel engellerle tamamen önlendiği kontrollü laboratuvarlar ve üretim tesislerini,

aa) Kapalı alanda kullanım: İnsan, hayvan ve bitki sağlığı ile çevre ve biyolojik çeşitlilik üzerinde genetik yapısı değiştirilmiş mikroorganizmalardan veya ürünlerinden kaynaklanabilecek olumsuz etkilerin biyolojik, kimyasal ve fiziksel engellerle tamamen önlenerek kontrol edilen laboratuvar ve tesislerdeki araştırma, geliştirme, eğitim ve üretim faaliyetlerini,

bb) Karar: GDO veya ürünlerine ilişkin yapılan bir başvuru hakkında bilimsel esaslara göre yapılan risk değerlendirmesi ve sosyo-ekonomik değerlendirme sonuçlarına göre Kurul tarafından verilen kararı,

cc) Kaza: GDO ve ürünleri kullanım ve nakilleri sırasında çevre ve insan sağlığı üzerinde uzun veya kısa vadede zarara neden olacak şekilde istenmeyen kaçış süreçlerini,

çç) Komite: Bilimsel değerlendirmeleri yapmak üzere Kurul tarafından oluşturulan komiteleri,

dd) Kurul: Biyogüvenlik Kurulunu,

ee) Mikroorganizma (MO): Çoğalma ve genetik materyal aktarabilme yeteneğine sahip, virüsler, viroidler, kültürü yapılan bitki ve hayvan hücrelerinin de dâhil olduğu hücresel veya hücresel olmayan mikrobiyolojik yapıları,

ff) Muamele: İnsan, hayvan ve bitki sağlığı ile çevre ve biyolojik çeşitliliğin korunması için alınacak tedbirler göz önünde bulundurularak ambalajlama, paketleme, etiketleme, nakil ve depolama gibi GDO üzerinde gerçekleştirilen herhangi bir işlemi,

gg) Onay: GDO veya ürünlerine ilişkin yapılan bir başvuru hakkında bilimsel esaslara göre yapılan risk değerlendirmesi ve sosyo-ekonomik değerlendirme ile gerekli hâllerde yapılacak etik değerlendirme sonuçlarına göre Kurul tarafından verilen olumlu kararı,

ğğ) Piyasaya sürme: Bu Yönetmelik kapsamındaki her türlü ürünün bedelli veya bedelsiz olarak piyasaya arzını,

hh) Risk değerlendirme: GDO ve ürünlerinin, genetik değişiklikten dolayı, insan, hayvan ve bitki sağlığı, biyolojik çeşitlilik ve çevre üzerinde sebep olabileceği risklerin ve

risk kaynağının test, analiz, deneme gibi bilimsel yöntemlerle tanımlanması, niteliklerinin belirlenmesi, değerlendirilmesi ve risk unsurlarının belirlenmesini kapsayan dört aşamalı süreci,

ıı) Risk iletişimi: Risk analizi sürecinde risk değerlendiricileri, risk yöneticileri ve diğer ilgili tarafların, tehlike, risk, riskle ilgili faktörler ve riskin algılanmasına ilişkin bilgi ve görüşler ile risk değerlendirmesi bulguları ve risk yönetimi kararlarının açıklamalarını da kapsayan bilgi ve düşüncelerin paylaşımını,

ii) Risk yönetimi: GDO ve ürünlerinin, risk değerlendirmesi ve yasal faktörler göz önünde tutularak ilgili taraflarla istişare ile izin verilen amaç ve kurallar dâhilinde kullanılmasını ve muamelesini sağlamak amacıyla alınan önlemleri, uygun olabilecek kontrol önlemlerine ilişkin alternatiflerin değerlendirilmesi, tercih edilmesi ve uygulanması sürecini,

jj) Sosyo-ekonomik değerlendirme: Başvuru hakkında karar verilmeden önce değerlendirilmek üzere, GDO ve ürünlerinin çevreye serbest bırakılması ve kullanılması sürecinde biyolojik çeşitlilik ve kullanıcıları ile çiftçiler üzerindeki etkilerinden kaynaklanacak sosyo-ekonomik bedelleri belirlemek üzere bilimsel esaslara dayanarak yapılan tüm çalışmaları,

kk) TAGEM: Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğünü,

ll) Transit Geçiş: Serbest dolaşımda bulunmayan ürünlerin Türkiye Gümrük Bölgesi üzerinden geçerek yabancı bir ülkeden yabancı bir ülkeye, yabancı bir ülkeden Türkiye'ye, Türkiye'den yabancı bir ülkeye, bir iç gümrükten diğer bir iç gümrüğe sevkini,

mm) TÜBİTAK: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumunu

ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Genel Hükümler ve Yasaklar

Genel hükümler

MADDE 5 – (1) Bakanlık; insan, hayvan, bitki sağlığı ile çevrenin ve biyolojik çeşitliliğin korunması amacıyla bu Yönetmelik kapsamına giren ürünler hakkında tamamen veya kısmen toplatma, mülkiyetin kamuya geçirilmesi, ürünün mahrecine iadesi, faaliyetin geçici olarak durdurulması, ürünün imhası, piyasaya arzı, ticareti ve işlenmesinin yasaklanması gibi ihtiyati tedbirler dâhil her türlü tedbiri almaya ve düzenlemeyi yapmaya yetkilidir.

(2) Başvurular, başvuru dokümanları, bilimsel değerlendirme raporları ve kararlar biyogüvenlik bilgi değişim mekanizması aracılığıyla kamuoyuna duyurulur.

(3) Araştırma ve geliştirme amacıyla ithal edilmek istenen GDO ve ürünleri dışında bu Yönetmelik kapsamındaki ürünler için gümrük idarelerince GDO'ya ilişkin ek bir belge

aranmaz.

(4) GDO ve ürünlerinin araştırmaya yetkili kuruluşlarda sağlanması gereken standart ve koşullar ile izleme, denetim ve kontrol amaçlı analizleri yapacak laboratuvarlarda aranacak koşullar Kurul tarafından belirlenir.

Yasaklar

MADDE 6 – (1) Bu Yönetmelik kapsamına giren ürünler ile ilgili olarak;

a) GDO ve ürünlerinin onay alınmaksızın piyasaya sürülmesi,

b) GDO ve ürünlerinin, Kurul kararlarına aykırı olarak kullanılması veya kullandırılması,

c) Genetiği değiştirilmiş bitki ve hayvanların üretimi,

ç) GDO ve ürünlerinin Kurul tarafından piyasaya sürme kapsamında belirlenen amaç ve alan dışında kullanımı,

d) GDO ve ürünlerinin bebek mamaları ve bebek formülleri, devam mamaları ve devam formülleri ile bebek ve küçük çocuk ek besinlerinde kullanılması

yasaktır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Araştırma ve Geliştirme

Araştırma ve geliştirme

MADDE 7 – (1) Yurt içinde yapılacak GDO ile ilgili araştırma ve geliştirme çalışmaları için başvuru şartı aranmaz. Ancak araştırma ve geliştirme amaçlı yapılacak faaliyetin konusu ve sonucu hakkında Bakanlığa bilgi verilmesi zorunludur.

(2) Araştırma, geliştirme ve eğitim amaçlı ithal edilecek GDO ve ürünleri için Bakanlıktan izin alınır.

a) İzin için Ek-1’deki başvuru formu ile TAGEM’e müracaat edilir.

b) TAGEM izin işlemlerini on beş gün içinde tamamlar ve ithalat işlemlerini tamamlanması için izin belgesini gümrük idaresine sunulmak üzere ilgilisine verir. İthalat işlemleri, alınan izinde belirtilen şartlara uygun olarak gerçekleştirilir.

c) İthal edilecek materyalin miktarı TAGEM tarafından belirlenir.

ç) İthalatına izin verilen GDO ve ürünleriyle ilgili yurt içinde yürütülen araştırma ve geliştirme faaliyetinin tamamlanmasını takip eden üç ay içinde sonuçtan Bakanlığa bilgi verilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Başvuru, Deneysel Amaçlı Serbest Bırakma, GDM’nin Kapalı Alanda Kullanımı,

Değerlendirme ve Karar, Basitleştirilmiş İşlem ve Gizli Bilgi

Başvuru

MADDE 8 – (1) Bu Yönetmelik kapsamında yer alan GDO ve ürünlerinin ilk ithalatından önce, içerdiği her bir GDO için gen sahibi veya ithalatçı, yurt içinde geliştirilen GDO ve ürünü için ise GDO’yu geliştiren veya gen sahibi gerçek ve tüzel kişiler tarafından TAGEM’e başvuru yapılır. Başvurularda, başvurunun içeriğine ilişkin bilgiler ile GDO’nun ne amaçla kullanılacağı belirtilir. GDO için birden fazla amaçla kullanım başvurusu yapılabilir. Birden fazla amaçla kullanım için başvuru yapıldığında, her bir amaç için ayrı başvuru yapılmış sayılır.

(2) Piyasaya sürülmek üzere yapılacak başvurularda;

a) Ayırt edici kimlik bilgileri,

b) Kullanım amacı ve kısıtlamalarla ilgili talep ve bu talebi destekleyen bilgi ve belgeler,

c) GDO ve ürünlerinin geliştirildiği ülkede kullanım ve üretim koşullarını açıklayan bilgi ve belgeler,

ç) Risk yönetimi ile ilgili bilgi ve belgeler,

d) Başvuru yapılan GDO ve ürünlerinin taşıma, muhafaza ve nakil koşulları,

e) GDO ve ürünlerinin geliştirildiği ülkede çevreye serbest bırakılmasına, tüketim amacıyla piyasaya sürülmesine izin verildiğine, verilen iznin devam ettiğine, üretimine ve tüketimine devam edildiğine ve Bakanlıkça belirlenen süreyle piyasada yer aldığına dair talep edilen belge,

f) Başvurulacak organizmanın özelliğine göre EK-2 III A ve III B kısımları veya EK-3 II Ç ve II D kısımlarında belirtilen bilgiler hariç,

g) Kurul tarafından ilan edilecek diğer bilgi ve belgeler,

sunulur.

(3) Yurt içinde geliştirilen GDO ve ürünlerinin başvurusu için ikinci fıkranın (c) ve (e) bentleri dışındaki diğer bilgi ve belgeler sunulur.

(4) Alınan başvurular TAGEM tarafından Kurula iletilir.

(5) Kurul, başvuruyu en geç doksan gün içerisinde değerlendirerek sonucunu TAGEM’e gönderir. TAGEM başvurudan itibaren on beş gün içerisinde başvuru sahibine sonucu bildirir. Ek bilgi ve belge temini için geçen süre, doksan günlük sürenin

hesaplanmasında dikkate alınmaz.

(6) Kurul, yapılan başvuruları biyogüvenlik bilgi değişim mekanizması aracılığıyla duyurur.

(7) Kurul, gerek gördüğü durumlarda başvuruya ait ek bilgi ve belgeler isteyebilir.

(8) Kurul tarafından başvuru ile ilgili ilave bilgi ve belge istenmesi hâlinde bilgi ve belgelerin Kurul tarafından belirlenen süre içinde temin edilmemesi durumunda işlem sonlandırılır ve dosya başvuru sahibine iade edilir.

(9) Başvurular GDO ve ürünlerinin;

a) İnsan, hayvan ve bitki sağlığı ile çevre ve biyolojik çeşitliliği tehdit etmesi,

b) Üretici ve tüketicinin tercih hakkının ortadan kaldırılması,

c) Çevrenin ekolojik dengesinin ve ekosistemin bozulmasına neden olması,

ç) GDO ve ürünlerinin çevreye yayılma riskinin olması,

d) Biyolojik çeşitliliğin devamlılığını tehlikeye düşürmesi,

e) Başvuru sahibinin biyogüvenliğin sağlanmasına yönelik tedbirleri uygulamak için yeterli teknik donanıma sahip olmadığının anlaşıldığı,

durumlarda reddedilir.

(10) Başvuruların değerlendirme işlemleri ile ilgili masraflar başvuru sahibi tarafından Bakanlıkça belirlenen hesaba yatırılır.

Deneysel amaçlı serbest bırakma

MADDE 9 – (1) Deneysel amaçlı serbest bırakma başvurusu için 8 inci maddenin ikinci fıkrasının (a), (b), (c), (ç), (d), (e) ve (g) bentlerinde belirtilenlere ilave olarak,

a) Bitkiler dışındaki genetik yapısı değiştirilmiş organizmalar için EK-2'deki,

b) Genetik yapısı değiştirilmiş bitkiler için EK-3'teki

bilgiler sunulur.

(2) Deneysel amaçlı serbest bırakma kapsamında yürütülecek açık alan, sera ve laboratuvar koşulları ve çalışmalar süresince alınacak tedbirler ile uyulacak kurallar Kurul tarafından belirlenir.

(3) Deneysel amaçlı serbest bırakma kapsamında ithal edilecek GDO ve ürünleri ile yapılacak denemeler sonucu elde edilecek GDO ve ürünleri ticarete konu edilemez.

(4) Deneysel amaçlı serbest bırakma kapsamındaki denemeler Bakanlık tarafından

görevlendirilen araştırma enstitüleri tarafından yürütülür. Bu kapsamda, araştırma enstitüleri, ihtiyaç olması hâlinde, Bakanlıktan izin almak kaydı ile üniversiteler ve TÜBİTAK ile işbirliği yapabilir.

(5) Denemeler ile ilgili usul ve esaslar Kurul tarafından belirlenir.

GDM'nin kapalı alanda kullanımı

MADDE 10 – (1) GDM'nin kapalı alanda kullanım başvurusu için 8 inci maddenin ikinci fıkrasının (a), (b), (c), (ç), (d), (e) ve (g) bentlerinde belirtilenlere ilave olarak,

a) Devir veya kullandırmaya müsaade edilip edilmeyeceği, müsaade edilmesi durumunda uyulması öngörülen şartların,

b) Başvurulacak organizmanın özelliğine göre EK-2 III A ve III B kısımları hariç bilgi ve belgelerin

sunulması zorunludur.

(2) GDM'nin kapalı alanda kontrollü koşullarda araştırma, geliştirme ve endüstriyel faaliyetlerin yürütüleceği kapalı alanların standartları, koşulları ve uyulacak kurallar;

a) Uluslararası kural ve standartlar,

b) Mikroorganizmaların risk sınıflandırması,

c) Kapalı alanın ve bu alanda GDM ile yürütülecek faaliyetin tasarım ve işleyişindeki düzenlemenin biyogüvenlik riskleri oluşturmayacak önlemler bakımından yeterliliği,

ç) GDM ile yürütülen kapalı alan faaliyeti sırasında oluşacak kazaların yaratabileceği biyogüvenlik risklerini engelleyecek önlemler,

d) GDM ile faaliyet gösterecek ilgililerin yerine getirmesi gereken uluslararası uyumlu kapalı alan standartları

ile ilgili hususlar dikkate alınarak Kurul tarafından belirlenir.

Değerlendirme ve karar

MADDE 11 – (1) Karar alma süresi, 8 inci maddenin beşinci fıkrasına göre TAGEM tarafından başvuru sahibine yapılacak bildirimden sonra başlar ve bu süre iki yüz yetmiş günü geçemez. Ek bilgi veya belge talebi nedeniyle geçen süre, karar alma süresinin hesabında dikkate alınmaz.

(2) Her bir başvuru için, çevresel risk değerlendirmeyi de içeren risk değerlendirmesi, sosyo-ekonomik değerlendirme ve Kurul tarafından gerekli görüldüğü hâllerde etik değerlendirme yapılır. GDO ve ürünleri ile ilgili yapılan başvurular hakkında risk değerlendirme komitesi, sosyo-ekonomik değerlendirme komitesi ile etik komite

tarafından hazırlanan raporlar Kurula iletilir.

(3) Risk değerlendirme komitesi, sosyo-ekonomik değerlendirme komitesi ile etik komite tarafından raporların hazırlanmasında göz önünde bulundurulacak hususlar ile uyulacak usul ve esaslar Kurul tarafından belirlenir.

(4) Kurul ve komiteler tarafından risk değerlendirmede kullanılmak üzere talep edilen her türlü bilgi ve belgeler ile laboratuvar, sera ve tarla testlerini içeren alan denemeleri, gıda analizleri, toksisite ve alerji testleri yanında gerekli görülen diğer testlerin sonuçlarının başvuru sahibi tarafından temin edilmesi zorunludur.

(5) Başvurusu yapılan GDO ve ürünleri için risk değerlendirme komitesi ile sosyo-ekonomik değerlendirme komitesi raporlarının sonuçlarına dayanarak risk yönetimi esasları Kurul tarafından belirlenir. Risk yönetim planının hazırlanması ve uygulanmasından başvuru sahibi sorumludur.

(6) GDO'larla ilgili gıda ve yem analizleri, toksisite ve alerji testleri ile ilgili usul ve esaslar Kurul tarafından belirlenir.

(7) Deneysel amaçlı serbest bırakılması amaçlanan GDO'nun çevresel risk değerlendirmeyi de içeren risk değerlendirmesine dair usul ve esaslar, Kurul tarafından;

a) GDO'ların uzun vadede insan ve hayvan sağlığı ve çevrenin unsurları olan flora, fauna, toprak verimliliği, toprak organik madde yapısı ile gıda ve yem zinciri ve biyolojik çeşitlik üzerindeki kümülatif etkileri ile antibiyotik direnç genleri ile ilgili analiz sonuçları,

b) GDO'nun değiştirilen özelliğinin ve GDO'nun kullanımının, muhtemel riskler bakımından GDO'suz eşdeğer ürün ile aynı şartlar altında mukayese edilmesi sonucu elde edilen veriler,

c) Bilimsel esaslara göre ve şeffaf bir şekilde mevcut bilimsel ve teknik verilerin değerlendirilmesi ile elde edilen risk değerlendirme sonucu,

ç) Her bir başvurunun risk değerlendirmesinde, GDO'ların türüne, amaçlanan kullanımlarına ve potansiyel salınacağı çevreye bağlı olarak gösterebileceği muhtemel değişikliklerin, ihtiyaç duyulacak diğer bilgilerin değerlendirilme sonucu,

d) İnsan ve hayvan sağlığı ile çevre üzerindeki GDO ve GDO'nun kullanımından dolayı etkilerine ilişkin yeni bilgilerin ortaya çıkması durumunda, riskin değişip değişmediğinin ve risk yönetim planında değişiklik yapmaya gerek olup olmadığı ya da risk değerlendirmesinin yeniden yapılması yönündeki bulgular

dikkate alınarak belirlenir.

(8) Risk değerlendirme komitesi, sosyo-ekonomik değerlendirme komitesi ile etik komite tarafından hazırlanan raporlar Kurul tarafından, biyogüvenlik bilgi değişim mekanizması vasıtasıyla kamuoyuna duyurulur.

(9) Kamuoyundan görüş alma ile ilgili usul ve esaslar Kurul tarafından belirlenir.

Kurul, kamuoyu görüşlerini de dikkate alarak nihai kararını oluşturur.

(10) Kararda;

a) Kararın geçerlilik süresi,

b) İthalatta uygulanacak işlemler,

c) Kullanım amacı,

ç) Risk yönetimi ve piyasa denetimi için gerekli veriler,

d) İzleme koşulları,

e) Belgeleme ve etiketleme koşulları,

f) Ambalajlama, taşıma, muhafaza ve nakil kuralları,

g) İşleme, atık ve artık arıtım ve imha koşulları,

ğ) Güvenlik ve acil durum tedbirleri,

h) İzleme ile ilgili raporlamanın nasıl yapılacağı

ile ilgili hususlar yer alır.

(11) Kurul olumlu kararını toplantı tarihinden itibaren en geç otuz gün içinde gerekçeleri, varsa karşı oy gerekçeleri ve imzaları ile birlikte tekemmül ettirir ve Bakanlığa sunar. Kurul kararları Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girer.

(12) Kararın olumsuz olması durumunda, karar Bakanlıkça başvuru sahibine yazılı olarak bildirilir. Başvuru sahibi, olumsuz kararın değiştirilmesine sebep olabilecek yeni bilgilere sahip olması hâlinde, altmış gün içerisinde Bakanlığa başvurarak bu kararın gözden geçirilmesini isteyebilir. Bu durumda Kurul sunulan yeni bilgileri dikkate alarak atmış gün içinde kararı gözden geçirir ve sonuçlarını başvuru sahibine bildirilmek üzere Bakanlığa iletir.

(13) Başvuru sahibi, geçerlilik süresi dolmadan en az bir yıl önce Bakanlığa müracaat ederek uzatma talep edebilir. Bu talep kurul tarafından değerlendirilir ve sonucu başvuru sahibine bildirilmek üzere Bakanlığa gönderilir. Sonucun bir yıllık süre içerisinde başvuru sahibine bildirilmemesi durumunda, izin süresi karar verilinceye kadar uzar.

(14) Başvuruya ilişkin karar, takip eden ithalatlar için de geçerlidir. Ancak, ithalatın gerçekleştirilebilmesi için ilgili diğer mevzuat hükümleri de yerine getirilir.

(15) Her bir GDO'ya ilişkin Kurul tarafından verilen ayırt edici kimlik Bakanlıkça kayıt altına alınır. Kayıt altına alınan GDO'ya ilişkin belgeler başvuru sahibi ve Bakanlık tarafından yirmi yıl süreyle saklanır.

Basitleştirilmiş işlem

MADDE 12 – (1) GDO ve ürünlerinden kaynaklanabilecek herhangi bir riski olmayan ve insan, hayvan ve bitki sağlığı ile çevre ve biyolojik çeşitliliğe herhangi bir zararının bulunmadığı yönünde mevcut bilgiye ve daha önce yapılmış olan çevresel risk değerlendirmeyi de içeren risk değerlendirmesine dayanan başvurular için, sosyo-ekonomik değerlendirme sonuçları da dikkate alınarak Kurul tarafından basitleştirilmiş işlem uygulanmasına karar verilebilir.

(2) Basitleştirilmiş işleme başvuru için TAGEM'e müracaat edilir. Alınan başvuru TAGEM tarafından Kurula iletilir. Kurul başvurunun kabul edilip edilmeyeceği ile ilgili işlemleri başvuruyu takip eden ilk toplantısında görüşür.

(3) Basitleştirilmiş işleme başvurunun kabul edilmesi için;

a) GDO ve ürünlerinin geliştirildiği veya tescil edildiği ülkede çevreye serbest bırakılmasına, tüketim amacıyla piyasaya sürülmesine müsaade edildiğine dair resmî belgelerin sunulması,

b) Verilen iznin devam ettiğine, piyasada yer aldığına, üretimine ve tüketimine devam edildiğine dair resmî belgelerin sunulması,

c) Gen kaynağı ile transfer edilen canlı organizmanın taksonomisi ve biyolojisinin biliniyor olması,

ç) GDO'nun insan, hayvan, çevre sağlığı ve biyolojik çeşitliliğe olabilecek etkileri hakkında yeterli bilgi bulunması,

d) GDO'nun diğer canlı organizmalarla ilişkisi ile ilgili olarak kullanılabilecek daha önce yapılmış risk değerlendirmelerinden elde edilen olumsuz bir etki olmadığına dair bilginin mevcut olması,

e) Transfer edilen genetik materyalin tanımlanması ve transfer edildiği canlı organizma içinde belirlenmesi için detaylı yöntem ve verilerin bulunması,

f) Daha önce yapılmış risk değerlendirmesi ve varsa sosyo-ekonomik ve etik değerlendirme sonuçlarının sunulması,

g) Kurul tarafından belirlenecek bilgi ve belgelerin sunulması

zorunludur.

(4) Başvurunun kabul edilmesi hâlinde Kurul, alınan dosyayı değerlendirilmek üzere Komiteye gönderir.

(5) Komite, Kurul tarafından belirlenen sürede değerlendirmesini yapar ve raporunu Kurula sunar. Kurul, takip eden ilk toplantıda kararını verir ve sonucu on beş gün içinde Bakanlığa bildirir.

(6) Kararın olumlu olması hâlinde, Bakanlık alınan kararı, en geç on beş gün içinde

Resmî Gazete'de yayımlanmak üzere Başbakanlığa gönderir.

(7) Olumsuz karara yeni bilgi ve belgelerle itiraz edilmesi hâlinde; Kurul, ilk toplantısında itirazı görüşür. İtiraz ile ilgili olarak yapılacak işlemleri ve işlemlerin tamamlanacağı süreyi belirler ve sonucu başvuru sahibine bildirilmek üzere Bakanlığa iletir. Bakanlık sonucu en geç on beş gün içinde başvuru sahibine bildirir.

(8) Basitleştirilmiş işlem için yapılan başvuru ve değerlendirme ile ilgili hususlar Kurul tarafından belirlenir.

Gizli bilgi

MADDE 13 – (1) Başvuru sahibi gizli tutulmasını istediği bilgilere ilişkin talebini yazılı olarak bildirir. Bakanlık bu talebin karşılanmasına karar vermeden önce başvuru sahibi ile gizlilik talebi hakkında bilgi alışverişinde bulunur. Bakanlık bu görüşmenin ardından taleple ilgili gerekli tedbirleri alır ve başvuru sahibine bildirir.

(2) Başvurularla ilgili;

a) Başvuru sahibinin veya ithalatçının adı ve adresi,

b) GDO ve ürünlerinin kullanım amacı, sahip olduğu özellikler, ayırt edici kimlik bilgileri, bilinen ve bilimsel isimleri, transfer edilen genin alındığı organizma, alıcı ve verici organizmanın orijin ülkesi, transfer yönteminin genel tanımı,

c) Acil durumlarda uygulanacak olan yöntem ile planlar,

ç) Risk değerlendirmesinin özeti

gizli bilgi olarak değerlendirilemez.

BEŞİNCİ BÖLÜM

İthalat, İhracat ve Transit Geçiş

İthalat

MADDE 14 – (1) Kurul tarafından gerekli değerlendirmeler yapılarak gıda ve yem olarak piyasaya sürülmesi uygun görülen GDO ve ürünlerinin ithalatında aşağıdaki hususlar dikkate alınır:

a) İthalatçı firmadan, ithal edilecek GDO ve ürünlerinin miktarı ve içerdiği gen çeşidi ile ilgili orijin ülke veya yüklendiği ülke yetkili otoriteleri tarafından düzenlenmiş belge veya uluslararası akredite bir laboratuvardan alınmış analiz raporu istenir.

b) Bakanlık, denetim ve kontrol amaçlı analizler yapar.

c) Denetim ve kontrol sonucu uygun görülen ürünlerin ithaline müsaade edilir.

ç) Bakanlıkça GDO'lu olarak ithaline müsaade edilen ürünlerin, firma ve GDO

bazında kayıtları tutulur.

(2) İthalat aşamasında Bakanlıkça yapılan kontroller sonucunda onaysız GDO veya Kanun kapsamında Kurul veya Bakanlıkça öngörülen diğer koşullara uygun olmayan onaylı GDO tespit edilen ürünlerin ithaline müsaade edilmez.

(3) Bedelsiz olarak ithal edilerek halkın tüketimine sunulacak ürünler bu Yönetmelik kapsamında değerlendirilir.

(4) GDO ve ürünlerinin gümrük giriş kapıları Gümrük Müsteşarlığının görüşü alınarak Bakanlıkça belirlenir.

(5) Deneysel amaçlı serbest bırakma kapsamında kullanılacak GDO'ların ithalatı, kararda belirtilen esaslara göre gerçekleştirilir.

(6) Gıda ve yem haricindeki GDO ve ürünlerinin ithalatı, Kurul kararı doğrultusunda ilgili Bakanlık, kurum ve kuruluşlar ile işbirliği yapılarak gerçekleştirilir.

(7) GDO'lardan elde edilen ürünler ile GDO'lardan elde edilmiş bileşen içeren ürünlerin ithalatında bu ürünlerin elde edildiği GDO'nun onaylanmış olması şartı aranır.

İhracat

MADDE 15 – (1) İhracatta alıcı ülkenin talebi doğrultusunda işlem yapılır.

(2) Bakanlıkça GDO'lu olarak ihracatına müsaade edilen ürünlerin, firma ve GDO bazında kayıtları tutulur.

(3) GDO ve ürünlerinin gümrük çıkış kapıları Gümrük Müsteşarlığının görüşü alınarak Bakanlıkça belirlenir.

Transit geçiş

MADDE 16 – (1) GDO ve ürünlerinin transit geçişinde her bir geçiş için Bakanlıktan izin alınır.

(2) Transit geçişlerde, ürün miktarı, menşei, içerdiği GDO çeşidi, nakil vasıtası, alınan tedbirler, çıkış gümrüğü bilgileri ile ilgili doküman ve kimlik kontrolü Bakanlıkça yapılır.

(3) Transit geçişlerde, GDO ve ürünlerinin çevreye bulaşmasını önleyecek şekilde gerekli tedbirlerin alınıp alınmadığı ve nakil vasıtalarının mühürlü olup olmadığı Bakanlıkça kontrol edilerek kayıtları tutulur.

(4) Transit geçişler, Bakanlık tarafından verilen yazılı izinde belirtilen koşullara ve 4458 sayılı Gümrük Kanununa uygun olarak gerçekleştirilir.

ALTINCI BÖLÜM

GDO ve Ürünlerinin İşlenmesi, Depolanması, Etiketlenmesi,

İzlenmesi, İzlenebilirliği, Denetim ve Kontrolü ile Numune Alma ve Analiz

İşleme ve depolama

MADDE 17 – (1) GDO ve ürünleri farklı hatlarda işlenir ve depolanır. Bunun mümkün olamayacağı durumlarda ilgililer tarafından GDO ve ürünlerinden oluşabilecek bulaşmayı önlemek amacıyla işleme hattında ve depolarda gerekli temizlik yapılır ve kayıt altına alınır.

(2) GDM üretimi Kurul tarafından belirlenen kapalı alan koşul ve standartlarında risk sınıflandırmaları dikkate alınarak üretilir ve depolanır.

(3) İlgililer, GDO ve ürünlerinden kaynaklanabilecek riskleri engellemek, insan, hayvan ve bitki sağlığı ile çevre ve biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilirliğin sağlanması amacıyla Kurul tarafından belirlenen işleme, atık, artık, arıtım ve imha koşullarının uygulandığını denetim ve kontrol sırasında Bakanlığa ibraz etmek zorundadır.

(4) GDO ve ürünlerinin yurt içinde işlenmesi, muameleye tabi tutulması hâlinde gıda ve yem işletmecisi GDO ve ürünleri ile ilgili;

a) Dağıtım ve satışını takip etmek için kimden, ne miktarda temin ettiği ile ilgili belgeleri,

b) Ürünlerin kullanım amacına dair belgeleri,

c) Satın alınan, işlenen, mübadele konusu yapılan her bir ürün ve parti için EK-4'te yer alan GDO ve Ürünleri Kayıt Formunu

saklar ve gerektiğinde Bakanlığa ibraz eder.

Gıdaların etiketlenmesi

MADDE 18 – (1) Bu Yönetmelik kapsamında yer alan gıdaların Bakanlık tarafından belirlenen eşik değerin üzerinde; onaylanmış GDO'dan elde edilmiş olması veya onaylanmış GDO'dan elde edilmiş bileşen içermesi veya GDO içermesi veya GDO'dan oluşması durumunda Türk Gıda Kodeksinde yer alan gerekliliklere ilave olarak;

a) Etiketinde bileşen listesinin bulunması zorunlu olmayan gıdalar için "genetik yapısı değiştirilmiştir" veya "genetik yapısı değiştirilmiş ……… dan üretilmiştir" ibaresi etiket üzerinde açıkça görülecek şekilde belirtilir.

b) Gıdanın birden fazla bileşen içermesi durumunda; "genetik yapısı değiştirilmiş ….." veya "genetik yapısı değiştirilmiş ……… dan üretilmiştir" ibareleri bileşen listesinde parantez içinde ve söz konusu bileşenden hemen sonra gelecek şekilde aynı punto büyüklüğünde yer alır.

c) Bileşen listesinde grup adı ile belirtilen bileşen bulunan gıdalarda "genetik yapısı değiştirilmiş ……… içerir" veya " genetik yapısı değiştirilmiş ……. dan üretilmiş

……. içerir.” ibareleri grup adından hemen sonra gelecek şekilde parantez içinde aynı punto büyüklüğünde yer alır.

ç) Bu Yönetmelik kapsamındaki dökme gıdaların etiketleri, tüketicinin görebileceği yerlerde bulundurulur veya gıda maddesi ile birlikte tüketiciye sunulur.

d) Bu Yönetmelik kapsamındaki gıdaların GDO’suz eşdeğer gıdalardan; bileşimi, beslenme etkileri veya beslenme değeri, kullanım amacı açısından farklılık gösterdiği durumlarda, bu hususların etiket üzerinde belirtilmesi, besin bileşeninde farklılık gösteren söz konusu gıdalarda, beslenme açısından etiketleme yapılması zorunludur.

e) Bu Yönetmelik kapsamındaki gıdaların GDO’suz eşdeğer gıdalardan farklı olması durumunda, tüketilmesi sonucunda sağlık riski oluşturabilecek tüketici gruplarına ait uyarılar etiket üzerinde belirtilir.

f) Bu Yönetmelik kapsamındaki gıdaların GDO’suz eşdeğerinin olmaması durumunda, söz konusu gıdanın doğası ve özelliklerine ait bilgiler Türk Gıda Kodeksinde belirtilen hükümlere uygun olarak etiket üzerinde belirtilir.

g) GDO’suz eşdeğer gıdaların etiketlerinde GDO içermediğini, GDO’dan oluşmadığını, GDO’dan elde edilmediğini ifade eden beyanlar yer alabilir.

Yemlerin etiketlenmesi

MADDE 19 – (1) Bu Yönetmelik kapsamında yer alan yemlerin, Bakanlık tarafından belirlenen eşik değerin üzerinde; GDO içermesi veya GDO’lardan oluşması veya onaylanmış GDO’lardan elde edilmiş olması hâlinde, 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanununda yer alan etiket gerekliliklerine ilave olarak; her bir yem aşağıdaki şekilde etiketlenir.

a) GDO içeren veya GDO’lardan oluşan yemin özel adının yanında parantez içinde “genetik yapısı değiştirilmiş ………” ibaresi bulunur. Bu ibare yem bileşen listesi altında dip not olarak da yer alabilir. Bu durumda yazı karakter büyüklüğü listede belirtilen ürünlerin karakter büyüklüğünden az olamaz.

b) GDO’dan elde edilen yemin adının yanında parantez içinde “genetik yapısı değiştirilmiş ……… den elde edilmiştir” ibaresi yer alır. Bu ibare yem bileşen listesi altında dip not olarak da yer alabilir. Bu durumda yazı karakter büyüklüğü listede belirtilen ürünlerin karakter büyüklüğünden az olamaz.

c) Bu Yönetmelik kapsamındaki dökme yemlerin beraberinde, etiket bilgilerini içeren belge bulundurulur.

ç) Bu Yönetmelik kapsamındaki yemlerin GDO’suz eşdeğerinden farklı olması hâlinde bileşimi, besleme özellikleri, kullanım amacı, belirli hayvan türü ya da kategorisi için yapılan sağlık ile ilgili uyarılar etiket üzerinde bulundurulur.

d) Bu Yönetmelik kapsamındaki yemlerin GDO’suz eşdeğeri yoksa, o yemin yapısı ve karakteristikleri ile ilgili bilgiler etiket üzerinde bulundurulur.

e) GDO’suz eşdeğer yemlerin etiketlerinde GDO içermediğini, GDO’dan oluşmadığını, GDO’dan elde edilmediğini ifade eden beyanlar yer alabilir.

Gıda ve yem dışında diğer ürünlerin etiketlenmesi

MADDE 20 – (1) Gıda ve yem maddeleri dışındaki diğer ürünler ilgili mevzuat hükümlerine ilave olarak Kurul kararında belirtilen şartlara göre etiketlenir.

İzleme ve izlenebilirlik

MADDE 21 – (1) İlgililer; 18 inci, 19 uncu ve 20 nci maddelere göre etiketledikleri GDO ve ürünleri ile GDO’lardan elde edilen ürünlerin son tüketiciye ulaşıncaya kadar izlenebilirliğini sağlamak için EK- 4’deki formu bulundurmak ve forma ilişkin kayıt sistemine sahip olmak zorundadır.

(2) GDO ve ürünleri ile ilgili olarak Kurulun karar belgesinde belirtilen koşullara uyulup uyulmadığı Bakanlık tarafından izlenir. Bakanlık izleme sonuçlarına göre Biyogüvenlik Kanunu hükümleri ile birlikte Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu hükümlerine göre işlem yapar.

(3) İzlenebilirliğin sağlanması amacıyla, GDO ve ürünlerinin ithalatı ve serbest dolaşımında, Bakanlığa beyanda bulunulur, gerekli kayıtlar tutulur ve etiketleme kurallarına uyulur.

(4) İlgililer, ithalat aşamasından başlayarak işleme, depolama, piyasaya sürme aşamalarında kullanılan irsaliyeli fatura veya sevk irsaliyesi gibi belgelerde mübadele konusu yapılan GDO ve ürünlerinin GDO çeşidini ve ürün miktarını belirtmek zorundadır.

(5) İlgililer, bu Yönetmelik kapsamındaki izleme ve izlenebilirliğin sağlanmasında müteselsilen sorumludur. İzlenebilirliğin sağlanamadığı aşamadaki ilgili taraflar sorumlu tutulur.

Denetim ve kontrol

MADDE 22 – (1) GDO ve ürünleri ile GDO’lardan elde edilen ürünlerin denetim ve kontrolleri bu Yönetmelik hükümleri ile birlikte Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanununa göre Bakanlıkça yapılır.

(2) GDO ve ürünlerinin piyasaya sürülmesinden sonra, Kurul kararında belirtilen koşullara uyulup uyulmadığı Bakanlık tarafından kontrol edilir ve denetlenir.

(3) Kararda belirtilen koşulların ihlali veya GDO ve ürünleri ile ilgili olarak herhangi bir riskin ortaya çıkabileceği yönünde yeni bilimsel bilgilerin ortaya çıkması durumunda, karar Kurul tarafından iptal edilebilir. Kurul kararı iptal edilen GDO ve ürünleri ilgililer tarafından toplatılır. Kurul kararı ile insan, hayvan, bitki sağlığı ile çevre ve biyolojik çeşitliliğe olumsuz etkisi olduğu tespit edilenler derhal imha edilir, herhangi bir olumsuz etkisi tespit edilmeyenlerin ise mülkiyeti kamuya geçirilir. Bu fıkra uyarınca Bakanlıkça alınacak tedbirlerle ilgili yapılan masraflar ve diğer giderler, kusur ve sorumlulukları dikkate alınarak ilgililerden tahsil edilir.

(4) Bu Yönetmelik kapsamına giren GDO ve ürünleri ile GDO'lardan elde edilen ürünlere yönelik olarak yapılan denetim ve kontrol ile ilgili kayıtlar Bakanlıkça tutulur.

Numune alma ve analiz

MADDE 23 – (1) GDO ve ürünleri ile GDO'lardan elde edilen ürünlerden Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanununa göre numune alınır ve analizi yapılır.

(2) Analiz işlemleri, Bakanlık tarafından belirlenen laboratuvarlar tarafından gerçekleştirilir.

YEDİNCİ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Yürürlükten kaldırılan yönetmelik

MADDE 24 – (1) 26/10/2009 tarihli ve 27388 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Gıda ve Yem Amaçlı Genetik Yapısı Değiştirilmiş Organizmalar ve Ürünlerinin İthalatı, İşlenmesi, İhracatı, Kontrol ve Denetimine Dair Yönetmelik yürürlükten kaldırılmıştır.

Devam eden işlemler

GEÇİCİ MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihte sonuçlanmamış GDO başvurularına ilişkin işlemler, başvuru tarihinde ilgili olduğu mevzuata göre sonuçlandırılır.

Geçiş hükümleri

GEÇİCİ MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelikte, Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanununa atıf yapılan hükümler için, 5996 sayılı Kanun yürürlüğe girinceye kadar 27/5/2004 tarihli ve 5179 sayılı Gıdaların Üretimi, Tüketimi ve Denetlenmesine Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun ile 29/5/1973 tarihli ve 1734 sayılı Yem Kanunu hükümleri uygulanır.

Yürürlük

MADDE 25 – (1) Bu Yönetmelik 26/9/2010 tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 26 – (1) Bu Yönetmelik hükümlerini Tarım ve Köyişleri Bakanı yürütür.

EK-1

GDO ve Ürünleri İçin Araştırma Amaçlı İthal İzin Başvuru Formu	
1. Başvuru sahibinin ve diğer araştırıcıların[1]	
1.1. Adı ve Soyadı	
1.2. Kurumu	

1.3. Unvanı	
1.4. Adresi	
1.5. Telefon No	
1.6. Faks No	
2. GDO Biyolojik Özellikleri	
2.1. Bilinen Adı	
2.2. Bilimsel/Latince Adı	
2.3. Taksonomik özellikleri	
2.4. Patolojik	
2.5. Ekolojik	
2.6. Fizyolojik	
3. Organizmanın değiştirilen özellik(ler)i[2]	
4. Talep edilen faaliyetinin yapılacağı yer[2]	
5. Araştırma / Çalışma/ Proje hakkında özet bilgi [2]	
6. Özgeçmişler ve yayınlar[2]	
7. Yönetmelik hükümlerine uyulacağına dair taahhütname[2]	

[1:] Diğer araştırıcıların bilgileri ayrı bir sayfada imzaları ile birlikte verilecektir.
[2:] Bu forma eklenecek ve her bir madde için ayrı yazılacaktır.

Başvuru Sahibinin *Başvuran Kurum Yetkilisinin*
Adı ve Soyadı *Adı ve Soyadı*
İmzası *İmza, Mühür*

EK-2

BİTKİLER DIŞINDAKİ GENETİK YAPISI DEĞİŞTİRİLMİŞ ORGANİZMALARIN DENEYSEL AMAÇLI SERBEST BIRAKILMALARINA İLİŞKİN BAŞVURULARDA GEREKLİ OLAN BİLGİLER

I. GENEL BİLGİ

A. Başvuru sahibini ismi ve adresi
B. Başvuru sahibinin faaliyet konusu
C. Sorumluların ismi, nitelikleri ve tecrübesi
Ç. Başvuru sahibinin kurumsal teknik kapasitesi
D. Ayırıcı kimlik numarası
E. GDO’nun hedeflenen kullanım amacı

II. GDO’YA İLİŞKİN BİLGİ:

A. Verici, alıcı veya ebeveyn organizma veya organizmaların özellikleri:

1. Bilimsel isim,
2. Taksonomi,
3. Diğer isimler (yaygın ismi, ırk ismi gibi),

4. Fenotipik ve genetik işaretler,
5. Verici ve alıcı veya ebeveyn organizmalar arasındaki ilişkinin derecesi,
6. Teşhis ve tespit tekniklerinin tarifi,
7. Nicel tespit ve teşhis tekniklerinin hassasiyeti, güvenilirliği ve özgünlüğü,
8. Doğal yırtıcı hayvanlar, avlar, parazitler ve rakipler, simbiyoz yaşayan organizmalar ve konukçular hakkındaki bilgiler de dâhil, organizmanın coğrafi dağılımının ve doğal habitatının tarifi,
9. Genetik malzemenin doğal koşullarda aktarıldığı bilinen organizmalar,
10. Organizmanın genetik istikrarlılığının doğrulanması ve bunu etkileyen faktörler,
11. Patolojik, ekolojik ve fizyolojik özellikler:
    a) İnsan, hayvan ve çevre sağlığı ile biyolojik çeşitliliğin korunması bakımından değerlendirilmek üzere, uluslararası sisteme göre risk sınıflaması,
    b) Doğal ekolojik sistemlerde bir neslin yaşam süresi, eşeyli veya eşeysiz üreme döngüsü,
    c) Mevsimlere göre durumları da dâhil, hayatta kalma hakkında bilgi ve hayatta kalmak için farklı yapıları oluşturma becerisi,
    ç) Patojenlik: Bulaşıcılık, zehirlilik, virulens, alerjenlik, patojenlik, olası vektörler, hedef olmayan organizma da dâhil konukçu aralığı. Latent virüslerin muhtemel aktivasyonu (provirüsler). Diğer organizmaları kolonize etme kabiliyeti,
    d) Antibiyotiğe direnç ve bu antibiyotiklerin hastalıktan korunma ve tedavi için insanlarda ve evcil organizmalarda potansiyel kullanımı,
    e) Çevresel süreçlerde yer alma: Üretim, besin döngüsü, organik maddenin ayrıştırılması, solunum gibi hususlar.
12. Yerel vektörlerin yapısı:
    a) Dizilim,
    b) Mobilizasyon frekansı,
    c) Özgüllük,
    ç) Direnç genlerinin mevcudiyeti.
13. Genetik yapıda daha önce yapılan değişikliklerle ilgili bilgi.

B. Vektörün karakteristikleri

1. Vektörün yapısı ve kaynağı,
2. GDO'yu oluşturmada kullanılan vektörler ve diğer kodlanmamış genetik kesitler ile GDO'ya yerleştirilen vektör ve ek fonksiyonu düzenlenmek için kullanılan transposonların dizilimi,
3. Eklenen vektörün mobilizasyon frekansı ve/veya genetik transfer kabiliyetleri ile bunların tespit yöntemleri,
4. Vektörün amaçlanan fonksiyonu yerine getirmek için gerekli olan DNA ile ne derecede sınırlandığı hakkında bilgi.

C. Değiştirilmiş organizmanın özellikleri

1. Genetik yapıdaki değişikliğe ilişkin bilgi:
    a) Değişiklik yapmak için kullanılan metotlar,
    b) Eklerin oluşturulması, alıcıya yerleştirilmesi veya bir diziyi silmek için kullanılan metotlar,
    c) Ek ve/veya vektörün oluşturulması tanımlanması,
    ç) Ekin bilinmeyen herhangi bir diziden ari olma durumu ve eklenmiş dizinin

amaçlanan fonksiyonu yerine getirmek için gerekli olan DNA ile ne derecede sınırlandığı hakkında bilgi,

d) Seleksiyon için kullanılan metotlar ve kriterler,

e) Değiştirilen/eklenen/silinen söz konusu nükleik asit kesitlerinin, özellikle bilinen herhangi zararlı bir diziye ilişkin, dizilimi, fonksiyonel kimliği ve konumu.

2. Nihai GDO hakkında bilgi:

a) Genetik veya fenotipik özelliklerin ve özellikle de ortaya çıkan veya artık ortaya çıkmayacak yeni özelliklerin ve karakteristiklerin tarifi,

b) Değişikliğe uğramış organizmanın son hâlinde, kalan herhangi bir vektör ve/veya verici organzimaya ait nükleik asidin yapısı ve miktarı,

c) Genetik özellikler bakımından organizmanın istikrarı,

ç) Yeni genetik malzemenin ifade edilme hızı ve seviyesi. Ölçüm yöntemi ve hassasiyeti,

d) İfade edilen proteinlerin aktivitesi,

e) İlave edilen dizinin ve vektörün teşhis ve tespiti için kullanılan teknikler de dâhil, teşhis ve tespit tekniklerinin tarifi,

f) Nicel tespit ve teşhis tekniklerinin hassasiyeti, güvenilirliği ve özgünlüğü,

g) GDO'nun önceki serbest bırakılmaları veya kullanımları hakkında bilgi,

ğ) İnsan, hayvan ve bitki sağlığına ilişkin değerlendirmeler:

(i) GDOların ve/veya metabolik ürünlerinin toksik ve alerjik etkileri,

(ii) Değiştirilmiş organizmanın, verici, alıcı ve gerekli olduğu hâllerde, ebeveyn organizma ile patojenlik bakımından karşılaştırılması,

(iii) Kolonizasyon kabiliyeti,

(iv) Şayet organizma immünkompetan olan insanlar için patojenik ise:

¾ Yayılma ve virülensi dâhil, patojenlikten dolayı oluşan hastalıklar ve patojenlik mekanizması,

¾ Bulaşıcılık,

¾ Bulaşıcı doz,

¾ Konukçu aralığı, değişim olasılığı,

¾ İnsan haricindeki konukçularda hayatta kalma olasılığı,

¾ Vektörlerin ve yayılma yollarının mevcudiyeti,

¾ Biyolojik istikrarlılık,

¾ Antibiyotiğe direnç biçimleri,

¾ Alerjenlik,

¾ Uygun tedavilerin varlığı.

(v) Diğer ürün tehlikeleri.

III. SERBEST BIRAKMANIN KOŞULLARINA VE ALICI ÇEVREYE İLİŞKİN BİLGİLER

A. Serbest bırakma hakkında bilgi

1. Amaçlanan ve öngörülen ürünler de dâhil, önerilen serbest bırakmanın tanımı,
2. Serbest bırakmanın frekansları ve devam edecekleri süre de dâhil, serbest bırakmanın öngörülen tarihi ve denemelerin zaman planlaması,
3. Serbest bırakılma öncesinde yerin hazırlanması yapılacaklar,
4. Yerin büyüklüğü,
5. Serbest bırakma için kullanılacak olan yöntemler,
6. Serbest bırakılacak GDO'ların miktarları,
7. Serbest bırakılacak yerdeki bozukluklar (ekim, madencilik, sulama ve diğer faaliyetlerin tipi ve metodu) olması durumunda alınacak tedbirler,

8. Serbest bırakma sırasında çalışanların korunması için alınacak önlemler,
9. Serbest bırakma sonrası yerde yapılacak işlemler,
10. Denemenin sonunda, GDO'ların ve atıklarının ortadan kaldırılması veya etkisiz hâle getirilmesi için öngörülen yöntemler,
11. Özellikle farklı boyutlarda ve farklı ekolojik sistemlerde gerçekleştirilmiş olan GDO'nun daha evvelki serbest bırakılmaları hakkındaki bilgiler ve bunların sonuçları.

B. Serbest Bırakmanın Planlanmasında Çevre ile İlgili Göz Önünde Bulundurulacak Hususlar ve Sağlanması Gereken Bilgiler:*

1. Yerin coğrafi konumu ve kesin konuma ilişkin bilgiler,
2. İnsanlara ve bölgedeki diğer önemli biyotaya fiziksel ve biyolojik yakınlık,
3. Önemli biyotoplara, korunan alanlara veya içme suyu rezervlerine yakınlık,
4. Etkilenecek muhtemelen bölgelerin iklimsel karakteristikleri,
5. Coğrafi, jeolojik ve pedolojik karakteristikler,
6. Yerin civarında yetiştirilen bitkisel ürünler, çiftlik hayvanları ve göçmen türler de dâhil, flora ve fauna,
7. Etkilenmesi muhtemel hedef olan ve olmayan ekosistemlerin tarifi,
8. Alıcı organizmanın doğal habitatı ile serbest bırakma için önerilen yerin mukayesesi,
9. Serbest bırakmanın çevresel etkisine tesir edebilecek olan, bölgedeki arazi kullanımına ilişkin bilinen planlanan gelişmeler veya değişimler.

IV. GDO'LAR İLE ÇEVRE ARASINDAKİ ETKİLEŞİMLERLE İLGİLİ BİLGİLER

A. Hayatta kalma, çoğalma ve yayılmayı etkileyen karakteristikler

1. Hayatta kalmayı, çoğalmayı ve yayılmayı etkileyen biyolojik özellikler,
2. Hayatta kalmayı, çoğalmayı ve yayılmayı etkileyebilecek olan bilinen veya tahmin edilen çevresel koşullar (rüzgar, su, toprak, ısı, pH gibi),
3. Hassasiyet olan özel etkenler.

B. Çevre ile etkileşimler

1. GDO'ların öngörülen habitatı,
2. Suni olarak oluşturulan yaşam ortamları, yetiştirme odaları, seralar gibi taklit edilen doğal çevrelerde yürütülen, GDO'ların davranışı ve karakteristiklerine ve bunların ekolojik etkilerine ilişkin çalışmalar,
3. Genetik materyali aktarma kabiliyeti:
   a) Serbest bırakma sonrasında, GDO'lardan, etkilenen ekolojik sistemlerdeki organizmalara genetik malzeme transferi;
   b) Serbest bırakılma sonrasında, yerel organizmalardan GDO'lara genetik malzeme transferi;
4. Değiştirilen organizmadaki beklenmeyen ve/veya arzu edilmeyen özelliklerin ortaya çıkmasına yol açan serbest bırakma sonrası seleksiyon olasılığı,
5. Genetik istikrarlılığı temin etmek ve teyit etmek amacıyla uygulanan önlemler. Genetik malzemenin yayılmasını engelleyebilecek veya aza indirgeyebilecek genetik özelliklerin tarifi, genetik istikrarlılığı doğrulamak için metotlar,
6. Biyolojik yayılma yolları; teneffüs (solunum), sindirim, yüzey teması, yuvalanma da dâhil olmak üzere yayma aracı ile bilinen veya potansiyel etkileşim şekilleri,
7. İçine GDO'ların yayılabileceği ekolojik sistemlerin tarifi,
8. Çevrede aşırı populasyon artışı potansiyeli,

9. Değişikliğe uğramamış alıcı veya ebeveyn organizmaya veya organizmalara ilişkin olarak GDO'ların rekabet avantajı,
10. Hedef organizmaların teşhis edilmeleri ve tarifi,
11. Serbest bırakılan GDO'lar ile hedef organizma veya organizmalar arasındaki etkileşimin öngörülen mekanizması ve sonucu,
12. GDO'nun serbest bırakılmasıyla menfi olarak etkilenebilecek hedef olmayan organizmaların teşhis edilmeleri ve tarifi, ve teşhis edilen herhangi bir menfi etkileşimin öngörülen mekanizması,
13. Biyolojik etkileşimlerde veya konukçu aralığında, serbest bırakma sonrası değişiklik ihtimali,
14. Rakipler, avlar, konukçular, simbiyoz içinde yaşayan organizmalar, yırtıcı hayvanlar, parazitler ve patojenler de dâhil olmak üzere, çevrede bulunan hedef olmayan organizmalar ile bilinen veya tahmin edilen etkileşimler,
15. Biyojeokimyasal süreçlerde bilinen veya tahmin edilen yer almalar,
16. Çevre ile diğer potansiyel etkileşimler.

V. İZLEME, KONTROL, ATIKLARIN ARITILMASI VE ACİL DURUM PLANLARI HAKKINDA BİLGİLER

A. İzleme teknikleri

1. GDO'ların takip edilmesi ve etkilerinin izlenmesine yönelik metotlar,
2. GDO'ları teşhis etmek ve onları verici, alıcı ve uygun olduğunda ebeveyn organizmalardan ayırt etmede kullanılan izleme tekniklerinin özgüllüğü, hassasiyeti ve güvenilirliği,
3. Verilen genetik malzemenin diğer organizmalara aktarımını meydana çıkarmaya yönelik teknikler,
4. İzlemenin devam edeceği süre ve frekansı.

B. Serbest bırakmanın kontrol edilmesi

1. Serbest bırakma yerini veya kullanım için tayin edilen alanın ötesine GDO'ların yayılmasını önlemek ve/veya an aza indirgemeye yönelik metotlar ve usuller,
2. Serbest bırakma yerinin yetkili olmayan bireylerin ihlallerinden korumak için metotlar ve usuller,
3. Diğer organizmaların mevkiye girmesini önlemeye yönelik metotlar ve usuller.

C. Atıkların arıtılması

1. Meydana çıkan atığın tipi,
2. Beklenen atık miktarı,
3. Öngörülen arıtmanın tarifi.

Ç. Acil durum planları

1. Beklenmeyen yayılma durumunda, GDO'ları kontrol etmeye yönelik metotlar ve usuller,
2. Etkilenen alanların temizlenmesi, örneğin GDO'ların imha edilmesi için metotlar,
3. Yayılma sırasında veya sonrasında maruz kalan bitkilerin, hayvanların, toprakların bertaraf edilmesine veya sağlıklı hâle getirilmesine yönelik metotlar,
4. Yayılmadan etkilenen alanın izole edilmesine yönelik metotlar,
5. Arzu edilmeyen etkilerin meydana gelmesi hâlinde insan sağlığını ve çevreyi korumaya yönelik planlar.

*: Bu kısımdaki bilgiler Deneysel Serbest Bırakma başvuruları
için başvurunun kabul edilmesinden sonra temin edilecektir.

EK-3

**GENETİK YAPISI DEĞİŞTİRİLMİŞ BİTKİLERİN (GDB)
DENEYSEL AMAÇLI SERBEST BIRAKILMALARINA İLİŞKİN
BAŞVURULARDA İSTENECEK BİLGİLER**

I. GENEL BİLGİ

A. Başvuru sahibini ismi ve adresi
B. Başvuru sahibinin faaliyet konusu
C. Sorumluların ismi, nitelikleri ve tecrübesi
Ç. Başvuru sahibinin kurumsal teknik kapasitesi
D. Ayırıcı kimlik numarası
E. GDB'nin hedeflenen kullanım amacı

II. A. ALICI VE EBEVEYN BİTKİLERE İLİŞKİN BİLGİLER

1. Tam isim:
   a) Aile ismi,
   b) Cins,
   c) Tür,
   ç) Alt tür,
   d) Çeşit veya hattın adı veya tanımlama bilgileri,
   e) Yaygın isim.
2. Üremeye ilişkin bilgi:
   a) Üreme şekli veya şekilleri,
   b) Varsa üremeyi etkileyen belirli faktörler,
   c) Bir neslin yaşam süresi.
3. Hayatta kalabilme:
   a) Hayatta kalabilme veya dormansi için yapılar oluşturabilme kabiliyeti,
   b) Hayatta kalabilmeyi etkileyen özel faktörler.
4. Yayılma:
   a) Yayılma yolları ve derecesi (örneğin, döllenebilir polenlerin ve/veya tohumların artan mesafelere göre azalıp azalmadıkları, azalıyor ise nasıl azaldıkları ile ilgili bilgi)
   b) Yayılmayı etkileyen özel faktörler.
5. Bitkinin coğrafi dağılımı.
6. Türkiye'de yetişmeyen bitki türleri için, doğal zararlıları, parazitler, rakipler ve simbiyoz içinde yaşayan organizmalar hakkındaki bilgiler de dâhil, bitkinin doğal habitatının tarifi.
7. GDO ile bağlantılı olarak, bitkinin, genellikle yetiştiği veya başka bir ekolojik sistemdeki organizmalar ile, insanlar, hayvanlar ve diğer organizmalar üzerindeki zehirleyici etkiler hakkındaki bilgi de dâhil, potansiyel etkileşimi hakkında bilgi.

B. GENETİK YAPIDA DEĞİŞİKLİĞE İLİŞKİN BİLGİLER

1. Genetik yapıda değişiklik yapmak için kullanılan yöntemler hakkında bilgi.
2. Kullanılan vektörün niteliği ve kaynağı.
3. Verici organizmanın veya organizmaların boyutu, kaynağı (ismi) ve ekleme için kullanılması amaçlanan bölgeyi meydana getiren her kısmın amaçlanan fonksiyonu.

C. GENETİK OLARAK YAPISI DEĞİŞTİRİLMİŞ BİTKİYE İLİŞKİN BİLGİ

1. Yerleştirilen veya değişiklik yapılan özellik veya özellikler ve karakteristikleri hakkında bilgi.
2. Fiilen yerleştirilen veya silinen diziler hakkında bilgi

a) Ekin boyutu ve yapısının karakterizasyonu için kullanılan metotlar; GDB'ye yerleştirilen vektörün kısımları hakkında veya GDB'de arta kalan herhangi bir taşıyıcı veya yabancı DNA parçası hakkında bilgi,

b) Silme durumunda, silinen bölgenin veya bölgelerin boyutu ve fonksiyonu,

c) Ekin kopya sayısı,

ç) Bitki hücrelerindeki (kromozoma, kloroplastlara, mitokondriyaya ilave edilen veya ilave edilmemiş şekilde muhafaza edilen) eklerin konumları ve bunların saptanması için metotlar.

3. Ekin ifade edilişi hakkında bilgiler:
   a) Bitkinin yaşam döngüsü boyunca ekin gelişimsel ifade edilişi hakkında bilgi ve karakterizasyonu amacına yönelik kullanılan metotlar;
   b) Bitkinin, ekin ifade edildiği kısımları (örneğin kökler, gövde, polen gibi)
4. Aşağıdakiler bakımından, genetik olarak yapısı değiştirilmiş bitkinin alıcı bitkiden nasıl farklı olduğu hakkında bilgi:
   a) Üreme şekli/şekilleri ve/veya hızı,
   b) Yayılma,
   c) Hayatta kalabilme.
5. Ekin genetik istikrarlılığı ve GDB'nin fenotipik istikrarlılığı.
6. GDB'nin diğer organizmalara genetik malzeme aktarma kabiliyetindeki herhangi bir değişim.
7. Genetik yapıda yapılan değişiklikten kaynaklanan, insan sağlığı üzerindeki her türlü toksik, alerjik ve diğer zararlı etkiler hakkında bilgi.
8. GDB'lerin hayvan sağlığına ilişkin güvenliği hakkında; özellikle de GDB'nin yemlerde kullanılmasının amaçlandığı hâllerde, genetik yapıdaki değişiklikten ortaya çıkan her türlü toksik, alerjik veya diğer zararlı etkilere ilişkin bilgi.
9. Genetik olarak yapısı değiştirilmiş bitki ile hedef organizmalar arasındaki etkileşim mekanizması.
10. GDB'nin genetik yapıdaki değişiklikten doğan hedef olmayan organizmalar ile etkileşimindeki potansiyel değişimler.
11. Abiyotik çevre ile potansiyel etkileşimler.
12. Genetik olarak yapısı değiştirilmiş bitki için ortaya çıkarma ve teşhis etme tekniklerinin tarifi.
13. Genetik olarak yapısı değiştirilmiş bitkinin daha evvelki serbest bırakılmaları hakkında bilgiler.

Ç. SERBEST BIRAKMA YERİNE İLİŞKİN BİLGİLER*

1. Serbest bırakma yerinin konumu ve boyutu.
2. İklim, flora ve fauna da dâhil olmak üzere, serbest bırakma mevkiinin ekosisteminin tarifi.
3. Resmî olarak kabul edilmiş ve etkilenebilecek olan biyotiplere veya korunan alanlara yakınlık.

D. SERBEST BIRAKMAYA İLİŞKİN BİLGİLER

1. Serbest bırakmanın amacı.
2. Serbest bırakmanın öngörülen tarih veya tarihleri ve devam edeceği süre.

3. Genetik yapıları değiştirilmiş bitkiler serbest bırakılırken kullanılacak olan metot.
4. Serbest bırakma öncesinde, sırasında ve sonrasında, ekim uygulamaları ve hasat kaldırma metotları dâhil, serbest bırakma mevkiini hazırlamaya ve yönetmeye yönelik metotlar.
5. Bitkilerin yaklaşık sayısı (veya m^2 başına düşen bitki).

E. KONTROL, İZLEME, SERBEST BIRAKMA SONRASI VE ATIK ARITMA PLANLARI HAKKINDA BİLGİ
1. Alınan her türlü ihtiyati önlem: GDB'nin üreme kabiliyetine sahip herhangi bir organının (örneğin polen, tohumlar, yumru kök) dağılmasını engellemek için önlemler
2. Yerin, serbest bırakılma sonrasındaki arıtılmasına yönelik metotların tarifi.
3. Atıklar da dâhil, genetik olarak yapısı değiştirilmiş bitki malzemesinin, serbest bırakma sonrası bertaraf edilmesine yönelik metotlarının tarifi.
4. İzleme planlarının ve tekniklerinin tarifi.
5. Her türlü acil durum planının tarifi.
6. Yeri korumaya yönelik metotlar ve usuller.

*: Bu kısımdaki bilgiler Deneysel Serbest Bırakma başvuruları
için başvurunun kabul edilmesinden sonra temin edilecektir.

EK-4

……………………………………………… *(İŞYERİ ADI)*

GDO VE ÜRÜNLERİ/GDO'LARDAN ELDE EDİLEN ÜRÜNLER İÇİN KAYIT FORMU

Alınan Ürün Bilgileri	
Kimden alındığı	
Fatura tarih ve no	
Miktarı (kg/ton/ lt/adet)	
GDO çeşidi ayırt edici kimlik no	
GDO karar numarası	
Parti/Seri no*	
Taşındığı araç(lar)ın plaka no**	
İşlenen Ürün Bilgileri (İşlenmesi durumunda doldurulacaktır.)	
Ürün adı	
Miktarı (kg/ton/ lt/adet)	
Parti/Seri no*	
Satılan Ürün Bilgileri	
Kime satıldığı	
Fatura tarih ve no	
Miktarı (kg/ton/ lt/adet)	
GDO çeşidi ayırt edici kimlik	

no	
Parti/Seri no*	
Taşındığı araç veya araçların plaka numarası**	

*Dökme ürünlerde aranmayacaktır.
**Gerektiğinde ekte verilir.

Firma Yetkilisi / Sahibi

İsim, İmza, Kaşe

YÖNETMELİK

Tarım ve Köyişleri Bakanlığından:

GIDA VE YEM AMAÇLI GENETİK YAPISI DEĞİŞTİRİLMİŞ ORGANİZMALAR

VE ÜRÜNLERİNİN İTHALATI, İŞLENMESİ, İHRACATI, KONTROL VE

DENETİMİNE DAİR YÖNETMELİK

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin amacı, insan yaşamı ve sağlığı, hayvan sağlığı ve refahı, tüketici çıkarları ve çevrenin en üst düzeyde korunması için genetiği değiştirilmiş organizma ve ürünleri ile genetiği değiştirilmiş organizma ve ürünlerini içeren gıda ve yem maddeleri hakkında karar verme, işleme, ithalat, ihracat, izleme, tescil, etiketleme, kontrol ve denetim ile ilgili usul ve esasları belirlemektir.

Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik;

a) Tohumluklar dışındaki genetiği değiştirilmiş organizma ve ürünleri ile genetiği değiştirilmiş organizma ve ürünlerini içeren gıda ve yem maddeleri hakkında karar verme, işleme, ithalat, ihracat, izleme, tescil, etiketleme, kontrol ve denetim ile ilgili usul ve esasları kapsar.

b) Sağlık Bakanlığınca ruhsat veya izin verilen ürünleri kapsamaz.

Dayanak

MADDE 3 – (1) Bu Yönetmelik; 18/4/2006 tarihli ve 5488 sayılı Tarım Kanununun 10 uncu maddesi, 7/8/1991 tarihli ve 441 sayılı Tarım ve Köyişleri Bakanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, 27/5/2004 tarihli ve 5179 sayılı Gıdaların Üretimi, Tüketimi ve Denetlenmesine Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun, 29/5/1973 tarihli ve 1734 sayılı Yem Kanunu ile 29/6/2001 tarihli ve 4703 sayılı Ürünlere İlişkin Teknik Mevzuatın Hazırlanmasına Dair Kanuna dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 4 – (1) Bu Yönetmelikte geçen;

a) Ayırıcı kimlik: Aktarılan her bir gen için bir kod ve her bir GDO için ise, taşıdığı genin kodunu da içeren nümerik ve alfa nümerik kodlama sistemini,

b) Bakanlık: Tarım ve Köyişleri Bakanlığını,

c) GDO: Genetik yapısı değiştirilmiş organizmayı,

ç) Genetik yapısı değiştirilmiş organizma: Modern biyoteknoloji kullanılarak genetik materyali değiştirilmiş olan, insan haricindeki organizmayı,

d) GDO ve ürünleri: GDO, GDO içeren, GDO lardan oluşan, GDO içerdiği hâlde GDO lardan oluşmayan ve/veya kısmen veya tamamen GDO lardan elde edilen ürünleri,

e) GDO lu gıda: GDO, GDO içeren veya GDO dan üretilen bileşen içeren veya GDO dan üretilen gıda maddelerini,

f) GDO lu ürün: GDO, GDO içeren veya GDO dan üretilen bileşen içeren veya GDO dan üretilen ürünleri,

g) GDO lu yem: GDO, GDO içeren veya GDO dan üretilen bileşen içeren veya GDO dan üretilen yem maddelerini,

ğ) GDO suz eşdeğer ürün: Genetik değiştirme teknolojisi uygulanmayan eşdeğer gıda veya yemi,

h) Gen sahibi: GDO ve ürünlerinde değiştirilmiş olan gen ya da genlerin patent hakkını elinde tutanı,

ı) İzleme: Bir GDO ve ürününün, biyolojik çeşitlilik, bitki, hayvan ve insan sağlığı üzerindeki etkilerini belirlemek üzere bir program dâhilinde yürütülen gözlem, analiz ve kontrolleri,

i) İzlenebilirlik: GDO ve ürünlerinin, üretim ve dağıtım zinciri boyunca her aşamada geriye dönük takibini, belirlenmesini ve tanımlanmasını,

j) KKGM: Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğünü,

k) Komite: Bu Yönetmelikle kuruluşu öngörülen bağımsız, bilimsel, teknik risk değerlendirme komitesini,

l) Risk değerlendirme: GDO ve ürünlerinin, genetik değişiklikten dolayı, insan, hayvan ve bitki sağlığı, biyolojik çeşitlilik ve çevre üzerinde, doğrudan veya dolaylı, derhal veya gecikmeli sebep olabileceği risklerin ve risk kaynağının olumsuz etkiye sebep olma potansiyelinin test, analiz, deneme gibi bilimsel yöntemlerle belirlenmesi ve değerlendirilmesi sürecini,

m) Risk yönetimi: Risk değerlendirme sonucunda öngörülen ve/veya tahmin edilen olumsuz etkilerin gerçekleşmesini önlemek veya gerçekleşmesi durumunda zararı en az seviyede ve kontrol altında tutarak ortadan kaldırmak, GDO ve ürününün izin verilen amaç ve kurallar dâhilinde kullanılmasını ve muamelesini sağlamak amacıyla alınan önlemleri,

n) TAGEM: Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğünü,

o) TÜBİTAK: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumunu,

ö) TÜGEM: Tarımsal Üretim ve Geliştirme Genel Müdürlüğünü,

p) Uzmanlar listesi: GDO ile ilgili çalışmalara yön verecek Bakanlık tarafından oluşturulan uzman listesini

ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Genel Hükümler ve İzin Koşulları

Genel hükümler

MADDE 5 – (1) Bu Yönetmelik hükümlerine aykırı olan GDO lu gıda ve yemlerin işleme ve tüketim amacıyla ithali, piyasaya sürülmesi, tescili, ihracatı ve transit geçişleri yasaktır. Gümrük idarelerince bu Yönetmelik kapsamındaki ürünler için GDO ya ilişkin ek bir belge aranmaz.

(2) İthal edilen, üretilen veya dağıtımı yapılan GDO lu gıda veya yemin çevre, insan veya hayvan sağlığı açısından olumsuzluğu tespit edildiğinde, gıda veya yem işletmecisi sağlığı ve çevreyi korumak amacıyla gerekli tedbirleri almak, Bakanlığı, diğer ilgili mercileri ve tüketicileri acilen bilgilendirmek ve söz konusu gıda veya yemi, piyasadan geri çekmek zorundadır.

(3) GDO lu ürünlerin, bebek mamaları ve bebek formülleri, devam mamaları ve devam formülleri ile bebek ve küçük çocuk ek besinlerinde kullanılması yasaktır.

(4) İnsan ve hayvan tedavisinde kullanılan antibiyotiklere karşı direnç genleri içeren GDO ve ürünlerinin ithalatı ve piyasaya sunulması yasaktır.

(5) Bakanlık, GDO lu gıda ve yemlerin ithalat ve ihracat kapılarıyla ilgili gerektiğinde düzenleme yapabilir.

(6) Gıda veya yem, GDO lardan biri ya da birkaçını toplamda en az % 0,9 oranında içeriyor ise, GDO lu olarak kabul edilir.

(7) Gıda veya yemin % 0,5 ten fazla izin verilmeyen GDO içermesi halinde ithalatına, işlenmesine, nakline, dağıtımına ve satışına izin verilmez.

(8) GDO suz ürünlerin etiketinde ürünün GDO suz olduğuna dair ifadeler bulunamaz.

(9) Bu Yönetmelikte yer almayan hususlarda Bakanlık her türlü düzenlemeyi yapmaya ve tedbiri almaya yetkilidir.

İzin koşulları

MADDE 6 – (1) Her bir GDO için, bilimsel esaslara göre değiştirilmiş gen ya da genler esas alınarak bir defaya mahsus olmak üzere Komiteler tarafından risk değerlendirmesi yapılır.

(2) Her bir risk değerlendirmesinin sonucuna göre GDO lu gıda veya yemin çevre, insan veya hayvan sağlığı ile diğer inceleme konularında herhangi bir olumsuzluğun tespit edilmediğine dair bir karar belgesi hazırlanır. Karar belgesi en az aşağıdaki hususları içerir:

a) İznin geçerlilik süresi,

b) GDO ve ürünlerinin ithalatı için uygulanacak kural ve işlemler,

c) Kullanım amacı ve kısıtlamalar,

ç) Risk yönetimi, piyasa denetimi ve gerektiğinde aşamalı üretim planlaması,

d) İzleme ve izlenebilirlik koşulları,

e) Belgeleme ve etiketleme koşulları,

f) Ambalajlama, taşıma, muhafaza ve nakil kuralları,

g) İşleme ile atık ve artık arıtım ve imha koşulları,

ğ) Güvenlik ve acil durum tedbirleri,

h) Kullanım ile ilgili yıllık raporlama koşulları,

ı) Devir ve/veya kullandırmaya ilişkin koşulları,

i) Tedarik ve amaca göre kullanım ve işleme koşulları.

(3) Bakanlık onaydan önce, GDO ile ilgili Komite kararını kamuoyunun görüşlerine açabilir.

(4) Komitenin kararı, Bakanlık onayından sonra yürürlüğe girer.

(5) Bakanlık, izin verilen GDO ve diğer GDO larla ilgili bilgileri Bakanlık internet sitesinde yayımlar.

(6) İzin verilen GDO ve ürünlerinin kayıt altına alınması ve ürünün her aşamada takibinin sağlanması amacıyla, GDO ve ürünlerini ithal edenler, işleyenler ve piyasaya sunanlar Bakanlığa beyanda bulunmak, GDO ve ürünlerini GDO içerdiğine dair belgeler eşliğinde nakletmek, taşımak ve etiketleme kurallarını uygulamakla yükümlüdür.

(7) İzin, karar belgesinde belirtilen koşulların ihlali veya olası zarar ve risklerle ilgili yeni bilimsel bilgilerin edinilmesi, kullanım sonucunda olumsuz sonuçların ortaya çıkması durumunda, Bakanlıkça iptal edilir. İzni iptal edilen GDO ve ürünleri toplatılır ve imha edilir.

(8) Karar belgesinde belirtilen hususlara uyulmaması hâlinde izin iptal edilir. İznin iptal gerekçesine göre idari yaptırımlar uygulanır.

(9) GDO lu ürünler, izin verilen amaçlar dışında kullanılamaz.

(10) Gen sahibi, GDO ve ürünleriyle ilgili olarak yeni bir risk ya da risk şüphesini öğrendiği takdirde durumu derhal Bakanlığa rapor etmek ve tedbir almakla yükümlüdür.

(11) Gen sahibi, aldığı izne konu olan GDO ve ürünlerinin satışı ve dağıtımı sırasında taşıma, depolama, işleme ve ambalajlama gibi işlemlere ilişkin güvenlik kuralları ve tedbirler hakkında alıcıları bilgilendirmekle yükümlüdür.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Komite, Başvuru ve Çalışma Grupları

Komite

MADDE 7 – (1) Bakanlık tarafından GDO ile ilgili bilimsel ve teknik verileri araştıracak, yorumlayacak ve görüş oluşturacak, görev süreleri iki yıl olan uzmanlar listesi teşkil edilir. Uzmanlar listesi, Bakanlık TAGEM, TÜGEM, KKGM birimlerinden temsilciler ile üniversiteler, TÜBİTAK ve araştırma enstitülerinde görevli konu ile ilgili uzman veya öğretim üyelerinden oluşur. Uzmanlar listesinden Bakanlık tarafından belirlenecek on bir üyeden oluşacak bir komite her bir başvuru için ayrıca oluşturulur.

(2) Komitenin sekretaryası TAGEM tarafından yürütülür. Komite TAGEM in daveti üzerine toplanır.

(3) Komite en az dokuz üye ile toplanır. Komite her başvuru için bir başkan seçer. Kararlar üye tam sayısının salt çoğunluğu ile alınır. Lehte ve aleyhteki kararların gerekçeleri sahipleri tarafından yazılıp imzalanarak, karar ekinde yer almak üzere başkana teslim edilir.

(4) Komite, başvuruları toplantının ilk gününden başlamak üzere doksan gün içinde karara bağlamak zorundadır. Ek bilgi ve belge istendiğinde bu süre durdurulur. Komite tarafından ek bilgi ve belgenin talep edilmesi durumunda ek bilgi ve belgenin en fazla otuz gün içerisinde tamamlanması zorunludur.

(5) Komitenin başvuruyu reddetmesi durumunda aynı ürün için ret tarihinden itibaren bir yıl dolmadan ve yeni bilimsel veri ve bulgular sunulmadan yeniden başvuru yapılamaz.

(6) Komiteye sunulan bilgilerin üçüncü şahıslarla veya kamuoyuyla paylaşılması, başvuru sahibinin talebi dikkate alınarak Komitenin iznine tabidir.

(7) Komite, her türlü iş ve işlemlerinde Bakanlığa karşı sorumludur.

Komitenin görev ve yetkileri

MADDE 8 – (1) Komitenin görev, yetki ve yükümlülükleri aşağıda belirtilmiştir:

a) Yapılan başvurularla ilgili değerlendirmeler yapmak, hazırlanan raporu Bakanlığa sunmak,

b) Yapılan bir başvuru ile ilgili olarak işlem sürecinde Bakanlık izni olmadan herhangi bir açıklama yapmamak, bilgi ve belge vermemek,

c) İhtiyaç duyması hâlinde uzmanlar listesinden danışma amacıyla uzmanlardan bir veya birkaçını, en çok iki defa olmak kaydıyla toplantılara davet etmek.

Başvuru

MADDE 9 – (1) GDO lu ürünün Komite tarafından ilk değerlendirilmesinin yapılması amacıyla gen sahibi, aşağıdaki bilgi ve belgelerle Bakanlığa başvuruda bulunmak zorundadır.

a) GDO nun yapısında değişikliğe neden olan gen veya genlerle ilgili bilgi ve belgeler,

b) GDO nun tespitinde kullanılacak yöntem ve referans materyal ile tespit için yapılacak iş ve işlemleri kolaylaştıracak her türlü bilgi, belge ve destekleyici doküman,

c) Ayırıcı kimlik bilgileri,

ç) GDO ile ilgili risk değerlendirmeye esas bilgi ve bilimsel çalışma sonuçları,

d) Kullanım amacı ve kısıtlamalarla ilgili talep ve bu talebi destekleyen bilgi ve belgeler,

e) Kullanım ve üretim koşullarını açıklayan bilgi ve belgeler,

f) Risk yönetimi, otokontrol ve üretim planlaması ile ilgili bilgi ve belgeler,

g) İzleme ve izlenebilirlik koşullarının nasıl olacağını açıklayıcı bilgi ve belgeler,

ğ) İşleme sonucu atık ve artıkların arıtım ve imha koşullarını açıklayıcı bilgi ve belgeler,

h) Güvenlik ve acil durum tedbir planı ve uygulamaları ile ilgili açıklayıcı bilgi ve belgeler,

ı) Devir veya kullandırmaya müsaade edilip edilmeyeceği, müsaade edilmesi durumunda uyulması öngörülen şartlar,

i) Başvuru yapılan GDO lu gıda veya yemin taşıma, muhafaza ve nakil koşulları,

j) Başvuru yapılan gen veya genlerin, geliştirilmiş oldukları ülkede başvuru yılından en az üç yıl öncesinde tescil edildiğini, piyasada satışının serbest olduğunu gösterir bilgi ve yetkili mercilerden alınmış onaylı belgeler,

k) Çeşidin başta tescil edildiği ülke olmak üzere ilgili mevzuatın uygulanmakta olduğu ülkelerde de ticari olarak üretildiğini gösterir bilgi ve yetkili mercilerden alınmış onaylı belgeler,

l) Türkiye flora ve faunası için potansiyel bir tehlike oluşturmasını engellemek üzere GDO nun Türkiye'de yakın akraba ve yabanileri olan türlere ait olmadığını gösterir bilgi ve belgeler.

(2) Komite, gerek gördüğü durumlarda ek bilgi ve belgeler de isteyebilir.

(3) Komite tarafından istenilen belge ve bilgilerin süresi içinde temin edilmemesi durumunda başvuru reddedilir.

(4) Yapılan bir başvurunun sonucu diğer başvurular için emsal teşkil etmez. Yapılan bir başvuruya verilen izin başvurulan ve takip eden ithalatlar için geçerlidir. Ancak, ithalatın gerçekleştirilebilmesi için ilgili diğer mevzuat hükümlerinin de yerine getirilmesi zorunludur.

Çalışma grupları

MADDE 10 – (1) Aşağıdaki konularda çalışma yapmak üzere; uzmanlar listesinden oluşan, üye sayısı ve çalışma süresi TAGEM tarafından belirlenen çalışma grupları kurulabilir:

a) Uluslararası gelişmeleri izleyerek ülkenin GDO ve ürünleriyle ilgili politika ve stratejileri için önerilerde bulunmak,

b) Hassas tüketici grupları için GDO ve ürünleriyle ilgili değerlendirmeler yaparak tavsiyelerde bulunmak,

c) Uluslararası kullanımda bulunan GDO ve ürünleriyle ilgili değerlendirmeler yaparak Bakanlığa önerilerde bulunmak,

ç) GDO çalışması yapılmış ve üretime sunulmuş riskli ürünleri belirleyerek ilgili kurumları bilgilendirmek,

d) Biyogüvenlikle ilgili yakın, orta ve uzun vadeli risk senaryoları hazırlamak ve bunlarla ilgili çözüm önerileri sunmak,

e) Ülke ihtiyaçları dikkate alınarak, özellikle acil durum tedbirleri ile ilgili önerilerde bulunmak.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

GDO lu Ürünlerin İthalatı, İşlenmesi ve Depolanması, İhracatı, Etiketlenmesi,

İzleme ve İzlenebilirlik, Denetim ve Kontrolü

İthalat

MADDE 11 – (1) Komite tarafından değerlendirilmesi yapılarak Karar belgesinde ithalatı uygun görülmüş GDO ve ürünlerinin ithalatında aşağıdaki hususlar dikkate alınır:

a) GDO ve ürünlerinin üretildiği ülkenin yetkili otoritesinden parti numarası, miktarı ve GDO çeşidini belirten belge aranır.

b) Ürünün üretildiği ülke dışında başka bir ülkeden yüklenmesi durumunda üretici ülkenin vermiş olduğu belgeyle beraber yüklendiği ülkenin yetkili otoritesince düzenlenmiş, parti numarası, miktarı ve GDO çeşidini belirten belge aranır.

c) Bakanlık, kontrol ve denetim amaçlı analizler yapabilir.

ç) Yapılacak analizlerin sıklığı, risk esasına göre Bakanlıkça belirlenir.

(2) GDO riski taşıyan ancak, GDO suz ürün olduğu taahhüt edilen ürünlerin ithalatında aşağıdaki esaslar uygulanır:

a) İthalatta, GDO riski taşıması nedeniyle analize tabi tutulacak ürünler ve bunların sıklıkları Bakanlık onayı ile belirlenir. Gerektiğinde yine Bakanlık onayı ile güncellenir.

b) Belirlenen analiz sıklıklarına göre ürünlerin analizi yaptırılır. Analiz sonucunun uygun olması durumunda söz konusu ürünlerin ülkeye girişine izin verilir.

c) Yapılan analiz sonucunda GDO lu olduğu tespit edilen ürünün ülkeye girişine izin verilmez. Söz konusu ithalatçı ve ihracatçı firma ve ülke risk listesine alınır.

(3) Tespit ve kontrol işlemleri için istenecek her türlü analiz yöntemi ve analizlerde kullanılan özel ürünler de dâhil, bilgi, belge, ürün ve malzemeyi temin etmekle ithalatçı yükümlüdür.

GDO lu ürünlerin işlenmesi ve depolanması

MADDE 12 – (1) İthal edilen GDO ve ürünlerinin gıda veya yem maddelerinin üretiminde kullanılabilmesi için bu ürünlerin izin, ruhsat ve tescil başvurularında gıda veya yem işletmecisi, gıda veya yem mevzuatında belirtilenlere ilave olarak aşağıda belirtilen şartları sağlamak zorundadır:

a) Hammadde olarak kullanmak üzere temin ettiği GDO ve ürünleri ile ilgili aşağıdaki bilgi ve belgeleri bir ay içerisinde Bakanlığa vermek;

1) Ürünü kimden, ne miktarda temin ettiği ile ilgili bilgiler,

2) Bu ürünlerin ne amaçla kullanılacağı,

3) Etiket ve/veya GDO ve ürünlerinin beraberinde taşınması zorunlu belgelerin sureti.

b) GDO suz gıda veya yem, GDO lu gıda veya yemin işlendiği hattan farklı bir hatta üretilmeli ve depolanmalıdır. Aynı üretim hattının kullanılması durumunda, üretim hattında gerekli temizliği yapmak,

c) İşleme sonrası risklerin öngörülmesi hâlinde acil tedbir planları, muhafaza ve nakil koşullarıyla ilgili ek tedbirleri Bakanlığa bildirmek,

ç) Atık ve artıkların güvenli arıtım ve imha koşullarını belirleyerek Bakanlığa bildirmek.

GDO lu ürünlerin ihracatı

MADDE 13 – (1) İhracatta alıcı ülkenin talebi doğrultusunda işlem yapılır. Alıcı ülkenin GDO ile ilgili talebinin olmaması durumunda genel ihracat mevzuatına göre işlemler gerçekleştirilir.

Gıdaların etiketlenmesi

MADDE 14 – (1) Bu Yönetmelik hükümlerine göre izin verilen GDO lu gıdaların % 0,9 un üzerinde GDO içermesi hâlinde, 16/11/1997 tarihli ve 23172 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Türk Gıda Kodeksi Yönetmeliğinde yer alan gerekliliklere ilave olarak aşağıdaki hususlar çerçevesinde etiketlenmeleri zorunludur.

a) GDO lu gıdanın tek bileşenden oluşması durumunda "genetik olarak değiştirilmiştir" veya ürün ismi ya da hammaddenin ismi "genetik olarak değiştirilmiş ....'den üretilmiştir" ifadesi ile birlikte etiket üzerinde yer almak zorundadır.

b) GDO lu gıdanın birden fazla bileşen ihtiva etmesi durumunda, ürün ismi ya da bileşen ismi, "genetik olarak değiştirilmiş ...." veya "genetik olarak değiştirilmiş …........'den üretilmiştir" ifadeleri ile birlikte bileşen listesinde söz konusu bileşenden hemen sonra gelecek şekilde parantez içerisinde yer almak zorunda olup, parantez içindeki ifade diğer bileşenlerle aynı karakter büyüklüğünde olmalıdır.

c) GDO lu dökme gıdaların beraberinde, etiket bilgilerini içeren belge bulundurulmak zorundadır.

ç) Yukarıda belirtilen etiketleme gerekliliklerinin yanı sıra, GDO lu gıdaların GDO suz eşdeğer ürünlerden; bileşimi, beslenme etkileri veya beslenme değeri, kullanım amacı açısından farklılık gösterdiği durumlarda, bu hususlar etiket üzerinde belirtilmelidir. Besin bileşeninde farklılık gösteren GDO lu gıdalarda, beslenme etiketlemesi yapılması zorunludur.

d) GDO lu gıdaların GDO suz eşdeğer ürünlerden farklı olması durumunda, tüketilmesi sonucunda sağlık riski oluşturabilecek tüketici gruplarına ait uyarıların etiket üzerinde belirtilmesi zorunludur.

e) GDO kullanılarak elde edilen gıdanın GDO suz eşdeğerinin olmaması durumunda, söz konusu ürünün doğası ve özelliklerine ait bilgilerin Türk Gıda Kodeksinde belirtilen hükümlere uygun olarak etiket üzerinde belirtilmesi zorunludur.

Yemlerin etiketlenmesi

MADDE 15 – (1) Bu Yönetmelik hükümlerine göre, yem veya yemlik madde olarak kullanımına izin verilen GDO lu yemlerin % 0,9 un üzerinde GDO içermesi hâlinde, yem

mevzuatında yer alan etiket gerekliliklerine ilave olarak aşağıdaki şekilde etiketlenmesi zorunludur.

a) GDO lu yemin özel adının yanında parantez içinde “genetik olarak değiştirilmiş ………” ifadesi bulunmalıdır. Bu ifade yem bileşen listesi altında dip not olarak da yer alabilir. Bu durumda yazı karakter büyüklüğünün listede belirtilen ürünlerin karakter büyüklüğünden az olmaması gerekir.

b) GDO dan elde edilen yemin adının yanında parantez içinde “genetik olarak değiştirilmiş ………’den elde edilmiştir” ifadesi yer almalıdır. Bu ifade yem bileşen listesi altında dip not olarak da yer alabilir. Bu durumda yazı karakter büyüklüğünün listede belirtilen ürünlerin karakter büyüklüğünden az olmaması gerekir.

c) GDO lu dökme yemlerin beraberinde, etiket bilgilerini içeren belge bulundurulmak zorundadır.

ç) GDO lu yemin GDO suz eşdeğerinden farklı olması hâlinde bileşiminin, besleme özelliklerinin, kullanım amacının, belirli hayvan türü ya da kategorisi için yapılan sağlık beyanlarının etiket üzerinde bulundurulması zorunludur.

d) GDO lu yemin GDO suz eşdeğeri yok ise, o yemin yapısı ve karakteristikleri ile ilgili uygun bilgilerin etiket üzerinde bulundurulması zorunludur.

İzleme ve izlenebilirlik

MADDE 16 – (1) GDO ve ürünlerini ithal veya ihraç eden, işleyen, depolayan, dağıtan ve tüketime sunanlar, son tüketiciye ulaşıncaya kadar olan süreçte gerekli kayıtları tutmak ve izlenebilirliği sağlamak, ayırıcı kimlik numarası ile ilgili tüm bilgi ve belgeleri ürün ile birlikte bulundurmak zorundadır.

(2) GDO ve ürünlerini ithal veya ihraç eden, işleyen, depolayan, dağıtan ve tüketime sunanların, ürünlerle ilgili bilgi ve belgeleri yirmi yıl saklaması ve bu belgelerle ilgili bir kayıt sistemine sahip olması zorunludur.

(3) GDO ve ürünleri ile ilgili olarak karar belgesinde belirtilen koşullara uyulup uyulmadığı Bakanlık tarafından görevlendirilen birimler tarafından izlenir. Şikâyet durumunda Bakanlık tarafından görevlendirilen birimler bu Yönetmelik hükümleri ile birlikte ilgili mevzuata göre işlem yapar.

Denetim ve kontrol

MADDE 17 – (1) GDO ve ürünlerinin denetim ve kontrolleri bu Yönetmelik hükümleri ile birlikte ilgili mevzuata göre yapılır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Numune alma ve analiz

MADDE 18 – (1) GDO lu gıda ve yemin numune alma ve laboratuvar analizleri ile ilgili usul ve esaslar Bakanlıkça belirlenir.

İdari Yaptırımlar

MADDE 19 – (1) Bu Yönetmelik hükümlerine aykırı hareket edenler hakkında;

a) 4703 sayılı Kanunun 11 inci ve 12 nci maddeleri,

b) 5179 sayılı Kanunun 29 uncu maddesi,

c) 1734 sayılı Kanunun 12 nci, 13 üncü, 14 üncü maddeleri

uyarınca işlem tesis edilir.

Yürürlük

MADDE 20 – (1) Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 21 – (1) Bu Yönetmelik hükümlerini Tarım ve Köyişleri Bakanı yürütür.

13 Ağustos 2010 CUMA Resmî Gazete Sayı : 27671

YÖNETMELİK

Tarım ve Köyişleri Bakanlığından:

GENETİK YAPISI DEĞİŞTİRİLMİŞ ORGANİZMALAR

VE ÜRÜNLERİNE DAİR YÖNETMELİK

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin amacı, bilimsel ve teknolojik gelişmeler çerçevesinde, modern biyoteknoloji kullanılarak elde edilen genetik yapısı değiştirilmiş organizmalar ve ürünlerinden kaynaklanabilecek risklerin engellenmesi, insan, hayvan ve bitki sağlığı ile çevrenin ve biyolojik çeşitliliğin korunması için;

a) Gıda ve yem amaçlı genetik yapısı değiştirilmiş organizma ve ürünleri ile ilgili başvuru, değerlendirme, karar, ithalat, işleme, ihracat, etiketleme, izleme, piyasaya sürme, denetim ve kontrole,

b) Genetik yapısı değiştirilmiş organizmalar ile ilgili araştırma, geliştirme ve deneysel amaçlarla yapılacak faaliyetlerin, harici çevre ile temasını önleyecek şekilde, kontrollü şartlar altında, sınırlandırılmış belirli bir alanda denemelerinin yapılmasına,

c) Genetik yapısı değiştirilmiş mikroorganizmalar ve ürünleri ile ilgili araştırma, geliştirme, başvuru, değerlendirme, karar, ithalat, ihracat, işleme, etiketleme, piyasaya sürme, izleme, denetim, kontrol ve kapalı alan faaliyetlerine

dair usul ve esasları belirlemektir.

Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik;

a) Gıda ve yem amaçlı genetik yapısı değiştirilmiş organizma ve ürünleri ile ilgili başvuru, değerlendirme, karar, işleme, ambalajlama, etiketleme, muhafaza, depolama, taşıma, piyasaya sürme, ithalat, ihracat, transit geçiş, izleme, denetim ve kontrole,

b) İthal edilecek veya yurt içinde geliştirilen GDO ve ürünlerinin araştırma, geliştirme ve kontrollü şartlar altında deneme çalışmalarına,

c) GDM'ler ile ilgili başvuru, değerlendirme, karar, ithalat, ihracat, işleme, etiketleme, piyasaya sürme, izleme, denetim ve kontrol faaliyetleri ile kapalı alan faaliyetlerinin yürütüleceği laboratuvar, tesis gibi kapalı alan koşullarına

dair hükümleri kapsar.

Dayanak

MADDE 3 – (1) Bu Yönetmelik; 18/3/2010 tarihli ve 5977 sayılı Biyogüvenlik Kanununa dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 4 – (1) Bu Yönetmelikte geçen;

a) Açık alan: Tüm toprak ve su habitatlarını,

b) Araştırma enstitüsü: Bakanlıklara bağlı olarak araştırma ve geliştirme faaliyeti yürüten enstitüleri,

c) Araştırmaya yetkili kuruluş: Araştırma enstitülerini, Bakanlıkların araştırma yapmakla görevlendirilmiş kuruluşlarını, üniversitelere ve TÜBİTAK'a bağlı araştırma yapan kuruluşlar ile Bakanlıkça yetkilendirilmiş özel sektör araştırma kuruluşlarını,

ç) Ayırt edici kimlik: Her bir GDO için taşıdığı her bir genin kodunu da içeren nümerik ve alfa nümerik bir kodlama sistemini,

d) Bakanlık: Tarım ve Köyişleri Bakanlığını,

e) Basitleştirilmiş işlem: GDO ve ürünlerinden kaynaklanabilecek herhangi bir riskin olmadığı, insan, hayvan ve bitki sağlığı ile çevre ve biyolojik çeşitliliğe herhangi bir zararın bulunmadığı yönünde mevcut bilgiye ve daha önce yapılmış olan risk değerlendirmesine dayanan basitleştirilmiş karar alma sürecini,

f) Başvuru sahibi: İlk ithalattan önce başvuruyu yapan gen sahibi veya ithalatçıyı,

g) Biyogüvenlik: İnsan, hayvan ve bitki sağlığı ile çevre ve biyolojik çeşitliliği korumak için GDO ve ürünleri ile ilgili faaliyetlerin güvenli bir şekilde yapılmasını,

ğ) Biyogüvenlik bilgi değişim mekanizması: GDO ve ürünleri ile ilgili bilimsel, teknik ve uygulamaya ilişkin bilgi ve belgelerin ulusal ve uluslararası seviyede alışverişinin kolaylaştırılması ile kamuoyunun bilgilendirilmesi ve karar sürecine katılımı amacıyla oluşturulacak bilgi alışverişi sistemini,

h) Çevresel risk değerlendirme: GDO ve ürünlerinin, deneysel amaçlı serbest bırakılmaları, kapalı kullanım veya piyasaya sürülmelerinin neden olabileceği, doğrudan veya dolaylı, derhal veya gecikmeli fark etmeksizin çevre üzerinde sebep olabileceği risklerin, Ek II ve Ek III'te istenenler ile ilave olarak Kurul tarafından istenebilecek bilgi ve belgelere göre risk değerlendirmesi kapsamında yürütülen değerlendirmeyi,

ı) Değerlendirme: GDO'larla ilgili her bir başvuru için karar oluşturmada dikkate alınmak üzere, bilimsel esaslara göre Komiteler tarafından yapılacak risk değerlendirmesi ve sosyo-ekonomik değerlendirme ile ihtiyaç hâlinde etik değerlendirme ve Kurulca istenecek diğer değerlendirmeleri,

i) Deneme: GDO'ların sahip olduğu ileri sürülen özelliklerin ve bunların çevre üzerine olası etkilerinin kontrollü şartlarda test edilmesi için yapılan çalışmayı,

j) Deneysel amaçlı serbest bırakma: GDO ile ilgili deneysel amaçlarla yapılacak faaliyetlerin, harici çevre ile temasını önleyecek şekilde, kontrollü şartlar altında, sınırlandırılmış belirli bir alanda yürütülmesini,

k) Eşik değer: Onaylanmış genler için, Kurulun görüşleri doğrultusunda Bakanlıkça belirlenen, ürünün GDO'lu olarak etiketlenmesini gerektiren alt limiti,

l) Etik değerlendirme: GDO ve ürünlerinin çevreye serbest bırakılması ve kullanılmasının tüketiciler, kullanıcılar ve çiftçilerin etik değerleri üzerinde muhtemel etkilerini ve sonuçlarını belirlemek üzere yapılan değerlendirmeyi,

m) GDO ve ürünleri: GDO, GDM, kısmen veya tamamen GDO'lardan elde edilen, GDO içeren veya GDO'lardan oluşan ürünleri,

n) GDO’lardan elde edilen ürünler: Kısmen veya tamamen GDO’lardan elde edilmekle birlikte GDO içermeyen veya GDO’dan oluşmayan ürünleri,

o) GDO’suz eşdeğer ürün: Genetik değiştirme teknolojisi uygulanmamış ve hiçbir şekilde GDO içermeyen eşdeğer gıda veya yemi,

ö) Genetik yapısı değiştirilmiş mikroorganizma (GDM): Genetik yapısı doğal rekombinasyonlar dışında kalan yol veya süreçlerle değiştirilmiş olan mikroorganizmaları,

p) Genetik yapısı değiştirilmiş organizma (GDO): Modern biyoteknolojik yöntemler kullanılmak suretiyle gen aktarılarak elde edilmiş, insan dışındaki bitki, hayvan ve mikroorganizma dâhil canlı organizmayı,

r) İhracat: Bir malın, yürürlükteki ihracat mevzuatı ile gümrük mevzuatına uygun şekilde Türkiye Gümrük Bölgesi dışına veya serbest bölgelere çıkarılmasını veyahut Dış Ticaret Müsteşarlığınca ihracat olarak kabul edilecek sair çıkış ve işlemleri,

s) İlgililer: GDO ve ürünleri ile ilgili olarak araştırma, geliştirme, işleme, piyasaya sürme, izleme, kullanma, ithalat, ihracat, nakil, taşıma, saklama, paketleme, etiketleme, depolama gibi faaliyetlerde bulunanları,

ş) İşleme: GDO ve ürünlerinin, gıda ve yem amaçlı kullanılmasını sağlamak için yapılan ve ürünün ilk hâlini önemli ölçüde değiştiren herhangi bir faaliyeti,

t) İthalat: Yurt dışında üretilmiş malların bedelli veya bedelsiz alınarak serbest dolaşıma giriş rejimi prosedürlerine tabi tutulması,

u) İzin: Araştırmaya yetkili kuruluşlarca araştırma ve geliştirme amaçlı ithal edilecek GDO ve ürünleri için Bakanlık tarafından verilen ithal müsaadesini,

ü) İzleme: GDO ve ürünlerinden kaynaklanabilecek herhangi bir riskin olmadığı ve insan, hayvan ve bitki sağlığı ile çevre ve biyolojik çeşitliliğe herhangi bir zararının bulunmadığı tespit edilmiş, piyasaya sürülen bir GDO ve ürününün işleme ve dağıtım zinciri boyunca her aşamada takibi ve her türlü gözlem, kontrol ve denetimi,

v) İzlenebilirlik: GDO ve ürünlerinin üretim ve dağıtım zinciri boyunca her aşamada geriye dönük takibini, belirlenmesini ve tanımlanmasını,

y) Kanun: 18/3/2010 tarihli ve 5977 sayılı Biyogüvenlik Kanununu,

z) Kapalı alan: İnsan, hayvan ve bitki sağlığı ile çevre ve biyolojik çeşitlilik üzerinde genetik yapısı değiştirilmiş mikroorganizmalardan veya ürünlerinden kaynaklanabilecek olumsuz etkilerin biyolojik, kimyasal ve fiziksel engellerle tamamen önlendiği kontrollü laboratuvarlar ve üretim tesislerini,

aa) Kapalı alanda kullanım: İnsan, hayvan ve bitki sağlığı ile çevre ve biyolojik çeşitlilik üzerinde genetik yapısı değiştirilmiş mikroorganizmalardan veya ürünlerinden kaynaklanabilecek olumsuz etkilerin biyolojik, kimyasal ve fiziksel engellerle tamamen önlenerek kontrol edilen laboratuvar ve tesislerdeki araştırma, geliştirme, eğitim ve üretim faaliyetlerini,

bb) Karar: GDO veya ürünlerine ilişkin yapılan bir başvuru hakkında bilimsel esaslara göre yapılan risk değerlendirmesi ve sosyo-ekonomik değerlendirme sonuçlarına göre Kurul tarafından verilen kararı,

cc) Kaza: GDO ve ürünleri kullanım ve nakilleri sırasında çevre ve insan sağlığı üzerinde uzun veya kısa vadede zarara neden olacak şekilde istenmeyen kaçış süreçlerini,

çç) Komite: Bilimsel değerlendirmeleri yapmak üzere Kurul tarafından oluşturulan komiteleri,

dd) Kurul: Biyogüvenlik Kurulunu,

ee) Mikroorganizma (MO): Çoğalma ve genetik materyal aktarabilme yeteneğine sahip, virüsler, viroidler, kültürü yapılan bitki ve hayvan hücrelerinin de dâhil olduğu hücresel veya hücresel olmayan mikrobiyolojik yapıları,

ff) Muamele: İnsan, hayvan ve bitki sağlığı ile çevre ve biyolojik çeşitliliğin korunması için alınacak tedbirler göz önünde bulundurularak ambalajlama, paketleme, etiketleme, nakil ve depolama gibi GDO üzerinde gerçekleştirilen herhangi bir işlemi,

gg) Onay: GDO veya ürünlerine ilişkin yapılan bir başvuru hakkında bilimsel esaslara göre yapılan risk değerlendirmesi ve sosyo-ekonomik değerlendirme ile gerekli hâllerde yapılacak etik değerlendirme sonuçlarına göre Kurul tarafından verilen olumlu kararı,

ğğ) Piyasaya sürme: Bu Yönetmelik kapsamındaki her türlü ürünün bedelli veya bedelsiz olarak piyasaya arzını,

hh) Risk değerlendirme: GDO ve ürünlerinin, genetik değişiklikten dolayı, insan, hayvan ve bitki sağlığı, biyolojik çeşitlilik ve çevre üzerinde sebep olabileceği risklerin ve risk kaynağının test, analiz, deneme gibi bilimsel yöntemlerle tanımlanması, niteliklerinin belirlenmesi, değerlendirilmesi ve risk unsurlarının belirlenmesini kapsayan dört aşamalı süreci,

ıı) Risk iletişimi: Risk analizi sürecinde risk değerlendiricileri, risk yöneticileri ve diğer ilgili tarafların, tehlike, risk, riskle ilgili faktörler ve riskin algılanmasına ilişkin bilgi ve görüşler ile risk değerlendirmesi bulguları ve risk yönetimi kararlarının açıklamalarını da kapsayan bilgi ve düşüncelerin paylaşımını,

ii) Risk yönetimi: GDO ve ürünlerinin, risk değerlendirmesi ve yasal faktörler göz önünde tutularak ilgili taraflarla istişare ile izin verilen amaç ve kurallar dâhilinde kullanılmasını ve muamelesini sağlamak amacıyla alınan önlemleri, uygun olabilecek kontrol önlemlerine ilişkin alternatiflerin değerlendirilmesi, tercih edilmesi ve uygulanması sürecini,

jj) Sosyo-ekonomik değerlendirme: Başvuru hakkında karar verilmeden önce değerlendirilmek üzere, GDO ve ürünlerinin çevreye serbest bırakılması ve kullanılması sürecinde biyolojik çeşitlilik ve kullanıcıları ile çiftçiler üzerindeki etkilerinden kaynaklanacak sosyo-ekonomik bedelleri belirlemek üzere bilimsel esaslara dayanarak yapılan tüm çalışmaları,

kk) TAGEM: Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğünü,

ll) Transit Geçiş: Serbest dolaşımda bulunmayan ürünlerin Türkiye Gümrük Bölgesi üzerinden geçerek yabancı bir ülkeden yabancı bir ülkeye, yabancı bir ülkeden Türkiye'ye, Türkiye'den yabancı bir ülkeye, bir iç gümrükten diğer bir iç gümrüğe sevkini,

mm) TÜBİTAK: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumunu

ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Genel Hükümler ve Yasaklar

Genel hükümler

MADDE 5 – (1) Bakanlık; insan, hayvan, bitki sağlığı ile çevrenin ve biyolojik çeşitliliğin korunması amacıyla bu Yönetmelik kapsamına giren ürünler hakkında tamamen veya kısmen toplatma, mülkiyetin kamuya geçirilmesi, ürünün mahrecine iadesi, faaliyetin geçici olarak durdurulması, ürünün imhası, piyasaya arzı, ticareti ve

işlenmesinin yasaklanması gibi ihtiyati tedbirler dâhil her türlü tedbiri almaya ve düzenlemeyi yapmaya yetkilidir.

(2) Başvurular, başvuru dokümanları, bilimsel değerlendirme raporları ve kararlar biyogüvenlik bilgi değişim mekanizması aracılığıyla kamuoyuna duyurulur.

(3) Araştırma ve geliştirme amacıyla ithal edilmek istenen GDO ve ürünleri dışında bu Yönetmelik kapsamındaki ürünler için gümrük idarelerince GDO'ya ilişkin ek bir belge aranmaz.

(4) GDO ve ürünlerinin araştırmaya yetkili kuruluşlarda sağlanması gereken standart ve koşullar ile izleme, denetim ve kontrol amaçlı analizleri yapacak laboratuvarlarda aranacak koşullar Kurul tarafından belirlenir.

Yasaklar

MADDE 6 – (1) Bu Yönetmelik kapsamına giren ürünler ile ilgili olarak;

a) GDO ve ürünlerinin onay alınmaksızın piyasaya sürülmesi,

b) GDO ve ürünlerinin, Kurul kararlarına aykırı olarak kullanılması veya kullandırılması,

c) Genetiği değiştirilmiş bitki ve hayvanların üretimi,

ç) GDO ve ürünlerinin Kurul tarafından piyasaya sürme kapsamında belirlenen amaç ve alan dışında kullanımı,

d) GDO ve ürünlerinin bebek mamaları ve bebek formülleri, devam mamaları ve devam formülleri ile bebek ve küçük çocuk ek besinlerinde kullanılması

yasaktır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Araştırma ve Geliştirme

Araştırma ve geliştirme

MADDE 7 – (1) Yurt içinde yapılacak GDO ile ilgili araştırma ve geliştirme çalışmaları için başvuru şartı aranmaz. Ancak araştırma ve geliştirme amaçlı yapılacak faaliyetin konusu ve sonucu hakkında Bakanlığa bilgi verilmesi zorunludur.

(2) Araştırma, geliştirme ve eğitim amaçlı ithal edilecek GDO ve ürünleri için Bakanlıktan izin alınır.

a) İzin için Ek-1'deki başvuru formu ile TAGEM'e müracaat edilir.

b) TAGEM izin işlemlerini on beş gün içinde tamamlar ve ithalat işlemlerini tamamlanması için izin belgesini gümrük idaresine sunulmak üzere ilgilisine verir. İthalat işlemleri, alınan izinde belirtilen şartlara uygun olarak gerçekleştirilir.

c) İthal edilecek materyalin miktarı TAGEM tarafından belirlenir.

ç) İthalatına izin verilen GDO ve ürünleriyle ilgili yurt içinde yürütülen araştırma ve geliştirme faaliyetinin tamamlanmasını takip eden üç ay içinde sonuçtan Bakanlığa bilgi verilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Başvuru, Deneysel Amaçlı Serbest Bırakma, GDM'nin Kapalı Alanda Kullanımı,

Değerlendirme ve Karar, Basitleştirilmiş İşlem ve Gizli Bilgi

Başvuru

MADDE 8 – (1) Bu Yönetmelik kapsamında yer alan GDO ve ürünlerinin ilk ithalatından önce, içerdiği her bir GDO için gen sahibi veya ithalatçı, yurt içinde geliştirilen GDO ve ürünü için ise GDO'yu geliştiren veya gen sahibi gerçek ve tüzel kişiler tarafından TAGEM'e başvuru yapılır. Başvurularda, başvurunun içeriğine ilişkin bilgiler ile GDO'nun ne amaçla kullanılacağı belirtilir. GDO için birden fazla amaçla kullanım başvurusu yapılabilir. Birden fazla amaçla kullanım için başvuru yapıldığında, her bir amaç için ayrı başvuru yapılmış sayılır.

(2) Piyasaya sürülmek üzere yapılacak başvurularda;

a) Ayırt edici kimlik bilgileri,

b) Kullanım amacı ve kısıtlamalarla ilgili talep ve bu talebi destekleyen bilgi ve belgeler,

c) GDO ve ürünlerinin geliştirildiği ülkede kullanım ve üretim koşullarını açıklayan bilgi ve belgeler,

ç) Risk yönetimi ile ilgili bilgi ve belgeler,

d) Başvuru yapılan GDO ve ürünlerinin taşıma, muhafaza ve nakil koşulları,

e) GDO ve ürünlerinin geliştirildiği ülkede çevreye serbest bırakılmasına, tüketim amacıyla piyasaya sürülmesine izin verildiğine, verilen iznin devam ettiğine, üretimine ve tüketimine devam edildiğine ve Bakanlıkça belirlenen süreyle piyasada yer aldığına dair talep edilen belge,

f) Başvurulacak organizmanın özelliğine göre EK-2 III A ve III B kısımları veya EK-3 II Ç ve II D kısımlarında belirtilen bilgiler hariç,

g) Kurul tarafından ilan edilecek diğer bilgi ve belgeler,

sunulur.

(3) Yurt içinde geliştirilen GDO ve ürünlerinin başvurusu için ikinci fıkranın (c) ve (e) bentleri dışındaki diğer bilgi ve belgeler sunulur.

(4) Alınan başvurular TAGEM tarafından Kurula iletilir.

(5) Kurul, başvuruyu en geç doksan gün içerisinde değerlendirerek sonucunu TAGEM'e gönderir. TAGEM başvurudan itibaren on beş gün içerisinde başvuru sahibine sonucu bildirir. Ek bilgi ve belge temini için geçen süre, doksan günlük sürenin hesaplanmasında dikkate alınmaz.

(6) Kurul, yapılan başvuruları biyogüvenlik bilgi değişim mekanizması aracılığıyla duyurur.

(7) Kurul, gerek gördüğü durumlarda başvuruya ait ek bilgi ve belgeler isteyebilir.

(8) Kurul tarafından başvuru ile ilgili ilave bilgi ve belge istenmesi hâlinde bilgi ve belgelerin Kurul tarafından belirlenen süre içinde temin edilmemesi durumunda işlem sonlandırılır ve dosya başvuru sahibine iade edilir.

(9) Başvurular GDO ve ürünlerinin;

a) İnsan, hayvan ve bitki sağlığı ile çevre ve biyolojik çeşitliliği tehdit etmesi,

b) Üretici ve tüketicinin tercih hakkının ortadan kaldırılması,

c) Çevrenin ekolojik dengesinin ve ekosistemin bozulmasına neden olması,

ç) GDO ve ürünlerinin çevreye yayılma riskinin olması,

d) Biyolojik çeşitliliğin devamlılığını tehlikeye düşürmesi,

e) Başvuru sahibinin biyogüvenliğin sağlanmasına yönelik tedbirleri uygulamak için yeterli teknik donanıma sahip olmadığının anlaşıldığı,

durumlarda reddedilir.

(10) Başvuruların değerlendirme işlemleri ile ilgili masraflar başvuru sahibi tarafından Bakanlıkça belirlenen hesaba yatırılır.

Deneysel amaçlı serbest bırakma

MADDE 9 – (1) Deneysel amaçlı serbest bırakma başvurusu için 8 inci maddenin ikinci fıkrasının (a), (b), (c), (ç), (d), (e) ve (g) bentlerinde belirtilenlere ilave olarak,

a) Bitkiler dışındaki genetik yapısı değiştirilmiş organizmalar için EK-2'deki,

b) Genetik yapısı değiştirilmiş bitkiler için EK-3'teki

bilgiler sunulur.

(2) Deneysel amaçlı serbest bırakma kapsamında yürütülecek açık alan, sera ve laboratuvar koşulları ve çalışmalar süresince alınacak tedbirler ile uyulacak kurallar Kurul tarafından belirlenir.

(3) Deneysel amaçlı serbest bırakma kapsamında ithal edilecek GDO ve ürünleri ile yapılacak denemeler sonucu elde edilecek GDO ve ürünleri ticarete konu edilemez.

(4) Deneysel amaçlı serbest bırakma kapsamındaki denemeler Bakanlık tarafından görevlendirilen araştırma enstitüleri tarafından yürütülür. Bu kapsamda, araştırma enstitüleri, ihtiyaç olması hâlinde, Bakanlıktan izin almak kaydı ile üniversiteler ve TÜBİTAK ile işbirliği yapabilir.

(5) Denemeler ile ilgili usul ve esaslar Kurul tarafından belirlenir.

GDM'nin kapalı alanda kullanımı

MADDE 10 – (1) GDM'nin kapalı alanda kullanım başvurusu için 8 inci maddenin ikinci fıkrasının (a), (b), (c), (ç), (d), (e) ve (g) bentlerinde belirtilenlere ilave olarak,

a) Devir veya kullandırmaya müsaade edilip edilmeyeceği, müsaade edilmesi durumunda uyulması öngörülen şartların,

b) Başvurulacak organizmanın özelliğine göre EK-2 III A ve III B kısımları hariç bilgi ve belgelerin

sunulması zorunludur.

(2) GDM'nin kapalı alanda kontrollü koşullarda araştırma, geliştirme ve endüstriyel faaliyetlerin yürütüleceği

kapalı alanların standartları, koşulları ve uyulacak kurallar;

a) Uluslararası kural ve standartlar,

b) Mikroorganizmaların risk sınıflandırması,

c) Kapalı alanın ve bu alanda GDM ile yürütülecek faaliyetin tasarım ve işleyişindeki düzenlemenin biyogüvenlik riskleri oluşturmayacak önlemler bakımından yeterliliği,

ç) GDM ile yürütülen kapalı alan faaliyeti sırasında oluşacak kazaların yaratabileceği biyogüvenlik risklerini engelleyecek önlemler,

d) GDM ile faaliyet gösterecek ilgililerin yerine getirmesi gereken uluslararası uyumlu kapalı alan standartları

ile ilgili hususlar dikkate alınarak Kurul tarafından belirlenir.

Değerlendirme ve karar

MADDE 11 – (1) Karar alma süresi, 8 inci maddenin beşinci fıkrasına göre TAGEM tarafından başvuru sahibine yapılacak bildirimden sonra başlar ve bu süre iki yüz yetmiş günü geçemez. Ek bilgi veya belge talebi nedeniyle geçen süre, karar alma süresinin hesabında dikkate alınmaz.

(2) Her bir başvuru için, çevresel risk değerlendirmeyi de içeren risk değerlendirmesi, sosyo-ekonomik değerlendirme ve Kurul tarafından gerekli görüldüğü hâllerde etik değerlendirme yapılır. GDO ve ürünleri ile ilgili yapılan başvurular hakkında risk değerlendirme komitesi, sosyo-ekonomik değerlendirme komitesi ile etik komite tarafından hazırlanan raporlar Kurula iletilir.

(3) Risk değerlendirme komitesi, sosyo-ekonomik değerlendirme komitesi ile etik komite tarafından raporların hazırlanmasında göz önünde bulundurulacak hususlar ile uyulacak usul ve esaslar Kurul tarafından belirlenir.

(4) Kurul ve komiteler tarafından risk değerlendirmede kullanılmak üzere talep edilen her türlü bilgi ve belgeler ile laboratuvar, sera ve tarla testlerini içeren alan denemeleri, gıda analizleri, toksisite ve alerji testleri yanında gerekli görülen diğer testlerin sonuçlarının başvuru sahibi tarafından temin edilmesi zorunludur.

(5) Başvurusu yapılan GDO ve ürünleri için risk değerlendirme komitesi ile sosyo-ekonomik değerlendirme komitesi raporlarının sonuçlarına dayanarak risk yönetimi esasları Kurul tarafından belirlenir. Risk yönetim planının hazırlanması ve uygulanmasından başvuru sahibi sorumludur.

(6) GDO'larla ilgili gıda ve yem analizleri, toksisite ve alerji testleri ile ilgili usul ve esaslar Kurul tarafından belirlenir.

(7) Deneysel amaçlı serbest bırakılması amaçlanan GDO'nun çevresel risk değerlendirmeyi de içeren risk değerlendirmesine dair usul ve esaslar, Kurul tarafından;

a) GDO'ların uzun vadede insan ve hayvan sağlığı ve çevrenin unsurları olan flora, fauna, toprak verimliliği, toprak organik madde yapısı ile gıda ve yem zinciri ve biyolojik çeşitlik üzerindeki kümülatif etkileri ile antibiyotik direnç genleri ile ilgili analiz sonuçları,

b) GDO'nun değiştirilen özelliğinin ve GDO'nun kullanımının, muhtemel riskler bakımından GDO'suz eşdeğer ürün ile aynı şartlar altında mukayese edilmesi sonucu elde edilen veriler,

c) Bilimsel esaslara göre ve şeffaf bir şekilde mevcut bilimsel ve teknik verilerin değerlendirilmesi ile elde edilen risk değerlendirme sonucu,

ç) Her bir başvurunun risk değerlendirmesinde, GDO'ların türüne, amaçlanan kullanımlarına ve potansiyel

salınacağı çevreye bağlı olarak gösterebileceği muhtemel değişikliklerin, ihtiyaç duyulacak diğer bilgilerin değerlendirilme sonucu,

d) İnsan ve hayvan sağlığı ile çevre üzerindeki GDO ve GDO'nun kullanımından dolayı etkilerine ilişkin yeni bilgilerin ortaya çıkması durumunda, riskin değişip değişmediğinin ve risk yönetim planında değişiklik yapmaya gerek olup olmadığı ya da risk değerlendirmesinin yeniden yapılması yönündeki bulgular

dikkate alınarak belirlenir.

(8) Risk değerlendirme komitesi, sosyo-ekonomik değerlendirme komitesi ile etik komite tarafından hazırlanan raporlar Kurul tarafından, biyogüvenlik bilgi değişim mekanizması vasıtasıyla kamuoyuna duyurulur.

(9) Kamuoyundan görüş alma ile ilgili usul ve esaslar Kurul tarafından belirlenir. Kurul, kamuoyu görüşlerini de dikkate alarak nihai kararını oluşturur.

(10) Kararda;

a) Kararın geçerlilik süresi,

b) İthalatta uygulanacak işlemler,

c) Kullanım amacı,

ç) Risk yönetimi ve piyasa denetimi için gerekli veriler,

d) İzleme koşulları,

e) Belgeleme ve etiketleme koşulları,

f) Ambalajlama, taşıma, muhafaza ve nakil kuralları,

g) İşleme, atık ve artık arıtım ve imha koşulları,

ğ) Güvenlik ve acil durum tedbirleri,

h) İzleme ile ilgili raporlamanın nasıl yapılacağı

ile ilgili hususlar yer alır.

(11) Kurul olumlu kararını toplantı tarihinden itibaren en geç otuz gün içinde gerekçeleri, varsa karşı oy gerekçeleri ve imzaları ile birlikte tekemmül ettirir ve Bakanlığa sunar. Kurul kararları Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girer.

(12) Kararın olumsuz olması durumunda, karar Bakanlıkça başvuru sahibine yazılı olarak bildirilir. Başvuru sahibi, olumsuz kararın değiştirilmesine sebep olabilecek yeni bilgilere sahip olması hâlinde, altmış gün içerisinde Bakanlığa başvurarak bu kararın gözden geçirilmesini isteyebilir. Bu durumda Kurul sunulan yeni bilgileri dikkate alarak atmış gün içinde kararı gözden geçirir ve sonuçlarını başvuru sahibine bildirilmek üzere Bakanlığa iletir.

(13) Başvuru sahibi, geçerlilik süresi dolmadan en az bir yıl önce Bakanlığa müracaat ederek uzatma talep edebilir. Bu talep kurul tarafından değerlendirilir ve sonucu başvuru sahibine bildirilmek üzere Bakanlığa gönderilir. Sonucun bir yıllık süre içerisinde başvuru sahibine bildirilmemesi durumunda, izin süresi karar verilinceye kadar uzar.

(14) Başvuruya ilişkin karar, takip eden ithalatlar için de geçerlidir. Ancak, ithalatın gerçekleştirilebilmesi için

ilgili diğer mevzuat hükümleri de yerine getirilir.

(15) Her bir GDO'ya ilişkin Kurul tarafından verilen ayırt edici kimlik Bakanlıkça kayıt altına alınır. Kayıt altına alınan GDO'ya ilişkin belgeler başvuru sahibi ve Bakanlık tarafından yirmi yıl süreyle saklanır.

Basitleştirilmiş işlem

MADDE 12 – (1) GDO ve ürünlerinden kaynaklanabilecek herhangi bir riski olmayan ve insan, hayvan ve bitki sağlığı ile çevre ve biyolojik çeşitliliğe herhangi bir zararının bulunmadığı yönünde mevcut bilgiye ve daha önce yapılmış olan çevresel risk değerlendirmeyi de içeren risk değerlendirmesine dayanan başvurular için, sosyo-ekonomik değerlendirme sonuçları da dikkate alınarak Kurul tarafından basitleştirilmiş işlem uygulanmasına karar verilebilir.

(2) Basitleştirilmiş işleme başvuru için TAGEM'e müracaat edilir. Alınan başvuru TAGEM tarafından Kurula iletilir. Kurul başvurunun kabul edilip edilmeyeceği ile ilgili işlemleri başvuruyu takip eden ilk toplantısında görüşür.

(3) Basitleştirilmiş işleme başvurunun kabul edilmesi için;

a) GDO ve ürünlerinin geliştirildiği veya tescil edildiği ülkede çevreye serbest bırakılmasına, tüketim amacıyla piyasaya sürülmesine müsaade edildiğine dair resmî belgelerin sunulması,

b) Verilen iznin devam ettiğine, piyasada yer aldığına, üretimine ve tüketimine devam edildiğine dair resmî belgelerin sunulması,

c) Gen kaynağı ile transfer edilen canlı organizmanın taksonomisi ve biyolojisinin biliniyor olması,

ç) GDO'nun insan, hayvan, çevre sağlığı ve biyolojik çeşitliliğe olabilecek etkileri hakkında yeterli bilgi bulunması,

d) GDO'nun diğer canlı organizmalarla ilişkisi ile ilgili olarak kullanılabilecek daha önce yapılmış risk değerlendirmelerinden elde edilen olumsuz bir etki olmadığına dair bilginin mevcut olması,

e) Transfer edilen genetik materyalin tanımlanması ve transfer edildiği canlı organizma içinde belirlenmesi için detaylı yöntem ve verilerin bulunması,

f) Daha önce yapılmış risk değerlendirmesi ve varsa sosyo-ekonomik ve etik değerlendirme sonuçlarının sunulması,

g) Kurul tarafından belirlenecek bilgi ve belgelerin sunulması

zorunludur.

(4) Başvurunun kabul edilmesi hâlinde Kurul, alınan dosyayı değerlendirilmek üzere Komiteye gönderir.

(5) Komite, Kurul tarafından belirlenen sürede değerlendirmesini yapar ve raporunu Kurula sunar. Kurul, takip eden ilk toplantıda kararını verir ve sonucu on beş gün içinde Bakanlığa bildirir.

(6) Kararın olumlu olması hâlinde, Bakanlık alınan kararı, en geç on beş gün içinde Resmî Gazete'de yayımlanmak üzere Başbakanlığa gönderir.

(7) Olumsuz karara yeni bilgi ve belgelerle itiraz edilmesi hâlinde; Kurul, ilk toplantısında itirazı görüşür. İtiraz ile ilgili olarak yapılacak işlemleri ve işlemlerin tamamlanacağı süreyi belirler ve sonucu başvuru sahibine bildirilmek üzere Bakanlığa iletir. Bakanlık sonucu en geç on beş gün içinde başvuru sahibine bildirir.

(8) Basitleştirilmiş işlem için yapılan başvuru ve değerlendirme ile ilgili hususlar Kurul tarafından belirlenir.

Gizli bilgi

MADDE 13 – (1) Başvuru sahibi gizli tutulmasını istediği bilgilere ilişkin talebini yazılı olarak bildirir. Bakanlık bu talebin karşılanmasına karar vermeden önce başvuru sahibi ile gizlilik talebi hakkında bilgi alışverişinde bulunur. Bakanlık bu görüşmenin ardından taleple ilgili gerekli tedbirleri alır ve başvuru sahibine bildirir.

(2) Başvurularla ilgili;

a) Başvuru sahibinin veya ithalatçının adı ve adresi,

b) GDO ve ürünlerinin kullanım amacı, sahip olduğu özellikler, ayırt edici kimlik bilgileri, bilinen ve bilimsel isimleri, transfer edilen genin alındığı organizma, alıcı ve verici organizmanın orijin ülkesi, transfer yönteminin genel tanımı,

c) Acil durumlarda uygulanacak olan yöntem ile planlar,

ç) Risk değerlendirmesinin özeti

gizli bilgi olarak değerlendirilemez.

BEŞİNCİ BÖLÜM

İthalat, İhracat ve Transit Geçiş

İthalat

MADDE 14 – (1) Kurul tarafından gerekli değerlendirmeler yapılarak gıda ve yem olarak piyasaya sürülmesi uygun görülen GDO ve ürünlerinin ithalatında aşağıdaki hususlar dikkate alınır:

a) İthalatçı firmadan, ithal edilecek GDO ve ürünlerinin miktarı ve içerdiği gen çeşidi ile ilgili orijin ülke veya yüklendiği ülke yetkili otoriteleri tarafından düzenlenmiş belge veya uluslararası akredite bir laboratuvardan alınmış analiz raporu istenir.

b) Bakanlık, denetim ve kontrol amaçlı analizler yapar.

c) Denetim ve kontrol sonucu uygun görülen ürünlerin ithaline müsaade edilir.

ç) Bakanlıkça GDO'lu olarak ithaline müsaade edilen ürünlerin, firma ve GDO bazında kayıtları tutulur.

(2) İthalat aşamasında Bakanlıkça yapılan kontroller sonucunda onaysız GDO veya Kanun kapsamında Kurul veya Bakanlıkça öngörülen diğer koşullara uygun olmayan onaylı GDO tespit edilen ürünlerin ithaline müsaade edilmez.

(3) Bedelsiz olarak ithal edilerek halkın tüketimine sunulacak ürünler bu Yönetmelik kapsamında değerlendirilir.

(4) GDO ve ürünlerinin gümrük giriş kapıları Gümrük Müsteşarlığının görüşü alınarak Bakanlıkça belirlenir.

(5) Deneysel amaçlı serbest bırakma kapsamında kullanılacak GDO'ların ithalatı, kararda belirtilen esaslara göre gerçekleştirilir.

(6) Gıda ve yem haricindeki GDO ve ürünlerinin ithalatı, Kurul kararı doğrultusunda ilgili Bakanlık, kurum ve

kuruluşlar ile işbirliği yapılarak gerçekleştirilir.

(7) GDO'lardan elde edilen ürünler ile GDO'lardan elde edilmiş bileşen içeren ürünlerin ithalatında bu ürünlerin elde edildiği GDO'nun onaylanmış olması şartı aranır.

İhracat

MADDE 15 – (1) İhracatta alıcı ülkenin talebi doğrultusunda işlem yapılır.

(2) Bakanlıkça GDO'lu olarak ihracatına müsaade edilen ürünlerin, firma ve GDO bazında kayıtları tutulur.

(3) GDO ve ürünlerinin gümrük çıkış kapıları Gümrük Müsteşarlığının görüşü alınarak Bakanlıkça belirlenir.

Transit geçiş

MADDE 16 – (1) GDO ve ürünlerinin transit geçişinde her bir geçiş için Bakanlıktan izin alınır.

(2) Transit geçişlerde, ürün miktarı, menşei, içerdiği GDO çeşidi, nakil vasıtası, alınan tedbirler, çıkış gümrüğü bilgileri ile ilgili doküman ve kimlik kontrolü Bakanlıkça yapılır.

(3) Transit geçişlerde, GDO ve ürünlerinin çevreye bulaşmasını önleyecek şekilde gerekli tedbirlerin alınıp alınmadığı ve nakil vasıtalarının mühürlü olup olmadığı Bakanlıkça kontrol edilerek kayıtları tutulur.

(4) Transit geçişler, Bakanlık tarafından verilen yazılı izinde belirtilen koşullara ve 4458 sayılı Gümrük Kanununa uygun olarak gerçekleştirilir.

ALTINCI BÖLÜM

GDO ve Ürünlerinin İşlenmesi, Depolanması, Etiketlenmesi,

İzlenmesi, İzlenebilirliği, Denetim ve Kontrolü ile Numune Alma ve Analiz

İşleme ve depolama

MADDE 17 – (1) GDO ve ürünleri farklı hatlarda işlenir ve depolanır. Bunun mümkün olamayacağı durumlarda ilgililer tarafından GDO ve ürünlerinden oluşabilecek bulaşmayı önlemek amacıyla işleme hattında ve depolarda gerekli temizlik yapılır ve kayıt altına alınır.

(2) GDM üretimi Kurul tarafından belirlenen kapalı alan koşul ve standartlarında risk sınıflandırmaları dikkate alınarak üretilir ve depolanır.

(3) İlgililer, GDO ve ürünlerinden kaynaklanabilecek riskleri engellemek, insan, hayvan ve bitki sağlığı ile çevre ve biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilirliğin sağlanması amacıyla Kurul tarafından belirlenen işleme, atık, artık, arıtım ve imha koşullarının uygulandığını denetim ve kontrol sırasında Bakanlığa ibraz etmek zorundadır.

(4) GDO ve ürünlerinin yurt içinde işlenmesi, muameleye tabi tutulması hâlinde gıda ve yem işletmecisi GDO ve ürünleri ile ilgili;

a) Dağıtım ve satışını takip etmek için kimden, ne miktarda temin ettiği ile ilgili belgeleri,

b) Ürünlerin kullanım amacına dair belgeleri,

c) Satın alınan, işlenen, mübadele konusu yapılan her bir ürün ve parti için EK-4'te yer alan GDO ve Ürünleri

Kayıt Formunu

saklar ve gerektiğinde Bakanlığa ibraz eder.

Gıdaların etiketlenmesi

MADDE 18 – (1) Bu Yönetmelik kapsamında yer alan gıdaların Bakanlık tarafından belirlenen eşik değerin üzerinde; onaylanmış GDO'dan elde edilmiş olması veya onaylanmış GDO'dan elde edilmiş bileşen içermesi veya GDO içermesi veya GDO'dan oluşması durumunda Türk Gıda Kodeksinde yer alan gerekliliklere ilave olarak;

a) Etiketinde bileşen listesinin bulunması zorunlu olmayan gıdalar için "genetik yapısı değiştirilmiştir" veya "genetik yapısı değiştirilmiş ……… dan üretilmiştir" ibaresi etiket üzerinde açıkça görülecek şekilde belirtilir.

b) Gıdanın birden fazla bileşen içermesi durumunda; "genetik yapısı değiştirilmiş ….." veya "genetik yapısı değiştirilmiş ……… dan üretilmiştir" ibareleri bileşen listesinde parantez içinde ve söz konusu bileşenden hemen sonra gelecek şekilde aynı punto büyüklüğünde yer alır.

c) Bileşen listesinde grup adı ile belirtilen bileşen bulunan gıdalarda "genetik yapısı değiştirilmiş ……… içerir" veya " genetik yapısı değiştirilmiş ……. dan üretilmiş ……. içerir." ibareleri grup adından hemen sonra gelecek şekilde parantez içinde aynı punto büyüklüğünde yer alır.

ç) Bu Yönetmelik kapsamındaki dökme gıdaların etiketleri, tüketicinin görebileceği yerlerde bulundurulur veya gıda maddesi ile birlikte tüketiciye sunulur.

d) Bu Yönetmelik kapsamındaki gıdaların GDO'suz eşdeğer gıdalardan; bileşimi, beslenme etkileri veya beslenme değeri, kullanım amacı açısından farklılık gösterdiği durumlarda, bu hususların etiket üzerinde belirtilmesi, besin bileşeninde farklılık gösteren söz konusu gıdalarda, beslenme açısından etiketleme yapılması zorunludur.

e) Bu Yönetmelik kapsamındaki gıdaların GDO'suz eşdeğer gıdalardan farklı olması durumunda, tüketilmesi sonucunda sağlık riski oluşturabilecek tüketici gruplarına ait uyarılar etiket üzerinde belirtilir.

f) Bu Yönetmelik kapsamındaki gıdaların GDO'suz eşdeğerinin olmaması durumunda, söz konusu gıdanın doğası ve özelliklerine ait bilgiler Türk Gıda Kodeksinde belirtilen hükümlere uygun olarak etiket üzerinde belirtilir.

g) GDO'suz eşdeğer gıdaların etiketlerinde GDO içermediğini, GDO'dan oluşmadığını, GDO'dan elde edilmediğini ifade eden beyanlar yer alabilir.

Yemlerin etiketlenmesi

MADDE 19 – (1) Bu Yönetmelik kapsamında yer alan yemlerin, Bakanlık tarafından belirlenen eşik değerin üzerinde; GDO içermesi veya GDO'lardan oluşması veya onaylanmış GDO'lardan elde edilmiş olması hâlinde, 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanununda yer alan etiket gerekliliklerine ilave olarak; her bir yem aşağıdaki şekilde etiketlenir.

a) GDO içeren veya GDO'lardan oluşan yemin özel adının yanında parantez içinde "genetik yapısı değiştirilmiş ………" ibaresi bulunur. Bu ibare yem bileşen listesi altında dip not olarak da yer alabilir. Bu durumda yazı karakter büyüklüğü listede belirtilen ürünlerin karakter büyüklüğünden az olamaz.

b) GDO'dan elde edilen yemin adının yanında parantez içinde "genetik yapısı değiştirilmiş ……… den elde edilmiştir" ibaresi yer alır. Bu ibare yem bileşen listesi altında dip not olarak da yer alabilir. Bu durumda yazı karakter büyüklüğü listede belirtilen ürünlerin karakter büyüklüğünden az olamaz.

c) Bu Yönetmelik kapsamındaki dökme yemlerin beraberinde, etiket bilgilerini içeren belge bulundurulur.

ç) Bu Yönetmelik kapsamındaki yemlerin GDO'suz eşdeğerinden farklı olması hâlinde bileşimi, besleme

özellikleri, kullanım amacı, belirli hayvan türü ya da kategorisi için yapılan sağlık ile ilgili uyarılar etiket üzerinde bulundurulur.

d) Bu Yönetmelik kapsamındaki yemlerin GDO'suz eşdeğeri yoksa, o yemin yapısı ve karakteristikleri ile ilgili bilgiler etiket üzerinde bulundurulur.

e) GDO'suz eşdeğer yemlerin etiketlerinde GDO içermediğini, GDO'dan oluşmadığını, GDO'dan elde edilmediğini ifade eden beyanlar yer alabilir.

Gıda ve yem dışında diğer ürünlerin etiketlenmesi

MADDE 20 – (1) Gıda ve yem maddeleri dışındaki diğer ürünler ilgili mevzuat hükümlerine ilave olarak Kurul kararında belirtilen şartlara göre etiketlenir.

İzleme ve izlenebilirlik

MADDE 21 – (1) İlgililer; 18 inci, 19 uncu ve 20 nci maddelere göre etiketledikleri GDO ve ürünleri ile GDO'lardan elde edilen ürünlerin son tüketiciye ulaşıncaya kadar izlenebilirliğini sağlamak için EK- 4'deki formu bulundurmak ve forma ilişkin kayıt sistemine sahip olmak zorundadır.

(2) GDO ve ürünleri ile ilgili olarak Kurulun karar belgesinde belirtilen koşullara uyulup uyulmadığı Bakanlık tarafından izlenir. Bakanlık izleme sonuçlarına göre Biyogüvenlik Kanunu hükümleri ile birlikte Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu hükümlerine göre işlem yapar.

(3) İzlenebilirliğin sağlanması amacıyla, GDO ve ürünlerinin ithalatı ve serbest dolaşımında, Bakanlığa beyanda bulunulur, gerekli kayıtlar tutulur ve etiketleme kurallarına uyulur.

(4) İlgililer, ithalat aşamasından başlayarak işleme, depolama, piyasaya sürme aşamalarında kullanılan irsaliyeli fatura veya sevk irsaliyesi gibi belgelerde mübadele konusu yapılan GDO ve ürünlerinin GDO çeşidini ve ürün miktarını belirtmek zorundadır.

(5) İlgililer, bu Yönetmelik kapsamındaki izleme ve izlenebilirliğin sağlanmasında müteselsilen sorumludur. İzlenebilirliğin sağlanamadığı aşamadaki ilgili taraflar sorumlu tutulur.

Denetim ve kontrol

MADDE 22 – (1) GDO ve ürünleri ile GDO'lardan elde edilen ürünlerin denetim ve kontrolleri bu Yönetmelik hükümleri ile birlikte Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanununa göre Bakanlıkça yapılır.

(2) GDO ve ürünlerinin piyasaya sürülmesinden sonra, Kurul kararında belirtilen koşullara uyulup uyulmadığı Bakanlık tarafından kontrol edilir ve denetlenir.

(3) Kararda belirtilen koşulların ihlali veya GDO ve ürünleri ile ilgili olarak herhangi bir riskin ortaya çıkabileceği yönünde yeni bilimsel bilgilerin ortaya çıkması durumunda, karar Kurul tarafından iptal edilebilir. Kurul kararı iptal edilen GDO ve ürünleri ilgililer tarafından toplatılır. Kurul kararı ile insan, hayvan, bitki sağlığı ile çevre ve biyolojik çeşitliliğe olumsuz etkisi olduğu tespit edilenler derhal imha edilir, herhangi bir olumsuz etkisi tespit edilmeyenlerin ise mülkiyeti kamuya geçirilir. Bu fıkra uyarınca Bakanlıkça alınacak tedbirlerle ilgili yapılan masraflar ve diğer giderler, kusur ve sorumlulukları dikkate alınarak ilgililerden tahsil edilir.

(4) Bu Yönetmelik kapsamına giren GDO ve ürünleri ile GDO'lardan elde edilen ürünlere yönelik olarak yapılan denetim ve kontrol ile ilgili kayıtlar Bakanlıkça tutulur.

Numune alma ve analiz

MADDE 23 – (1) GDO ve ürünleri ile GDO'lardan elde edilen ürünlerden Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanununa göre numune alınır ve analizi yapılır.

(2) Analiz işlemleri, Bakanlık tarafından belirlenen laboratuvarlar tarafından gerçekleştirilir.

YEDİNCİ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Yürürlükten kaldırılan yönetmelik

MADDE 24 – (1) 26/10/2009 tarihli ve 27388 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Gıda ve Yem Amaçlı Genetik Yapısı Değiştirilmiş Organizmalar ve Ürünlerinin İthalatı, İşlenmesi, İhracatı, Kontrol ve Denetimine Dair Yönetmelik yürürlükten kaldırılmıştır.

Devam eden işlemler

GEÇİCİ MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihte sonuçlanmamış GDO başvurularına ilişkin işlemler, başvuru tarihinde ilgili olduğu mevzuata göre sonuçlandırılır.

Geçiş hükümleri

GEÇİCİ MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelikte, Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanununa atıf yapılan hükümler için, 5996 sayılı Kanun yürürlüğe girinceye kadar 27/5/2004 tarihli ve 5179 sayılı Gıdaların Üretimi, Tüketimi ve Denetlenmesine Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun ile 29/5/1973 tarihli ve 1734 sayılı Yem Kanunu hükümleri uygulanır.

Yürürlük

MADDE 25 – (1) Bu Yönetmelik 26/9/2010 tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 26 – (1) Bu Yönetmelik hükümlerini Tarım ve Köyişleri Bakanı yürütür.

EK-1

GDO ve Ürünleri İçin Araştırma Amaçlı İthal İzin Başvuru Formu	
1. Başvuru sahibinin ve diğer araştırıcıların[1]	
1.1. Adı ve Soyadı	
1.2. Kurumu	
1.3. Unvanı	
1.4. Adresi	
1.5. Telefon No	
1.6. Faks No	
2. GDO Biyolojik Özellikleri	
2.1. Bilinen Adı	
2.2. Bilimsel/Latince Adı	

2.3. Taksonomik özellikleri	
2.4. Patolojik	
2.5. Ekolojik	
2.6. Fizyolojik	
3. Organizmanın değiştirilen özellik(ler)i[2]	
4. Talep edilen faaliyetinin yapılacağı yer[2]	
5. Araştırma / Çalışma/ Proje hakkında özet bilgi [2]	
6. Özgeçmişler ve yayınlar[2]	
7. Yönetmelik hükümlerine uyulacağına dair taahhütname[2]	

[1:] Diğer araştırıcıların bilgileri ayrı bir sayfada imzaları ile birlikte verilecektir.

[2:] Bu forma eklenecek ve her bir madde için ayrı yazılacaktır.

Başvuru Sahibinin
Adı ve Soyadı
İmzası

Başvuran Kurum Yetkilisinin
Adı ve Soyadı
İmza, Mühür

EK-2

BİTKİLER DIŞINDAKİ GENETİK YAPISI DEĞİŞTİRİLMİŞ ORGANİZMALARIN DENEYSEL AMAÇLI SERBEST BIRAKILMALARINA İLİŞKİN BAŞVURULARDA GEREKLİ OLAN BİLGİLER

I. GENEL BİLGİ
   A. Başvuru sahibini ismi ve adresi
   B. Başvuru sahibinin faaliyet konusu
   C. Sorumluların ismi, nitelikleri ve tecrübesi
   Ç. Başvuru sahibinin kurumsal teknik kapasitesi
   D. Ayırıcı kimlik numarası
   E. GDO’nun hedeflenen kullanım amacı

II. GDO’YA İLİŞKİN BİLGİ:
   A. Verici, alıcı veya ebeveyn organizma veya organizmaların özellikleri:
      1. Bilimsel isim,
      2. Taksonomi,
      3. Diğer isimler (yaygın ismi, ırk ismi gibi),
      4. Fenotipik ve genetik işaretler,
      5. Verici ve alıcı veya ebeveyn organizmalar arasındaki ilişkinin derecesi,
      6. Teşhis ve tespit tekniklerinin tarifi,
      7. Nicel tespit ve teşhis tekniklerinin hassasiyeti, güvenilirliği ve özgünlüğü,
      8. Doğal yırtıcı hayvanlar, avlar, parazitler ve rakipler, simbiyoz yaşayan organizmalar ve konukçular hakkındaki bilgiler de dâhil, organizmanın coğrafi dağılımının ve doğal habitatının tarifi,
      9. Genetik malzemenin doğal koşullarda aktarıldığı bilinen organizmalar,
      10. Organizmanın genetik istikrarlılığının doğrulanması ve bunu etkileyen faktörler,
      11. Patolojik, ekolojik ve fizyolojik özellikler:
         a) İnsan, hayvan ve çevre sağlığı ile biyolojik çeşitliliğin korunması bakımından değerlendirilmek üzere, uluslararası sisteme göre risk sınıflaması,
         b) Doğal ekolojik sistemlerde bir neslin yaşam süresi, eşeyli veya eşeysiz üreme döngüsü,
         c) Mevsimlere göre durumları da dâhil, hayatta kalma hakkında bilgi ve hayatta kalmak için farklı yapıları oluşturma becerisi,
         ç) Patojenlik: Bulaşıcılık, zehirlilik, virulens, alerjenlik, patojenlik, olası vektörler, hedef olmayan organizma da dâhil konukçu aralığı. Latent virüslerin muhtemel aktivasyonu (provirüsler). Diğer organizmaları kolonize etme kabiliyeti,

d) Antibiyotiğe direnç ve bu antibiyotiklerin hastalıktan korunma ve tedavi için insanlarda ve evcil organizmalarda potansiyel kullanımı,
e) Çevresel süreçlerde yer alma: Üretim, besin döngüsü, organik maddenin ayrıştırılması, solunum gibi hususlar.

12. Yerel vektörlerin yapısı:
    a) Dizilim,
    b) Mobilizasyon frekansı,
    c) Özgüllük,
    ç) Direnç genlerinin mevcudiyeti.
13. Genetik yapıda daha önce yapılan değişikliklerle ilgili bilgi.

B. Vektörün karakteristikleri

1. Vektörün yapısı ve kaynağı,
2. GDO'yu oluşturmada kullanılan vektörler ve diğer kodlanmamış genetik kesitler ile GDO'ya yerleştirilen vektör ve ek fonksiyonu düzenlenmek için kullanılan transposonların dizilimi,
3. Eklenen vektörün mobilizasyon frekansı ve/veya genetik transfer kabiliyetleri ile bunların tespit yöntemleri,
4. Vektörün amaçlanan fonksiyonu yerine getirmek için gerekli olan DNA ile ne derecede sınırlandığı hakkında bilgi.

C. Değiştirilmiş organizmanın özellikleri

1. Genetik yapıdaki değişikliğe ilişkin bilgi:
    a) Değişiklik yapmak için kullanılan metotlar,
    b) Eklerin oluşturulması, alıcıya yerleştirilmesi veya bir diziyi silmek için kullanılan metotlar,
    c) Ek ve/veya vektörün oluşturulması tanımlanması,
    ç) Ekin bilinmeyen herhangi bir diziden ari olma durumu ve eklenmiş dizinin amaçlanan fonksiyonu yerine getirmek için gerekli olan DNA ile ne derecede sınırlandığı hakkında bilgi,
    d) Seleksiyon için kullanılan metotlar ve kriterler,
    e) Değiştirilen/eklenen/silinen söz konusu nükleik asit kesitlerinin, özellikle bilinen herhangi zararlı bir diziye ilişkin, dizilimi, fonksiyonel kimliği ve konumu.
2. Nihai GDO hakkında bilgi:
    a) Genetik veya fenotipik özelliklerin ve özellikle de ortaya çıkan veya artık ortaya çıkmayacak yeni özelliklerin ve karakteristiklerin tarifi,
    b) Değişikliğe uğramış organizmanın son hâlinde, kalan herhangi bir vektör ve/veya verici organzimaya ait nükleik asidin yapısı ve miktarı,
    c) Genetik özellikler bakımından organizmanın istikrarı,
    ç) Yeni genetik malzemenin ifade edilme hızı ve seviyesi. Ölçüm yöntemi ve hassasiyeti,
    d) İfade edilen proteinlerin aktivitesi,
    e) İlave edilen dizinin ve vektörün teşhis ve tespiti için kullanılan teknikler de dâhil, teşhis ve tespit tekniklerinin tarifi,
    f) Nicel tespit ve teşhis tekniklerinin hassasiyeti, güvenilirliği ve özgünlüğü,
    g) GDO'nun önceki serbest bırakılmaları veya kullanımları hakkında bilgi,
    ğ) İnsan, hayvan ve bitki sağlığına ilişkin değerlendirmeler:
        (i) GDOların ve/veya metabolik ürünlerinin toksik ve alerjik etkileri,
        (ii) Değiştirilmiş organizmanın, verici, alıcı ve gerekli olduğu hâllerde, ebeveyn organizma ile patojenlik bakımından karşılaştırılması,
        (iii) Kolonizasyon kabiliyeti,
        (iv) Şayet organizma immünkompetan olan insanlar için patojenik ise:
            — Yayılma ve virülensi dâhil, patojenlikten dolayı oluşan hastalıklar ve patojenlik mekanizması,
            — Bulaşıcılık,
            — Bulaşıcı doz,
            — Konukçu aralığı, değişim olasılığı,
            — İnsan haricindeki konukçularda hayatta kalma olasılığı,
            — Vektörlerin ve yayılma yollarının mevcudiyeti,
            — Biyolojik istikrarlılık,
            — Antibiyotiğe direnç biçimleri,

— Alerjenlik,
— Uygun tedavilerin varlığı.

(v) Diğer ürün tehlikeleri.

III. SERBEST BIRAKMANIN KOŞULLARINA VE ALICI ÇEVREYE İLİŞKİN BİLGİLER

A. Serbest bırakma hakkında bilgi

1. Amaçlanan ve öngörülen ürünler de dâhil, önerilen serbest bırakmanın tanımı,
2. Serbest bırakmanın frekansları ve devam edecekleri süre de dâhil, serbest bırakmanın öngörülen tarihi ve denemelerin zaman planlaması,
3. Serbest bırakılma öncesinde yerin hazırlanması yapılacaklar,
4. Yerin büyüklüğü,
5. Serbest bırakma için kullanılacak olan yöntemler,
6. Serbest bırakılacak GDO'ların miktarları,
7. Serbest bırakılacak yerdeki bozukluklar (ekim, madencilik, sulama ve diğer faaliyetlerin tipi ve metodu) olması durumunda alınacak tedbirler,
8. Serbest bırakma sırasında çalışanların korunması için alınacak önlemler,
9. Serbest bırakma sonrası yerde yapılacak işlemler,
10. Denemenin sonunda, GDO'ların ve atıklarının ortadan kaldırılması veya etkisiz hâle getirilmesi için öngörülen yöntemler,
11. Özellikle farklı boyutlarda ve farklı ekolojik sistemlerde gerçekleştirilmiş olan GDO'nun daha evvelki serbest bırakılmaları hakkındaki bilgiler ve bunların sonuçları.

B. Serbest Bırakmanın Planlanmasında Çevre ile İlgili Göz Önünde Bulundurulacak Hususlar ve Sağlanması Gereken Bilgiler:*

1. Yerin coğrafi konumu ve kesin konuma ilişkin bilgiler,
2. İnsanlara ve bölgedeki diğer önemli biyotaya fiziksel ve biyolojik yakınlık,
3. Önemli biyotoplara, korunan alanlara veya içme suyu rezervlerine yakınlık,
4. Etkilenecek muhtemelen bölgelerin iklimsel karakteristikleri,
5. Coğrafi, jeolojik ve pedolojik karakteristikler,
6. Yerin civarında yetiştirilen bitkisel ürünler, çiftlik hayvanları ve göçmen türler de dâhil, flora ve fauna,
7. Etkilenmesi muhtemel hedef olan ve olmayan ekosistemlerin tarifi,
8. Alıcı organizmanın doğal habitatı ile serbest bırakma için önerilen yerin mukayesesi,
9. Serbest bırakmanın çevresel etkisine tesir edebilecek olan, bölgedeki arazi kullanımına ilişkin bilinen planlanan gelişmeler veya değişimler.

IV. GDO'LAR İLE ÇEVRE ARASINDAKİ ETKİLEŞİMLERLE İLGİLİ BİLGİLER

A. Hayatta kalma, çoğalma ve yayılmayı etkileyen karakteristikler

1. Hayatta kalmayı, çoğalmayı ve yayılmayı etkileyen biyolojik özellikler,
2. Hayatta kalmayı, çoğalmayı ve yayılmayı etkileyebilecek olan bilinen veya tahmin edilen çevresel koşullar (rüzgar, su, toprak, ısı, pH gibi),
3. Hassasiyet olan özel etkenler.

B. Çevre ile etkileşimler

1. GDO'ların öngörülen habitatı,
2. Suni olarak oluşturulan yaşam ortamları, yetiştirme odaları, seralar gibi taklit edilen doğal çevrelerde yürütülen, GDO'ların davranışı ve karakteristiklerine ve bunların ekolojik etkilerine ilişkin çalışmalar,
3. Genetik materyali aktarma kabiliyeti:
   a) Serbest bırakma sonrasında, GDO'lardan, etkilenen ekolojik sistemlerdeki organizmalara genetik malzeme transferi;
   b) Serbest bırakılma sonrasında, yerel organizmalardan GDO'lara genetik malzeme transferi;
4. Değiştirilen organizmadaki beklenmeyen ve/veya arzu edilmeyen özelliklerin ortaya çıkmasına yol açan serbest bırakma sonrası seleksiyon olasılığı,
5. Genetik istikrarlılığı temin etmek ve teyit etmek amacıyla uygulanan önlemler. Genetik malzemenin yayılmasını engelleyebilecek veya aza indirgeyebilecek genetik özelliklerin tarifi, genetik istikrarlılığı doğrulamak için metotlar,
6. Biyolojik yayılma yolları; teneffüs (solunum), sindirim, yüzey teması, yuvalanma da dâhil olmak üzere yayma aracı ile bilinen veya potansiyel etkileşim şekilleri,
7. İçine GDO'ların yayılabileceği ekolojik sistemlerin tarifi,

8. Çevrede aşırı populasyon artışı potansiyeli,
9. Değişikliğe uğramamış alıcı veya ebeveyn organizmaya veya organizmalara ilişkin olarak GDO'ların rekabet avantajı,
10. Hedef organizmaların teşhis edilmeleri ve tarifi,
11. Serbest bırakılan GDO'lar ile hedef organizma veya organizmalar arasındaki etkileşimin öngörülen mekanizması ve sonucu,
12. GDO'nun serbest bırakılmasıyla menfi olarak etkilenebilecek hedef olmayan organizmaların teşhis edilmeleri ve tarifi, ve teşhis edilen herhangi bir menfi etkileşimin öngörülen mekanizması,
13. Biyolojik etkileşimlerde veya konukçu aralığında, serbest bırakma sonrası değişiklik ihtimali,
14. Rakipler, avlar, konukçular, simbiyoz içinde yaşayan organizmalar, yırtıcı hayvanlar, parazitler ve patojenler de dâhil olmak üzere, çevrede bulunan hedef olmayan organizmalar ile bilinen veya tahmin edilen etkileşimler,
15. Biyojeokimyasal süreçlerde bilinen veya tahmin edilen yer almalar,
16. Çevre ile diğer potansiyel etkileşimler.

V. İZLEME, KONTROL, ATIKLARIN ARITILMASI VE ACİL DURUM PLANLARI HAKKINDA BİLGİLER

A. İzleme teknikleri

1. GDO'ların takip edilmesi ve etkilerinin izlenmesine yönelik metotlar,
2. GDO'ları teşhis etmek ve onları verici, alıcı ve uygun olduğunda ebeveyn organizmalardan ayırt etmede kullanılan izleme tekniklerinin özgüllüğü, hassasiyeti ve güvenilirliği,
3. Verilen genetik malzemenin diğer organizmalara aktarımını meydana çıkarmaya yönelik teknikler,
4. İzlemenin devam edeceği süre ve frekansı.

B. Serbest bırakmanın kontrol edilmesi

1. Serbest bırakma yerini veya kullanım için tayin edilen alanın ötesine GDO'ların yayılmasını önlemek ve/veya an aza indirgemeye yönelik metotlar ve usuller,
2. Serbest bırakma yerinin yetkili olmayan bireylerin ihlallerinden korumak için metotlar ve usuller,
3. Diğer organizmaların mevkiye girmesini önlemeye yönelik metotlar ve usuller.

C. Atıkların arıtılması

1. Meydana çıkan atığın tipi,
2. Beklenen atık miktarı,
3. Öngörülen arıtmanın tarifi.

Ç. Acil durum planları

1. Beklenmeyen yayılma durumunda, GDO'ları kontrol etmeye yönelik metotlar ve usuller,
2. Etkilenen alanların temizlenmesi, örneğin GDO'ların imha edilmesi için metotlar,
3. Yayılma sırasında veya sonrasında maruz kalan bitkilerin, hayvanların, toprakların bertaraf edilmesine veya sağlıklı hâle getirilmesine yönelik metotlar,
4. Yayılmadan etkilenen alanın izole edilmesine yönelik metotlar,
5. Arzu edilmeyen etkilerin meydana gelmesi hâlinde insan sağlığını ve çevreyi korumaya yönelik planlar.

*: Bu kısımdaki bilgiler Deneysel Serbest Bırakma başvuruları için başvurunun kabul edilmesinden sonra temin edilecektir.

EK-3

**GENETİK YAPISI DEĞİŞTİRİLMİŞ BİTKİLERİN (GDB)
DENEYSEL AMAÇLI SERBEST BIRAKILMALARINA İLİŞKİN
BAŞVURULARDA İSTENECEK BİLGİLER**

I. GENEL BİLGİ

A. Başvuru sahibini ismi ve adresi
B. Başvuru sahibinin faaliyet konusu
C. Sorumluların ismi, nitelikleri ve tecrübesi
Ç. Başvuru sahibinin kurumsal teknik kapasitesi
D. Ayırıcı kimlik numarası

E. GDB’nin hedeflenen kullanım amacı

II. A. ALICI VE EBEVEYN BİTKİLERE İLİŞKİN BİLGİLER

1. Tam isim:
   a) Aile ismi,
   b) Cins,
   c) Tür,
   ç) Alt tür,
   d) Çeşit veya hattın adı veya tanımlama bilgileri,
   e) Yaygın isim.
2. Üremeye ilişkin bilgi:
   a) Üreme şekli veya şekilleri,
   b) Varsa üremeyi etkileyen belirli faktörler,
   c) Bir neslin yaşam süresi.
3. Hayatta kalabilme:
   a) Hayatta kalabilme veya dormansi için yapılar oluşturabilme kabiliyeti,
   b) Hayatta kalabilmeyi etkileyen özel faktörler.
4. Yayılma:
   a) Yayılma yolları ve derecesi (örneğin, döllenebilir polenlerin ve/veya tohumların artan mesafelere göre azalıp azalmadıkları, azalıyor ise nasıl azaldıkları ile ilgili bilgi)
   b) Yayılmayı etkileyen özel faktörler.
5. Bitkinin coğrafi dağılımı.
6. Türkiye’de yetişmeyen bitki türleri için, doğal zararlıları, parazitler, rakipler ve simbiyoz içinde yaşayan organizmalar hakkındaki bilgiler de dâhil, bitkinin doğal habitatının tarifi.
7. GDO ile bağlantılı olarak, bitkinin, genellikle yetiştiği veya başka bir ekolojik sistemdeki organizmalar ile, insanlar, hayvanlar ve diğer organizmalar üzerindeki zehirleyici etkiler hakkındaki bilgi de dâhil, potansiyel etkileşimi hakkında bilgi.

B. GENETİK YAPIDA DEĞİŞİKLİĞE İLİŞKİN BİLGİLER

1. Genetik yapıda değişiklik yapmak için kullanılan yöntemler hakkında bilgi.
2. Kullanılan vektörün niteliği ve kaynağı.
3. Verici organizmanın veya organizmaların boyutu, kaynağı (ismi) ve ekleme için kullanılması amaçlanan bölgeyi meydana getiren her kısmın amaçlanan fonksiyonu.

C. GENETİK OLARAK YAPISI DEĞİŞTİRİLMİŞ BİTKİYE İLİŞKİN BİLGİ

1. Yerleştirilen veya değişiklik yapılan özellik veya özellikler ve karakteristikleri hakkında bilgi.
2. Fiilen yerleştirilen veya silinen diziler hakkında bilgi

a) Ekin boyutu ve yapısının karakterizasyonu için kullanılan metotlar; GDB’ye yerleştirilen vektörün kısımları hakkında veya GDB’de arta kalan herhangi bir taşıyıcı veya yabancı DNA parçası hakkında bilgi,

b) Silme durumunda, silinen bölgenin veya bölgelerin boyutu ve fonksiyonu,

c) Ekin kopya sayısı,

ç) Bitki hücrelerindeki (kromozoma, kloroplastlara, mitokondriyaya ilave edilen veya ilave edilmemiş şekilde muhafaza edilen) eklerin konumları ve bunların saptanması için metotlar.

3. Ekin ifade edilişi hakkında bilgiler:
   a) Bitkinin yaşam döngüsü boyunca ekin gelişimsel ifade edilişi hakkında bilgi ve karakterizasyonu amacına yönelik kullanılan metotlar;
   b) Bitkinin, ekin ifade edildiği kısımları (örneğin kökler, gövde, polen gibi)
4. Aşağıdakiler bakımından, genetik olarak yapısı değiştirilmiş bitkinin alıcı bitkiden nasıl farklı olduğu hakkında bilgi:
   a) Üreme şekli/şekilleri ve/veya hızı,
   b) Yayılma,
   c) Hayatta kalabilme.
5. Ekin genetik istikrarlılığı ve GDB’nin fenotipik istikrarlılığı.
6. GDB’nin diğer organizmalara genetik malzeme aktarma kabiliyetindeki herhangi bir değişim.
7. Genetik yapıda yapılan değişiklikten kaynaklanan, insan sağlığı üzerindeki her türlü toksik, alerjik ve diğer zararlı etkiler hakkında bilgi.
8. GDB’lerin hayvan sağlığına ilişkin güvenliği hakkında; özellikle de GDB’nin yemlerde kullanılmasının amaçlandığı hâllerde, genetik yapıdaki değişiklikten ortaya çıkan her türlü toksik, alerjik veya diğer zararlı

etkilere ilişkin bilgi.
9. Genetik olarak yapısı değiştirilmiş bitki ile hedef organizmalar arasındaki etkileşim mekanizması.
10. GDB'nin genetik yapıdaki değişiklikten doğan hedef olmayan organizmalar ile etkileşimindeki potansiyel değişimler.
11. Abiyotik çevre ile potansiyel etkileşimler.
12. Genetik olarak yapısı değiştirilmiş bitki için ortaya çıkarma ve teşhis etme tekniklerinin tarifi.
13. Genetik olarak yapısı değiştirilmiş bitkinin daha evvelki serbest bırakılmaları hakkında bilgiler.

Ç. SERBEST BIRAKMA YERİNE İLİŞKİN BİLGİLER*
1. Serbest bırakma yerinin konumu ve boyutu.
2. İklim, flora ve fauna da dâhil olmak üzere, serbest bırakma mevkiinin ekosisteminin tarifi.
3. Resmî olarak kabul edilmiş ve etkilenebilecek olan biyotiplere veya korunan alanlara yakınlık.

D. SERBEST BIRAKMAYA İLİŞKİN BİLGİLER
1. Serbest bırakmanın amacı.
2. Serbest bırakmanın öngörülen tarih veya tarihleri ve devam edeceği süre.
3. Genetik yapıları değiştirilmiş bitkiler serbest bırakılırken kullanılacak olan metot.
4. Serbest bırakma öncesinde, sırasında ve sonrasında, ekim uygulamaları ve hasat kaldırma metotları dâhil, serbest bırakma mevkiini hazırlamaya ve yönetmeye yönelik metotlar.
5. Bitkilerin yaklaşık sayısı (veya m^2 başına düşen bitki).

E. KONTROL, İZLEME, SERBEST BIRAKMA SONRASI VE ATIK ARITMA PLANLARI HAKKINDA BİLGİ
1. Alınan her türlü ihtiyati önlem: GDB'nin üreme kabiliyetine sahip herhangi bir organının (örneğin polen, tohumlar, yumru kök) dağılmasını engellemek için önlemler
2. Yerin, serbest bırakılma sonrasındaki arıtılmasına yönelik metotların tarifi.
3. Atıklar da dâhil, genetik olarak yapısı değiştirilmiş bitki malzemesinin, serbest bırakma sonrası bertaraf edilmesine yönelik metotlarının tarifi.
4. İzleme planlarının ve tekniklerinin tarifi.
5. Her türlü acil durum planının tarifi.
6. Yeri korumaya yönelik metotlar ve usuller.

*: Bu kısımdaki bilgiler Deneysel Serbest Bırakma başvuruları için başvurunun kabul edilmesinden sonra temin edilecektir.

EK-4

……………………………………………… *(İŞYERİ ADI)*

GDO VE ÜRÜNLERİ/GDO'LARDAN ELDE EDİLEN ÜRÜNLER İÇİN KAYIT FORMU

Alınan Ürün Bilgileri	
Kimden alındığı	
Fatura tarih ve no	
Miktarı (kg/ton/ lt/adet)	
GDO çeşidi ayırt edici kimlik no	
GDO karar numarası	
Parti/Seri no*	
Taşındığı araç(lar)ın plaka no**	
İşlenen Ürün Bilgileri (İşlenmesi durumunda doldurulacaktır.)	
Ürün adı	
Miktarı (kg/ton/ lt/adet)	
Parti/Seri no*	
Satılan Ürün Bilgileri	

Kime satıldığı	
Fatura tarih ve no	
Miktarı (kg/ton/ lt/adet)	
GDO çeşidi ayırt edici kimlik no	
Parti/Seri no*	
Taşındığı araç veya araçların plaka numarası**	

*Dökme ürünlerde aranmayacaktır.
**Gerektiğinde ekte verilir.

Firma Yetkilisi / Sahibi
İsim, İmza, Kaşe

YÖNETMELİK

Tarım ve Köyişleri Bakanlığından:

BİYOGÜVENLİK KURULU VE KOMİTELERİN ÇALIŞMA USUL

VE ESASLARINA DAİR YÖNETMELİK

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç ve kapsam

MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin amacı, Biyogüvenlik Kurulu, uzmanlar listesi ve Komitelerin oluşumu, çalışmaları ile görev ve yetkilerine dair usul ve esasları belirlemektir.

(2) Bu Yönetmelik, Biyogüvenlik Kurulu, uzmanlar listesi ve Komitelerin oluşumu, çalışma usul ve esasları ile görev ve yetkilerine dair hükümleri kapsar.

Dayanak

MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik, 18/3/2010 tarihli ve 5977 sayılı Biyogüvenlik Kanununa dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 3 – (1) Bu Yönetmelikte geçen;

a) Bakan: Tarım ve Köyişleri Bakanını,

b) Bakanlık: Tarım ve Köyişleri Bakanlığını,

c) Biyogüvenlik: İnsan, hayvan ve bitki sağlığı ile çevre ve biyolojik çeşitliliği korumak için GDO ve ürünleri ile ilgili faaliyetlerin güvenli bir şekilde yapılmasını,

ç) Biyogüvenlik bilgi değişim mekanizması: GDO ve ürünleri ile ilgili bilimsel, teknik ve uygulamaya ilişkin bilgi ve belgelerin ulusal ve uluslararası seviyede alışverişinin kolaylaştırılması ile kamuoyunun bilgilendirilmesi ve karar sürecine katılımı amacıyla oluşturulacak bilgi alışverişi sistemini,

d) Biyolojik çeşitlilik: Ekosistem de dâhil olmak üzere, türler arası ve tür içi farklılıkları,

e) Canlı organizma: Mikroorganizma, steril organizma, virüs, virion ve viroidler de dâhil olmak üzere genetik materyali çoğaltabilen ya da aktarabilen herhangi bir biyolojik varlığı,

f) Değerlendirme: GDO ve ürünleri ile ilgili her bir başvuru için karar oluşturmada dikkate alınmak üzere, bilimsel esaslara göre Komiteler tarafından yapılacak risk değerlendirmesi ve sosyo-ekonomik değerlendirme ile ihtiyaç hâlinde etik değerlendirme ve Kurulca istenecek diğer değerlendirmeleri,

g) Etik değerlendirme: Başvuru hakkında karar verilmeden önce değerlendirilmek üzere, GDO ve ürünlerinin çevreye serbest bırakılması ve kullanılması sürecinde tüketiciler, kullanıcılar ve çiftçilerin etik değerleri ile olabilecek etkileşimleri belirlemek üzere yapılan çalışmaları,

ğ) GDO ve ürünleri: GDO, GDM, kısmen veya tamamen GDO'lardan elde edilen, GDO içeren veya GDO'lardan oluşan ürünleri,

h) Genetik yapısı değiştirilmiş mikroorganizma (GDM): Genetik yapısı doğal rekombinasyonlar dışında kalan yol veya süreçlerle değiştirilmiş olan mikroorganizmaları,

ı) Genetik yapısı değiştirilmiş organizma (GDO): Modern biyoteknolojik yöntemler kullanılmak suretiyle gen aktarılarak elde edilmiş, insan dışındaki bitki, hayvan ve mikroorganizma dâhil canlı organizmayı,

i) İlgililer: GDO ve ürünleri ile ilgili olarak araştırma, geliştirme, işleme, piyasaya sürme, izleme, kullanma, ithalat, ihracat, nakil, taşıma, saklama, paketleme, etiketleme, depolama gibi faaliyetlerde bulunanları,

j) İthalat: Yurt dışında üretilmiş malların bedelli veya bedelsiz alınarak serbest dolaşıma giriş rejimi prosedürlerine tabi tutulmasını,

k) Kapalı alanda kullanım: İnsan, hayvan ve bitki sağlığı ile çevre ve biyolojik çeşitlilik üzerinde genetiği değiştirilmiş organizmalardan kaynaklanabilecek olumsuz etkilerin biyolojik, kimyasal ve fiziksel engellerle tamamen önlenerek kontrol edilen laboratuvar ve tesislerdeki işlemlerini,

l) Kanun: 18/3/2010 tarihli ve 5977 sayılı Biyogüvenlik Kanunu,

m) Karar: GDO veya ürünlerine ilişkin yapılan bir başvuru hakkında bilimsel esaslara göre yapılan risk değerlendirmesi ve sosyo-ekonomik değerlendirme sonuçlarına göre Kurul tarafından verilen kararı,

n) Komite: Bilimsel değerlendirmeleri yapmak üzere Kurul tarafından oluşturulan komiteleri,

o) Kullanım: GDO ve ürünlerinin gıda, yem, işleme ve diğer amaçlarla piyasaya sürülmesi, pazarlanması ve tüketimi dâhil tüm işlemleri,

ö) Kurul: Biyogüvenlik Kurulunu,

p) Modern biyoteknoloji: Geleneksel ıslah ve seleksiyonda kullanılan teknikler dışında, doğal fizyolojik üreme engelini aşarak, rekombinant deoksiribonükleik asidin (rDNA) ve nükleik asidin hücrelere ya da organallere doğrudan aktarılmasını sağlayan in vitro nükleik asit tekniklerinin ya da taksonomik olarak sınıflandırılmış familyanın dışında, farklı tür ve sınıflar arasında hücre füzyonu tekniklerinin uygulanmasını,

r) Protokol: 17/6/2003 tarihli ve 4898 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan ve 17/7/2003 tarihli ve 2003/5937 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla onaylanan Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesinin Biyogüvenlik Kartagena Protokolünü,

s) Risk değerlendirme: GDO ve ürünlerinin, genetik değişiklikten dolayı, insan, hayvan ve bitki sağlığı, biyolojik çeşitlilik ve çevre üzerinde sebep olabileceği risklerin ve risk kaynağının test, analiz, deneme gibi bilimsel yöntemlerle tanımlanması, niteliklerinin belirlenmesi, değerlendirilmesi ve risk unsurlarının belirlenmesini kapsayan dört aşamalı süreci,

ş) Risk yönetimi: GDO ve ürünlerinin, risk değerlendirmesi ve yasal faktörler göz önünde tutularak ilgili taraflarla istişare ile izin verilen amaç ve kurallar dâhilinde kullanılmasını ve muamelesini sağlamak amacıyla alınan önlemleri, uygun olabilecek kontrol önlemlerine ilişkin alternatiflerin değerlendirilmesi, tercih edilmesi ve uygulanması sürecini,

t) Sosyo-ekonomik değerlendirme: Başvuru hakkında karar verilmeden önce değerlendirilmek üzere, GDO ve ürünlerinin çevreye serbest bırakılması, kullanılması sürecinde biyolojik çeşitlilik ve kullanıcıları ile çiftçiler üzerindeki etkilerinden kaynaklanacak sosyo-ekonomik bedelleri belirlemek üzere bilimsel esaslara dayanarak yapılan tüm çalışmaları,

u) TAGEM: Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğünü,

ü) TÜBİTAK: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumunu,

v) Uzmanlar listesi: İçinden Komitelerin seçileceği ve Kanun kapsamındaki konularla ilgili bilimsel yeterliliğe sahip kişilerden oluşan listeyi

ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Genel Hükümler, Kurul, Uzmanlar Listesi ve Komiteler

Genel hükümler

MADDE 4 – (1) GDO ve ürünlerinin gıda, yem ve işleme amacıyla piyasaya sürülmesi ile GDO ve ürünlerinin deneysel amaçlı serbest bırakılmasına ve GDM'lerin kapalı alanda kullanımına ilişkin başvuruların değerlendirilmesi ve bu Yönetmelikte belirtilen diğer görevlerin yürütülmesi için;

a) Biyogüvenlik Kurulu,

b) Uzmanlar listesi,

c) Komiteler

oluşturulur.

(2) Kurul ve Komiteler görevlerini yaparken bağımsızdır. Hiçbir organ, makam, merci ve kişi Kurula ve Komiteye emir ve talimat veremez.

(3) Kurul, yapılan her bir başvuru için ayrı bir komite oluşturur ve bu komiteler her bir değerlendirmeyi ayrı yapar.

(4) Kurul ve Komitelerin sekretarya hizmetlerini TAGEM yürütür.

(5) Kanun kapsamındaki duyurular, kamuoyunun GDO ve ürünleri ile ilgili bilgilendirilmesi ve karar alma sürecine katılımı biyogüvenlik bilgi değişim mekanizması aracılığıyla yapılır.

(6) Biyogüvenlik bilgi değişim mekanizması TAGEM tarafından yürütülür.

(7) Kurulun ve Komitelerin çalışmaları süresince ihtiyaç duyacakları bilgi ve belge talepleri Bakanlık aracılığıyla karşılanır.

(8) Başvuruda verilen bilgilerin yeterli görülmemesi durumunda Kurul, başvuru sahibinden yeniden deney, test, analiz ve araştırma yapılmasını talep edebilir. Kurulun değerlendirme için talep ettiği çalışmaların masrafları başvuru sahibi tarafından karşılanmak kaydı ile uluslararası akredite kuruluşlara, Bakanlıkça belirlenmiş üniversitelere veya TAGEM aracılığıyla Bakanlık veya diğer Bakanlıklara bağlı araştırma enstitülerine yaptırılır ve sonuçları Kurula bildirilir.

(9) Kanun kapsamında yapılacak başvurular, değerlendirme ve karar süreçlerindeki iş ve işlemler ile talep edilecek bilgi, belge ve raporların ücretleri Kurulun önerisi ile Bakanlık tarafından belirlenerek her yılın Ocak ayında ilan edilir.

(10) Başvuru sahipleri risk değerlendirme ve sosyo-ekonomik değerlendirme ile ilgili masrafları Bakanlıkça

belirlenecek hesaba yatırır.

(11) Başvuru sahibince gizli tutulması istenen bilgiler TAGEM tarafından Kurula bildirilir. Kurul kamu sağlığının korunması amacıyla açıklanması gereken bilgiler dışında, gizli tutulması isteğiyle kendisine gelen bilgileri üçüncü taraflara ifşa edemez.

(12) Kurul üyeleri ve uzmanlar listesinde yer alanlar her yıl bağımsız ve tarafsızlıklarını beyan eden genel bir taahhütnameyi Bakanlığa verir.

(13) Kurul ve Komite üyelerinin Kanun ve Kanuna dayanarak çıkartılan yönetmeliklerle belirlenen hükümlere aykırı davranışları ile ilgili işlemler Bakanlık tarafından yürütülür.

Kurulun oluşturulması

MADDE 5 – (1) Kurul Bakanlıkça dört, Çevre ve Orman Bakanlığınca iki, Sağlık Bakanlığınca bir, Sanayi ve Ticaret Bakanlığınca bir ve Dış Ticaret Müsteşarlığınca bir üye olmak üzere Kanun kapsamına giren konularda en az beş yıllık tecrübeye sahip olanlardan ilgili Bakanlar tarafından belirlenen toplam dokuz üyeden oluşur.

(2) Bakanlıkça seçilecek üyelerden biri üniversitelerden, diğeri de meslek örgütleri tarafından gösterilen adaylar arasından seçilir.

(3) Kurul Başkanı Bakan tarafından belirlenir.

(4) Kurul Başkanı ve üyelerinin görev süreleri, göreve başladıkları tarihten itibaren 3 yıldır ve en fazla iki dönem için görevlendirilebilir. Görevi biten üye, yeni üye başlayıncaya kadar görevine devam eder. Boşalan Kurul Başkanlığı ve üyeliklerine en geç bir ay içerisinde ilgili Bakanlar tarafından yeni görevlendirme yapılır.

(5) Kurul üyesi olacakların,

a) En az lisans düzeyinde yükseköğrenim görmüş olmaları,

b) 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 48 inci maddesinin (A) bendinin (1), (4), (5), (6) ve (7) numaralı alt bentlerinde belirtilen şartları taşımaları,

c) Kanun kapsamına giren konularda en az beş yıllık tecrübeye sahip olması

zorunludur.

(6) Kurulun oluşturulması ile ilgili işlemler Bakanlık tarafından yürütülür.

Kurulun çalışma esasları

MADDE 6 – (1) Kurul Başkanın daveti üzerine gündemli olarak toplanır.

(2) Kurul Başkanı, yokluğunda yerine vekalet edecek üyeyi, Kurulun ilk toplantısında belirler ve bu durum tutanağa geçirilir. Kurul Başkanı ve vekalet edecek üyenin bulunmadığı durumlarda ise Kurul Başkanı üyelerden birini toplantıdan önce yazılı olarak görevlendirir.

(3) Kurul toplantıları ile ilgili kayıtların tutulması, muhafazası, tutanakların tutulması ve kayıtların takip edilmesi için üyelerden birisi raportör olarak, birisi de raportörün yokluğunda bu görevi yürütmek üzere 3 yıllık süre için seçilir.

a) Her bir toplantının gündemi Kurul üyelerinin görüşü alınarak, Kurul Başkanı tarafından hazırlanır ve toplantıdan en az bir hafta önce TAGEM aracılığıyla Kurul üyelerine bildirilir.

b) Gündemin bildirilmesinden sonra gündemde değişiklik yapılamaz. Ancak, Kurul toplantısının açılışında, Kurul üyelerinin en az beşinin yazılı başvurusu ile gündeme yeni madde ilave edilebilir.

c) Toplantı yer ve tarihi Kurul Başkanı tarafından belirlenir ve gündemle birlikte üyelere bildirilir.

ç) Gündemde yer alan maddelerin görüşülmesi tamamlanmadığı sürece toplantı sona ermiş sayılmaz.

d) Toplantıya sekiz saatten çok ara verilmesi durumunda, bu durum tutanakla tespit edilir, toplantının hangi tarihte tekrar başlayacağı belirlenir. Tutanak Kurul Başkanı ve raportör tarafından imza altına alınır.

e) Kurula ait her türlü evrak Kurulun sekretarya görevini yürütecek olan TAGEM tarafından muhafaza edilir.

(4) Kurul en az yedi üyenin hazır bulunması ile toplanır. Kurul, üyelerden en az beşinin aynı yöndeki oyuyla karar alır. Kurul kararı tutanakla tespit edilir ve imza altına alınır.

(5) Geçerli mazereti olmaksızın bir takvim yılında toplam üç toplantıya katılmayan üye, bu durumun Kurul kararı ile tespit edilmesi koşuluyla, üyelikten çekilmiş sayılır.

(6) Toplantıya katılmasına rağmen karşı oy kullanmadığı hâlde Kurul kararlarını süresi içinde imzalamayan veya karşı oy kullandığı hâlde, karşı oy gerekçesini süresi içinde yazmayan Kurul üyeleri, yazılı olarak ikaz edilir. Bu durumun bir takvim yılı içinde toplam üç defa tekrar etmesi hâlinde, ikaz edilen üye çekilmiş sayılır. Bu durumun, üyenin katılmadığı üçüncü toplantıda Kurul tarafından tespit edilip karara bağlanarak Bakanlığa bildirilmesi zorunludur.

(7) Kurul üyeleri, eşleri, evlatlıkları ve üçüncü derece dâhil kan ve kayın hısımlarıyla ilgili konularda müzakere ve oylamaya katılamaz.

(8) Kurul Başkanı, Kurulun çalışmaları hakkında hazırlayacağı raporlarla 6 ayda bir TAGEM aracılığıyla Bakanlığa bilgi verir.

(9) Kurulun çalışmaları ile ilgili olarak çıkartılacak yönetmelik, tebliğ, talimat ve genelgeler ile bunlarda yapılacak değişikliklerle ilgili önerileri TAGEM aracılığıyla Bakanlığa bildirilir.

(10) Kurul ile ilgili her türlü açıklama Kurul Başkanı veya Kurul Başkanı tarafından yazılı olarak görevlendirilecek bir üye tarafından yapılır.

(11) Kurul, Komite Başkanını toplantılarda oy hakkı olmadan bulunmak üzere davet edebilir.

Kurulun görev ve yetkileri

MADDE 7 – (1) Kurulun görev ve yetkileri şunlardır:

a) Üniversitelerde ve TÜBİTAK'ta görevli öğretim üyeleri veya uzmanlar ile Kurul tarafından belirlenen alanlarda çalışanlardan, biyogüvenlik bilgi değişim mekanizması aracılığıyla müracaat edenler arasından yapılacak değerlendirme ile uzmanlar listesini oluşturmak ve görev tanımlarını yapmak,

b) Her bir başvuru için, uzmanlar listesindeki kişilerden, değerlendirmeler için komiteleri oluşturmak, üyelerini seçmek ve görev tanımlarını yapmak,

c) Komitelerin belirlenen süreler içinde görevini tamamlamasını sağlamak,

ç) Değerlendirmeler için uyulacak esasları uzmanlar listesi üyeleri ve Komitelerden görüş alarak belirlemek,

d) Alınan başvurunun kabul edilmesi halinde yapılacak işlemleri, işlemlerin başlangıç tarihini ve başvuru ile ilgili diğer değerlendirmelerini, ek bilgi veya belge talebi nedeniyle geçen süre hariç, doksan gün içerisinde Bakanlığa

bildirmek,

e) Değerlendirme raporlarını ve Komite kararlarını dikkate alarak Kurul kararlarını oluşturmak,

f) İzleme raporlarına dayanarak kararın kısmen veya tamamen iptali ile yasaklama, toplatma, imha ve benzeri yaptırımlara ilişkin kararları Bakanlığa sunmak,

g) Komitelerin görüşlerini de alarak, eşik değerin belirlenmesi için Bakanlığa görüş bildirmek,

ğ) GDO ve ürünleri ile bunlara ilişkin her türlü faaliyet sürecinde meydana gelebilecek kaza durumunda, çevre, biyolojik çeşitlilik, tarımsal üretim ve insan sağlığı üzerinde olabilecek zararların önlenmesine yönelik acil eylem planlarının hazırlanmasına esas teşkil edecek raporları Komitelere hazırlatmak ve Bakanlığa öneride bulunmak,

h) GDO ve ürünleri konusunda yetkilendirilecek özel sektör araştırma kuruluşları ile genetik yapısı değiştirilmiş mikroorganizmaların kapalı alanda kullanımı konusunda faaliyet yürütecek ilgililerin uymaları gereken şartlarla ilgili olarak Bakanlığa öneride bulunmak.

(2) Kurul adına kamuoyuna açıklama yapmaya Kurul Başkanı veya Kurul Başkanınca görevlendirilen üye yetkilidir.

Kurul kararları

MADDE 8 – (1) Kurul, her bir başvuru için ayrı karar alır. Kurulun aldığı bir karar başka bir başvuru için emsal teşkil etmez.

(2) Kurulun karar alma süresi, her bir başvuru için 7 nci maddenin birinci fıkrasının (d) bendine göre aldığı kararın Bakanlık tarafından başvuru sahibine bildirilmesinden sonra başlar ve iki yüz yetmiş günü geçemez. Bu sürenin hesaplanmasında ek bilgi ve belge istenmesi ve temini için geçen süre, Bakanlığa bildirim ve kararın Resmî Gazete'de yayımlanması süreci hesaba katılmaz. Başvuru sahibinden yeniden deney, test, analiz ve araştırma yapılması istenildiğinde bunların yaptırılması ve sonuçlarının alınması, bilimsel yayınlar ve yapılmış araştırmaların sonuçları, Kurul tarafından belirlenecek diğer bilgiler ek bilgi kapsamında değerlendirilir.

(3) Kurul kararını, her bir başvuru için hazırlanan değerlendirme raporlarını ve Komite kararları ile kamuoyundan gelecek görüşleri de dikkate alarak oluşturur.

(4) Kurul, Komitenin kararına uymak zorunda değildir. Kurul, Komite kararına uymaması durumunda bu durumu gerekçeli olarak açıklar.

(5) Kurul, kararın olumlu olması hâlinde en son toplantı tarihinden itibaren en geç otuz gün içinde gerekçeleri, varsa karşı oy gerekçeleri ve imzaları ile birlikte tekemmül ettirir ve Bakanlığa bildirir. Bakanlık en geç on beş gün içinde kararı yayımlanmak üzere Resmî Gazeteye gönderir.

(6) Kurul, kararın olumsuz olması durumunda, başvuru sahibine yazılı olarak bildirilmek üzere, otuz gün içerisinde gerekçeleri ile birlikte Bakanlığa iletir. Bakanlık olumsuz kararı en geç on beş gün içinde başvuru sahibine bildirir.

(7) Başvuru sahibi, olumsuz kararın değiştirilmesi için altmış gün içinde yeni bilgi ve belgeler sunarak itiraz edebilir.

(8) Kurul, olumsuz kararın değiştirilmesi için yapılan başvurularla ilgili kararı, Komitelere danışarak, altmış gün içinde verir ve sonuçlarını başvuru sahibine bildirilmek üzere Bakanlığa iletir.

(9) Kurul, kararda belirtilen koşulların ihlali veya GDO ve ürünleriyle ilgili olarak herhangi bir riskin ortaya çıkabileceği yönünde yeni bilimsel bilgilerin ortaya çıkması durumunda, kararı iptal edebilir.

Uzmanlar listesi

MADDE 9 – (1) Uzmanlar listesine seçilen üyelerin görevleri 4 üncü maddenin onikinci fıkrasında belirtilen hususlara uydukları sürece devam eder.

(2) Uzmanlar listesinde yer alan bir üye, görevlendirildiği Komitenin görevi sona ermeden mücbir sebepler haricinde ayrılamaz veya görevine son verilemez.

(3) Bu Yönetmelikle belirlenen kurallara aykırı hareket edenlerin görev süreleri Kurul tarafından sona erdirilir ve görev süresi sona erdirilen uzmanlar bir daha uzmanlar listesine alınmaz.

(4) Kurul, uzmanlar listesine seçilen üyeleri, Kanun kapsamındaki uygulamaların yerine getirilmesi için uzmanlık konularını dikkate alarak Komite çalışmaları dışındaki faaliyetlerde de görevlendirebilir.

(5) Kurul tarafından görevlendirildiği hâlde, görevi mazeretsiz olarak iki defa kabul etmeyen veya süresi içinde yerine getirmeyen üyenin görevine son verilir ve tekrar uzmanlar listesine alınmaz.

Komitelerin oluşturulması, çalışma usul ve esasları, görev ve yetkileri

MADDE 10 – (1) Her bir başvuruyu bilimsel olarak değerlendirmek üzere Kurul tarafından uzmanlar listesinden seçilecek on bir kişilik komiteler oluşturulur. Komitelere görevlendirilen üyelere, görevlendirildikleri ve görevlerinin başlama ve bitiş süreleri yazı ile bildirilir.

(2) Komitenin görev süresi Kurulca verilen görevin tamamlanması ile sona erer.

(3) Komite ilk toplantısında bir başkan ve iki raportör seçer. Başkanın yokluğunda yerine vekalet etmek üzere bir üyeyi tayin eder.

(4) Komitenin her bir toplantısının gündemi bir önceki toplantıda belirlenir. Gündemde yapılacak değişiklikler ya da ilaveler Başkan tarafından en az bir hafta önce Komite üyelerine bildirilir. Gündemin bildirilmesinden sonra gündemde değişiklik ancak Komite toplantısının başlangıcında üyelerden en az altısının aynı yöndeki oyuyla yapılabilir. Gündemde yer alan maddelerin görüşülmesi tamamlanmadığı sürece toplantı sona ermiş sayılmaz.

(5) Komite en az dokuz üyenin hazır bulunması ile toplanır. Komite, üyelerden en az altısının aynı yöndeki oyuyla karar alır. Komite kararı tutanakla tespit edilir ve imza altına alınır.

(6) Davet edildiği hâlde, bir başvuru ile ilgili en fazla iki toplantıya mazeretsiz katılmayan üyenin komite üyeliği düşer. Kurul tarafından en geç bir ay içerisinde yeni bir üye belirlenir.

(7) Toplantıya katılmasına rağmen karşı oy kullanmadığı hâlde Komite kararlarını imzalamayan veya karşı oy kullandığı hâlde, karşı oy gerekçesini 15 gün içinde yazmayan Komite üyeleri, yazılı olarak ikaz edilir. Bu durumun, iki defa üst üste veya Komitenin görev süresi içinde toplam üç defa tekrar etmesi hâlinde, ikaz edilen üye çekilmiş sayılır. Bu durum, Komite başkanı ve raportörler tarafından tespit edilip Kurula en geç 15 gün içinde bildirilir. Boşalan üyeliğe en geç bir ay içerisinde bir üye görevlendirilir.

(8) Komitelerin görev ve yetkileri şunlardır:

a) Kanun kapsamında yapılan başvurularda bilimsel değerlendirmeler için sağlanan bilgilerin yeterliliğini belirlemek.

b) İhtiyaç duyulması hâlinde başvuru ile ilgili ilave olarak istenebilecek test, deney, deneme, analiz gibi işlemleri belirleyerek çalışmanın yaptırılmasını, sonuçlarının bildirilmesini ve gerekli hâllerde ek bilgi gönderilmesini Kuruldan talep etmek ve bunların bilimsel değerlendirmesini yapmak.

c) Kurul tarafından belirlenen esaslar doğrultusunda, her başvuru için ayrı olmak üzere bilimsel

değerlendirmeleri yapmak, raporlarını hazırlamak ve Komite kararı ile birlikte Kurula bildirmek.

ç) Kurul tarafından iletilen bilimsel değerlendirmeye ilişkin kamuoyu görüşlerini değerlendirmek ve sonuçlarını Kurula bildirmek.

d) Karar sonrasında ortaya çıkan veya elde edilen her türlü yeni veri ve bilgiyi değerlendirerek bilimsel görüş oluşturmak.

e) İhtiyaç duyduğu bilgi ve belgelerin temini ile araştırma, deneme, kontrol ve denetlemelerin yapılarak veya yaptırılarak sonuçlarının bildirilmesini Kuruldan talep etmek.

f) Kurul tarafından gizli tutulması istenen bilgilerin korunması için gerekli tedbirleri almak.

g) Kurul tarafından verilecek diğer görevleri yerine getirmek.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Geçici ve Son Hükümler

Masrafların belirlenmesi

GEÇİCİ MADDE 1 – (1) Bu Yönetmelikte belirtilen risk değerlendirmesi ve sosyo-ekonomik değerlendirme ile ilgili masraflar Kurulun ilk toplantısında, yalnızca 2010 yılı için geçerli olmak üzere belirlenerek Bakanlık tarafından duyurulur.

Yürürlük

MADDE 11 – (1) Bu Yönetmelik 26/9/2010 tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 12 – (1) Bu Yönetmelik hükümlerini Tarım ve Köyişleri Bakanı yürütür.

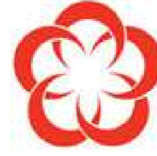

Tarım ve Gıda konularında Partiler ne vaat ediyor?

Tarım – Gıda Güvenliği – Tohum – GDO

Sağlık ve Gıda Güvenliği Hareketi

Haziran 2011

T: 212.524 0 444
iletisim@gidahareketi.org
www.gidahareketi.org
Vatan Cad. Şehit Pilot M. Nedim Sk
Evirgenler İşhanı No 5 Kat 6 Aksaray
Fatih – İSTANBUL

İ Ç İ N D E K İ L E R

GIDA GÜVENLİĞİ HAREKETİ

T: 212.524 0 444
iletisim@gidahareketi.org
www.gidahareketi.org
Vatan Cad. Şehit Pilot M. Nedim Sk
Evirgenler İşhanı No 5 Kat 6 Aksaray
Fatih – İSTANBUL

GİRİŞ

Türkiye yeni parlamento seçimlerine hazırlanıyor. 12 Haziran 2011'de yapılacak olan seçimler öncesi siyasi partiler ne yazık ki projelerinden çok, liderlerinin birbirleri hakkındaki ağır sözleri nedeniyle gündem oluyor.

Siyasi partiler her seçim öncesinde iktidara gelmeleri durumunda, hangi konuda hangi adımları atacağını, ne tür düzenlemeler yapacağını '**Seçim Beyannâmeleri**'nde açıklarlar. Muhalefette kalan partilerin bu seçim vaatleri unutulduğu gibi, iktidar partilerinin seçim vaatleri de unutulup gidiyor. Siyasi partilerimiz de futbol takımlarımıza benzediğinden olsa gerek, seçmenleri de çoğu kez partilerinin proje ve vaatlerinden habersizdir.

Sağlık ve Gıda Güvenliği Hareketi olarak hızla yaklaşan seçimler öncesinde Ak Parti, BBP, CHP, DP, DSP, Has Parti, MHP ve Saadet Partisi olmak üzere 8 siyasi partinin seçim beyannâmelerini inceledik. **"Tarım, gıda güvenliği, tohum ve GDO"** başlıklarında yaptığımız bu inceleme çerçevesinde, partilerin metinlerini hiçbir yoruma tabi tutmadan alıntıladık. Ne yazık ki, mezkûr başlıklarla ilgili hiçbir partide gerçekçi çözüm önerisi ve proje göremedik. Genellikle çiftçilere yönelik 'tarım' başlığındaki vaatlerin dışında, tohum, GDO ve gıda güvenliğine dair kâmil manada proje ve çözüme sahip hiçbir parti yok.

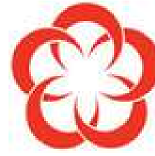
Bu genel eksikliğe rağmen DP, DSP ve Has Parti, GDO konusunda çalakalem vaatler sunuyor. 'Tohum' konusunda, DP dışında neredeyse hiçbir partinin somut bir cümlesi dahi yok. Beyannamelerinde bazı partilerin gıda güvenliğini, nişasta bazlı şekere indirgediğini görmek çok üzücü...

İktidar partisinin ise, '*yaptıklarım yapacaklarımın teminatıdır*' anlamına gelen 8,5 yıllık iktidarındaki mezkûr alanlarla ilgili çalışmalarını saymak ötesinde hiçbir taahhüdü yok. Yeniden iktidar olacağına kesin gözüyle bakılan bir partinin bu yaklaşımı kaygı verici. Bugüne kadar yürütülen tarım politikalarının aynı şekilde sürmesi, Türkiye için büyük bir talihsizlik demektir.

TÜRKİYE TOHUM İTHALAT VE İHRACATI			
	İhracatımız	İthalatımız	
2009	17.618.000	132.214.000	Dolar
2010	161.308.971	1.489.549.847	Dolar

Tablo: 1 - Kaynak: Dış Ticaret Müsteşarlığı

Mevcut iktidar döneminde çıkarılan Tohumculuk Yasası'na göre, çiftçinin kendi ürettiği tohumu satması yasak. Yaklaşık 20 yıl önce tek bir çekirdek tohum ithal etmeyen Türkiye, bugün yıllık 1,5 milyar dolarlık tohum ithal eder hale getirilmiş, tohum konusunda adeta küresel tröstlere bağımlı kılınmıştır.

GIDA
GÜVENLİĞİ
HAREKETİ

T: 212.524 0 444
iletisim@gidahareketi.org
www.gidahareketi.org
Vatan Cad. Şehit Pilot M. Nedim Sk
Evirgenler İşhanı No 5 Kat 6 Aksaray
Fatih – İSTANBUL

1991 / 2005-2011 ARASI HAYVANCILIK DEĞİŞİMİ					
Tür	1991	2002	2005	2.009	
Büyükbaş	12.339.073	9.924.575	10.631.405	8.216.831	ad.
Küçükbaş	51.196.538	31.953.800	31.821.789	26.877.793	ad.

Tablo: 2 - Kaynak: TÜİK

2005-2011 ARALIĞI TARIM VERİLERİ			
	2005	2010	
Tahıl	36,75	32,7	milyon ton
Sebze	26,65	26	milyon ton
Meyve	14,72	16,6	milyon ton

Tablo: 3 - Kaynak: TÜİK

SUCUKTA DOMUZ BİBERDE ZEHİR

Tarım Bakanlığı, 22 bin gıda ürününü analiz etti. Sonuçlar dehşet verici. Yiyip içtiklerimizin önemli bir bölümünde kanserojen var. Sucukta domuz, bebek mamasında kurşun çıktı

SAHTE BAL KAYNIYOR

BİN 582 FİRMAYA SUÇ DUYURUSU

Türkiye'nin gıda güvenliği meselesi geçtiğimiz yıl gazete manşetlerine, "**gıdada çok vahim tablo**", "**sucukta domuz, biberde zehir**" şeklinde yansımıştı. Önceki gün açıklanan Avrupa Komisyonu Taklit Mallar Komitesi, OECD ve Dünya Gümrük Teşkilatı'nın araştırmalarına göre, Türkiye'de en çok gıda ve ilaç taklidi yapılıyor ve yıllık taklid ürün miktarı 6 milyar doları buluyor.

GIDADA ÇOK VAHİM TABLO

122 bebek maması örneğinden 3'ünde kurşun çıktı, pul biberin yüzde 15'i de kanserojen

PEKMEZİN 3'TE BİRİ TEHLİKELİ

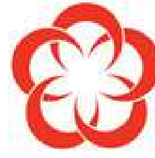
2010 yılı verileri seçim öncesinde bir türlü yayınlanmasa bile, 2009 verileri tek başına endişelenmek için yeterli. 73 milyonluk Türkiye'de, 2009 yılında sadece 22.172 ürün denetimi yapılmış. Günlük 80 milyon, yıllık ise 30 milyar ekmek tüketilen bu ülkede bir yılda sadece 309 adet ekmek denetimi yapılmış. Oysa 5 milyon nüfusa sahip Bosna Hersek'te, -AB raporlarına göre- yıllık 600 binden fazla gıda denetimi yapılıyor.

Hareketimiz, hiçbir siyasi partiden yana taraf olmadığı gibi, hiçbirini diğerine tercih etmek gibi bir yükümlülüğe de sahip değil. Her biri bu ülkenin yasal oluşumları olması hasebiyle, siyasi partilerin tümü hakkındaki değerlendirmeler, söz ve eylemlerine göre yapılmakta...

Bu raporumuzdaki eleştirilerimizin de bu bağlamda ele alınması gerekir.

Bu kısa tespitten sonra, seçim beyannâmelerine ulaşılan siyasi partilerin beyannâmelerindeki 'tarım, gıda güvenliği, tohum ve GDO' başlıklarındaki metinlerini noktası ve virgülüne dokunmadan alıntılıyoruz. Sonrasında ise daha genel bir tarımsal fotoğrafa yer vererek, uzun yıllardır uygulana gelen politikalara yönelik eleştiri ve önerilerimizi sunup, tarihe bir not düşmüş olacağız. Bu vesileyle, 12 Haziran seçimlerinin ülkemize hayırlar getirmesini diliyoruz.

06.06.2011
Sağlık ve Gıda Güvenliği Hareketi

GIDA GÜVENLİĞİ HAREKETİ

T: 212.524 0 444
iletisim@gidahareketi.org
www.gidahareketi.org
Vatan Cad. Şehit Pilot M. Nedim Sk
Evirgenler İşhanı No 5 Kat 6 Aksaray
Fatih – İSTANBUL

ADALET VE KALKINMA PARTİSİ

Tarım

Not: Ak Parti, Seçim Beyannâmesi'nde tarımla ilgili sadece iktidarı dönemindeki anlatmak yeni bir hedef ortaya koymamaktadır.

Gıda güvenliği

"Uygulamaya girecek yeni Hal Yasası ile sebze ve meyve ticaretinde tarladan sofraya güvenli bir dönem başlayacak. Tüketicinin yeterli, kaliteli, güvenilir, sağlıklı ve uygun fiyatlı mal talebi karşılanabilecek. Tarladan Sofraya Gıda Güvenliği'nin sağlanması ve çiftçilerimizin bilgi ve teknik yöntemler konusundaki ihtiyaçlarının yerinde, zamanında ve yeterli düzeyde karşılanabilmesi amacıyla tarımsal eğitim ve yayım hizmetleri çeşitlendirilerek geliştirilecek."

Tohum

"Genetik kaynaklarımız biyoteknoloji ile bütünleştirilerek ülkemizin bölgesinde lider bir tarımsal teknoloji transfer merkezi haline getirilmesi hedefimizdir."

GDO

Not: Ak Parti, Seçim Beyannâmesi'nde GDO ile ilgili hiçbir bilgiye yer vermemektedir.

BÜYÜK BİRLİK PARTİSİ

Tarım

Ürettiği sürece çiftçiden vergi almayacağız ve ürün alım garantisi vereceğiz. Çiftçiye avans şeklinde ürünün tahmini bedeli üzerinden ön ödeme yapacağız. Her türlü afete karşı ürün sigortası getireceğiz. Mayınlı arazileri ekolojik tarım arazileri haline getireceğiz. Tapulaştırma ve toplulaştırma işine hız vereceğiz. Ürün borsaları kurarak çiftçinin pazar sorununu çözeceğiz.

Gıda güvenliği

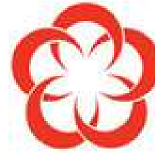
Çevre dostu tarımsal girdi kullanacağız. Tarımda kullanılan ilaçlar denetlenecektir.

Tohum

Not: BBP'nin Seçim Beyannâmesi'nde tohumla ilgili hiçbir bilgiye yer vermemektedir.

GDO

Not: BBP'nin Seçim Beyannâmesi'nde GDO ile ilgili hiçbir bilgiye yer vermemektedir.

T: 212.524 0 444
iletisim@gidahareketi.org
www.gidahareketi.org
Vatan Cad. Şehit Pilot M. Nedim Sk
Evirgenler İşhanı No 5 Kat 6 Aksaray
Fatih – İSTANBUL

CUMHURİYET HALK PARTİSİ

Tarım

Tarımsal altyapı yatırımlarını hızla tamamlayacağız. 2023'e kadar 110 milyon dönüm araziyi toplulaştıracak, 4 milyon dönüm sulama yatırımı yapacağız. İleri seracılık tekniklerinin yaygın kullanımı, tohumluk, gübre, ilaç ve verimliliği artırıcı diğer girdilerin akılcı kullanımı ve kalitenin geliştirilmesini destekleyecek, tarım sektörünü modern işletmecilik yapısına kavuşturacağız. Yüksek verimli ve kaliteli tohum ve damızlık hayvan üretip çiftçimize dağıtacak, üreticimizi dış ülkelere muhtaç olmaktan kurtaracağız. Tarım ve hayvancılıkta iç üretimi artırıp, ithalatı azaltacağız. Üretimde akılcı planlanma ile kısa sürede ülkemizi dışarıya mal satan bir ülke haline getireceğiz. Tarıma dayalı sanayileri geliştirecek, Küçük Ölçekli Tarımsal Sanayi Siteleri, Organize Tarım Bölgeleri ve Organize Tarımsal Sanayi Bölgeleri kuracağız.

Gıda güvenliği

Üreticiden tüketiciye doğrudan pazarlama kanallarını geliştirecek, tüketici sofrasına uygun fiyatlı ve sağlıklı gıdanın ulaşmasını sağlayacağız.

Tohum

Not: CHP'nin Seçim Beyannâmesi'nde tohumla ile ilgili hiçbir bilgiye yer vermemektedir.

GDO

Not: CHP'nin Seçim Beyannâmesi'nde GDO ile ilgili hiçbir bilgiye yer vermemektedir.

DEMOKRAT PARTİ

Tarım

Tarım hayatımızda parçalanmış ve işletmeye elverişli olmayan küçük toprakların toplu hale getirilmesine hız vereceğiz, böylece makineli tarıma geçmek ve ürün artışı sağlamak mümkün olacaktır. Tarımda verimliliğin artması için toprak ve su kaynaklarının korunmasında yeni bir kurum oluşturacağız. Üretim girdilerindeki fiyat artışını indireceğiz, bütün girdilerde gübre, tohum, ilaç, mazot ve sulamada köylümüze tarım desteği vereceğiz, köye giren parayla köyden çıkan paranın dengesini sağlamak temel uğraşımız olacak. Tarımda tabandan kalkınma ve verim için desteklerimiz ülke çapına yayılacak. Tütün ve pancar kotalarını kaldıracağız. Ziraat Bankası'nı yeniden

T: 212.524 0 444
iletisim@gidahareketi.org
www.gidahareketi.org
Vatan Cad. Şehit Pilot M. Nedim Sk
Evirgenler İşhanı No 5 Kat 6 Aksaray
Fatih – İSTANBUL

tarıma destek bankasına dönüştüreceğiz. "Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu"nu tabandan kalkınma hedefimiz doğrultusunda yeniden yapılandıracağız. Çiftçi Kayıt Sistemine (ÇKS) göre değil, üretilen ürüne destek vereceğiz. Yeniden destekleme alımları yapacağız. Çiftçimizin kullandığı mazottan ÖTV'yi kaldıracağız, KDV oranını düşüreceğiz, tarımdaki mazotun litresi her hal ve şartta 1,5 TL'yi aşmayacak. Kamyon ve tır taşımacılığında mazot daha ucuz olacak, kamyon esnafımızın mazotundan ÖTV'yi almayacağız. ÇKS'ye kayıtlı çiftçiden mazot vergisinin yarısı alınacak. Gübreyi % 50 oranında devlet sübvanse edecek. Çiftçimize üretim ve satış aşamasında destek olan 17 adet Tarım Satış Kooperatifleri Birlikleri; Antbirlik, Çukobirlik, Fiskobirlik, GAP Birlik, Gülbirlik, Güneydoğubirlik, Karadenizbirlik, Kayısıbirlik, Kozabirlik, Marmara Birlik, Tariş İncir Birliği, Tariş Üzüm Birliği, Tariş Pamuk Birliği, Tariş Zeytin ve Zeytinyağı Birliği, Taskobirlik, Tiftikbirlik ve Trakyabirlik her türlü tedbir alınarak desteklenecek Tarım gelirlerinin kayıt altına alınması için "4572 sayılı Tarım Satış Kooperatif ve Birlikleri Hakkında Kanun"u yeniden düzenleyeceğiz Ürün fiyatlarını tarım sektöründeki üretim birlikleri ve kooperatifleri ile birlikte belirleyeceğiz Zeytinyağı ve pamuk üretimi için prim miktarlarını üretim yılı öncesinden açıklayacak ve prim ödemesini peşin yapacağız. Çiftçilerin ziraat bankasına, tarım kredi kooperatiflerine borçlarını yeniden yapılandıracağız Küçük çiftçi, sadece kredi işlem masraflarını ödeyecek. Çiftçinin aldığı banka kredilerinin banka faizleri kaldırılacak. Birleşik tarım-sanayi tesislerini arttıracağız. Tarım sigortaları uygulamalarını iklim değişikliğinden etkilenen tarım ürünlerimiz için yeniden düzenleyeceğiz. Sulama birlikleri yeniden yapılandırılacak, tarımda kullanılan su ücretsiz olacak. Sulama ve ihracat yapan çiftçilerimize pompalarında indirimli elektrik için subvansiyon uygulanacak. Büyükşehir belediyeleri mücavir alanlarındaki tarım arazilerinin üzerindeki emlaktan "emlak vergisi" alınmayacak. Türkiye'nin "ekilmeyen toprağa para veren ülke" olmasını engelleyeceğiz.

Gıda güvenliği

Şeker tadındaki yapay şekere dur diyeceğiz Şekerpancarı ekim alanlarını sınırlandırmayacağız. Nişasta bazlı şekerle (NBŞ), tatlandırıcılarla halkımızın sağlığını tehlikeye atmayacağız, yeni nesil çocuklarımızın geleceğini köreltmeyeceğiz. Mısıra dayalı tatlandırıcı üretimini AB ve ABD'deki sınırlara çekeceğiz. Pancardan elde edilen etanol üretimini ülke çapında yaygınlaştırmak için destek vereceğiz. Birinci ve ikinci sınıf tarım topraklarını gıda güvencesi için mutlaka koruyacağız, bu alanların tarım dışı amaçlarla kullanımına izin vermeyeceğiz. "Yeminli gıda müşavirliği" sistemine geçerek, halkımızın güvenilir gıdaya erişme hakkını koruyacağız. Yerli tohumlara organik tarımda ülkemizin iç üretim ve tüketim gerçeklerine göre destekleme yapacağız. Başta nar, incir, pamuk, kuru üzüm olmak üzere, organik ürünlerimizin ihracatını geliştireceğiz. Zerun, kırık, şigon buğday gibi yerel buğday çeşitlerimiz ve tuza ve kuraklığa dayanıklı ırkları için organik buğday üretimini teşvik edeceğiz. Tarımda üretkenliğimizi ve gıda güvencesini su kaynaklarımızı koruyarak sağlayacağız. Zirai mücadelede yasak ilaçların kullanılmaması için güçlü bir denetim mekanizması kuracağız.

Tohum

Tarımda su isteyen tohumlardan kuraklığa dayanıklı mahsullere geçişte destek vereceğiz. Güdümlü kanunlarla köylünün, çiftçinin ekmeğiyle, insanımızın sağlığı ile oynayan, üretici-

sini tohumda dışa bağımlı duruma getiren uygulamaları durduracağız, uluslararası firmaların yerli tohumları ortadan kaldırmasına yol açan yasaları değiştireceğiz. Bitki hastalıklarına, kara iklimine dayanıklı ve Anadolu'yu yüzyıllarca doyuran yerli tohumlarımızın neslinin bitirilmesine izin vermeyeceğiz. Yurdumuzun tohumlarına göz diktirmeyeceğiz, küresel tohum firmalarının yerli tohumlarımızın patentlerini almasına, pazar imkanlarını kısıtlamasına, satışının yasaklanmasına dur diyeceğiz. Yerli üreticimize soru sorulmadan üretimin çeşidini değiştiren teslimiyetçi uygulamaları durduracağız. Gelişmiş ülkelerin, tohumların genleri ile oynayıp bizim toprağımızda hibrit tohumlar üreterek milli pazarımıza hakim olma gayretlerine hayır diyoruz. Çiftçimiz verimi yüksek diye, dışarıdan gelen tohumlarla artık kandırılmayacak, Türkiye'de yetiştirilen hibrit tohumlarını sıkı denetleyeceğiz. Yerli tohumların tescilini tohum yasası kapsamına alacağız. Üreticimizin her yıl tohum ithaline ödediği büyük miktarlardaki dövizleri milli çıkarlarımız için geri döndüreceğiz. Yağlı tohumlar için primleri arttıracak, bu ürünlerin üretimini biodizel yatırımları için teşvik edeceğiz. Yağlı tohumun ürünleri için prim miktarlarını üretim yılı öncesinden açıklayacak ve prim ödemesini peşin yapacağız. Tohumumuzu ve toprağımızı koruyarak doğal üretime yöneleceğiz.

GDO

Tohumlarımızın genleriyle oynatmayacağız, GDO ve GDO'culara teslim olmayacağız. GDO'lu tohumlara alternatif olarak, yerli bitki tohumlarımızı toplayacak ve her coğrafi bölgede iklim ve toprak şartlarına uyan "yerli tohum bankaları" kuracağız. Gümrüklerden GDO'lu ürünlerin serbestçe geçişine izin vermeyeceğiz. GDO'ya meşruiyet sağlamak için çıkarılan tüm yasaları değiştireceğiz. Yapısı değiştirilmiş, döl vermeyen (hibrit) tohumların ve GDO'lu tohumların saltanatına son vereceğiz, yeniden yerli tohumumuzla tarım yapacağız, yerli tohumları sonuna kadar teşvik edeceğiz ve destekleyeceğiz. Tarımda biyoteknoloji, biyogüvenlik, tohum ıslahı ve üretimi, tescil ve sertifikasyon alanlarında bilimsel çalışmaları yürüten "Tarım Bilim Akademisi"ni kuracağız.

DEMOKRATİK SOL PARTİ

Tarım

Tarımda ulusal bir politika izlenecektir. Günümüzdeki gibi tarımda dış dayatmalar kabul edilmeyecek, kendine özgü özellikleriyle tarımsal üretim-destekleme-pazarlama düzeni korunacak ve temel gıda gereksinimlerimizin karşılanmasına öncelik verilecektir. Bu anlamda desteklemelerin bütçedeki tutarı da artırılacaktır. Girdi üretiminde dışa bağımlılığı azaltan politikalarla yerli kaynakların kullanıldığı, destekleme araçlarıyla girdi maliyetlerinin düşürüldüğü ve çiftçiye ucuz fiyattan; gübre, tohum, tarımsal mekanizasyon araçları, tarımsal kimyasallar, mazot ve diğer girdilerin sağlandığı bir üretim ve destekleme modeline geçilecektir. Türkiye tarımında tarımsal girdi (ilaç, tohum, gübre vb.) kullanımı ve üretimine ilişkin politikalar yeniden belirlenecektir. İthalat yoluyla gelen girdilere alternatif üretim ve AR-GE faaliyetleri desteklenecektir. Girdi üretiminde dışa ba-

T: 212.524 0 444
iletisim@gidahareketi.org
www.gidahareketi.org
Vatan Cad. Şehit Pilot M. Nedim Sk
Evirgenler İşhanı No 5 Kat 6 Aksaray
Fatih – İSTANBUL

ğımlılığı azaltan politikalarla yerli kaynakların kullanıldığı, destekleme araçlarıyla girdi maliyetlerinin düşürüldüğü ve çiftçiye ucuz fiyattan; gübre, tohum, tarımsal mekanizasyon araçları, tarımsal kimyasallar, mazot ve diğer girdilerin sağlandığı bir üretim ve destekleme modeline geçilecektir. Tarım toprakları arasında elverişsiz alanların olabildiğince mera ve orman kullanımına bırakılması sağlanacaktır. Tarım arazileri ulusal varlığımızdır. Bu varlığın kıt ve çoğaltılamaz oluşu dikkate alınarak üzerinde önemle durulmalıdır. Tarım arazileri tarım dışı amaçlarla kullanılamaz. Tarım arazilerinde konut yapımına ve sanayi yapılaşmasına izin verilmeyecektir. Tarım topraklarını koruyan ve modern sistemlerle üretimde bulunan işletmeler desteklenecektir. Yeterli sermayeye sahip olmadıklarında kredi ile destekleneceklerdir. Tarım toprakları sadece nicelik değil, aynı zamanda nitelik açısından da korunacaktır. Ayrıntılı toprak etütleri ve yetenek sınıflanmasının güncelleşmesi yapılacak, arazi yetenek sınıflarına göre ilgili birimlerin çalışması teşvik edilecektir. Organize Tarım Alanları (OTA) mevzuatı çıkarılarak, bu alanlarda gönüllü katılma yoluyla birleştirme veya kamulaştırma suretiyle optimum tarım arazisi büyüklükleri oluşturulacak ve verimli tarım teknikleriyle üretim gerçekleştirilecektir. OTA uygulamasından tarım arazisi olan çiftçiler yararlanacaktır. OTA uygulamasında çiftçilere, işletme, planlama, pazarlama, kredilendirme gibi tarımsal ekonomi yanında üretim tekniği bilgileri uygulamalı olarak sunulacaktır. Bu yönüyle bilimsel tarımın gelişmesine katkı sağlanılacak ve her türlü (bilgi, finans, vergi, eğitim vb) destek kamu ve organize olmuş örgütler tarafından sağlanacaktır. Tarım arazilerinin optimum büyüklük altına inmesini, amaç dışı kullanımını önlemek amacıyla Toprak Bankası kurulacaktır. Miras hukukunun optimum işletme büyüklüklerini korumaya yönelik düzenlemeleri güncelleştirilecektir. Bölge koşulları ve gerçeklerine uygun olarak tarım arazilerinin toplulaştırılması ya da arazi dağıtımı gerçekleştirilecektir. Arazi planlamasının yapılması ve yönetim projelerinin arazilere uygulanması sağlanacaktır. Ülke genelinde tarım topraklarının envanteri çıkarılarak yöresel örgütlerle birlikte en uygun ürün belirlenecek ve çiftçinin bu ürünü ekmesi özendirilecektir. Toprak ve su kaynaklarını korumak, iklim değişikliğinin yarattığı ciddi sorunlara ilişkin etkin çözümleri sunmak için yetkin bir devlet kurumu olarak ulusal bakış açıyla yıllardır görev yapan ancak kapatılan TOPRAK SU Genel Müdürlüğü yeniden kurulacaktır.

Gıda güvenliği

Not: DSP'nin Seçim Beyannâmesi'nde gıda güvenliği ile ilgili hiçbir bilgiye yer vermemektedir.

Tohum

Geleneksel tarım ürünleri, ülkemizin zenginliğidir ve korunacaktır. Yerel ürün çeşitliliğinin (tahıl, meyve ve sebzelerin) yok olmasına izin verilemez, bu nedenle üretimlerinin devam etmesini sağlayacak önlemler alınacaktır. Tohumda dışa bağımlılığı kaldıracak tedbirler alınacak, Tohum Islah Enstitüleri ve Devlet Üretme Çiftlikleri aracılığıyla tohum, fide ve fidan üretiminde aktif olarak öncülük edilecektir.

GDO

Genetiği değiştirilmiş organizmalar (GDO) ve ürünlerinin tarım sektörümüz, insan, hayvan, bitki sağlığı ve genetik kaynaklarımız için tehdit olduğu bilinciyle ülkemizde üretimine izin

T: 212.524 0 444
iletisim@gidahareketi.org
www.gidahareketi.org
Vatan Cad. Şehit Pilot M. Nedim Sk
Evirgenler İşhanı No 5 Kat 6 Aksaray
Fatih – İSTANBUL

verilmeyecek, ithalatı da sıkı denetimlere tabi olacaktır. Dünya'da en çok GDO'lu olarak üretimi yapılan soya, mısır, kolza, pamuk ve diğer ürünler için ihtiyacımızı, ülkemizde üreterek karşılama hedefindeyiz. Bu ürünlerde ihtiyacımızı karşılayacak üretim miktar ve kalitesine ulaşmak için özel destekleme araçları kullanılacaktır

HALKIN SESİ PARTİSİ

Tarım

Arazileri büyük ölçekli yapılar şeklinde toplulaştırma faaliyetlerine hız verilecek, sulama imkânları artırılacaktır. Tarımsal Destek Ödemeleri her yıl GSYİH‟nin % 1‟i olarak bütçeye konulacaktır Desteklerin % 10‟luk kısmı küçük üreticiler ve organik tarıma tahsis edilecektir.

Et ve Balık Kurumu, Süt Endüstrisi Kurumu ile Yem Sanayi yeniden kamu sosyal kuruluşları (kâr değil, sosyal fayda amaçlı) olarak kurulacak, tarımsal desteklerin % 15‟lik kısmı bu kuruluşlara aktarılacaktır. Tarımsal Üretici Birlikleri çerçeve kanunu hazırlanacak, söz konusu birlikler demokratik ve katılımcı bir şekilde üreticilerin pazarlık gücünü artıran kurumlar olarak yerinden örgütlendirilecektir. Birlik yönetim kurulları "çiftçi kayıt sistemi"ne kayıtlı olan üreticilerin oyu ile belirlenecek, denetimleri ise merkezi yönetim tarafından gerçekleştirilerek, denetim sonuçları kamuya ilan edilecektir. Tarımsal desteklerin % 25‟lik kısmı hitap ettikleri bölge ve kapsama aldıkları ürünlere bağlı olarak "Üretici Birlikleri"ne aktarılacaktır. Tarımsal destekler doğrudan değil, üretime ve üretim unsurlarına (gübre, mazot, ilaç sulama vs.) verilecektir. Motorin, gübre ve zirai ilaç üzerindeki dolaylı vergiler kaldırılarak girdi maliyetleri düşürülecektir. Tarımsal üretim yapılan köylerde yaşam koşulları iyileştirilecek, TOKĠ köyle-re yönlendirilecek, konutların yanında hayvan barınakları (ahırlar, ağıllar) ve yayla evleri yapması da sağlanacaktır. Veteriner ve tarım hizmetleri seyyar ekipler ile yerine getirilecektir. Bu hizmetlerin zamanında ve süratli yapılması için diğer ulaşım araçlarının yanında "Helikopter Filosu" da oluşturulacaktır. Has Parti iktidarında çoban olabilmek için kanuni düzenleme yapılarak kısa devreli kurslar açılacak, kırsalda kesintisiz 15 yıl çobanlık yapan insanlar 20 yıl, 20 yıl çobanlık hizmetinde bulunanlar 25 yıl üzerinden emekli edilecek, bunların çocukları devlet tarafından karşılıksız olarak okutulacaktır. Pamuk üretimine önem verilerek, Nazilli Pamuk Araştırma Kuruluşu teknik eleman ve maddi olarak desteklenecek, ülkemiz şartlarına uygun çeşit ıslahı sağlanacaktır. Fiskobirlik ve diğer Tarım Satış Kooperatifleri ile Çay-Kur, üreticilerin söz sahibi olacağı şekilde yeniden düzenlenecek, Çay-Kur‟un özelleştirilmesi gündemden çıkarılacaktır.

Gıda güvenliği

Şeker pancarına konulan kota kaldırılacak, nişasta bazlı şeker üretimi kotaları azaltılacaktır.

Tohum

GIDA
GÜVENLİĞİ
HAREKETİ
T: 212.524 0 444
iletisim@gidahareketi.org
www.gidahareketi.org
Vatan Cad. Şehit Pilot M. Nedim Sk
Evirgenler İşhanı No 5 Kat 6 Aksaray
Fatih – İSTANBUL

Tohumculuk çalışmaları, ülke gen kaynakları dikkate alınarak devlet denetiminde yapılacak, bu konuda da şeffaflık esas olacaktır.

GDO
"Biyogüvenlik Yasası" ve "GDO"lu Ürünler Yönetmenliği" gözden geçirilerek GDO"lu ürünlere ilişkin halkımızın endişeleri giderilecektir.

MİLLİYETÇİ HAREKET PARTİSİ

Tarım

Halen çiftçilere sağlanan GSYH'nın yüzde 0,5'i düzeyindeki devlet desteği ilk etapta yüzde 1'e yükseltilecek, sonraki yıllarda ise kademeli olarak artırılarak yüzde 1,5 düzeyine ulaştırılacaktır. Tarımsal destekler, ürün arz ve talebini dikkate alan, üretici refahını artıran, girdi maliyetlerini azaltan, üretim maliyeti ve ürün fiyatı dengesini gözeten, afete karşı koruyan, üretimde verimliliği, etkinliği ve kaliteyi artırmayı hedefleyen bir anlayışla yapılandırılacaktır. Küçük çiftçilerin desteklenmesi amacıyla mazot, gübre, ilaç, tohum, fide gibi temel tarımsal girdilerin üzerindeki ÖTV ve KDV kaldırılacaktır. Orta ve büyük ölçekte üretim yapan çiftçilerin kullandığı bu girdilerinin üzerindeki ÖTV ve KDV ise kademeli olarak yüzde 50 oranında düşürülecektir. Sulamada ve tarım işletmelerinde kullanılan elektrik tarifesi farklılaştırılarak çiftçilerimizin ucuz elektrik kullanmaları sağlanacaktır. Üretimin artırılması, ürünlerin işlenerek kıymetlendirilmesi, iç ve dış piyasalarda pazarlanmasının temin edilmesiyle çiftçilerimizin hayat standardı yükseltilecektir. Tarımda marka ürünler geliştirilip uluslararası ticaretten daha fazla pay alınması sağlanacaktır. Ülkemiz için stratejik öneme sahip buğday, mısır, pamuk, soya, ayçiçeği, çeltik, fındık, üzüm, kayısı, zeytin, yerfıstığı v.b. gibi ürünlerimiz için özel destekleme programları geliştirilecek ve bu ürünlere fiyat garantisi verilecektir. Hazine arazilerinde tarımsal üretimde bulunanların tarımsal desteklerden yararlanması sağlanacaktır. Hazine ile olan uyuşmazlıklar giderilecek ve araziler kullanıcılarına uzun vadeli olarak kiralanacaktır. Tarımsal ihracata sağlanan destekler artırılacak ve özellikle arz fazlası ürünlere ihracat ve pazarlama desteği sağlanacaktır.

Gıda güvenliği
Ülkemizde gıda güvenliği ve güvenilirliği çağdaş normlara ulaştırılacak, tüketicinin korunması ve bilinçlendirilmesi sağlanacaktır. Tarımsal ürün ve mamul maddeler akredite laboratuarlarda analiz edilerek, tüketici sağlığı korunacaktır.

Tohum
Tohum üretim ve genetik araştırmalar merkezi kurulacaktır.

GDO

Genetiği bozulmamış ürünlerin korunması ve geliştirilmesine önem verilecektir. Bitki ve hayvan varlığının korunması amacıyla "Gen Bankası" kurulacaktır.

SAADET PARTİSİ

Tarım

Saadet Partisi iktidarında tarımsal üretim desteklenecektir. Destekler ürünlerin maliyetleri ve dünya fiyatları dikkate alınarak belirlenecek ve üreticinin, çiftçinin kesinlikle kâr etmesi temin edilecektir. Bu destekler hem üretim aşamasında hem de pazarlama aşamasında olacaktır. Üretim aşamasında çiftçiye, vergisiz motorin (MAVİ MAZOT) temin edileceği gibi, diğer temel girdilerin temininde de destekler verilecektir. Çiftçiye Faizsiz Kredi verilerek üretim yapması teşvik edilecektir. Çiftçiye girdi desteği yanında ürünlerini pazarlarken de destek verilecektir. „‟Çiftçinin Kara Gün Dostu‟‟‟ olarak bilinen Toprak Mahsulleri Ofisinin tam kapasite ile çalışarak üreticinin elde ettiği ürünleri geciktirmeden, son gramına kadar ve değer fiyatından satın alması temin edilecektir. Şeker pancarı ve tütünde uygulanan kotalar kaldırılacaktır. Çay, fındık, üzüm, incir, kayısı v.b. gibi ürünlerin yetiştiricileri de desteklenecektir.

Gıda güvenliği

Not: Saadet Partisi'nin Seçim Beyannâmesi'nde gıda güvenliği ile ilgili hiçbir bilgiye yer vermemektedir.

Tohum

Tohumculuk teşvik edilerek üreticilerin kaliteli ve ucuz fiyata tohumluk temin etmeleri sağlanacaktır.

GDO

Not: Saadet Partisi'nin Seçim Beyannâmesi'nde GDO ile ilgili hiçbir bilgiye yer vermemektedir.

T: 212.524 0 444
iletisim@gidahareketi.org
www.gidahareketi.org
Vatan Cad. Şehit Pilot M. Nedim Sk
Evirgenler İşhanı No 5 Kat 6 Aksaray
Fatih – İSTANBUL

GENEL DEĞERLENDİRME

Yukarıdaki Ak Parti, BBP, CHP, DP, DSP, Has Parti, MHP ve Saadet Parti'sinin seçim beyannâmelerindeki **"Tarım, gıda güvenliği, tohum ve GDO"** ile ilgili metinlerini olduğu gibi alıntıladık.

Herkesin malumu olduğu üzere, yaşamın vazgeçilmezi gıdadır. Sağlıklı bir yaşamın vazgeçilmezi ise temiz gıda. Temiz gıdanın sağlanabilmesi ise temiz çevreyle mümkün. Temiz gıda ve temiz çevre için, temiz bir düşünce gerek. Bütün insanlar, fıtratı bozulmamış bitki ve hayvanlardan elde edilmiş tabiî gıdaları hak ederler. Zengin de olsa fakir de, zalim de olsa mazlum da, Afrika'da da yaşasa Amerika'da da tüm insanlar bu temel haktan mahrum bırakılamazlar.

Oysa günümüz dünyasında, siyasi ve ekonomik çıkarlar, düşüncesizlik ve beceriksizlikler, ihtiras ve feraset yoksunluğu, rüşvet, bilgi eksikliği, siyasi mülahazalar, politik tercihler, bağımlılıklar gibi çok sayıdaki sebeple, insanların ezici çoğunluğu bu temel haktan mahrum bırakılmışlardır.

Bugün çevremiz yani evren; endüstriyel ve evsel atıklar, tarım kimyasalları, makyaj ve imaj ürünleri gibi çok sayıda atık ve ürün nedeniyle, tüm canlıların yaşamını tehdit edecek boyutlarda kirletilmiş durumda. Öyle ki, evrenin altını, üstünü, denizlerini, okyanuslarını hatta gökyüzünün derinliklerini bile kirleten bu insan, laboratuvarda tüm canlıların fıtratıyla oynuyor, genetik yapısını değiştiriyor.

İşin daha vahim boyutu ise bu kirlenmenin çoğu kimseyi endişelendirmemesi. Çevre denildiğinde, anı yaşayan insanların aklına, yalnızca çöp tenekeleri veya yaşadığı mekânın çevresi geliyor. Hâlbuki 'çevre', evrenin tümüdür. Evren, çevre olarak görülmediğinden en yakın korunur uzağın önemi ortadan kalkmakta.

Atom bombası veya eş değer bir bomba, Hiroşima ve Nagazaki'de görüldüğü gibi sadece dünyanın küçük bir alanını etkileyecek ve atıldığı çevrede yaşamı yok edecektir. Fakat genetik yapısını değiştirerek hibritleştirdiği, ardından da mülkiyetine geçirdiği tohumlar ve bu tohumlara eklediği diğer tarım kimyasalları, tüketen her canlı için bir atom bombası niteliğinde. Ülkenize atılan bir atom bombasının parası muhtemelen düşmanınızca temin edilmekteyken, fiziksel ve biyolojik açlığımızı gidermesi için satın aldığımız gıda bombasının tüm bedelini biz ödüyor olacağız.

Bugün **'mono kültür'** denilen 'vahşi transgenik endüstriyel tarım' ve tarım kimyasallarının sadece arı neslini yok etmesi demek, '**insan eliyle kıyamet**' demektir. Arıların beslenme biçimi değiştiği için, asli fonksiyonlarını icra edememesi veya toptan yok edilmesi, muazzam bir nizam olan tabiatın geri dönülmez bir biçimde imhası demektir. Çünkü arılar, bitkiler arasında tozlaşmayı, dolayısıyla döllenmeyi meydana getirerek, tabiattaki canlılığın devamını sağlarlar. Genetik tohumların ekilmesi ve tarım kimyasallarının sorumsuzca kullanılması

GIDA GÜVENLİĞİ HAREKETİ

T: 212.524 0 444
iletisim@gidahareketi.org
www.gidahareketi.org
Vatan Cad. Şehit Pilot M. Nedim Sk
Evirgenler İşhanı No 5 Kat 6 Aksaray
Fatih – İSTANBUL

yüzünden, her yıl arıların milyarlarcasını kovandan ilk çıkışında kaybediyoruz. Büyüyen bu felaketin oluşturacağı korkunç tehlikeyi görmek için, illa arif olmak mı gerek?

Partilerin seçim beyannâmeleri ile seçim meydanlarında söyledikleri, siyasetçilerimizin bu kıyametin farkında olmadıklarının en açık ispatıdır. Dışarıdan siyasetçi ithal edemeyeceğimize göre, bize düşen siyasetçileri uyarmak.

TARIM ÜRÜNLERİ İTHALAT VE İHRACATI İLE TARIMSAL ÜRÜNLERİN PAYI						
Türkiye'nin tarımsal ürün	1991	Payı* %	2002	Payı* %	2010	Payı* %
İthalatı	1,89	9	4,26	8,3	12,9	6,95
İhracatı	4,18	30,8	4,75	13,2	12,7	11,14
İhracatın-ithalatı karşılama oranı	2,21		1,11		0,98	

**Toplam ithalat veya ihracatın içinde, tarımsal ithalat ve ihracatın payı*

Tablo: 4 - Kaynak: Tüik

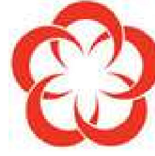
TARIMSAL İSTİHDAM		
Tarımsal	2002	2011
İstihdam (kişi)	7.458.000	5.401.000
İstihdam (%)	34,9	24,0

Tablo: 5 - Kaynak: Tüik

Türkiye, 20 yıl önce (1991) ithal ettiği tarım ürününün 2,21 katını ihraç ederken, bugün ithalatı ihracatından fazla yani, tarımda kendi kendine yetemez hâle gelmiş durumda. 2002 yılında nüfusun yüzde 34,9'u tarımdan geçinirken, bu oran bugün yüzde 24'e gerilemiştir.

Siyasilerin hedefi, tarımsal istihdamı yüzde 5'lere çekmek. Bugün çalışma çağındaki insanların yüzde 12'si işsiz bir ülkenin, halkını toprak ve tarımdan uzaklaştırması hiçbir açıdan doğru bir tercih olamaz. Bugün yine 2023'e kadar işsizliğin yüzde 5'e çekilmesi vaat ediliyor. Tarımın altından değerli olduğu ve küresel güçler tarafından -en etkin- silah olarak kullanıldığı bir dünyada, toplumun tarımdan uzaklaştırılması hatta utandırılması kaygı verici politik bir tercihtir.

Sağlık ve Gıda Güvenliği Hareketi olarak, Türkiye'nin ivedi olarak bu yanlış yoldan dönmesi gerektiğini siyasiler dâhil herkese hatırlatmak istiyoruz. Ayrıca her alanda olduğu gibi tarımda da '**kemmiyet/miktar değil, keyfiyet/kalite tercih**i' toplumu sağlıklı kılacak, bu bir yandan sağlık harcamalarında ciddi bir azalma meydana getirecek, diğer yandan da toplumsal başarıyı artıracaktır. Bu tercih, tarımsal alanlardaki kirliliği önlediği gibi, toprak verimini de artıracaktır.

T: 212.524 0 444
iletisim@gidahareketi.org
www.gidahareketi.org
Vatan Cad. Şehit Pilot M. Nedim Sk
Evirgenler İşhanı No 5 Kat 6 Aksaray
Fatih – İSTANBUL

Artık bu ülke siyasilerinin, her şeyin rakamsal büyüklük olmadığını bilmeleri ve rakamsal büyüklükle sorunların küçülmediğini, bilakis toplum ve çevre sağlığının bozulduğunu bilmeleri gerek.

Son 20 yılda tohumda küresel tohum şirketlerine bağımlı hâle gelmiş, tahıl ve sebze üretimi azalmış, tarımsal ürün ithalatı ihracatını geçmiş, hayvan miktarı hızla küçüldüğü için canlı hayvan veya et ithaline mecbur kalmış, tarımdan geçinen nüfusu yüzde 35'lerden yüzde 24'lere gerilemiş, özetle, tarımda 3 kat küçülen ve artık tarımda dahi kendi kendine yetemez bir ülke hâline gelmiş bir Türkiye manzarası ile karşı karşıyayız.

Maalesef bu fotoğrafın, seçim beyannâmelerinin hiç birinde zikredilmemesi ve siyasetçilerin konuyu yeterince bilmemesi yahut da ilgi duymaması kaygı vericidir.

İşte bundan hareketle, Sağlık ve Gıda Güvenliği Hareketi olarak tohum, tarım ve gıdamızı önemsemeyen siyasi partilerin hiçbirinin iktidarının ülke yararına olmayacağını düşünmekteyiz. Yaklaşan parlamento seçimleri vesilesiyle, seçmeni ve siyasileri bir kez daha uyarmak istiyoruz.

Herkes bilmelidir ki: Yok olan ortak geleceğimiz!

6 Haziran 2011

Sağlık ve Gıda Güvenliği Hareketi
www.gidahareketi.org

TOPLUM SAĞLIĞINI GELİŞTİRME VE KORUMA BİLİM ALANI

BİYOLOJİK HAREKET VE EVRİM BİLİM ALANI

TEHLİKE HANGİSİNDE?

GDO?

TEKELLER?

MAYIS 2020

DÜNYA nüfusu 8 milyara ulaşmış durumda. Mevcut doğal kaynaklar ve teknolojik gelişim insanlığın beslenme ihtiyacını karşılayabilecek durumdayken açlık halen önemli bir sorun olmaya devam ediyor. Her dokuz kişiden birisi açlık ile yüz yüze kalmışken üç insandan biri ise sağlıklı gıdaya ulaşamamaktadır. *Bilim ve Aydınlanma Akademisi*'nin yeni raporunun konusu bir yandan besin sorununun çözümü olarak sunulan, diğer yandan da gıda sorununun nedenlerinden biri olarak mimlenen GDO, yani *genetik yöntem ile değiştirilmiş organizmalar* teknolojisi.

Raporda öncelikli olarak son otuz yılın genetik çalışmalarının ana yöntemlerinden biri olan rekombinant DNA teknolojisi anlatılmış, bu yöntemin ürünleri toplumsal ve evrimsel-ekolojik dinamik içinde değerlendirilmiştir. Sonraki yarıda ise gıda tekellerinin topluma varlık meşruiyeti olarak sundukları iddiaları, aslında karşılamadıkları gösterilmiş ve pratikteki işleyişin tekellerin belirleniminde nasıl şekillendiği açıklanmıştır.

Şunu vurgulamalıyız ki tekeller ve GDO teknolojisi arasındaki bağlantı fark edilmediği sürece komplo teorileri içerisinde çözüm görülemez hale geliyor. Oysa bilimsel yöntemin kendisi ne insanlığın canına okumak isteyen bir zorbadır ne de kurtarıcı melek. Sorun, bilimsel yöntemlerden ziyade hem araştırma hem de üretim süreçlerini kârlılık hedefiyle yürütülmesini zorunlu kılan kapitalist ilişkilerdedir. Düğümü çözen ipin ucu ise insanlığın elindedir.

Sonuç olarak insanlığın kaliteli gıda ihtiyacını karşılayacak, evrimsel süreçlerin işleyişini dikkate alarak tarımsal üretim yapacak, aynı zamanda canlı – cansız doğa dinamizmini gözetecek, doğa ve toplum ilişkisini disiplinler arası çalışmalarla yürütecek, planlayacak sosyalist ve kamucu bir sistemin varlığı bugün insanlığın birincil ihtiyacıdır.

Bu önemli ve güncel raporu *Bilim ve Aydınlanma Akademisi* çatısı altında faaliyet yürüten **Toplum Sağlığını Geliştirme ve Koruma Bilim Alanı ile Biyolojik Hareket ve Evrim Bilim Alanı** ortak üretimi olarak kamuoyunun değerlendirmesine sunuyoruz.

BİLİM ve AYDINLANMA AKADEMİSİ

GDO NEDİR?

GDO, herhangi bir organizmaya istenilen yeni özelliklerin genetik yöntem ile kazandırılması anlamına gelir [1]. İnsanlık yaklaşık on bin yıldır tarım ile uğraşırken yapay seçilim yolu ile müdahale ettiği bitki DNA'sını, günümüzde, moleküler teknikler kullanarak modifiye etmeye geçmesi yeni bir yöntemdir. GDO, sıklıkla "Genetiği Değiştirilmiş Organizma" olarak ifade edilir. Ancak her genetiği değiştirilen bitkinin "GDO" olmadığını söylenebilir. Buradaki fark yöntemin kendisinden kaynaklandığı için GDO'nun "**Genetik Yöntem ile Değiştirilmiş Organizma**" olarak ifade edilmesi daha doğru olacaktır. Bu gen teknolojisinin hayvanlar, bitkiler ve bakterilere uygulandığını belirtmek gerekiyor. Dolayısıyla yöntemin uygulandığı organizma ile adlandırılması ise daha açıklayıcı olmaktadır: GD gıda, GD tohum, GD hayvan vb.

YÖNTEMİN KLASİK ISLAH VE HİBRİT YÖNTEMLERİ İLE ARASINDAKİ FARK NEDİR?

Doğada uzun yıllar yabani tür (*wild type*) olarak bulunan bitkiler kendi içlerinde yüksek düzeyde çeşitlilik barındırır. Bitkiler, evrildikleri bölgelerde yıllar boyunca çeşitlenerek nesillerini devam ettirir. Buna domates örnek verilebilir. Kimi pembe, kimi açık sarı, kimi kırmızı renkli, kimi toprak koşullarına daha dayanıklı, kimi daha etli, kimi daha sulu olabilir (Görsel 1). Aslında insanlar bin yıllar boyunca tükettikleri gıdaların kendileri için uygun olanlarını seçerek ve bunların tekrar tekrar ekimini yaparak günümüzde görülen tipteki domates haline getirdiler. Bir diğer örnek olarak muza bakılabilir. Muzun yabani tür olarak bilinen ilkin tipi çok çekirdekli ve çok daha sert bir yapıya sahip idi (Görsel 2). Günümüzde tüketilen muzlar ise çoğunlukla çekirdeksiz ve yumuşaktır. İnsanların, binlerce yıl istediği özelliğin genetik alt yapısını seçerek bitkileri değiştirdiği bu yönteme "ıslah yöntemi" denir. Aynı türün farklı çeşitleri arasından nesiller boyu yapay bir seçim yapılarak doğadaki hallerinden farklılaşan, evrilmiş tarım ürünleri bu şekilde elde edildi. Bunun şimdiki genetik yöntemden en önemli farkı, uzun bir zamana yayılmış olması ve tür ya da cins içinde gerçekleşmesidir. Raporun devamında ayrıntılandırılacak olan genetik yöntem ile değişimde ise çok kısa bir sürede, istenilen özelliklerin bulunduğu bitkiden hedef bitkiye aktarılması laboratuar koşullarında yapılmaya çalışılır.

Renk, doku ve büyüklük gibi özellikleri bakımından çeşitlilikler gösteren domatesler [2].

Çok çekirdekli yabani tür muz [3].

Bitkilerde hibritleme (melezleme) tekniği ise görece yenidir. 1800'lü yıllarda Mendel Genetiğinin ortaya çıkışından sonraya denk gelir. Aynı türe ait ama farklı popülasyonlardan iki bitkinin dişisinin ve erkeğinin çaprazlanması şeklinde uygulanır. Mesela, aynı tür domatesin bir çeşidinin daha etli ve sulu, diğerinin iklim koşullarına daha dayanıklı olduğunu düşünelim. Bu iki çeşidin, popülasyonlar arası çapraz döllenmesi ile iki atasal soyun da özelliklerini barındıran melez bir tohum (F1 diyelim) meydana gelir. Böylece bitkide istenen özellikler, nesilden nesile evrilme sürecini beklemek yerine bir sonraki nesilde görülebilmektedir. Fakat melez tohumlardan elde edilen yeni nesil tohumlar F1 neslinin özelliklerini taşımayabilir; bu nedenle sonraki nesillerde yüksek verimde ürün alınamıyor, hatta kazandırılan özellikler kaybolabiliyor. Dolayısıyla her seferinde F1 melez tohumunu elde etmek için önceki atasal tohumların yeniden çaprazlanmasını zorunlu kılmaktadır. Sonuçta, çiftçinin her seferinde yeni tohum alması, yani tohum tekellerine bağımlı hale gelmesi anlamına gelmektedir [4]. Biyoteknolojik yöntemlerle elde edilen GD tohumlarda ise yeniden ekildiği zaman ürün alınabilir; fakat yine çok uluslu şirketler tarafından pazarlanan bu tohumların kullanım hakkı patentli olduğu için yeniden ekimleri yasaktır [5].

[1] Phillips, T. (2008) Genetically modified organisms (GMOs): Transgenic crops and recombinant DNA technology. *Nature Education* 1(1):213.

[2] NFU Statement on Pruitt Backing of Renewable Fuel Standard, 2017: https://michiganfarmersunion.org/2017/01/page/2/

[3] Seedless fruit is not something new, 2019: https://www.canr.msu.edu/news/seedless-fruit-is-not-something-new

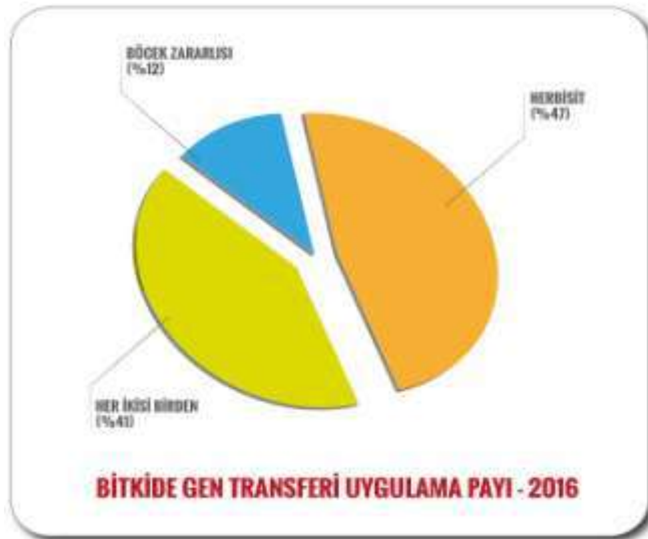
[4] Advantages and Disadvantages Of Hybrid Seeds (Pros & Cons): https://greenupside.com/advantages-and-disadvantages-of-hybrid-seeds/

[5] Monsanto sued small farmers to protect seed patents, 2013: https://www.theguardian.com/environment/2013/feb/12/monsanto-sues-farmers-seed-patents

GD GIDALARIN KULLANILDIĞI ALANLAR VE BARINDIRDIĞI OLANAKLAR

Biyoteknolojik yöntemlerle gıda üretiminde köklü dönüşümler mümkün görünmektedir. Ürünlerdeki besin değerini yükseltme, toprak kirliliğini önleme, birim alanda yüksek hasat verimi elde etme, gübreleme ve ilaçlamayı azaltma, uç iklim şartları gibi çevresel streslere dayanıklılık tarzı çeşitli olanakları barındırmaktadır. Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) ve Dünya Sağlık Örgütü (WHO) biyoteknolojinin tarım, ormancılık, balıkçılık gibi alanlarda güçlü çözümler üreten bir teknik olarak ele alınması gerektiğini kabul etmekte, ancak olası tehlikeler için uyarıcı bir güvenlik kuşağı oluşturma işini üstlenmektedirler [6, 7]. Ayrıca biyoteknoloji ile gerçekleştirilebilecek en önemli hedefin yetersiz beslenme ve açlık sorununu çözmeye katkısı olacağını ifade etmektedirler. Bu örgütler, toplumsal endişeleri gidermeye yönelik yanıtlar üreterek tekniğin potansiyelini ortaya çıkarmak gerektiğini ifade etmektedir. Bu amaçla ülkelere rehber olması açısından araştırma ve üretim sürecini denetleyen bir sertifikasyon sistemi oluşturmuş durumdadırlar [8].

Biyoteknolojinin tarihi 1970'li yıllara gitse de tarımsal ürünlere uygulanması daha yenidir. İlk GD gıda olarak domates üretimi 1990'lı yılların ortasına denk gelmektedir. Daha sonra soya, pamuk, mısır gibi bitkiler eklenmiş, bugün yaklaşık kırk farklı gıda genetik yöntemlerle değiştirilmiş içerikte üretilmektedir. Bu ürünlerin tohumlarına yaygın olarak iki hususta genetik yöntemle müdahale edilmektedir: belli herbisitlere (yabani ot öldürücü ilaç) ve böcek zararlısına karşı direnç sağlamak, dayanıklılığı artırmak. Yukarıda sayılan tüm tarım ürünlerinde bu iki hususla ilişkili gen aktarımı/ eklenmesi gerçekleştirilmekte, esas olarak ise mısır ve soya baskın ürün olarak dünya ölçeğinde kullanılmaktadır. Besin değerini arttırmak için de gen çalışmaları yapılmıştır. Örneğin pirinçteki düşük vitamin A oranını yükseltme çalışmaları yürütülmüştür. Veyahut demir eksikliğinin yoğun görüldüğü toplumlarda gıdaların demir içeriği açısından zenginleştirilmesi araştırılmış ve GD tohumlar üretilmiştir. Ancak 2020 yılındaki üretimlere baktığımızda bu ikincil araştırma geliştirme süreçlerinin neredeyse hiç yaygınlaşmadığı görülmektedir.

Grafik 1. Ekim alanlarında GD gıda uygulamalarının oranları (Kaynağı aktaran Veteriner Hekimler Derneği Dergisi, 2018)

[6] WHO expert consultataions on GMO: https://www.who.int/foodsafety/areas_work/food-technology/consult/en/

[7] FAO Statement on Biotechnology, 2020: http://www.fao.org/biotech/fao-statement-on-biotechnology/en/

[8] Codex: http://www.fao.org/fao-who-codexalimentarius/en/

Bu noktada şu sorular akla gelmektedir: İkincil türde araştırmalar neden yaygınlaşmamaktadır? Çalışmalar umulan ölçüde başarılı değil midir? Veyahut satışı potansiyeli düşük mü görülmektedir? Eğer öyleyse kaliteli beslenmeyi engelleyen şeyin teknik yetersizliklerden ziyade şirketlerin yatırım ve kârlılık dengesi ile ilgili olduğu anlaşılmaktadır. Benzer şekilde besin değeri yüksek bir gıdaya veya takviye maddelere ulaşım engeli, doğal veya teknik yöntemlerle geliştirilmiş olduğu fark etmeksizin, içinde yaşadığımız toplumsal ilişkilerin sonucunda ürünler üzerinde özel hak iddia etmekten dolayı ortaya çıkmaktadır. Gıdaya erişim için bir takım "yasal" şartlar, engeller oluşturulmaktadır. Yukarıdaki soruları tek bir besin özelliği için değil, Birleşmiş Milletler'in ana amacı için de türetebiliriz. Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) insan nüfus artışı ve yeterli, uygun arazi ölçeğine dayanarak oluşturduğu projeksiyonlarda 2050'li yıllarda mevcut üretim kapasitesinin tümü değerlendirilse dahi besin üretiminin yetersiz kalacağını öngörüyor [9]. Bu projeksiyonlarda temel eksiklik ise insanlığın bugününü ve yarınını planlayabileceği bir toplumsal örgütlülüğü es geçmesidir. Dolayısıyla bu Uluslar arası kurumlar daraltılmış sorun tarifi içinde şirketler ve devletler arasında danışmanlık yapmaktan öteye gidememekte, esasen ise ricacı bir pozisyon üstlenmektedir. Unutulmamalı ki, açlık ve yetersiz beslenme sorunu aslında güncel bir sorundur. Mevcut gıda kaynaklarındaki yeterliliğine rağmen açlık sorununun dev boyutta olduğu bir dünyada yaşamaktayız. Bunun nedenlerine ilerleyen başlıklarda tekrar döneceğiz. Ancak daha güvenilir biyoteknolojik yöntem talebi ve sağlıklı gıda vaadinin tam anlamıyla yerine getirilebilmesi için problemin şirket tekelleri ile bağını kurmak gerekiyor.

DNA'YI DEĞİŞTİRMEK İÇİN GELİŞTİRİLEN BİYOTEKNOLOJİK YÖNTEMLER

Genin bir organizmadan başka bir organizmaya transfer mekanizmasının keşfi 1970'li yıllarda geliştirilen tekniklere dayanıyor [1]. Bu gelişme, geni kesip bir hücreden başka bir hücreye aktaran bakterilerin genetik mekanizmasının çözülmesi ile mümkün olmuştur. Bizim ilgilendiğimiz yöntemde de bir bitki geni, bakteri aracılığıyla farklı türdeki bir bitkiye transfer edilmektedir [10].

Birinci aşamada, istenen özelliğin, yani hedeflenen genin hangi organizmada olduğunu, genomun neresinde bulunduğunu tespit etmek, ardından izole edip organizmadan çıkarmak gerekiyor.

İkinci aşamada, izole edilen genin bakterilerde bulunan plazmit adı verilen özel DNA dizisine eklenmesi gerekiyor. Bu aşamada istenen gen ile antibiyotiğe direnç geni birlikte bakteriye aktarılıyor. Direnç özelliğinin nedeni istenen genin bulunduğu bakteriyi diğer bakteriler içinde ayırt edebilmek.

Üçüncü aşamada, bakteri plazmitine eklenen genlerin hedeflenen organizma hücresine aktarılması/ transfer edilmesi gerekiyor. Bu iki biçimde yapılabiliyor; biri hücre duvarını ve zarını geçici olarak aralayan elektroporasyon yolu ile aktarım, diğeri ise bitki hücresine girme becerisi doğal yollarla evrilmiş olan *Agrobacterium* plazmitlerini aracı olarak kullanmak [11].

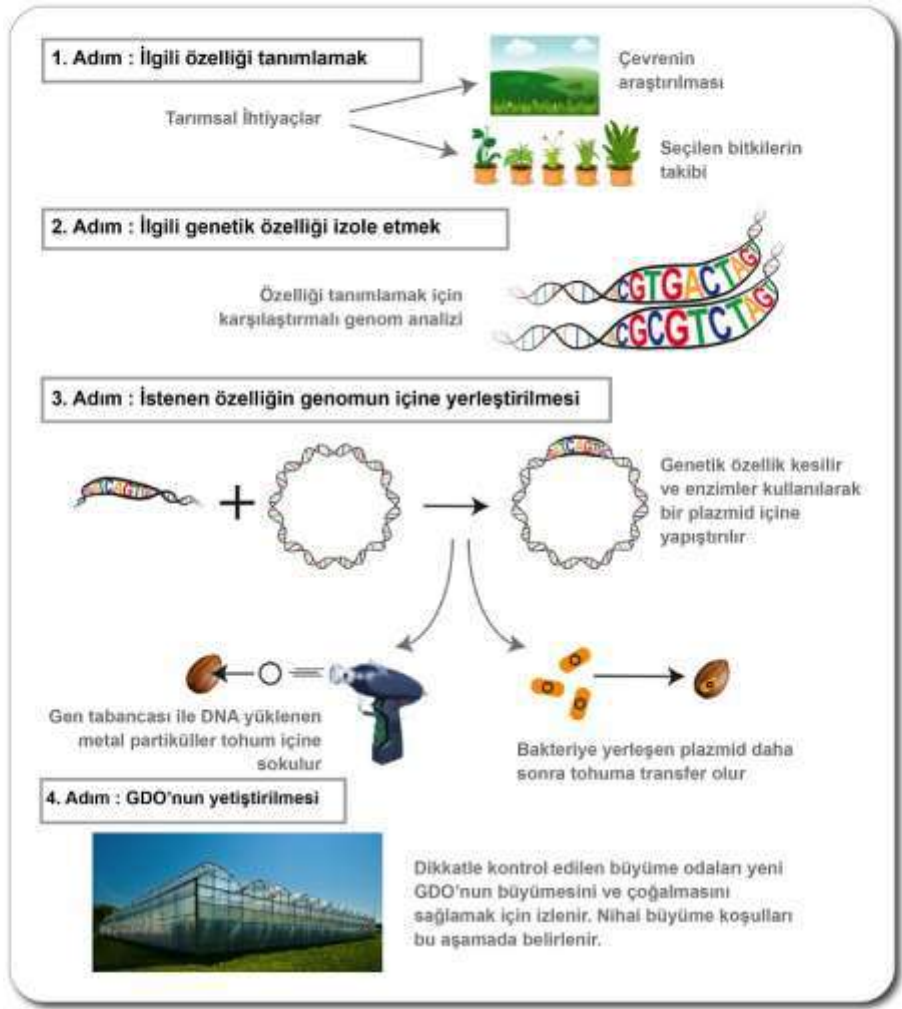
Dördüncü aşama ise istenen genin doğru biçimde yerleştiği bitki hücrelerini seçmek ve bu genomun çoğaltılması sürecidir.

[1] Phillips, T. (2008) Genetically modified organisms (GMOs): Transgenic crops and recombinant DNA technology. *Nature Education* 1(1):213.

[9] 2050, A third more mouths to feed, 2009: http://www.fao.org/news/story/en/item/35571/icode/

[10] GMOs and our food: http://sitn.hms.harvard.edu/signal-to-noise-special-edition-gmos-and-our-food/

[11] Beyond Agrobecterium-mediated transformation. 2018: https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/29500561

Grafik 2. Genetik yöntemle değiştirilmiş gıdalar için bitki üretim süreci (Kaynak 10)

Bu biyoteknolojik yöntemde transfer edilen genin kendi bütünlüğünü koruyup koruyamayacağı, hedef genomda hangi dizi arasına gireceği rastlantısaldır ve çeşitli handikaplar doğurabilir. Bunları aşmak için uzun test süreçleri gereklidir ve çalışmanın, genomu daha esnek olan bitkilerde yoğunlaşmasının bir sebebi bu olabilir. İlerleyen yıllarda çalışmaların genişlemesi için bilim insanları hedef organizmada değiştirilmek istenen gene doğrudan müdahale yöntemleri üzerine yoğunlaştılar. Gen transferi yerine, var olan genin veya ürünün düzenlenmesi yöntemi ile değişimdeki rastlantısallığı azaltıp hedeflenen genom bölgesine ulaşma kesinliği geliştirilir. Artık milyonluk baz dizisi içerisinde belirgin biçimde tanımlanan gen bölgesine ulaşmak için spesifikliği yüksek yapay moleküller üretilmektedir. Bu moleküller, hedeflenen gen üzerinde noktasal değişimler yapması için tasarlanmaktadır [12]. Bir diğer biyoteknoloji yöntemi ise bir bitkide hedef gen ürününün artırılması veya üretimin durdurulmasını sağlayan, doğrudan genin protein ifadesini değiştirmeye yönelik mekanizmalar üzerine yoğunlaşmaktadır [10]. Gelecek vaat eden çalışmalar olduğu şimdiden kabul edilmiştir.

Ancak organizmaların genomları hakkında daha fazla bilgi edindikçe aşılması gereken yeni zorluklar fark edilmektedir. Genom parçalarının ve genlerin birbiriyle bağlantı kurma anlamındaki karmaşıklığının aslında ne kadar yoğun olduğu daha kuvvetli bir biçimde görülmektedir. Bilim insanları kromozom-

[10] GMOs and our food: http://sitn.hms.harvard.edu/signal-to-noise-special-edition-gmos-and-our-food/

[12] Genom editing of crops, a renewed oppotunity for food security, 2017: https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5592977/

lar üzerine yoğunlaştıklarında ilk düşünülen “bir genin bir enzimi” çalıştıracağı idi. Bu düşünce, Mendel genetiği üzerinde yükselen çalışmalardan, bezelye örneğinde olduğu gibi kabuğun buruşuk olmasına yol açan ve hücrede yer alan “birim”lere ayrılmış yapı görüşünden kaynaklanıyordu. Genomun oldukça stabil, değişkenliğinin çok nadir olduğu kanaatinin yaygın olma durumu “insan genom dizisi”nin deşifre edildiği 2000’li yıllara kadar uzanır. Genom dizilenince fark edilen ise yaklaşık 100 bin proteine karşılık 20 bin genimizin bulunmasıdır. Bir genin birden fazla bölgeyi etkilemekte olduğu artık kesindir. Tüm bu genom karmaşıklığı sebebiyle bir geni çıkarmak ya da araya yeni bir gen eklemek umut edildiği kadar beklenen sonucu sağlayamayabilir.

Sonuçta GD gıda olarak önümüze sunulan ürün yelpazesi hâli sınırlı kalmış durumdayken bilim insanları farklı biyoteknolojik yöntemler üzerine çalışmaya devam etmekte ve çalışmalar çeşitli başarılarla ilerlemektedir.

GDO'YA DAİR HALK SAĞLIĞI KONUSUNDAKİ ENDİŞELER

1. Doğal olmayan gıdalar mı?

Kapitalist toplumsal yapıda şirketlerin hegemonyası ve devletlerin karar mekanizmalarını doğrudan yönlendirdiği düşünülürse elbette GD gıdaların insanlar için birer canavara dönüşmesi anlaşılabilir. Ancak bilimsel eleştiri becerisinin de yaygınlaşmasının önündeki engelleri bu zincire katmak gerekiyor. Denebilir ki, bu konuda sap ile saman birbirine karışıyor. Uygulanan tekniklerin ve aşamaların detayları nelerdir, nerelerde şirket müdahalesi olabilir, karşılıklı iddiaların kanıtları nelerdir, hangi noktalar yetersiz, hangi noktalar güvenilir ayırt edilmesi gerekir. En başta söylenebilecek olan genetik yöntem ile değiştirilmiş gıdaların, doğal olmayan gıdalar olduğu iddiası en azından bilimsel içeriği itibariyle doğru olmayan bir düşüncedir. Bu tekniğin yukarıda bahsettiğimiz gibi bir yanıyla on bin yıllık bir geçmişi bulunmakta, diğer yanıyla bütünüyle sentetik bir biçimde üretim de değildir; canlıda zaten var olan bir özelliğin başka canlıya, bu işlemi halihazırda yapabilme kapasitesine sahip bir bakteri tarafından, aktarılması söz konusudur. Benzer biçimde “genleriyle oynanmış organizma” ifadesi de eğer “bozmak” anlamında kullanılıyorsa sorun arz etmektedir. Genetik yapının değişkenlik potansiyeli çok yüksektir ve doğadaki herhangi bir değişime insanın kendi geliştirdiği tekniklerle müdahil olması türümüzün temel bir özelliğidir. Tabii araştırmada bilimsel ve etik kriterlerin yerine getirilip getirilmediği, gereken güvenlik önlemlerinin alınıp alınmadığı, toplum üzerindeki etkilerin değerlendirmeye katılıp katılmadığı kamusal denetimlerle takip edilmelidir. GDO konusunda ciddi miktarda araştırma bulunmaktadır. 2018 yılında yayımlanan, son 21 yıl içerisinde GD ürünler ile yürütülmüş araştırmaların meta analizini yapan bir çalışma, genel olarak bu ürünlerin genetik yollarla değiştirilmemiş eşleniğinden farkının olmadığı sonucuna ulaşıldığını belirtmektedir [13]. FAO, WHO gibi kurumlar GDO'yu vaka vaka ele alsa da, örneğin Amerikan Bilimsel İlerleme Birliği (AAAS) gibi önemli bir topluluk genel “etkisizlik” sonuçlarını kabul etmektedir [14]. Bilim insanları elbette toplumun içinde üretim biçiminden azade yaşamaz ve çeşitli alanlardaki mücadelenin içinde yer alırlar. Dolayısıyla şirketlere çalışan ve oradaki kârların attırılması için çaba gösteren bilimciler ile toplumcu bir çerçeveden dünyaya bakan bilim insanlarının söylediklerinin birbirinden nasıl ayırt edileceği elzemdir. Öyleyse araştırma yığını içerisinde hangi bilimsel çalışmaya güvenilebilir?

[13] Impact of genetically engineered maize on agronomic, environmentel and toxicological traits: a meta analysis of 21 years of field data, 2018: https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5814441/

[14] Statement by the AAAS Board of Directors On Labeling of Genetically Modified Foods, 2012: https://www.aaas.org/sites/default/files/AAAS_GM_statement.pdf

2. Yan etkiler neler olabilir?

Önce bu gıdalara kazandırılan yeni özelliklerin insan sağlığı ve çevreye etkisi açısından istenmeyen yan etkileri olup olmadığına bakılabilir. Tarımsal ürünlerde besin değerini arttırmanın yanında, hedef ürün dışındaki organizmaların ürüne zararı, kaynaklara ortak olması gibi etkilerin yok edilmesi veya baskılanması birim alandaki verimliliği artırmak için istenir. Biyoteknolojik yöntem ile hedeflenen gıdalar için en yaygın uygulama böcek zararlısının ve yabani otların yok edilmesi olduğu görülüyor. Bir uygulama, hedef ürünü tüketen böcekleri uzaklaştırmak için *Bacillus thuringiensis* (Bt) bakterisinden istenen genin bitkilere aktarılmasıdır. Ancak böcekleri etkileyen bu gen ürünü "toksik proteinin, hedef olmayan canlıları etkilemesi mümkün mü?" sorusu araştırılması gereken bir kontrol fazıdır. Bu noktanın değerlendirilebilmesi için laboratuvar ortamında mide veya bağırsak sıvısı temelli sindirim sistemleri kullanılarak DNA veya proteinin metabolik yolaklarına bakılmaktadır. Yapılan çalışmalarla memelilerde midedeki asitli ortamın, bu *Bt* ürünü protein molekülleri için dayanılır olmadığı gösterilmiştir [15]. Bazı insanlarda ise bu gıdaların alerjiye sebep olduğu ifade edilmiştir. Ancak bu ürünler özelinde, herhangi bir kişide farklı besinlere karşı gelişebilecek alerjik reaksiyonlardan daha fazla etkin olduğu hakkında bir bulgu sunulmamıştır.

Biyoteknolojik yöntemle verimi artırmak için hedef ürünlere, bitki öldürücü ilaçlara karşı dirençlilik geni eklemek bir diğer yaygın uygulamadır. Bu uygulamada hedef bitki, maddeden etkilenmediği için yabani ot öldürücü ilaçların aşırı kullanımı sonucunu doğuran bir süreç işlemiştir. Yabani ot öldürücü *Glifosat* maddenin doğaya verdiği zararın yüksek olduğu ve ayrıca Uluslararası Kanser Araştırmaları Ajansı'na (WHO/IARC) göre insanlar için kanserojen olduğu zamanla anlaşılmıştır [16]. Bu maddenin bir yandan doğada birikimi ve bu birikimin doğal döngülerle insana geçmesi söz konusuyken diğer yanda ise evrimsel süreçler göz ardı edildiği için yeni sorunlar ortaya çıkar. Etkisi düşen ilaçların giderek dozu artırılır ya da kullanılan içerik geliştirilmek durumundadır. Yeni içerik bir önceki durumda ölmeyen organizmaları öldürürken dayanıklı olanların popülasyondaki varlığının artmasına, ilacın ise daha bol kullanılmasına sebep olmaktadır. Yeterince iyi yıkanmayan gıdaların tüketilmesi ciddi riskler doğurabilir. Ancak *Glifosat* gibi tehlikeli madde kullanımını terk etmek, yine genetik tekniklerle mümkün de olabilir.

3. İnsan genlerini de değiştirir mi?

Genetik yapıya müdahalede kullanılan yöntemlerin sadece hedeflenen organizma ile sınırlı olup olmadığı, yakın türler arasında ve hatta daha uzak türler arası yatay gen geçişinin mümkün olup olmadığı bugün çeşitli yöntemlerle araştırılmaktadır: Bitkilere eklenen antibiyotik direnç geninin, yatay gen transferi mekanizmasıyla, bitkiden insana geçmesi mümkün mü? Örneğin, sığırların işkembesinin (geviş getirenlerin ilk ve en büyük mide bölümü) katı fazında transfer edilen DNA'ya rastlanmış; ancak işkembenin sıvı fazı, on iki parmak bağırsağı, süt, kan ve dışkıda DNA tespit edilmemiştir. Bir diğer çalışmada ise %26 oranında glifosfata toleranslı GD soya fasulyesi içeren yemle büyütülen ineklerin sütünde transfer DNA'nın saptanmadığı gösterilmiştir. GD mısır ile beslenen ineklerle yapılan çalışmalarda, süt, kan, kas, böbrekler, karaciğer veya dalakta transfer DNA'ya rastlanmamıştır. Yine GD mısırla beslenen kümes hayvanları ile yapılan çalışmalarda, kas, böbrek, karaciğer, dalak ve yumurtalarda transfer DNA tespit edilmemiştir [17]. Bu sonuçlar, sindirimin ilk aşamalarında, transfer edilen genin hızlı bir şekilde parçaladığını göstermektedir.

[15] Biopesticides registiration Action Document: https://www3.epa.gov/pesticides/chem_search/reg_actions/pip/bt_brad2/1-overview.pdf

[16] Monograph on Glyphosate: https://www.iarc.fr/featured-news/media-centre-iarc-news-glyphosate/

[17] Giraldo, P., Shinozuka, H., Spangenberg, G., Cogan, N., & Smith, K. (2019). Safety Assessment of Genetically Modified Feed: Is There Any Difference From Food?. *Frontiers in Plant Science*, *10*, 1592.

Bu noktada moleküler süreçlerin detaylarına inilebilir. Mevcut bilgi düzeyinde yatay gen geçişi için iki aşamalı bir engel söz konusudur. Öncelikle yatay gen geçişinin gerçekleşebilmesi için DNA'yı kesebilen enzimlerin olması gerekiyor. DNA'daki kovalent bağları özgül bölgelerden koparabilme kapasitesine sahip restikriyon endonükleaz türevleri, doğal olarak sadece bakterilerde bulunur. GD gıda üretimi için bu restriksiyon endonükleaz enzimleri kullanılır. Ancak bir ortamda sadece enzimin olması yeterli değildir. DNA kesim işlemi için yukarıda anlattığımız yöntemde bahsedilen taşıyıcı molekül gereklidir. Ayrıca nüfuz edilecek organizmanın hücre duvarı veya zar bariyerinin aşılması, hücre iç ortamına girilmesi gerekir ki bu doğal süreçlerde mikroorganizmaların türe ve dokuya özgül olarak gerçekleştirebildiği bir beceridir. Bunu yapabildikten sonra katlanmış konak hücre genomunun açılması gerekir. Bu oldukça karmaşık ve katmanlı bir süreçtir. Öte yandan ikinci temel engel, sindirim sisteminin bu işleyişten farklı olarak organlar düzeyinde çalışmasıdır. Biyokimyasal sindirimde ağızdan alınan gıdalar farklı enzimlerle ağız, mide ve bağırsakta yapı taşlarına ayrılırlar. Yenen bir bitki de hücre içinde bulunan genetik materyal de nükleik asitlerine ve başka temel moleküllere parçalanır, parçalanmayan yapılar dışkı ile atılır. Yani bu gıdalar bir kimyasal madde gibi basitçe hücre içine alınamazlar, giremezler.

4. Biyoçeşitlilik üzerine etkisi nedir?

Biyoçeşitlilik bir yönüyle tür çeşitliliğidir; diğer yönüyle popülasyon içindeki genetik çeşitliliğe dayanır. Tarımsal biyoçeşitlilik dediğimizde ise ekin türleri, çiftlik hayvanları, balık türleri genetik kaynakları ile tarla, orman, otlak ve su ekosistemleri içindeki evcilleştirilmemiş tüm kaynaklar bu kapsama girmektedir [18]. Bu çeşitliliğin korunması çok boyutludur ve güncel bir sorundur. Biyoteknolojik yöntem ile özdeş genetik yapıya sahip bitkilerin yetiştirilmesi, monokültür tarımın yol açacağı türlü sorunlar bu alandaki bir diğer tartışmadır. Birbirine özdeş tohumların, yeni biyotik veya abiyotik faktörlerin doğurabileceği olumsuz etkilere karşı tepkisi çeşitlilik barındırmayan tek bir biçimde olacaktır. Örneğin tüm mahsül kaybedilebilir. Ayrıca toprak yapısını ve çevredeki diğer organizmalarla etkileşim tek yöne doğru, çok güçlü veya çok zayıf biçimlere bürünebilir. DNA'daki çeşitlilik ise değişen koşullara uyarlanma yelpazesi sağladığı için insan, tarım ve doğa adına oldukça önemlidir. Evrimsel süreçleri dikkate alarak çeşitliliği koruyan tarımsal faaliyet, insan doğa etkileşimi için temel olmalıdır.

Genetik yöntem ile değiştirilmiş bitkilerin ekim alanın çevresinde aynı soy hattındaki bitkilerle tozlaşması kontrollü bir şekilde engellenmeye çalışılmaktadır [19]. Tohum uçuş mesafesine uygun boş alanlar ayırmak veya tarlalar arası bitkisel çitler oluşturmak mümkündür [20]. Böylece GD bitkinin, GD olmayan bitkilerle eşleşip yayılması hatta popülasyonda baskın karakter haline gelmesi kontrol edilebilir görünmektedir. Bir diğer problem böcek zararlısını kaçıran proteinin veya bitki öldürücü ilacın hedeflenmeyen türler üzerindeki etkisi ile ilgilidir [19]. Bu konuda evrimsel yöntem dahilinde biyolojik "sığınak" alanları devreye girebilir. Hedeflenen ekili alan çevresine genetik kaynak havuzu olabilecek doğal ortamlar yaratmak çeşitlilik koruma planlarından birisidir [20]. Buralarda değişime maruz kalmamış bir biçimde yaşam döngüsünü sürdüren aynı veya akraba soy hattındaki organizmaların, uygulamanın yapıldığı alandaki organizmalarla çiftleşebilme olanağı doğacaktır. Farklı canlıların tamamen yok olmadan sığınabilecekleri alanlar patojen kontrolü için önemlidir. Yine çok geniş arazilerde ürün ekim rotasyonu ya da karma ekim yöntemleri de uygulanabilir görünmektedir.

[18] Genetiği Değiştirilmiş Bitkilerin Biyolojik Çeşitliliğe Potansiyel Etkileri, 2019: https://www.researchgate.net/publication/332072561_Genetigi_Degistirilmis_Bitkilerin_Biyolojik_Cesitlilige_Potansiyel_Etkileri

[19] An overview of the laft 10 years of genetically engineered crop safety research, 2013: https://www.pps.net/cms/lib/OR01913224/Centricity/Domain/3337/peer%20reviewed%20meta%20study%20on%20GMOs%20copy.pdf

[20] Sustainable Agriculture: https://www.nature.com/scitable/knowledge/library/sustainable-agriculture-23562787/

Tüm bunlara rağmen türlü ilaçlama yöntemlerinin, herbisit veya pestisit kullanımının bırakılması ve yerine evrimsel ekolojik dinamikleri dikkate alan çözümler üretilmesi bir zorunluluk haline gelmiştir. Çevre dinamiği ve biyolojik çeşitlilik üzerine insan etkisini değerlendirmeyen bir planlama gerçekçi değildir. Bu konuda teknikler arasında çeşitli eleme, denetleme mekanizmalarıyla disiplinler arası araştırmalar yürütülmesi gerektiği aşikârdır.

TEKELLERİN VARLIĞINDA GDO ÜRETİMi İNSANLIĞA FAYDA SAĞLAYABİLİR Mİ?

Dünyada genetik yöntem ile değiştirilmiş gıda üretimi miktarına yakından bakıldığında Amerika kıtasında bulunan ülkelerin neredeyse tamamı, Çin, Avustralya ve Hindistan GD tarım ürünlerinin ana üreticisi durumundalar. Buna karşılık içinde ülkemizin de bulunduğu çok sayıda Avrupa ve Asya ülkesi de bu ürünleri ithal etmektedir [21]. Bu ithalatın büyük kısmının hayvan yemi kullanımı için olduğu bilinmektedir. Ancak GD ürüne dayalı tarım yapılan alanların ve yetiştirilen ürün çeşidi ile miktarının hızla arttığı da gözlenmekte; veriler hektar cinsinden üretim alanı en çok artan ürünün soya fasulyesi olduğunu, ikinci sırada mısırın, üçüncü sırada ise kanolanın bulunduğunu göstermektedir.

Grafik 3. Dünyada GD tohumlarla tarım yapılan ülkeler ve GD ürün ithalatçısı ülkeler (Kaynak 21)

Bu üretim artışı ve verimlilik sayesinde gıdaya ulaşım açısından gıda güvenliğini sağlama vaadi yerine getirilebilmekte midir? Net olarak hayır. 2019 yılında yayımlanan Dünyada Gıda Güvenliği ve Beslenme Durumu Raporu'ndaki son verilere göre her dokuz kişiden biri açlık çekerken gıda güvensizliği sorunu son yıllarda artış göstermektedir. Afrika kıtasının kimi bölgelerinde %30'lara ulaşan açlık sorununun, dünyanın bütün bölgelerinde görülen temel bir sorun olduğu tespit edilmiştir [22].

[21] ISAAA: : http://www.isaaa.org/imagegallery/default.asp)

[22] [22] Dünyada Gıda Güvenliği ve Beslenme Durumu Raporu, 2019 (tr/en): http://www.fao.org/3/ca5249tr/ca5249tr.pdf | http://www.fao.org/3/ca5162en/ca5162en.pdf

Büyüyen açlık sorunu ile çelişen başka bir gerçek ise gıda üretiminin yetersiz olmamasıdır. Verilere göre günümüzde mevcut gıda üretimi, mevcut insan nüfusunu doyurabilecek ölçekteyken bu gerçekleşmemektedir. FAO istatistiklerine bakıldığında 1960'lı yıllardan günümüze kişi başına genel tahıl üretimi %40 artmıştır [23]. Yine bir başka araştırmaya göre gıda şirketleri son yıllarda ortalama %3 civarında büyüyerek gıda arzını arttırmış ama bu ölçüde gıda tüketimi olmadığı, esasında pazar satışıyla tüm ürünler bitirilemediği için bu ürünlerin bir kısmı tüketilemediği, israf edildiği belirlenmiştir [24]. Farklı biçimlerle gerçekleşen mevcut üretim artışı ise gıda fiyatlarını düşürmemiş, tersine GDO teknolojisinin kullanılmaya başladığı 1990'lı yıllardan günümüze, enflasyondan arındırılmış olarak, yaklaşık %27 oranında yükseltmiştir [23].

Bu duruma, bir de GD tohumlarından elde edilen bitkilerin bir bölümünün biyoyakıt üretimi için kullanılması eklenmelidir. Yaklaşık 1 litre biyoyakıt üretimi için 2,5-3 kg mısır, buğday vb. ürünlerin harcanması gerekmektedir. Bir otomobilin deposunun 100 litre biyo-yakıt ile doldurulabilmesi için 240 kg mısırın dönüştürülmesi gerektiği hesaplanmakta ve bu da bir insanın yıllık beslenme ihtiyacını karşılayabilecek miktara denk geldiği ifade edilmektedir. Yani bu kurumlar, GD ürünlerinin açlık sorununu önleyeceğini savunurken aksine, bu ürünlerden, bir insanı bir yıl boyunca aç bırakarak bir depo yakıt elde edilmesine göz yummaktadır [25].

Üstelik Amerika kıtasının büyük bölümünde biyoyakıt dönüşümü için GD soya, mısır, kanola vs. üretimi yapılmaktayken yeni alanların bu ürün için ekime açılması durdurulmamaktadır. Biyoyakıt ekimi için Latin Amerika'da yağmur ormanlarının katledildiği belgelenmiş durumdadır [26]. Bu olguların tümü GD ürünleri tarımının daha fazla kârlılık amacıyla yapıldığını ve dünya üzerindeki açlık sorununu önlemenin bir bahane olarak kullanıldığını göstermektedir. Bu verili durumda ilk şüphe edilmesi gereken tekellerin manipülasyonlarıdır.

Grafik 4. Dünya üzerinde GD tohumlarla tarım yapılan alanların büyüklüğü ve yetiştirilen ürünlerin cinsleri (Kaynak 21)

GD gıda uygulamalarının merkezinde dayanıklılığı artırma olduğunu belirtmiştik. 2016 tarihli bir veriye [27] göre GD gıda uygulamalarının en önemli nedeni, %47 ile herbisitlere karşı direnç kazandırma olduğu görülmektedir. Bir diğer neden, %12 ile bazı böcek zararlılarına karşı direnç geliştirme uygulamasıdır.

[23] FAO stat: http://www.fao.org/faostat/en/#home

[24] Gıda Tekelleri Emekçi Halkın Bilgilenme Hakkını Nasıl Engelliyor, 2019: http://bilimveaydinlanma.org/content/images/pdf/rapor/gida-tekelleri-emekci-halkin-bilgilenme-hakkini-nasil-engelliyor.pdf

[25] Biyoyakıt politikalarının tarım sektörüne etkileri, 2010: http://www.surdurulebilirkalkinma.gov.tr/wp-content/uploads/2016/06/Biyoyakit_Politikalarinin_Tarim_Sektorune_Etkileri.pdf

[26] 20 Years og GM soy in the Southern Cone of Latin America, 20 reasons for a definitive ban, 2017: https://www.grain.org/en/article/5722-20-years-of-gm-soy-in-the-southern-cone-of-latin-america-20-reasons-for-a-definitive-ban

[27] [27] Dünyada genetiği değiştirilmiş ürünler pazar yapısı ve sosyo-ekonomik değerlendirme, 2018: https://www.researchgate.net/publication/337974170_Dunyada_genetigi_degistirilmis_urunler_pazar_yapisi_ve_sosyo-ekonomik_degerlendirme

Diğer büyük dilimi, %41 ile bu iki direnç özelliğini birden kazandırma uygulaması oluşturmaktadır. Eğer birinci dilim ile üçüncüyü toplarsak %88 oranında bu iş, aslında, ot öldürücülere dayanıklılık kazandırmak için yapılıyor görünmektedir. Ancak, bu ot öldürücüleri kim satmaktadır? GD tohum üreten firmalar, herbisit ilacını da satmaktadır. GD ürünler ve tarım ilaçları, sayıları onu geçmeyen çok uluslu şirketler tarafından tüm dünyadaki çiftçilere tek elden pazarlanmaktadır.

Üstelik tekellerin ilaç kullanımının azalacağı iddiası da gerçekçi değildir. Toplamda %53 ile böceklere karşı direnç kazanan bitkiler için pestisit kullanımı ortadan kalkmış olabilir, fakat herbisite direnci arttırmak üzere planlanan teknolojinin ilaç tüketimini bunun çok üzerine çıkarttığı söylenebilir. Bir örnek olarak, Dr. Benbrook ABD Tarım Bakanlığı'nın 1996 ile 2004 arasındaki tarım ilacı kullanımı verileri üzerinde büyük bir çalışma yürütmüştür [28]. Bu dokuz yıllık dönemde GD soya, mısır, pamuğun kabul edilmesi ile 122 milyon libre (61 milyon kg) daha fazla tarım ilacının kullanıldığını ortaya koymuştur. Benbrook böcek öldürücülerde 16 milyon librelik (8 milyon kg) küçük bir düşüşe karşılık, herbisit dayanıklılığı olan GD ürünler nedeniyle 138 milyon libre (69 milyon kg) daha fazla herbisit kullanıldığını belirlemiştir.

GD tohum üretiminde bir başka önemli problem ise bu ürünlerin ve genlerinin fikri mülkiyet kanunu ile korunmasıdır. Doğadaki bir canlının (insan hariç) gen dizisini labaratuvarda deşifre eden veya bu geni bir teknolojik yöntem ile birleştirip "icat"a dönüştüren şirketler patent alma hakkına sahip olmaktadır. Dolayısıyla tohumların kullanım hakkı, ürünlerin teknolojisini elinde tutan şirketlerden her yıl yeniden alınmak durumundadır. Çiftçiler hasat üzerinden ileriki yıllar için tohumluk ayıramamaktadır. Üstelik bir süre sonra bu şirketler GDO tarımı yapan ülkelerin tarım politikalarını belirleme gücünü ellerine geçirmektedir [29]. Günümüzde GD tohumlarla üretim yapan birçok ülke yerel tohum çeşitlerini yitirmiş ve bu şirketler kendilerine tohum vermediği takdirde üretim yapamaz duruma gelmişlerdir. Sonuçta doğanın ve insanlığın bilimsel olanakları küçük bir azınlığa fayda sağlar hale gelmiştir.

TARIM SEKTÖRÜ HANGİ ŞİRKETLERİN TEKELİNDE?

Dünyada tohum ve tarım kimyasalları sektörleri, az sayıdaki dev şirketlerin hakimiyetindedir. Ülkelerdeki küçük şirketler, bu tekellerin ürünlerinin satışını gerçekleştiren ve pastadan pay kapmaya çalışan aracılar görünümündedir. Monsanto, Bayer, Dupont, Sygenta gibi tekeller GD tohumlar da dahil olmak üzere tohum ve tarım (ilaç ve gübre) kimyasalları sektörlerinde bugün başı çekmektedir. 2014 yılına ait verilere göre, tekellerin tohum pazarındaki paylarına baktığımızda Monsanto %26'lık pay ile ilk sırada yer alır. Monsanto'yu sırasıyla Dupont (Pionner) %18, Sygenta %9, Limagrain %5, Land O'lakes ve KWS %4, Bayer CropScience ve Dow AgoSciences %3'lük paylar ile izler. Tarım kimyasallarında ise en büyük pazar payı %23 ile Sygenta'ya ait. Sygenta'yı %17'lik pazar payı ile Bayer izlerken Bayer'den sonra sırasıyla BASF %12, Dow AgroSciences %10, Monsanto ve Dupont %7'lik paylarla sektörde yer almaktadır. Toplama bakıldığında tohum pazarının %76'sında, bitki koruma ilaçları pazarının %95'inde, kimyevi gübre pazarının da %41'inde bu 10 tane uluslararası şirket belirleyicidir [30].

[28] Benbrook C., Genetically Engineered Crops and Pesticide Use in the United States: the First Nine Years, BioTech InfoNet, Technical Paper no:7, Oct. 2004.

[29] Capitalism's Distortion of Biological Processes: https://monthlyreview.org/2015/03/01/gmos-capitalisms-distortion-of-biological-processes

[30] Toprak kirliliği. Oysa kapitalistlerin hiç suçu yok, 2019: http://bilimveaydinlanma.org/toprak-kirliligi/

%	Tohum Firmaları
26	Monsanto+Delta Pine
18	Dupont (Pioneer)
9	Sygenta
5	Groupe Limagrain
4	Land O'lakes/Windfield
4	KWS
3	Bayer Crop Science
3	Dow AgroSciences
2	Sakata
2	Takii&Company
76	**10 Firma Toplamı**

Tarım İlaçları	%
Sygenta	23
Bayer Crop Science	17
BASF	12
Dow AgroSciences	10
Monsanto	7
Dupont	7
National Agrochemical Com.	6
Nufarm	5
Sumitomo Chemical	4
Arysta Life Science	3
10 Firma Toplamı	**95**

Tablo 1. Tohum ve tarım ilaçları pazarında hakim şirketler [30]

Paylaştığımız tablonun sol tarafında GD tohum üreten şirketler, sağ tarafında ise dünyanın en büyük tarım ilaçları satan şirketler bulunmaktadır. Listeye dikkatli bakınca bunlardan 5 tanesinin aynı şirket olduğu görülebilir. GD tohum üreten şirketler üç yönden kazanmaktadır. Birincisi tohum fiyatlarını kendileri belirler ve istedikleri gibi bu fiyatı yükseltebilirler. Bir araştırmadaki örneğe göre dünyada GD soya tohum fiyatları nedensizce 2006 – 2008 yılları arasında %50 artmıştır. Günümüzde de yıldan yıla artmaya devam etmektedir. İkincisi kullanılan ot öldürücü (herbisit) satışlarını artırma güdüsüyle hareket etmektedirler. Üçüncü yön ise herbisitlerin fiyatını da yine bu şirketler belirlemektedir. Tüm dünyada 2006 – 2008 yılları arasında iki yıldan kısa bir süre içinde ot öldürücü Roundup'ın fiyatlarında %134 artış yaşanmıştır [31]. Bugün de bu fiyat artışı sürüyor. Üstelik bu firmaların ürettiği GD tohuma uygun herbisit kullanılmadığında verimlilik düşüşü gerçekleşmektedir.

TARIM SEKTÖRÜNDEKİ TEKEL: MONSANTO

Monsanto, 1901 yılında kurulan tarımsal ve agrokimyasal bir Amerikan biyoteknoloji şirketidir. Şirket, 1996'da soya ve pamukta biyoteknolojik yollarla GDO üretimine başlamıştır. Daha sonra GD mısır ve kanola da üretmeye başlar. 2016 yılında ise Alman kimya ve ilaç devi Bayer, Monsanto şirketini satın aldığını duyurur [32]. Bayer, tarım ürünü olarak tohumun yanı sıra yabani ot ve böceklere karşı kimyasal ilaçlar da üretmektedir. Bayer, Monsanto ile birlikte dünyanın en büyük tohum ve tarım ilacı üreticisi haline gelmiştir. Aşağıda şirketin faaliyet gösterdiği alanlardan tarım sektörüne dahil olanlar paylaşılmıştır. Varlığı neredeyse yüz yılı bulan şirketin temel davranışı şirket çıkarlarına aykırı hiçbir uyarıyı, yasağı dikkate almamasıdır. Bilimsel araştırmalarla insan sağlığına ve çevreye zararı kanıtlanmış ürünleri ısrarla üretmeye, karşı duran kurumlara baskı yapmaya devam etmiş olmasıdır.

- Monsanto'nun ilk ticari faaliyeti, bugün kanserojen madde olduğu bilinen yapay tatlandırıcı sakarin üretimi ile başladı.

- 2. Dünya Savaşı yıllarında, Monsanto'nun Merkezi Araştırma Departmanı, Manhattan Projesi'nin plütonyum saflaştırma ve üretimi ile bu projenin

[30] Toprak kirliliği. Oysa kapitalistlerin hiç suçu yok, 2019: http://bilimveaydinlanma.org/toprak-kirliligi/

[31] Who benefits from GM crops, 2009: https://www.foeeurope.org/sites/default/files/publications/foee_gmo_who_benefits_0209.pdf

[32] Monsanto: https://en.wikipedia.org/wiki/Timeline_of_Monsanto

Dayton Projesi kapsamında nükleer silahlar için tetikleyici olarak kullanılan kimyasalları rafine etme tekniklerini içeren kilit üretim çabalarını koordine etti.

- 1944'de insektisit DDT'yi ticari olarak ilk kez üreten Monsanto olmuştur. DDT, İkinci Dünya Savaşı'nın ikinci yarısında siviller ve askerler arasındaki sıtma ve tifüsü kontrol etmek için kullanılmıştı. Yıllarca DDT'nin güvenli olduğu konusunda ısrar eden Monsanto'nun propagandasına rağmen, DDT'nin toksisitesinin gerçek etkileri sonunda diğer ülkelerdeki araştırmalarla doğrulandı ve 1972'de DDT ABD genelinde yasaklandı.

- 1945 yılında Monsanto, dioksin içeren 2,4,5-T (Agent Orange'ın öncüllerinden biri) herbisit üretimi ile tarımda kimyasal kullanımını teşvik etmeyi sürdürdü. İlk geliştirilmesinden bu yana Monsanto, geniş ürün yelpazesinde dioksin kontaminasyonunu örtbas etmek veya bildirmemekle suçlanıyordu. Dioxin, 1997'de Dünya Sağlık Örgütü kanserojen olarak sınıflandırıldı.

- 1970'lerin başında Monsanto, glifosat etkin maddeli herbisit olan RoundUp isimli tarım kimyasalını geliştirmiştir. Glifosat, dünya çapında düzenleyici kurumlar tarafından onaylanmış olmasına ve yaygın olarak kullanılmasına rağmen, insanlar ve çevre üzerindeki etkileri ile ilgili endişeler devam etmektedir.

- Monsanto'nun tarımda yenilikçi ürünler söylemi ile her dönem yeni alanlara uzandıkları görülüyor. Büyük ölçekli tarıma alternatif olarak gerçekleştirilen organik tarım sektörünün kompost kullanarak sağlamaya çalıştığı doğal gübre ihtiyacını mikrobiyal ürünlerle karşılamaya başladıklarını duyurmuşlardır.

TÜRKİYE'DE ARAŞTIRMA VE ÜRETİM SEKTÖRÜNDE DURUM

Yukarıda sayılan şirketlerin tekelci davranışları, yatırım ve kârlılık beklentileri hem araştırma geliştirme sürecinde hem de bu süreçte üretilen ürünlerin tarımsal üretime yönlendirilmesinde belirleyici güçtedir [29]. Kapitalist sistemin zorunlulukları ile kamu yararı arasındaki çatışma durumu Türkiye özelindeki örneklere bakınca görülmektedir.

Tohumculuk Yasası

Ülkemizde tarım politikalarında serbestleşme ve özelleştirme, 1982 ile 1985 yıllarında çıkartılan yasalarla başlamış ve AKP'nin iktidar olduğu 2000'li yıllarla birlikte doruk noktasına çıkmıştır. Tarım sektöründe etkili olan Yem Sanayi (YEMSAN), Süt Endüstrisi Kurumu (SEK), Orman Ürünleri Sanayi (ORÜS), Türkiye Zirai Donatım Kurumu (TZDK), Türkiye Gübre Sanayi Anonim Şirketi (TÜGSAŞ), Tütün, Tütün Mamülleri, Tuz ve Alkol İşletmeleri A.Ş. (TEKEL) gibi kamu kurumları özelleştirilmiş, Toprak Mahsulleri Ofisi (TMO) ve Et ve Balık Kurumu (EBK) ise hâlâ kamunun elinde olsa da piyasadaki etkileri sınırlandırılmıştır. Türkiye Tohumcular Birliği verilerine göre 2017 yılında üretilen tohumların %70'i özel sektör, %27'si kamu ve %3'ü üniversiteler tarafından üretilmiştir. *Özel sektörün* tohum üretiminde payının mısır, ayçi-çeği, patates, pamuk, sebze gibi stratejik ürünlerde %100, buğdayda %64, arpada %83, soyada %93, yem bitkilerinde %63 olduğu bilinmektedir [33].

[29] Capitalism's Distortion of Biological Processes: https://monthlyreview.org/2015/03/01/gmos-capitalisms-distortion-of-biological-processes

[33] Tarım raporu: http://bilimveaydinlanma.org/content/images/pdf/mdt/mdtc2s1/bir-serbest-donusum-hikayesi-turkiye-tarimi.pdf

2006 tarihinde çıkartılan 5553 sayılı *Tohumculuk Kanunu* ile Türkiye tohum sektörü uluslararası tekellerin hâkimiyetine açık hale gelmiştir. Kanunun amaç kısmında yer alan "Tohumculuk sektörünün yeniden yapılandırılması ve geliştirilmesi için gerekli olan düzenlemeleri gerçekleştirmektir" ifadesindeki "gerekli" kelimesinin belirsizliği bunu desteklemektedir [34]. Ardından bu tohumculuk kanununa dayanarak yerel tohum çeşitlerinin ticareti yasaklanmakta, ayrıca sertifikalı tohum uygulaması ile çiftçilerin uluslararası tohum şirketlerine daha da bağımlı hâle getirildiği görülmektedir. Sertifikalı tohuma dayalı monokültür tarım, gen kaynakları açısından çok önemli olan yerel çeşitlerin yok olup gitmesine, aynı zamanda bu sertifikalı tohumların verimli olabilmesi için zorunlu hale gelen belirli kimyasal gübrelerin kullanılmasına yol açmaktadır.

GD ürünlerin analiz ve denetimi

Türkiye'de genetiği değiştirilmiş ürünlere dair yasal düzenleme 26 Mart 2010 tarihinde yayımlanan *Biyogüvenlik Kanunu* [35] ve ardından 13 Ağustos 2010 tarihinde yayımlanan *Genetik Yapısı Değiştirilmiş Organizmalar ve Ürünlerine dair Yönetmelik* ile yapılmıştır [36]. Biyogüvenlik Kanunu, GD ürünlerin ithalat, ihracat, üretim ve kullanımına dair kuralların ve izin alım aşamalarının tanımlandığı yasal düzenlemedir. Burada GD gıdaları üretmek için izin amaçlı bakanlığa başvuru ve süreçlerin işleyişine dair kurallar belirlenmiştir. Değerlendirmede sağlık ve çevreye etkilerin göz önüne alınacağı belirtilmiştir. Kanunda on yıl süreyle geçerli olacak iznin verilmesine dair yapılacak risk değerlendirmesinden de bahsedilmiştir. Bu maddede dikkat çeken durum risklere dair bilimsel verilerin, yani test, analiz ve deneme süreçlerine dair verilerin başvuran şirket tarafından sunulmasıdır.

Biyogüvenlik Kanunu kapsamında yetki alınmadan veya alınan yetki kapsamı dışında GD ürünlerin üretimi ve kullanımı yasaklanmıştır. Ayrıca bebek mamalarında da GD ürün kullanımı yasaklanmıştır. Bunun dışında GD ürünler ve GD yemlerle beslenen kümes hayvanları vb. ürünlerde, konuya dair etiketleme ile tüketici bilgilendirmesi zorunlu hale getirilmiştir. GD yemlerle beslenen kümes hayvanlarının dokularında yapılan testlerde GD ürünlerin izine rastlanmadığı belgelenmelidir [37].

Yönetmeliğe göre GD ürünlerin kontrolü ve uygun şekilde serbest bırakılması için yapılacak analiz ve denemeler, bakanlıkça yetkilendirilen araştırma kuruluşları tarafından yapılabilmektedir. Peki, bu kontrol testleri araştırma kuruluşları tarafından nasıl yapılmaktadır? Testlerin güvenilirliği, kamu yararına uygun hareket edildiği denetlenebilir mi? Asıl önemli olan bu soruların cevabıdır.

İthal edilen yemlerin denetimi gümrükte yapılmaktadır. Risk teşkil eden ürün gruplarının analizi, bakanlık uzmanları tarafından belirlenmiş yetkili gıda ve yem laboratuvarları tarafından yapılmaktadır. Kamuya ait laboratuvarların kapasitesinin yetmemesi durumunda belirli kurallar çevresinde bu analizler özel laboratuvarlar tarafından da yapılmaktadır. Hangi ürünün hangi laboratuara gideceğine ise gümrükteki uzmanlar tarafından karar verilmektedir. Türkiye'de kamudaki yolsuzluk oranı düşünüldüğünde bu seçme aşamasında uzmanın ne derece tarafsız karar verdiği şüphe uyandırabilmektedir. Her ne kadar bu tür testler 'bağımsız' üçüncü taraf akredite kuruluşlar aracılığıyla gerçekleştirilse de, bu kurumlar özel kuruluşlardır. Yüksek ticari kaygılara sahip olmaları sebebiyle bahsedilen tarafsızlık ilkesine ne derece bağlı

[34] Tohumculuk Kanunu, 2006: https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/11/20061108-1.htm

[35] Biyogüvenlik Kanunu, 2010: https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5977.pdf

[36] Genetik yapısı değiştirilmiş organizmalar ve ürünlerine dair yönetmelik, 2010: https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/08/20100813-4.htm

[37] GDO'lu yemler, 2010: https://www.tarimorman.gov.tr/Konular/Gida-Ve-Yem-Hizmetleri/Yem-Hizmetleri/GDOlu-Yemler

kalabilecekleri konusunda şüphe uyandırmaktadır. Bu kurumlar yıllık periyot ile denetime tabi olmakla beraber, yılda bir gün yapılan denetim ile her gün yapılan test işlemlerinin uygun yapılıp yapılmadığının belirlenmesi gerçekçi değildir.

Dünya çapındaki gıda tekellerinin ürünlerini test eden küçük ölçekli laboratuvarlar, olumsuz sonuçlar sunma konusunda tedirginlik yaşayabilmektedir. Gıda tekelleri uygunsuz durumlarda tehditkâr tavırlar takınmakta ve bu da laboratuvarda çalışan ilgili uzmanlara yansımaktadır. Tekeller, kontrol testlerinin istemedikleri laboratuvarda yapılmaması konusunda bakanlığa çeşitli kanallarla baskı yapabilmektedir. Tekelci şirketlerin çıkarları, zincirin en son halkası olan ve testi yapan emekçilerin omuzlarına yıkılmaktadır. Çalışanların, ileteceği sonuçların başına açabileceği dertler ve işten atılma korkusuyla ne derece tarafsız testler yapabildikleri bir muammadır. Kimi örneklerde ise özel laboratuvarlarda çıkan olumsuz sonuçlara rağmen ürünler, referans kabul edilen kamu laboratuvarlarında temiz çıkarılabilmekte ve ülkeye girebilmektedir. Dolayısıyla özel sektör mü, kamusal kurumlar mı güvenilir tartışması yeterli değildir. Öncelikle gıda ve yem maddelerine dair tüm analiz ve denetim mekanizmaları kamu elinde olmalıdır. Sonrasında ise kamu yararını gözeten bir devlet mekanizmasının anayasal güvence altına alınması gereklidir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Dünya ölçeğinde biyoteknolojik yöntemlerin uygulaması için öne sürülen temel iddia, birim alan başına verim artışı ve böylece gıda fiyatlarının düşmesiyle birlikte gıda güvenliğinin sağlanacak olmasıdır. Bu ilerleyiş tedrici biçimde açlık sorununu çözülmüş olacak denmektedir. Oysa Birleşmiş Milletler'in güncel raporlarına göre dünyadaki her dokuz insandan birisi aç ve bu insanlar yetersiz beslenme ile yaşamını sürdürmeye çalışmaktadır. İnsanların gıdaya ulaşamamasının asli sebebi gıdayı alacak maddi yeterliliğe sahip olmamalarıdır; çünkü idda edilenin aksine gıda fiyatları yükselmektedir. Yani, yeni çağın devrimi denilen biyoteknolojik ürünlerde de kapitalizmin görünmez eli insanlığın kolektif çıkarını yok sayar biçimde devrededir.

Tekelleri yaratan kapitalist işleyişte herhangi bir "şey" pazarda satılabilecek bir meta olarak değer kazanırken GDO'nun kaderi farklı olamaz. Tekeller, meta üretimi için gereken yatırım maliyetini hem mümkün olduğunca kısmak hem de en hızlı biçimde kârlılık olarak bütçelerine yazmak isterler. Bu nedenle biyoteknolojik yöntemler için yürütülen araştırma geliştirme faaliyetleri de, buradan çıkan ürünün tüketim nesnesine dönüştürülmesi için yeniden işlenmesi de şirket çıkarlarının belirleniminde gelişmektedir.

Bu pazar ilişkisi içinde gıda erişiminin güvenli, besin kalitesinin kişi başı tüketim için yeterli olacağı bir yapı ortaya çıkmasını beklemek hayalciliktir. Günümüz koşullarında insanlığın yaşadığı açlığın kaynağında doğal bir gıda yetersizliği değil, gıda üretiminin tekeller tarafından yapılıyor olması bulunmaktadır. Yani bugünkü bilimsel araştırmaların ana motivasyonu toplumsal sorunları çözme çabasından üretmemektedir. Mevcut biyoteknolojik ürünlerin ihtiyaç değerlendirmesi şirketlerin kârlılık beklentileriyle şekillenmektedir.

Toplumcu bir sistemde yapay seçilim, ürün rotasyonu gibi geleneksel ve karma ekim, hibritleme gibi evrimsel ekolojik yöntemlerin toplumsal ihtiyacı bugün için karşılaması mümkün olabilir. Öte yandan gelecekte insanlığın önüne ne tür problemler çıkacağı bugünden tüm olasılıklarıyla kestirilemez. Dolayısıyla biyoteknolojik yöntemlerin "nasıl işe yarayacağı"nı şu anda bilmek mümkün değilken bu konudaki araştırma geliştirme çalışmalarından vazgeçilmesi de söz konusu olamaz. Üstelik araştırma geliştirme çalışmaları, gen transferinden daha güvenli olabilecek, gen ifadesini baskılama yöntemlerine doğru evrilmiştir.

İnsanlığın kaliteli gıda ihtiyacını karşılayacak, evrimsel süreçlerin işleyişini dikkate alarak tarımsal üretim yapacak, aynı zamanda biyoçeşitliliği koruyacak, doğa ve toplum ilişkisini disiplinler arası çalışmalarla yürütecek, planlayacak sosyalist ve kamucu bir sistemin varlığı bugün insanlığın birincil ihtiyacıdır. Aşağıdaki öneriler ancak böyle bir sistemde gerçekleştirilebilir.

- İnsanlığın herhangi bir sorunu tek başına teknoloji ile çözülemez. *Gıda güvenliği,* yani insanların gıdaya ulaşım olanaklarını karşılayan ve *gıda kalitesi*, yani günlük gerekli besin değerlerini alabilmesini sağlayan bir toplumsal örgütlenme ile birlikte üretim, yönetim, denetim planlaması yapılmalıdır.

- Deney hayvanları etiği ve tıp etiği gibi *gıda üretim etiği* oluşturulmalı. Etik çerçeve oluşturulurken mevcut üretim yöntemleri ve ihtiyaçlar arasında bir denge oluşturulmalı, müdahalenin insan ve doğa üzerindeki öngörülebilir negatif etkisinin en aza indirgenmesi hedeflenmeli, araştırma süreçlerinin hiyerarşik yapısına bağlı kalınması sağlanmalı ve sürecin güvenliği denetlenmelidir.

- Araştırma geliştirme süreçlerinin *kamusal yatırım* ile yürütüleceği ve şirket çıkarları, tüketim toplumu geriliminin ortadan kalkacağı bir yapı kurulmalı. Ancak böyle bir ortamda insan-insan ilişkisinin en olgun ifadesi olan etik çerçeve oluşturulabilir, uygulanabilir.

- Doğal ilişkileri anlama ve ona müdahale etme yollarının ancak *evrimsel mekanizmala*rla uyumlu olduğunda sürdürülebilir sonuçlar verdiğine dikkat edilmeli; insan faaliyetleri buna göre planlanmalıdır.

- Teknolojik gelişmelere ne korkuyla büyüyen bir paranoya içinde ne de iyimser bakışın sorgulamasız saflığı ile yaklaşılmalıdır. İnsanın yaratıcı etkinliğine de ket vurulmamalıdır. Böyle bir yapı ise ancak *toplumcu bir anayasa* ile sağlanabilir ve korunabilir.

DÜNYA nüfusu 8 milyara ulaşmış durumda. Mevcut doğal kaynaklar ve teknolojik gelişim insanlığın beslenme ihtiyacını karşılayabilecek durumdayken açlık halen önemli bir sorun olmaya devam ediyor. Her dokuz kişiden birisi açlık ile yüz yüze kalmışken üç insandan biri ise sağlıklı gıdaya ulaşamamaktadır. *Bilim ve Aydınlanma Akademisi*'nin yeni raporunun konusu bir yandan besin sorununun çözümü olarak sunulan, diğer yandan da gıda sorununun nedenlerinden biri olarak mimlenen GDO, yani *genetik yöntem ile değiştirilmiş organizmalar* teknolojisi. Ve bu teknolojinin gıda tekelleri ile olan bağlantısı.

BİLİM ve AYDINLANMA AKADEMİSİ

MAYIS 2020

